ISAAC ASIMOV

'İMPARATORLUK' yazarı

GÜNEŞİN TANRILARI

ISAAC ASIMOV

GÜNEŞİN TANRILARI

(THE NAKED SUN)

BİR

Elijah Baley paniğe kapılmamak için inatla savaşıyordu. Korkusu iki hafta boyunca gitgide artmıştı. Aslında daha önce kapılmıştı korkuya. Onu Washington'a çağırarak sakin sakin kendisine yeni bir görev verileceğini açıkladıkları zaman.

Zaten Washington'a çağrılmak bile insanı sarsmak için yeterliydi. Üstelik ayrıntılar açıklanmamış, sadece Baley'e Washington'a gelmesi emredilmiş ve emirle birlikte uçağa binmesi için gidiş dönüş izinleri de yollanmıştı. Buysa durumu büsbütün ürkütücü bir hale sokmuştu.

Baley'nin korkusunun bir nedeni uçakla yolculuk yapmasını emretmiş olmalarıydı. Bu da durumun acil olduğunu açıklıyordu. Diğer bir neden de uçağa binme fikriydi. Sadece o kadar. Ama Baley'nin endişeleri o sırada henüz başlamıştı ve baskı altında tutulmaları da kolaydı.

Sonuçta Elijah Baley daha önce de dört kez uçağa binmişti. Hatta bir keresinde kıtayı bir uçtan öbürüne aşmıştı bile. Uçak yolculuğu hiçbir zaman hoş bir yaşantı sayılmazdı. Ama bu bilinmeyene doğru atılan bir adım da değildi. Ayrıca New York'tan Washington'a yapılacak uçak yolculuğu sadece bir saat sürüyordu. Kalkış New York iki numaralı hava pistinden yapılacaktı. Pistin üzeri bütün resmi havaalanlarında olduğu gibi güzelce kapatılmıştı. Korunmasız atmosfere çıkmak için kullanılan kapak ancak uçak hız kazandıktan sonra açılıyordu. Bir saat sonra da Washington'daki beş numaralı piste ineceklerdi. Bu da kapalıydı yine.

Bundan başka, Baley'in de bildiği gibi, uçaklarda hiç pencere yoktu. İçerisi iyice aydınlatılmış oluyor, uygun yiyecekler veriliyor, yolcuların rahatlığı için gerekenler sağlanıyordu. Radyoyla kontrol edilen uçuş olaysız geçer, uçak havalandıktan sonra yolcular hareket halinde olduklarını bile pek farketmezlerdi.

Baiey bütün bunları kendi kendisine ve karısı Jessie'ye anlattı. Jessie hiç uçağa binmemişti ve böyle konular kadında dehşet uyandırıyordu.

"Ama senin uçağa binmeni istemiyorum, Lije," dedi. "Bu doğal bir şey değil. Neden ekspres yolla gitmiyorsun?"

"Çünkü o zaman yolculuk on saat sürer." Baley'nin uzun yüzünde sert bir ifade vardı. "Ve çünkü ben Kent Polis Örgütündenim ve amirlerimin emirlerine uymam gerekiyor. Derecemin 6 S.'de kalmasını istiyorsam, bu şart."

İşte bu, tartışmagötürmeyecek bir gerçekti.

Baley uçağa bindi ve bakışlarını göz hizasındaki kutudan düzgünce çıkan haber şeridine dikti. Kent bu servisle gururlanıyordu. Haberler, makaleler, mizah yazıları, eğitici parçalar ve arada sırada da romandan oluşan bu şeritlerin ilerde bir gün film haline getirileceğinden söz edilmekteydi. O zaman yolcu "görme merceklerinin bulunduğu kısmı gözlerine dayayacak ve böylece nerede olduğunu da unutacaktı.

Baley gözlerini usulca açılan rulo şeritten ayırmıyordu. Hem uçakta olduğunu unutmak için, hem de nezaket kuralları bunu gerektirdiğinden. Uçakta kendisinden başka beş yolcu daha vardı. Bu kadarını farketmişti detektif. Ve her yolcunun karakter ve yetişme koşullarının neden olduğunu korku ve endişeye kapılmaya da hakkı vardı. Baley başkalarının endişeli halini seyretmelerine kesinlikle kızardı. Yabancı gözlerin, dirsek dayanılacak yerleri sıkıca kavramış olan ellerinin eklemlerinin üzerindeki derinin bembeyaz olduğunu görmelerini istemezdi. Ellerini çektiği zaman orada kalacak olan ıslak lekeleri de öyle. Detektif kendi kendine, kapalı bir yerdeyim, diyordu. Bu uçak da sadece küçük bir kent.

Ama kendi kendisine kandıramıyordu. Solunda iki buçuk santim kalınlığında bir levha vardı. Dirseği dokunuyordu buna. Ve o çelik levhanın gerisinde... hiçbir şey yoktu!

Daha doğrusu hava vardı orada. Ama bu da aslında bir "hiç" sayılırdı.

Bir yönde binlerce kilometre uzanan hava. Diğer yönde de öyle. Aşağıya doğruysa iki buçuk, üç kilometre kalınlığındaydı bu hava tabakası.

Baley bir an aşağıya bakmayı, üzerinden geçtiği, gömülmüş kentlerin tepelerini görmeyi istedi. New York, Philadelphia, Baltimore, Washington. Görmediği ama orada olduklarını bildiği sıra sıra alçak kubbeleri gözlerinin önünde canlandırdı. Bunların altında toprağın bir buçuk kilometre derinliğinde, çok büyük bir alana yayılmış olan kentler vardı.

Baley kentin, insanların dolaştığı, kovana benzer koridorlarını düşündü. Apartmanlar, genel mutfaklar, fabrikalar, ekspres yollar. Bunlar sıcak ve güven verici yerlerdi. Çünkü her tarafta insanlar vardı. Ve kendisi şimdi herkesten ayrı, boşlukta uçan küçük, maden bir kutunun içinde, özelliği olmayan soğuk havada ilerliyordu.

Baley'nin elleri titremeye başladı. Detektif kendisini zorlayarak gözlerini şeride dikti ve birkaç satır okudu. Galaksinin keşfiyle ilgili kısa bir öyküydü bu. Kahramanın bir Arzlı olduğu da o kadar belliydi ki... Baley öfkeyle söylendi. Sonra da ses çıkarmak gibi bir kabalık ettiği için üzüntüyle nefesini tuttu.

Ama bu öykü çok gülünç, diye düşündü. İnsanların çocukça yanlarını okşayan bir şey. Arzlılar, Galaksiyi ele geçirebilirlermiş gibi davranmak saçma! Galaksinin keşfiymiş... Galaksi, Arzlılara kapalı! Galaksiye Uzaycılar el koymuşlardı. Onların ataları da Arzlıydılar. O inscmlar herkesten önce Dış Dünyalara erişmişler, orada rahat bir yaşam sürmeye başlamışlardı. Onların torunları da Dış Dünyalara göç etmeyi yasaklamışlar, Arzı ve kuzenleri Arzlıları oldukları yere hapsetmişlerdi. Onların başladığı işi Arzdaki kent uygarlığı tamamlamıştı. Bu kültür, açıklık yerlere duyulan korku yüzünden insanları kentlere hapsetmişti. Artık insanlar kendi dünyalarında, robotların çalıştığı açık havadaki çiftliklere ve madenlere bile gidemiyorlardı. Bunu bile yapamıyorlardı.

Baley kendi kendine, acı acı, Yakup adına, dedi. Madem bu durum hoşumuza gitmiyor, o halde bu konuda bir şeyler yapalım. Peri masallarıyla zaman kaybetmeyelim... Ama bu konuda yapılacak bir zey yoktu. Baley de biliyordu bunu.

Sonra uçak piste indi. Detektif ve diğer yolcular uçaktan çıkıp birbirlerine hiç bakmadan kendi yollarına gittiler.

Baley saatine bir göz attı. Ekspres yola binerek Adalet Bakanlığına gitmeden önce üstüne başına çeki düzen vermek için biraz zamanı vardı. Buna sevindi.

İnsanların varlığını açıklayan gürültü ve karmaşa, kentin havaalanının kubbeli salonundan uzanan kat kat koridorları, Baley'nin gördüğü ve duyduğu her şey onda şehrin sıcak barsakları ve rahminin içinde, güvende olduğu duygusunu uyandırıyordu. Bu duygu endişeyi alıp götürmekteydi. Artık bu işi tamamlamak için sadece bir duş yapması yeterli olacaktı. Genel banyolardan birini kullanabilmesi için yanında geçicilere özgü izin kâğıdından olması gerekiyordu. Ama Baley yolculuk iznini gösterdiği zaman hiçbir güçlükle karşılaşmadı. Belgesini hemen damgaladılar. Özel duşa girebilecekti artık. Ama bu izni kötüye kullanmaması için karta tarihi de dikkatle kaydettiler. Detektifin kendisine verilen yeri bulabilmesi için eline ince bir tarife sıkıştırdılar.

Baley ayaklarının altında yol şeritlerini hissettiği zaman minnet duydu. Şeritten şeride atlayarak süratle giden ekspres yola doğru ilerlerken gitgide hızlandığını farketti. Bu onda sanki lüks bir şeye kavuşmuş gibi bir duygu uyandırdı. Detektif çevik bir hareketle ekspres yola atladı ve derecesi dolayısıyla hakkı olduğu için bir kanapeye oturdu.

Kalabalık bir saat olmadığından boş yer çoktu. Baley banyoya ulaştığında oranın da fazla kalabalık olmadığını gördü. Kendisine verilen duş bölmesi derli topluydu. Küçük çamaşır makinesi de iyi çalışıyordu.

Baley payına düşen suyu uygun biçimde harcadı. Güzelce temizlenmiş olan elbisesini giydi. Artık Adalet Bakanlığıyla savaşa hazırdı. İşin garibi Baley keyiflenmişti de.

Müsteşar Albert Minnim ufak tefek, tıknazca, kırmızı yüzlü bir adamdı. Saçları kırlaşmaya başlamış, vücudunun köşeli hatları yumuşayarak yuvarlanmıştı. Pek temiz bir hali vardı. Hafifçe losyon kokuyordu. Bütün bunlar yüksek mevkideki yöneticilerin elde ettikleri cömert karnelerin sağladığı rahat ve güzel bir yaşamın kanıtlarıydı.

Baley adamın yanında kendisini uçuk yüzlü ve fazla kemikli buldu. Ellerinin büyük, gözlerinin çukura kaçmış ve yüz hatlarının da sert

olduğunu düşündü. Minnim nazik nazik, "Otur, Baley," dedi. "Tütün içiyor musun?"

"Sadece pipo, efendim." Baley bu sözleri söylerken piposunu çıkarmıştı. Minnim kutudan aldığı sigarı yerine bıraktı. Detektif çok pişman oldu o zaman. Bir sigar hiç tütün içmemekten daha iyiydi. Kendisi 5 S.'den 6 S.'ye yeni terfi ettirilmişti. Ama yeni derecesi sayesinde sağladığı pipo tütünü yeterli değildi yine de. Minnim, "İstiyorsan piponu yakabilirsin," diye mırıldandı. Baley dikkatle tütün alarak piposunu doldurur ve bunun kapağını kapatırken de babacan bir sabırla bekledi.

"Beni neden Washington'a çağırdıklarını açıklamadılar, efendim." Baley gözlerini piposuna dikmişti.

"Bunu biliyorum." Minnim gülümsedi. "Bu sorunu hemen çözebilirim. Geçici olarak başka bir göreve gideceksin."

"New York Kentinin dışında mı bu iş?"

"Epey uzak bir yerde."

Baley kaşlarını kaldırdı. Yüzünde düşünceli bir ifade belirmişti. "Geçici mi dediniz? Bu iş ne kadar sürecek?"

"Kesin bir şey söyleyemem."

Baley başka bir göreve verilmenin iyi ve kötü yanlarını biliyordu. Yabancı bir kentte geçici bir yolcu olarak derecesinin sağladığından daha iyi bir yaşam sürebilecekti. Öte yandan Jessie ve oğlu Bentley'in onunla birlikte gelmesine izin vereceklerini pek sanmıyordu. Tabii New York'ta onlar için gereken her şeyi yapacaklardı. Ama Baley bir aile erkeğiydi ve karısıyla oğlundan ayrılma fikri de hiç hoşuna gitmiyordu.

Ayrıca geçici bir görev belirli bir iş yapacağı anlamına gelmekteydi. Bu da iyi bir şeydi. Tabii sorumluluk sıradan bir detektife yüklenenden fazla olacaktı. Bu da onu sıkabilirdi. Baley daha birkaç ay önce New York'un hemen dışında öldürülen bir Uzaycıyla ilgili olayın soruşturması gibi bir

sorumluluk altında ezilmekten zor kurtulmuştu. Böyle yeni bir görev ya da buna benzer bir iş fikri onu hiç de sevindirmiyordu.

"Bana nereye gideceğimi söyler misiniz?" dedi. "Görev nasıl bir şey? Olay neyle ilgili?" Bir yandan da müsteşarın, "Epey uzak bir yerde," sözlerini tartıyor, çalışacağı yeni kent konusunda tahminler yürütüyordu. Müsteşar, "Epey uzak bir yerde," derken kesin bir tavır takınmıştı. Baley kendi kendisine, Kalküta mı, diye soruyordu. Yoksa Sidney mi? Sonra Minnim'in bir sigar alarak yaktığını farketti. O zaman, Tanrım, diye düşündü. İşi bana açıklamakta zorluk çekiyor. Konuşmak istemiyor...

Minnim sigarı dudaklarının arasından çekerek gözlerini dumanlara dikti. "Adaiet Bakanlığı seni geçici bir görevle Sölaria'ya gönderecek."

Baley bir an Solaria'nın nerede olduğunu hatırlamaya çalıştı. Soiaria, Asya?.. Solaria.. Avustralya?.. Sonra birdenbire yerinden fırlayarak sinirli sinirli, "Yani," dedi. "Dış Dünyalardan birine gideceğim?"

Minnim bakışlarını Baley'den kaçırdı. "Evet, öyle."

Baley, "Ama bu imkânsız," diye bağırdı. "Dış Dünyalara bir Arzlıyı kabul etmezler ki!"

"Bazen koşullar durumu değiştirir, Detektif Baley. Solaria'da bir cinayet işlenmiş."

Baley'nin dudakları elinde olmadan alaycı gülümseyişle büküldü. "Orası yetki alanımızın biraz dışında kalmıyor mu?"

"Yardım istediler."

"Bizden mi? Arzdan mı?" Baley hem kulaklarına inanamamış hem de şaşırmıştı. Bir Dış Dünya aşağı görüdüğü ana gezegene her zaman tepeden bakardı. Ya da hiç olmazsa ukalaca bir tavırla topluma sadaka vermeye kalkışırdı. Bundan başka türlü davranması aklın almayacağı bir şeydi. Arzdan yardım istemişlerdi, öyle mi? Detektif tekrarladı. "Arzdan mı?"

Minnim, "Bu olağanüstü bir şey," diye itiraf etti. "Ama gerçek bu. Olayı Arzlı bir detektifin araştırmasını istiyorlar. Bu istek en üst tabakadan diplomatlar yoluyia bize bildirildi."

Baley tekrar yerine oturdu. "Ama neden ben? Ben genç bir adam değilim. Kırk üç yaşındayım. Karımla çocuğum var. Arzdan ayrılamam."

"Seni biz seçmedik, Detektif Baley. Solaria' lılar özellikle seni istediler." "Beni mi?"

"New York Kenti Polis Örgütünden 6 S. Sivil Memur Elijah Baley, dediler. Onlar kimi istediklerini çok iyi biliyorlar. Bunun nedenini anladığından da eminim." Baley inatla, "Ben bu işi başaramam," dedi.

"Onlcır başarabileceğini düşünüyorlar. Uzay cinin ölümü olayındaki davranışlarını onların da duymuş oldukları belli."

"Her şeyi birbirine karıştırmış olacaklar. Başarımı olduğundan daha büyük görüyorlar."

Minnim omzunu silkti. "Her neyse... Seni istediler. Biz de seni göndermeye razı olduk. Yeni göreve atandın. Bütün belgeler hazır. Gitmen gerekiyor. Sen yokken karına ve çocuğuna derecen 7 S.'ymiş gibi bakılacak. Zaten bu görev sırasında derecen geçici olarak Yedinci Sınıfa yükseltilecek." Anlamlı anlamlı durdu. "Görevi başarıyla tamamladığın takdirde de o derecede kalabilirsin."

Baley için her şey fazla hızlı gelişiyordu. Bütün bu söylenenler olamazdı. Ben Arzdan ayrılamam ki, diye düşündü. Bunu anlamıyorlar mı? Sonra kendi kulağına da garip gelen sakin bir sesle sordu. "Nasıl bir cinayet bu? Olay nedir? Niçin olayı kendileri incelemiyorlar?"

Minnim bakımlı elleriyle masasındaki ufak tefek eşyayı düzeltti. Sonra da başını salladı, "Cinayet konusunda hiçbir bilgim yok. Olayın nasıl bir şey olduğunu bilmiyorum."

"O halde kim biliyor, efendim? Oraya her şeyden habersiz gitmemi herhalde istemezsiniz." Ve içinden yine o sessiz ve çaresiz feryat yükseldi.

Ama ben Arzdan ayrılamam ki!

"Bu konuda hiç kimse bir şey bilmiyor Arzdan hiç kimse. Solaria'lar bize hiçbir açıklama yapmadılar. Bu iş sana düşüyor?"

Baley umutsuzluğundan, "Ya bu görevi red edersem?" demek cesaretini gösterdi. Cevabı biliyordu tabii. Derecesinin düşürülmesinin kendisi ve daha da önemlisi ailesi için ne demek olacağını bildiği gibi. Ama Minnim derece düşürmekten söz etmedi. Usulca, "Red edemezsin, Detektif Baley," diye mırıldandı. "Yapman gereken bir görev var."

"Solaria için mi? Hepsinin canı cehenneme!"

"Bizim için, Baley, bizim için." Minnim bir an durduktan sonra konuşmasını sürdürdü. "Uzaycılar bakımından Arzın durumunu biliyorsun. Bu konuyu açmama gerek yok."

Baley bunu biliyordu. Arzdaki bütün insanlar da. Elli Dış Dünyanın nüfus toplamı Arzınkinden azdı. Ama buna karşılık askeri potansiyelleri Arzınkinin belki de yüz katıydı. Nüfusu az Dış Dünyaların ekonomisi pozitronik robotlara dayanıyordu. İnsan başına Arzlılarınkinin bin katı enerji üretebiliyorlardı. Ve bir tek insanın üretebileceği enerji miktarı da askeri potansiyeli, yaşama standardını, mutluluğu ve diğer her şeyi kararlaştırıyordu.

Minnim, "Bu durumda kalmamızın bir nedeni bilgisizlik," dedi, "Sadece bu. Bilgisizlik. Uzaycılar bizimle ilgili her şeyi biliyorlar. Arza yeteri kadar görevli yolluyorlar. Bizse Uzaycılar konusunda onların bize anlattıkları dışında hiçbir şey bilmiyoruz. Arzdan bir tek insan bile Dış Dünyalardan birine adımını atmadı. Ama sen atacaksın."

Baley, "Ben bunu yapamam..." diyecek oldu.

Fakat Minnim, "Ama sen atacaksın," diye yineledi. "Eşsiz bir durumda olacaksın. SolariaV ya onlar seni davet ettikleri için gideceksin. Sana verecekleri bir görevi yapacaksın. Döndüğündeyse Arzın işine yarayacak bilgin olacak."

Baley müsteşarı ciddi bakışlarla süzdü. "Yani Arz adına casusluk mu yapacağım?"

"Bunun casuslukla ilgisi yok. İstemedikleri bir şeyi yapmaya kalkışman gereksiz. Sadece gözlerini aç. Kulaklarını da. Etrafı incele! Döndüğün zaman Arzdaki uzmanlar izlenimlerini inceleyecek ve yorumlayacaklar."

Baley, "Acil bir durum olduğu anlaşılıyor,, efendim," dedi.

"Neden böyle söylüyorsun?"

"Bir Arzlıyı Dış Dünyalardan birine göndermek tehlikeli bir şey. Uzaycılar bizden nefret ediyorlar. Beni oraya davet etmelerine, son derece iyi niyetle davranmama karşın, yine de yıldızlararası bir olaya neden olabilirim. Arz hükümeti istediği takdirde beni Solaria'ya göndermekten kolaylıkla kaçınabilir. Hasta olduğumu söyleyebilir. Uzaycılar hastalıklara karşı patolojik bir korku duyuyorlar. Hasta olduğuma inanırlarsa olaya ne kadar önem verirlerse versinler, beni istemezler." Minnim sordu. "Bu oyunu oynamamızı mı istiyorsun?"

"Hayır. Hükümet beni başka bir nedenle Solaria'ya göndermek istemeseydi, benim yardımım olmadan da bu bahaneyi, hatta daha iyisini bulurdu. İşte bundan da casusluk etmemin gerçekten önemli olduğu sonucu çıkıyor. O halde hükümet bu tehlikeyi 'görebildiğini gör' gibi basit bir neden yüzünden de göze almıyor."

Baley müsteşarın patlayacağını düşündü bir an. O zaman baskıdan kurtulup rahatlayacaktı.

Ama Minnim sadece soğuk bir ifadeyle gülümsedi. "Önemsizlerin gerisinde gizli olan şeyleri görebildiğin anlaşılıyor. Ben de zaten senden bunu bekliyordum." Müsteşar masasının üzerinden Baley'e doğru eğildi. "Şimdi sana biraz bilgi vereceğim. Bu konuyu hiç kimseyle konuşmayacaksın. Diğer hükümet memurlarıyla bile. Sosyologlarımız Galaksinin bugünkü durumu konusunda bazı belirli sonuçlara vardılar. Elli Dış Dünya: Nüfusları az, robotlaşmış, insanları sağlıklı ve uzun ömürlü gezegenler. Ve biz: Kalabalık, teknik bakımdan az gelişmiş, kısa ömürlü

insanların yaşadığı bir dünya. Uzaycıların despotça ezdikleri, dengeli olmayan bir yer."

"Uzun vadede her şey dengesizdir."

"Ama bu kısa vadede dengesiz. Sosyologlar bize en fazla yüz yıl veriyorlar. Bizim sağlığımızda durum olduğu gibi devam edecek. Ama çocuklarımız var. Sonunda Dış Dünyalar için pek büyük bir tehlike halini alacağız. Yaşamasına izin verilmeyecek kadar büyük bir tehlike. Arzda Uzaycılardan nefret eden sekiz mıiyon insan yaşıyor."

Baley, "Uzaycılar Galaksiye açılmamıza izin vermiyorlar," diye hatırlattı. "Ticaretimizi kendilerine kazanç sağlayacak biçimde yönetiyorlar. Hükümetimize emrediyorlar. Bize karşı da horgörüyle davranıyorlar. Bütün bunlara karşı ne bekliyorlar? Minnet mi?"

"Doğru. Ama bütün bu gelişmeler kalıplaştı artık. Ayaklanma, bastırma, ayaklanma, bastırma... ve Arz yüz yıl içinde insanların yaşadığı bir dünya olarak ortadan kalkacak. Sosyologlar böyle söylüyorlar."

Baley endişeyle kımıldandı. İnsan sosyologlar ve onların bilgisayarlarından kuşku duyamazdı. "Öyle olduğunu kabul edelim. Ama ben ne yapabilirim?"

"Bize gereken bilgiyi getir. Sosyologların tahminlerinin bir tek büyük kusuru var. Uzaycılar konusunda bilgimiz olmaması. Buraya gönderdikleri birkaç Uzaycıya bakarak bazı tahminlerde bulunmak zorunda kaldık. Uzaycıların kendileri hakkında isteyerek açıkladıkları bazı şeylere güvenmekten başka çaremiz yoktu. İşte bu yüzden Uzaycıların güçlü yanlarını biliyoruz. Sadece güçlü yanlarını. Lanet olsun! Uzaycıların robotları var, nüfusları az ve hepsi de uzun ömürlü! Ama zayıf yanları da var mı? Öğrendiğimiz takdirde sosyoloji bakımından kaçınılmaz olan mahvolmayı engellememizi sağlayacak bir özellik ya da özellikler yok mu? Bize yol gösterecek ve Arzın yaşama şansını arttıracak bir şeyler?"

"Solaria'ya bir sosyolog göndermeniz daha iyi olmaz mı, efendim?"

Minnim başını salladı. "İstediğimizi gönderebilseydik bunu on yıl önce yapardık. Sosyologlar bu sonuçlara vardıkları zaman yani. Birini yollamak için elimize ilk kez bir fırsat geçiyor. Ve onlar bir detektifi istiyorlar. Bu bizim de işimize geliyor. Bir detektif de bir sosyolog sayılır. Pratik iş gören bir sosyolog. Yoksa iyi bir detektif olamaz. Ve sicilin senin iyi bir detektif olduğunu gösteriyor."

Baley düşünmeden, "Teşekkür ederim, efendim," dedi. "Ama... ya başım derde girerse?"

Minnim omzunu silkti. "Bir polis görevi gereği her zaman böyle bir tehlikeyle karşı karşıyadır." Bu konuyu kapattığını belirtmek için elini salladı, sonra da ekledi. "Her neyse... Solaria'ya gitmen gerekiyor. Hareket saatin kararlaştırıldı. Seni götürecek uzay gemisi bekliyor."

Baley kaskatı kesildi. "Bekliyor mu? Ne zaman gideceğim?"

"İki gün sonra."

"O halde hemen NeW York'a dönmeliyim. Karım..."

"Biz karınla ilgileneceğiz. Onun nasıl bir görevle gittiğini öğrenmemesi gerekiyor. Ona senden haber alacağını söyleyeceğiz."

"Ama bu insanlığa sığar mı? Jessie'yi görmeliyim. Belki onu bir daha hiç göremem."

Minnim, "Şimdi söyleyeceklerimin de insanlığa hiç sığmayacağını düşüneceksin sanırım," dedi. "Ama görevine giderken belki de karının seni bir daha göremeyeceğini düşünmediğin gün oluyor mu? Detektif Baley, hepimiz görevimizi yapmalıyız."

Piposu söneli on beş dakika olmuştu amcı Boley bunun farkında bile değildi. Başka kimsenin Baley'e yapacağı bir açıklama yoktu. Kimse cinayet olayını bilmiyordu. Baley aceleci bir memurdan bir diğerine gitti ve sonunda kendisini bir uzay gemisinin yanında buldu. Olanlara hâlâ inanamıyordu.

Gemi gökyüzüne doğru çevrilmiş dev bir topa benziyordu. Baley açık, soğuk havada zaman zaman titriyordu. Gece yukarıdaki görünmez tavana doğru yükselerek orada eriyen kapkara duvarlar gibi etrafı sarmıştı. Baley bu yüzden minnet duyuyordu. Gökyüzü bulutluydu. Detektif bulutların arasındaki bir açıklıktan parlak yıldız gözüne ilişince fena halde şaşırdı. Oysa yıldızları ve güneş sistemini hareket halindeymiş gibi canlandıran Planeteryum adlı yerlere çok gitmişti. Bu yıldız uzaklarda, çok uzaklarda ışıldayan küçücük bir kıvılcım gibiydi. Baley merakla, âdeta korkusuzca yıldıza baktı. Yıldız hem çok yakında, hem de önemsizmiş gibi gözüküyordu. Oysa aslında bunun etrafında da gezegenler dönüyordu. Ve o dünyalarda yaşayanlar Galaksinin efendileriydi. Baley, bizim güneş de aslında öyle bir şey, diye düşündü. Ama o bize daha yakın. Ve şimdi Arzın öbür tarafında parlıyor.

Baley birden Arzın, üzeri ince bir nem ve gaz tabakasıyla kaplı, taştan bir küre olduğunu anımsadı. Her tarafını boşluk sarmış bir küre. Kentler dış kabuğa hafifçe gümülmüşler, kayayla hava arasında, telhikeli bir biçimde dünyaya yapışmışlardı. Detektifin tüylĞri diken diken oldu.

Gemi tabii Uzaycılarındı. Yıldıziararası ticaret tümüyle Uzaycıların ellerindeydi. Baley şimdi yapayalnız, New York'un hemen dışındaki bu yerde bekliyordu. Onu yıkamışlar, mikroplarından arındırmışlar ve sonunda Uzaycı ölçülerine göre gemiye binecek duruma geldiğine karar vermişlerdi. Ama şimdi de onu karşılaması için yine bir robotu gönderiyorlardı. Çünkü boğucu kentten yüzlerce tür mikrop getirmişti. Kendisi bunlara karşı bağışıklıydı, ama âdeta mikropsuz seralarda yetişen Uzaycılar için aynı şey söylenemezdi. Robot karanlıkta hayal meyal belli oluyordu. Gözleri donuk, kırmızı bir ışıkla parlıyordu.

"Sivil polis Elijah Baley?"

Baley'nin ensesindeki tüyler hafifçe diken diken olurken, sert bir tavırla, "Evet," diye homurdandı. Bir insanın işini gören bir robotla karşılaştığı zaman öfkesinden tüyleri diken diken olacak kadar Arzlıydı o da. Tabii Uzaycının ölümü olayında R. Daneel OlivaW'la birlikte çalışmıştı ama o başkaydı, Daneel...

Robot, "Lütfen peşimden gelin," dedi. Ve beyaz bir ışık uzay gemisine giden yolu aydınlattı.

Baley, ilerleyerek, bir merdivenden gemiye çıktı. Koridorlardan geçerek bir kamaraya girdi.

Robot, "Bu sizin odanız," diye açıkladı. "Sivil polis Elijah Baley, yol boyunca burada kalmanız isteniyor."

Baley, tabii ya, diye düşündü. Beni kitleyin. Kamaraya kapatın. Etrafa mikrop saçmamı engelleyin.

Baley'nin geçtiği koridorlar bomboştu. Herhalde şimdi robotlar o koridorları dezenfekte ediyorlardı. Karşısında duran robot da kamaradan çıkınca bir antiseptikle banyo yapacaktı.

Robot, "Burada su ve boru tesisatı var," diye açıkladı. "Size yiyecek de verilecek. Lumbozlar bu panodaki düğmelerle açılıp kapatılıyor. Şimdi kapalı eğer manzarayı seyretmek isterseniz..."

Baley telaşla, "Böyle iyi, delikanlı," dedi. "Lumbuzlar kapalı kalsın." Arzların her zaman yaptıkları gibi robota, 'delikanlı,' demişti. Ama karşısındaki makine adam buna kötü bir tepki göstermedi. Bunu yapması imkânsızdı. Çünkü tepkilerini robotik kuralları sınırlıyor ve kontrol ediyordu.

Robot, saygılı bir reveransı karikatürize edermiş gibi iri maden gövdesini eğdi ve kamaradan çıktı.

Yalnız kalan Baley artık durumu inceleyebilecekti. Burası hiç olmazsa uçaktan daha iyi diye düşündü. İnsan uçağın içini bir uçtan diğerine kolaylıkla görebiliyor, gökte uçan taşıtın sınırlarını farkediyordu. Uzay gemisi büyüktü. Burada, katlar, koridorlar ve odalar vardı. Gemi başlıbaşına küçük bir Kent sayılabilirdi. Baley, hemen hemen rahatça nefes alabiliyordu.

Sonra ışıklar yandı ve bir robotun madeni sesi hoparlörden yükseldi. Robot, Baley'e kendisini kalkış hızına karşı nasıl koruyacağını ayrıntılarıyla

anlattı. Baley, esnek ağa dayandı kaldı, Hidrolik sistem bu itmeye karşı koymadı. Proton mikro reaktörünün iyice kızdırdığı güç jetlerinin gümbürtüsü uzaklarda yankılandı. Atmosfer yırtıiırken bir hışırtı duyuldu. Ses giderek tizleşti ve bir saat sonra da işitilmez oldu.

Artık uzaydaydılar.

Baley'nin bütün duyguları uyuşmuştu âdeta. Sanki hiçbir şey gerçek değildi. Adam kendi kendine her geçen saniyeyle Kentlerden de, Jessie'den de daha uzaklaştığını söylüyor ama bunun manâsını kavrayamıyordu.

İkinci gün... (Yoksa bu üçüncü gün müydü? İnsan yemek yeme ve uyuma aralan dışında zamanı da bilemiyordu.) O gün Baley'e bir an sanki içi dışına dönüşüyormuş gibi geldi. Bu acayip duygu ancak bir an sürdü. Detektif bunun bir 'Sıçrama' olduğunu anladı. Bu hiper uzayda yapılan garip, âdeta mistik bir geçişti. Bir gemiyi ve içindekileri uzaydaki bir noktadan alıp yüzlerce ışık yılı ötedeki bir yere götürüveriyordu. Yine bir süre geçti ve gemi bir sıçrama daha yaptı. Yine bir süre ve tekrar bir sıçrama.

Baley kendi kendisine Arzdan yüzlerce, binlerce ışık yılı uzakta olduğunu söyledi. Kendi dünyasından ne kadar ışık yılı uzakta olduğunu kesinlikle bilmiyordu. Zaten Arzda hiç kimsenin Solaria'nın uzaydaki yeri konusunda bilgisi yoktu. Baley bu konuda iddiaya bile girebilirdi. Hepsi de cahildiler. Her biri de.

Baley kendisini öyle yalnız hissediyordu ki.

Sonra ona uzay gemisi yavaşlıyormuş gibi geldi ve bir robot içeri girdi. Ciddi bakışlı kırmızı gözleriyle Baley'nin güvenlik kemerini inceledi. Bir kelebekli somunu ustalıkla sıkıştırdı. Hidrolik sistemi çabucak gözden geçirdi. Sonra da, "Üç saat sonra ineceğiz," diye açıkladı. "Lütfen kamaranızda kalın. Bir adam gelip sizi alacak. Kalacağınız yere götürecek."

Baley, sinirli sinirli, "Dur, dur," dedi. Kemerleri sıkıca bağlamıştı, kendisini çaresiz hissediyordu. "Oraya günün hangi saatinde ineceğiz?"

Robot hemen cevap verdi. "Standart Galaksi saatine göre..."

"Bana yerel saati söyle, delikanlı yerel saati. Yakub adına!"

Robot sakin sakin konuşmasını sürdürdü. "Bir Solaria günü yirmi sekiz nokta otuz beş Standart saate eşittir. Bir Solaria saati on Dekada ayrılır. Her Dekad da yüz Sentada. Uzay limanına da günün beşinci Dekadının yirminci Sentadında erişeceğiz."

Baley, robota karşı müthiş bir nefret duydu. Sorusunu anlayamayacak kadar aptal olduğu için ondan nefret ediyordu. Onu doğrudan doğruya sorular sormaya ve böylece kendi zayıflığını açıklamaya zorladığı için de... Ama o soruyu sormak zorundaydı. Kuru bir sesle, "Oraya gündüz mü erişeceğiz?" dedi.

Ve robot bütün bu olanlardan sonra, "Evet, efendim," diye karşılık vererek kamaradan çıktı.

Solaria'ya gündüz erişeceklerdi. Baley, gündüz bir gezegenin apaçık yüzeyine inecekti ve bunun nasıl bir şey olacağını pek bilmiyordu. New York Kentindeki bazı yerlerden ana gezegenin yüzeyini görmüştü. Hatta bir iki dakika için dışarı bile çıkmıştı. Ama her zaman etrafında duvarlar olmuş, ya da sığınabileceği bir yerden hemen biraz ötede durmuştu. Daima güven içinde olmuştu.

Ama o güven şimdi neredeydi? Artık karanlığın oluşturduğu o duvarlar bile olmayacaktı. Baley, Uzaycıların önünde zayıflığını belli edecekti. Bunu yapmaktansa ölmeye razıydı. Bu nedenle kendisini hızı indirme güçlerine karşı koruyan ağa dayanarak kaslarını gerdi. Gözlerini kapayarak, içindeki panik duygusuyla savaşmaya başladı.

İKİ

Baley, savaşı kaybediyordu. Paniği yenmek için sadece mantık yeterli değildi. Baley kendi kendisine, insanlar bütün ömürleri boyunca açıklık yerlerde yaşıyorlar, diye tekrarlıyordu. Uzaycılar şimdi öyle yapıyorlar. Arzdaki atalarımız da öyle yaparlarmış. Etrafta duvar olmaması kimseye zarar vermez. Sadece kafam bana bunun böyle olmadığını söylüyor, O yanılıyor tabii."

Ama bütün bunların hiçbir yararı olmuyordu. Mantığın ötesinde bir şey haykırarak duvarları istiyor, açıklık yerlere çıkmayacağını söylüyordu.

Zaman geçerken Baley başaramayacağına karar verdi. Sonunda bir köşeye büzülecek, acınacak bir biçimde titreyip duracaktı. Ve onu aimaya gelecek olan Uzaycı Baley'i hor görmeyecekti bile. Mikroplara karşı burnuna filtreler takmış, kendisine dokunacağı için eldiven giymiş olan o Uzaycı Baley'den sadece tiksinecekti.

Baley, umutsuzca savaştı.

Gemi durdu. Güvenlik kemeri otomatik olarak açıldı. Hidrolik sistem duvarın içine girdi. Baley yerinden kalkmadı. Korkuyordu ama bunu belli etmemeye kararlıydı. Kamaranın kapısının usulca açıldığını duyduğu zaman hemen bakışlarını başka tarafa dikti. Göz kuyruğuyla içeriye uzun boylu, bronz saçlı birinin girdiğini gördü. Bir Uzaycıydı bu. Arzın, atalarının mirasını red eden azametli torunlarından biri. Uzaycı, "Ortak Elijah!" dedi.

Baley, başını hızla adama doğru çevirdi. Gözleri yuvarlak yuvarlak açıldı. Adam âdeta farkına varmadan ayağa kalktı. Hayretle Uzaycının yüzüne bakıyordu. O geniş, çıkık elmacık kemikleri, sakin yüz ifadesi, simetrik vücut. Ve en önemlisi sinirsiz parlak gözlerin ciddi bakışları.

"D.. Daneel..."

Uzaycı, "Beni hatırlaman hoşuma gitti, Ortak Elijah," dedi.

"Hatırlamak mı?" Baley birden rahatladı. Bu yaratık Arzın bir parçası, bir dost, bir kurtarıcı, bir rahatlık kaynağıydı. Baley, Uzaycıyı kucaklamak için âdeta önüne geçilemeyecek bir istek duydu. Uzaycıya çılgın gibi sarılmayı, kah kahalar atmayı, birbirinden ayrı kalmış iki arkadaşın karşılaştıkları zaman yaptıkları aptalca şeyleri tekrarlamayı istiyordu. Ama bunu yapmadı, yapamadı. Sadece öne doğru bir adım atarak elini uzatabildi. "Seni unutmam imkânsız, Daneel."

Daneel ciddi bir tavırla başını salladı. "Çok güzel. Benim de çalışır halde olduğum sürece seni unutmam imkânsız. Bunun biliyorsun doğal olarak. Seni tekrar görmek çok hoş." Daneel, Baley'nin elini kesin bir tavırla sıktı. Serin parmaklarıyla detektifin elini hafifçe, canını acıtmayacak gibi kavradıktan sonra bıraktı.

Baley, bu yaratığın ifadesiz gözleriyle kafasının içini okumaması için dua ediyordu. Baley'nin bütün varlığı yoğunlaşarak Daneel'e karşı duyduğu, âdeta sevgiye benzeyen müthiş bir dostluk halini almıştı. Adam, karşısındaki yaratığın henüz tamamiyle kaybolmamış olan bu duyguyu farketmesini istemiyordu. Sonuçta hiç kimse insan değil de sadece bir robot olan Daneel Olivaw'a karşı dostça bir sevgi duyamazdı.

İnsana çok benzeyen robot, "Onlardan bir şey istedim," diye açıkladı. "Bir robotun kullandığı yer taşıtını bir hava tüneliyle bu gemiye bağlamalarını..." Baley kaşlarını çattı. "Hava tüneliyle mi?"

"Evet. Oldukça sık uygulanan bir teknik bu. Özellikle uzayda, boşluğa karşı özel araç ve gereç kullanılmasına gerek kalmadan gemiden gemiye personel ve malzeme geçirilmesi içm bundan yararlanılır. Ama bu tekniği bilmediğin anlaşılıyor."

Baley, "Öyle," dedi. "Yine de ne demek istediiğini anladım."

"Tabii bir uzay gemisiyle bir yer taşıtı arasına öyle bir tünel bağlanması biraz karmaşık bir iştir. Yine de onlardan bunu yapmalarını istedim. Neyse ki bize verilen görev çok önemli. Böylece zor durumlar çabucak çözümleniyor." "Sana da o cinayet olayını araştırma görevimi mi verdiler?"

"Sana bunu söylemediler mi? Yazık. Bunu sama hemen açıklamalıydım." Robotun kusursuz yüzünde üzüntülü bir ifade yoktu. "Olayı semin incelemeni Dr. Han Fastolfe önerdi. Seninle ilk ortak çalışmamız sırasında onunla Arzda karşılaşmıştın. Dr. Fastolfe'u hatırladığını umarım. Seninle tekrar çalışmamı da o şart koştu."

Baley gülümsememeyi başardı. Dr. Fastolfe Aurora'lıydı. Ve Dış Dünyaların en güçlüsü olanı Aurora gezegeninden. Aurora'lının önerişimin önemsendiği de anlaşılıyordu.

Baley, "İyi çalışan bir tim bozulmamalı, öyle değil mi?" diye mırıldandı. Daneel'i ilk gördügü an duyduğu sevinç giderek azalıyor ve göğsü yeniden sıkışmaya başlıyordu.

"Bilmiyorum, Dr. Fastolfe bunu mu düşünüyordu Ortak Elijah. Bana verdiği emirleri düşümüyorum dcı... Bence Dr. Fastolfe seni ve Arzını neden olduğu gariplikleri bilen biriyle çalışrmanı istiyordu."

"Gariplikleri mi?" Baley, kaşlarını çattı. Alınmıştı. Kendisiyle ilgili olarak böyie bir terim kullanılması hoşuna gitmemişti.

"Ben seni tanıdığım için hava tüneli takılmasını sağladım. Arzdaki Kentlerde yetiştiğin için açıklık yerlerden nefret ettiğini biliyordum."

Baley, konuyu çabucak değiştirdi. Belki bunun nedeni robotun garip bir insan olduğunu ima etmesiydi. Adam karşı saldırıya geçmesi gerektiği, aksi takdirde bir makinenin karşısında insanca üstünlüğünü kaybedeceği duygusuna kapılmıştı. Belki de Baley'nin hayatı boyunca gördüğü eğitim yüzünden mantıksız bulduğu bir şeyi inceleme isteğiydi buna yol açan. Detektif. "Bu gemide benimle ilgilenmesi için bir robotu görevlendirmişlerdi," dedi. Sesinde hafif kinci bir alay vardı şimdi. "Bir robota benzeyen bir robot! Onu biliyor musun?"

"Gemiye binmeden önce onunla konuştum."

"Onun adı nedir? Robotu nasıl çağıracağım?"

"RX-2475. Solaria'da robotlar seri numaralarıyla çağrılırlar." Daneel, sakin sakin kapının yanındaki kontrol panosuna baktı. "Şu düğmeye basarak onu çağırabilirsin."

Baley de panoya bir göz attı. Daneel'in işaret ettiği düğmenin üzerinde RX yazılıydı. Yani robotun kimliği gizli bir şey değildi. Baley düğmeye bastı ve aradan daha bir dakika geçmeden robota benzeyen robot içeri girdi.

Baley, "Sen RX-2475 misin?" diye sordu.

"Evet, efendim."

"Bana, daha önce bir adamın gelip beni bu gemiden alacağını söyledin. Onu mu kasdediyordun?" Baley, Daneel'i işaret etti.

İki robot gözgöze geidiier.

RK-2475, "Elindeki belgeler onun sizi alacak kimse olduğunu gösteriyorlardı," dedi.

"Sana onun hakkında belgeleri dışında başka bilgi verildi mi? Onu sana tarif ettiier mi?"

"Hayır, efendim. Ama adını söylediler."

"Bu bilgiyi sana kim verdi?"

"Bu geminin kaptanı, efendim."

"O Solaria'lı değil mi?"

"Evet, efendim."

Baley, dudaklarını yaladı. Şimdi soracağı soru durumu anlamasını sağlayacaktı. "Sana gelecek kimsenin adının ne olduğunu söylediler?" .

RX-2475, "Daneel 0!iwav olduğunu söylediler, efendim," dedi.

"Aferin, delikanlı! Artık gidebilirsin."

RX-2475, robotça reverans yaptı. Hızla döndü ve kamaradan çıktı.

Baley iş arkadaşına dönerek düşünceli bir tavırla, "Bana bütün gerçeği açıklamadın, Daneel," dedi.

Daneel sordu. "Hangi bakımdan, Ortak Elijah?"

"Demin seninle konuşurken aklıma acayip bir şey geldi. RX-2475 bana birinin gelip beni alacağını açıklarken, 'bir adam'dan söz etti. Bunu çok iyi hatırlıyorum." Daneel sessizce detektifi dinledi ve bir şey söylemedi.

Baley sözlerini sürdürdü. "Robotun bir hata yapmış olabileceğini düşündüm. Sonra da, 'Belki beni gerçekten bir insan gelip alacaktı,' dedim. 'Daha sonra Daneel onun yerine geçti. Bu değişikliği RX-2475'e de haber vermediler.' Ama robota sorduklarımı duydun. Ona kağıtlarından söz etmiş ve adını vermişler. Ancak robota yine de tam ismini söylemiş sayılmazlar. Öyie değil mi?"

Daneel de aynı fikirdeydi. "Gerçekten de ona tam adımı vermediler."

"Senin tam adın Daniel OlivaW değil, R. Daneel OlivaW. Daha doğrusu Robot Daneel OlivaW. Öyle değil mi?"

"Çok doğru, Ortak Elijah."

"Bütün bunlardan da RX-2475'e robot olduğunun hiç açıklanmadığı sonucu çıkıyor. Senin insan olduğunu sanmasına izin verilmiş. İnsana benzediğin için böyle bir aldatmaca mümkün olabilir."

"Kurduğun mantık dizisine bir itirazım yok."

"O halde devam edelim." Baley hafif, vahşice bir sevinç duymaya başlıyordu. Bir şey yakalamıştı. Bu pek de önemli sayılmazdı, ama iz sürme Baley'in başarılı olduğu bir alandı. Zaten bu yüzden onu ta uzavın derinliklerine çağırmışlardı. Detektif, "Neden zavallı bir robotu kandırmaya kalkışsınlar?" dedi. "Sen insanmışsın ya da robot, bu onun için hiç önemli değil Sen ne olursa ol, o robot sadece verilen emirleri yerine getirir. O zaman bütün bunlardan akla yakın bir sonuç çıkıyor. Robota senden söz

eden Soiaria'lı kaptan senin insan olmadığını bilmiyordu. Kaptana bilgi veren Soiaria'lı memurların da senin robot olduğundan haberleri yoktu. Dediğim gibi bu mantıklı bir sonuç. Ama başka sonuçlar da çıkarılabilir. Doğru mu?"

"Öyle sanıyorum."

"Pekala, öyleyse. İyi tahmin etmişim. Şimdi... Neden Dr. Han Fastolfe seninle işbirliği yapmamı önerirken Solaria'lıların senin insan olduğunu sanmalarına göz yummuş. Bu tehlikeli değil mi? Solaria'iılar gerçeği öğrendikleri takdirde kızabilirler. Bu oyun neden yapıldı?"

İnsana çok benzeyen robot, "Sorun bana şöyle anlatıldı, Ortak Elijah," dedi. "Dış Dünyalardan bir insanla birlikte çalışman Solaria'lıların gözünde saygınlığını arttıracak. Ama bir robotla işbirliği yapman onların gözünden düşmene neden olacak. Ben seni tanıyordum ve seninle birlikte kolaylıkla çalışabilirdim. Bu nedenle Solaria'lıların beni de insan sanmalarına izin verildi. Ama özellikle Solarialıları kandırmak için söylenmedi."

Baley bu sözlere inanmadı. Bir Arzlının duygularına bu kaaar önem vermek, Uzaycılardan beklenecek bir şey değildi. Dr. Fastolfe gibi aydın bir Uzaycıdan bile. Arzlı diğer bir olasılığı düşündükten sonra bir soru sordu. "Solaria, Dış Dünyalar arasında robot yapımındaki üstünlüğüyle mi tanınıyor?"

Daneel, "Sana Solaria'nın iç ekonomisi konusunda bilgi verilmesine sevindim," dedi.

Baley açıkladı. "Bana bu konuda tek kelime bile söylemediler. Yalnızca Solaria kelimesinin nasıl yazıldığını tahmin edebilirim. Ve bu konudaki bütün bilgim de bundan ibaret."

"O halde bu soruyu sormana neyin yol açtığını anlıyamadım. Ortak Elijah. Bu gerçekten önemli bir soru. Hedefi tam onikiden vurdun. Bilgi bankamda Solaria'yla ilgili bazı gerçekler var. Solaria, elli Dış Dünya arasında değişik tipte, üstün robotlar üreticisi olarak tanınıyor. Gezegen, bütün Dış Dünyalara özel modeller ihraç ediyor."

Baley haşin bir memnunlukla başını salladı. Tabii Daneel insanca zayıflığı çıkış noktası olarak alan o içgüdüsel kafa sıçramasını izleyememişti. Baley de nasıl bir mantık yürüttüğünü açıklamak zorunda değildi. Solaria, belki de robotik alanında gerçekten üstün durumdaydı. Ama Dr. Han Fastolfe ve yardımcıları da kişisel ve çok insanca bir nedenle kendi olağanüstü robotlarının neler yapabileceğini göstermek istemiş olabilirlerdi. Bunun bir Arziının güveni ya da duygularıyla ilgisi oktu. Aurora'lı uzmanlar Solaria'lıları kandırarak yarattıkları bir modeli insan sanmalarını sağladıkları takdirde, üstünlüklerini de kanıtlamış olacaklardı. Baley kendisini daha iyi hissetti. İşin garip yanı bütün düşünceleri, bütün kafa gücü onu panikten kurtaramamıştı ama gururunu okşayan bir durumla karşılaşır karşılaşmaz hemen rahatlamıştı. Uzaycıların da gururlu olduklarını anlamasının da yararı dokunmuştu tabii. Arzlı, Yakub adına, diye düşündü. Hepimiz de insanız. Uzaycılar bile... Sonra yüksek sesle ve âdeta kayıtsız bir tavırla, "Yer taşıtını ne kadar bekleyeceğiz?" diye sordu. "Ben hazırım."

Hava tünelinin bu işe pek de uygun olmadığı anlaşılıyordu. İnsania insana benzeyen robot dimdik yürüyerek uzay gemisinden çıktılar. Üzerinde yürüdükleri esnek ağ ağırlıklarıyla çöküyor ve sallanıyordu. Baley, gemiden gemiye geçen ağırlıkları kaybolmuş insanların bu tünelde ilk sıçramanın verdiği hızla kolaylıkla kayacaklarını düşündü belirsizce. Tünel, diğer uçta biçimsizce daralıyordu. Ağ, sanki dev bir el bunu sıkmış gibi büzülmüştü. Yanında el feneri olan Daneel eğilerek dört ayak vaziyeti aldı, Baley de öyle. Son altı metreyi böyle aştılar ve ilk bakışta bir yer taşıtı olduğu anlaşılan arabaya bindiler.

Daneel girdikleri kapıyı dikkatle kaydırarak kapattı. Boğuk bir şıkırtı duyuldu. Belki de bu gürültüyü taşıttan ayrılan hava tüneli çıkarmıştı.

Baley merakla etrafına bakındı. Yer taşıtının değişik dikkati çekecek bir tarafı yoktu. Arabaya arka arkaya üçer kişilik iki kanape konulmuştu. Her kanapenin iki ucunda da birer kapı vardı. Parlak panolar aslında birer pencereydiler. Ama bunlar uygun bir polarlamayla siyaha dönüştürülmüş ve donuklaştırılmıştı. Baley bu yöntemi biliyordu.

Arabanın içini tavandaki daire biçimi iki sarı ışık aydınlatıyordu. Ba'ey yalnızca birinci sıranın hemen önündeki bölmeye yerleştirilmiş olan

vericiyi ve görünürde hiçbir kontrol olmamasını yadırgadı. Daneel'e, "Herhalde şoför bu bölmenin öbür tarafında," dedi.

Robot, "Evet, gerçekten öyle, Ortak Elijah," diye cevap verdi. "Emirleri şöyle vereceğiz." Hafifçe öne doğru eğilerek mafsallı bir kolu çekince kırmızı bir ışık yanıp sönmeye başladı. Daneel alçak sesle, "Arabayı çalıştırabilirsin," dedi. "Biz hazırız."

Boğuk bir hırıltı duyuldu ve sonra kesildi. Baley bir an sanki biri kendisini itmiş gibi kanepenin arkasına yaslandı. Sonra da hiçbir şey hissetmez oldu. Hayretle, "Hareket ettik mi?" diye sordu.

Daneel, "Tabii," dedi. "Araba tekerleklerin üzerinde gitmiyor. Diamanyefik bir güç alanın üzerinde kayıyor. Hızlanma ve ağırlaşmalar dışında hiçbir şey duymayacaksın."

"Virajlar ne olacak?"

"Araba bunu dengelemek için otomatik olarak yan yatacak. Yamaca tırmanır ya da yokuştan inerken arabanın içi her zaman yatay kalacak."

Baley alayla mırıldandı. "Taşıtin kontrolleri pek karmaşık olmalı."

"Kontroller otomatik. Arabanın şoförü de bir robot."

"Hım..." Baley yer taşıtı konusunda bütün istediklerini öğrenmişti. "Bu yolculuk ne kadar sürecek?"

"Bir saat kadar. Hava yolculuğu daha kısa sürerdi. Ama ben senin her tarafı kapalı bir taşıta binmeni istiyordum. Solaria'daki uçak modellerinin bu bindiğimiz yer taşıtı gibi sıkıca kapatılması pek de kolay değil."

Daneel'in bu 'özenli' davranışı Baley'i sinirlendirdi. İşin garibi Daneel'in cümle kurma biçimine de kızıyordu. Yaratığın gereksiz yere fazla resmi ve ciddi kelimeler seçmesi onun bir robot olduğunu kolaylıkla açıklayabilirdi. Baley bir an R. Daneel Oliwav'a merakla baktı. Robot, gözlerini ileriye dikmiş, hareketsiz oturuyor, Baley'nin kendisini incelemesinden de rahatsız olmuş görünmüyordu. Daneel'in cilt dokusu kusursuzdu. Başındaki saçlarla

vücudundaki tüyler karmaşık bir yöntemle ve âdeta sevgiyle yapılmış ve yerleştirilmişti. Cildinin altında kaslarının oynayışı normal bir insanınkinden farksızdı. Robotun yapımında hiçbir masraftan kaçınılmamıştı; Ama Baley, kişisel deneyleri sonucu Daneel'in kollarının ve göğsünün tamir için görünmeyen ek yerlerinden açıldığını öğrenmişti. Gerçeğe benzeyen o derinin altında maden ve silikon olduğunu biliyordu. Kafatası boşluğunda pozitronik bir beyin olduğunu da bildiği gibi. Bu çok ileri bir beyindi ama yine de pozitronikti. Baley, Daneel'in düşüncelerinin o yapılırken önceden kararlaştırılmış, değişmez yollardan akan kısa ömürlü pozitronik akımlar olduğunun da fark>ndaydı.

Daneel'in robot olduğunu önceden bilmeyen bir uzmanın durumu sezmesine yol açacak ipuçları neierdi? Daneel'in konuşmasının biraz anormal olması mı? Robotun her zaman duygusuzca bir ciddiyetle davranması mı? Kusursuz bir insana benzeyişi mi?

Ama bu düşüncelerle zaman kaybediyordu. "İşimize bakalım, Daneel," dedi. "Herhalde buraya gelmeden önce sana Solaria konusunda biigi verilmiştir." "Evet, Ortak Elijah."

"İyi. Hiç olmazsa seninkiler benimkilerden daha iyi davranmışlar. Bu dünyanın büyüklüğü ne kadar?"

"Çapı 9500 mil. Üç gezegenden en dışta olanı. Bu sistemde insanların yaşadığı tek dünya da bu. İklimi ve atmosferi Arzınkine benziyor. Verimli toprak oranı daha fazla, yararlı maden miktarıvsa daha düşük. Solaria kendi kendisine yetiyor. Robot uzmanları sayesinde yüksek bir hayat standardı da sağlanıyor."

"Nüfus ne kadar?"

"Yirmi bin, Ortak Elijah."

Baley bir an durdu sonra usulca itiraz etti. "Herhalde yirmi milyon, demek istiyorsun." Dış Dünyalar konusunda az bir bilgisi vardı. Bu gezegenlerin nüfusunun Arz ölçülerine göre düşük olduğunu da biliyordu. Ama her gezegendeki nüfusun ayrı ayrı milyonları bulduğunu sanıyordu.

Robot tekrarladı. "Yirmi bin kişi, Ortak Elijah."

"Yani insanlar gezegene yeni mi yerleştiler?"

"Hayır, hiç de değil. Solaria hemen hemen iki yüz yıldan beri bağımsız. Ve insanlar gezegene bundan yaklaşık bir yüz yıl önce yerleşmişler. Nüfus özellikle yirmi binde tutuluyor. Solaria'lılar en uygun sayının bu olduğunu düşünüyorlar." "Gezegenin ne kadarına yerleşmiş durumdalar?"

"Bütün verimli bölgelere yayılmışlar."

"Bu bölgelerin genişliği?"

"Otuz milyon mil kare. Buna bu bölgelerin sınırlarındaki topraklar da dahil." "Yani bu kadar geniş bir yerde sadece yirmi bin insan mı yaşıyor?"

"Burada iki yüz milyon kadar pozitronik robot da çalışıyor. Ortak Elijah." "Yakub adına! Yani... yani her insana on bin robot düşüyor."

"Dış Dünyalardaki en yüksek oran bu, Ortak Eiijah. Ondan sonrcı Aurora geliyor. Orada her insana elli robot düşüyor."

"Bu kadar robotu ne yapıyorlar? O kadar yiyecek ne oluyor?"

"Yiyecek nispeten önemsiz sayılır. Madenler daha önemli. En önemlisiyse güç üretimi."

Bütün o robotları düşünen Baley'nin başı döner gibi oldu. İki milyon robot! Bir avuç insanın arasında sürüyle makine adam. Robotlar gezegene doluşmuşlardı anlaşılan. Dışarıdan gelen bir gözlemci az sayıda olan insanları farketmez, Solaria'nın bir robotlar dünyası olduğunu sanabilirdi.

Baley ani bir görme isteğine kapıldı. Minnim'ie yaptığı konuşmayı, sosyologların Arzın karşı karşıya olduğu tehlikeyle ilgiii iddialarını hatırlamıştı. Çok uzaklarda kalmıştı Minnim. O konuşma da Baley'e gerçek değilmiş gibi geliyordu şu anda. Arzdan ayrılalı beri karşılaştığı kişisel tehlike ve zorluklar, Minnim'in müthiş gerçeği açıklayan sakin ve kesin sesinin etkisini gidermişti, ama o sözleri unutmasına neden olmamıştı. Baley uzun yıllardan beri çalışıyordu ve açık bir yerde bulunmak gibi

sarsıcı bir gerçeğin kendisini engellemesine izin vermeyecek kadar da görevine bağlıydı. Bir Uzaycının açıklamalarından ya da bir Uzaycı robotunun sözlerinden edinilen bilgi... Arzlı sosyologlarda bu tür bilgi boldu. Asıl gereken doğrudan doğruya yapılacak gözlemlerdi. Ve bilgi toplamak da, ne kadar tatsız olursa olsun, Baley'nin göreviydi.

Arzlı yer taşıtının tavanını İnceledi. "Bu spor bir taşıt mı?"

"Afedersin, Ortak Elijah, ama ne demek istediğini anlıyamadım?"

"Arabanın üzeri öne, arkaya kaydırılabilir mi? Yani bu... gökyüzüne doğru açılabilir mi?" Baley az kalsın ağız alışkanlığıyla 'kubbeye doğru' diyecekti. "Evet, açılabilir."

"O halde bunu yaptır, Daneel. Etrafa bir bakmak istiyorum."

Roûot ciddi bir tavırla karşılık verdi. "Çok üzgünüm ama buna razı olamam." Baley şaşırdı, "Buraya bak, R. Daneel." Bilerek R harfinin üzerinde durmuştu. "Bu sözlerimi başka türlü söyleyeceğim. Sana arabanın üzerini açmanı emrediyorum."

Bu yaratık insana benzesin benzemesin bir robottu sonuçta. Ve emirlere de uymak zorundaydı.

Ama Daneel kımıldamadı bile. "İlk düşüncemin sana zarar gelmesini önlemek olduğunu açıklamalıyım. Kendini geniş ve açıklık yerlerde bulduğun takdirde zarar göreceksin. Bunu tecrübelerimle öğrendim. Ayrıca bana talimat verilirken bu noktanın üzerinde durdular. İşte bu nedenle kendini tehlikeye atmana izin veremem."

Baley, öfkeden suratının morardığını hissetti. Aynı anda da öfkenin hiçbir işe yaramayacağını anladı. Bu yaratık bir robottu. Ve Baley de Birinci Robotik Kuralını çok iyi biliyordu. "Bir robot bir insana zarar veremez. Ya da gerekeni yapmayarak bir insanın zarar görmesine göz yumamaz."

Daneel'in de, Galaksideki herhangi bir dünyada yaşayan bir robotun da pozitronik beynindeki bütün güdüler bu önemli yasa karşısında boyun eğmek zorundaydı. Evet, bir robot emirlere uymalıydı. Ama bu kuralın da

bir tek, son derecede önemli istisnası vardı. Emirlere uymak İkinci Robotik kuralıydı. "Bir robot kendisine insanlar tarafından verilen emirlere uymalıdır.

Ancak bu emir Birinci Kuralla çelişkili olduğu zaman durum değişir."

Baley sakin ve mantıklı bir tavırla konuşabilmek için kendisini zorladı. "Bu duruma kısa bir süre dayanabileceğimi sanıyorum, Daneel."

"Ben öyle düşünmüyorum. Ortak Elijah."

"Bırak da buna ben karar vereyim, Daneel."

"Bu bir emirse, bunu yerine getirmem imkansız, Ortak Elijah."

Baley, kanapenin yumuşak arkalığına yaslandı. Robotu güç kullanarak yola getiremiyeceğini biliyordu. Daneel, bütün gücünü kullandığı takdirde bu etten, kandan bir insanınkinin yüz katı olacaktı. Robot, Baley'e zarar vermeden onu kolaylıkla engelleyebilecek durumdaydı. Baley silahlıydı. Atom tabancasıyla Daneel'e nişan alabilirdi. Ama bu hareket belki ona anlık bir üstünlük sağlar, sonra da Arzlının büsbütün sinirlenmesine neden olurdu. Robotu parçalamakla tehdit etmenin bir yararı yoktu. Bir robota ancak Üçüncü Kural kendisini koruması emrediyordu. "Bir robot varlığını korumalıdır. Ama bu koruma Birinci ve İkinci Kurallarla çelişkili olmadığı sürece."

Daneel, Birinci Kurala karşı gelmektense parça parça olmayı tercih edecekti. Baley'se Daneel'i parçalamayı istemiyordu. Kesinlikle. Oysa arabadan dışarı bakmayı da çok arzu ediyordu. Bu düşünce onda saplantı halini almaya başlamıştı. Ayrıca bu bebekdadı ilişkisinin güçlenmesine de izin veremezdi. Arzlı bir an atom tabancasını kendi şakağına dayamayı düşündü. "Arabanın üzerini aç, yoksa kendimi öldürürüm!" Böylece Birinci Kuralın uygulanmasına daha acil ve önemli bir durumia enge! olacaktı. Ama Baley bunu yapamayacağını biliyordu. Hiç de uygun bir davranış olmazdı bu. Arzlı bu düşüncenin gözlerinin önünde canlanmasına yol açtığı sahneden hoşlanmadı. Bıkkın bıkkın, "Şoföre gideceğimiz yerden ne kadar uzakta olduğumuzu sorar mısın?" dedi.

Daneel öne doğru eğilerek mafsaüı kolu itti. Aynı anda Baley de öne doğru atılarak haykırdı. "Şoför! Arabanın tepesini aç!"

Sonra çabucak kola uzanarak, kapattı. Elini de koldan çekmedi. Bunu kesin bir tavırla tutuyordu. Kesik kesik nefes alarak Daneel'e baktı.

Robot bir an kımıldamadı. Sanki pozitronik akımları bu yeni duruma alışmaya çalışırken dengelerini kaybetmişlerdi. Bu durum çabucak sona erdi ve robot elini oynattı. Baley de bunu bekliyordu. Daneel, elini usulca, incitmeden koldan çekecek, vericiyi tekrar çalıştırarak emri iptal edecekti.

Baley, "Beni yaralamadan elimi çekemezsin," dedi. "Seni uyarıyorum. Belki de parmağımı kırmak zorunda kalacaksın." Aslında bu doğru değildi, Arzlı da biliyordu bunu. Ama Daneel durakladı. Bir zarara karşı başka bir zarar... Robotun pozitronik beyninin olasılıkları incelemesi ve bunları birbirlerine karşıt olabilecek durumlar biçimine sokması gerekiyordu. Tabii Daneel bu yüzden biraz daha bekledi.

Baley, "Çok geç artık," dedi. Yarışı kczanmışîı. Arabanın tepesi geriye doğru kayıyor ve açık arabanın içine Solaria güneşinin sert beyaz ışığı doluyordu.

Baley, ilk anki dehşet yüzünden gözlerini kapatmayı istediyse de bu arzusuyla savaştı. O müthiş, inanılmayacak kadar geniş mavi yeşil gökyüzüne baktı. Havanın hızla yüzüne çarptığını hissetti, ama ayrıntıları farkedemedi. Bir şey hızla yanlarından geçti. Belki de bir robot, bir hayvan ya da rüzgarın sürüklediği cansız bir şeydi bu. Baley ne olduğunu anlayamadan, araba o cismin yanından hızla ilerledi.

Mavi, yeşil, hava, gürültü, hareket... Ve bütün bunların üzerinde gökyüzündeki bir toptan amansızca, öfkeyle, insanı korkutacak bir biçimde akan beyaz ışık. Baley, başını geriye atarak doğrudan doğruya Solaria güneşine baktı bir an. Kentlerin en üst katındaki güneş balkonlarının ışığı yayan camları tarafından korunmadan baktı hem de. Çıplak güneşe baktı.

Aynı anda Daneel'in eliyle omzunu kavradığını hissetti. O anda kafasına gerçeklerle âdeta ilgisi olmayan, karmakarışık türlü düşünce üşüştü. Görmesi gerekiyordu, her şeyi görmeliydi. Ve galiba Daneel'i yanına hiçbir

şeyi görmemesi için vermişlerdi. Ama herhalde bir robot bir insana karşı şiddet kullanma cesaretini gösteremezdi. Bu düşünce diğerlerini bastırıyordu. Daneel ona zorla engel olamazdı. Yine de Baley robotun eliyle kendisini aşağıya doğru çektiğini hissediyordu.

Baley, o etsiz elleri itmek için kollarını kaldırdı ve birden kendini kaybetti.

ÜÇ

Baley yine kapalı arabada, güvendeydi. Daneel'in yüz'ü gözlerinin önünde sanki dalgalanıyordu. Bu yüz kara benekler içindeydi. Baley gözlerini kırpıştırdığı zaman bu benekler kırmızıya dönüşüyorlardı.

Arzlı, "Ne oldu?" diye sordu.

Daneel, "Çok üzgünüm," dedi. "Yanında olmama karşın yine de zarar gördün. Güneş ışınları insan gözüne doğrudan geldikleri zaman zararlı olurlar. Güneşe kısa bir süre baktığın için gördüğün zararın sürekli olduğunu sanmıyorum. Başını kaldırıp baktığın zaman seni aşağıya çekmek zorunda kaldım. Sen de bayıldın." Baley yüzünü buruşturdu. İşin iç yüzü belli değildi. Fazla heyecan ya da korkudan mı bayılmıştı? Yoksa robot onu bir vuruşta bayıltmış mıydı? Baley çenesini ve başını yokladı, acı duymuyordu. Bu soruyu acık açık sormaktan kaçındı. Bir bakıma cevabı bilmeyi istemiyordu.

"O kadar kötü değildi..." diye mırıldandı.

"Gösterdiğin tepki bu olayı hiç de hoş bulmadığını açıklıyor, Ortak Elijah." Baley inatla, "Hiç de değil," dedi. Gözlerinin önünde uçuşan benekler hafiflemeye başlamıştı. Gözleri de artık eskisi kadar yaşarmıy.ordu. "Sadece pek az şey görebildiğim için üzgünüm. Çok hızlı gidiyorduk. Bir robotun yanından mı geçtik?"

"Birkaç robotun. Kinbald malikanesinde ilerliyoruz. Burada meyva bahçeleri var." Baley, "Yeniden denemem gerekiyor," diye açıkladı.

Daneel, "Bunu benim yanımda yapmamalısın," dedi. "O arada istediğini yaptım."

"İstediğimi mi?"

"Şoföre arabanın üzerini açmasını emretmeden önce, benden gideceğimiz yerden ne kadar uzakta olduğumuzu öğrenmemi istemiştin, Ortak Elijah. Bunu herhalde hatırlıyorsun. On beş kilometrelik bir yolumuz kaldı. Altı dakika sonra orada olacağız."

Baley, Daneel'e oyuna geldiği için kızıp kızmadığını sormak istedi. Hiç olmazsa o kusursuz yüzün bir an çirkinleştiğini görebilecekti. Belki... Ama bu isteğini yendi. Daneel nası! olsa öfkelenmeden, sinirlenmeden, "Hayır," diye karşılık verecek, her zamanki sakinlik ve ciddiliğiyle orada oturacaktı. Sarsılmayacaktı. Sarsılamazdı zaten.

Baley usulca, "Ne olursa olsun bu duruma yine de alışmam gerekiyor, Daneel," dedi. Robot, insan iş arkadaşını süzdü. "Neden söz ediyorsun?"

"Yakub adına! Di...dışarıdan tabii! Bu geze. gen apaçık bir yer."

Daneel, "Açıklığa çıkmana hiç gerek yok," diye başını saliadı. Sonra da bu konu kapanmış gibi ekledi. "Yavaşlıyoruz, Ortak Elijah. Geldik sanırım. Şimdi çalışma merkezimiz görevini yapacak eve doğru ikinci bir hava tünelinin uzatılmasını bekleyeceğiz."

"Hava tüneline gerek yok, Daneel. Açık havada çalışacağıma göre bu duruma alışmamı geciktirmek yersiz olur."

"Açık havada çalışmana hiç gerek yok, Ortak Eiijah." Robot başka şeyler de söyleyecekti. Ama Baley otoriter bir tavırla elini sallayarak onu susturdu. O sırada Daneel'in dikkatli avutmasına, yatıştırmaya çalışmasına, her şeyin yolunda gideceğini ve kendisini koruyacaklarını söylemesine dayanacak halde değildi. Aslında Arzlı başının çaresine bakabileceğini ve görevini yerine getireceğini bilmeyi istiyordu. Açık havanın görünüşü ve uyandırdığı duygular kolaylıkla dayanılacak şeyler değillerdi. Belki de zamanı gelince Baley tekrar açık havaya çıkma cesaretini gösteremeyecekti. Bu kendisine duyduğu saygıya ve belki de Arzın güvenine mal olacaktı. Açıklık gibi önemsiz bir sorun yüzünden olacaktı bu. Bu bir anlık düşünce bile Baley'nin yüzünde haşin bir ifadenin belirmesine neden oldu.

Hayır, hava, güneş ve açıklık yerlere dayanmayı başaracaktı!

Elijah Baley kendisini küçük bir kentten New York'u görmeye gelen ve katları âdeta huşuyla sayan bir yabancıya benzetiyordu. Örneğin bir Helsinki'liye. 'Ev'in bir apartman dairesi gibi bir yer olacağını düşünmüştü. Ama burası hiç de öyle bir yere benzemiyordu. Arzlı bir odadan bir diğerine geçip duruyordu. Sanki sonsuz oda vardı burada. Geniş pencereler iyice örtülmüştü. Sarsıcı gündüz ışığının içeriye sızması imkânsızdı. Bir odaya girerlerken gizli bir kaynaktan ışıklar sessizce fışkırıyor, dışarı çıkarlarken de yine gürültüsüzce sönüyorlardı.

Baley şaşkın şaşkın, "Ne çok oda," dedi. "Pek çok. Burası çok küçük bir kente benziyor. Daneel."

Daneel sakin sakin, "Evet, öyle, Ortak Elijah," dedi.

Bu durum Arzlıya çok garip geliyordu. Neden onu bir sürü Uzaycının arasına sokuyorlardı? "Burada benimle birlikte kaç kişi kalacak?"

Daneel, "Tabii ben varım," diye açıkladı. "Bir de robotlar."

Baley, benden başka birkaç robot daha demeliydi, diye düşündü. Daneel'in insan rolünü sürdürmek niyetinde olduğu anlaşılıyordu. Gerçeği çok iyi bilen Baley'den başka seyercisi olmasa bile bu oyuna devam edecekti.

Sonra yeni, endişe verici bir düşünce diğerlerini kafasından siliverdi. Baley, "Robotlar mı?" diye bağırdı. "Ya kaç insan?"

"Başka insan yok, Ortak Elijah."

Yeni girdikleri odada, yerden tavana kadar yükselen raflar kitap filmlerle doluydu. Odanın üç köşesine elli santim genişliğindeki büyük seyretme panoları dikeylemesine yerleştirilmiş, aygıtlar konulmuştu. Dördüncü aygıttaysa bir 'canlandırma' ekranı vardı.

Baley öfkeyle etrafına bakındı. "Bu türbede yapayalnız kalmam için herkesi kovdular mı?"

"Burası sadece sana ayrıldı. Solaria'da her insanın böyle bir evi olması âdettir." "Herkes böyle mi yaşıyor?"

"Evet, herkes."

"Bu kadar odaya ne gerek var?"

"Solaria'da her odayı bir işe ayırmak âdettir. Burası kitaplık. Evde bundan başka bir müzik odası, bir jimnastik salonu, bir mutfak, bir ekmek fırını, bir makine atölyesi, çeşitli robot tamir ve deneme yerleri, bir yemek odası, iki yatak odası..."

"Dur! Bütün bunları nereden biliyorsun?"

Daneel sakin sakin, "Aurora'dan ayrılmadan önce bana verilen bilgilerin arasında bu da vardı," diye açıkladı.

"Yakub adına! Bütün bunlarla kim ilgileniyor?" Baley kollarıyla geniş bir daire çizdi.

"Burada ev robotları var. Onlar senin emrine verildiler. Ve rahat etmeni sağlayacaklar."

Arzlı, "Ama benim bütün bunlara ihtiyacım yok ki," diye itiraz etti. Bir yere oturmak ve kımıldamayı red etmek istiyordu; Artık başka odaiarı dolaşacak halde değildi.

"İstersen bir tek odada kalabiliriz, Ortak Elijah. Daha başlangıçta bu olasılık üzerinde duruldu. Ama Solaria âdetleri göz önüne alınarak bu evin yapılmasına karar verildi..."

"Yapılmasına mı?" Baley şaşkınlıkla robota bakakaldı. "Yani bu evi benim için mi yaptılar? Görev sona erdiği zaman burayı ne yapacaklar?"

"Yıkacaklar sanırım."

Baley dudaklarını birbirine bastırdı. Tabii, diye düşündü. Tabii yıkacaklar. Bir Arzlının kullanması için özel olarak koskocaman bir ev yapacaklar. Sonra onun dokunduğu her şeyi yıkacak, evin durduğu yeri

dezenfekte edecekler. Arzlının içine çektiği havayı da! Uzaycılar güçlü gibi gözüküyorlardı ama onların da budalaca korkuları vardı.

Daneel sanki Baley'nin kafasından geçenleri okumuştu. Ya da hiç olmazsa adamın yüzündeki ifadeyi yorumlamayı başarmıştı. "Belki evi bulaşıcı hastalıklardan kurtulmak için yıkacaklarını düşünüyorsundur, Ortak Elijah. Böyle düşünüyorsan, bu yüzden keyfini kaçırmamanı önereceğim. Uzaycıların hastalıkla ilgili korkuları o kadar şiddetli değil. Böyle bir ev yapmak onlara çok kolay geliyor. Evi yıkmanın yol açacağı zararı da pek önemli bulmuyorlar .

"Ayrıca yasalara göre bu evin yerinde bırakılması imkânsız, Ortak Elijah. Bu ev, Hannis Gruer'in topraklarında. Ve bir yerde bir tek yasal konut olabilir. O da toprakların sahibinin evi. Bu ev belirii bir neden için özei izinle yapıldı. Görevimiz sona erinceye kadar belirli bir süre burada kalacağız."

Baley sordu. "Hannis Gruer de kim?"

"Solaria Güvenliğinin başı. Buraya gelir gelmez onu görmemiz söylendi." "Öyle mi? Yakub adına. Daneel, ben olay konusunda ne zaman bilgi sahibi olacağım? Bir boşlukta çalışıyor gibiyim ve bu hiç hoşuma gitmiyor. Kalkıp Arza döneyim daha iyi. Ya da..." Baley, öfkelendiğini hissederek sözlerini tamamlamadı.

Daneel hiç sarsılmadı. Sadece konuşma fırsatı bulabilmek için bekledi. "Kızmış olmana üzüldüm. Solaria konusundaki genel bilgim seninkinden fazla gibi gözüküyor. Cinayet olayı konusundaysa, benim bilgim de seninki kadar kısıtiı. Bilmemiz gereken şeyleri bize Ajan Gruer açıklayacak. Her şeyi Solaria Hükümeti kararlaştırdı."

"Eh, öyleyse şu Gruer denilen adama gidelim. Yol ne kadar sürecek?"

Danel, "Yolculuk yapmamıza gerek yok, Ortak Elijah," dedi. "Ajan Gruer bizi konuşma odasında bekliyor."

Baley alayla mırıldandı. "Konuşma için de bir oda, öyle mi?" Sonra sesini yükseltti. "Gruer şimdi bizi mi bekliyor?"

"Öyle sanırım."

"O halde onun yanına gidelim, Daneel."

Hannis Gruer kabak kafalı bir adamdı. Başında tek tei saçı yoktu. Başının iki yanında bile saç kalmamıştı.

Baley yutkundu ve kabalık etmemek için Gruer'in çıplak kafasına bakmamaya çalıştı, ama başaramadı. Arzlılar her zaman Uzaycıları, yine onların değerlendirmelerine göre kabul ediyorlardı. Uzaycıların Galaksinin efendileri olduğu kuşku götürmez bir gerçekti. Uzun boylu, yanık tenli, bronz saçlı, boylu boslu, soğuk ve aristokrat insanlardı onlar. Kısacası tıpkı R. Daneel OlivaW gibiydiler. Ayrıca insandılar doğal olarak. Arza gönderilen Uzaycıların çoğu bu ideal tipe yakındı. Belki de onları bu nedenle özel olarak seçiyorlardı.

Oysa şimdi Baley'nin karşısındaki bu Uzayçı, görünüşü bakımından bir Arzlıdan farksızdı. Kabak kafalıydı, burnu da biçimsizdi. Bu pek de önemli değildi, ama bir Uzaycıda basit bir asimetri bile dikkati çekiyordu.

Baley, "Günaydın, efendim," dedi. "Sizi beklettiysek özür dileriz." Terbiyeli davranmakta bir sakınca yoktu. Sonuçta bu insanlarla birlikte çalışmak zorundaydı. Arzlı bir an gülünç denilecek kadar büyük olan bu odada ilerlemeyi ve Gruer'e elini uzatmayı istedi. Ama yenilmesi kolay bir istekti bu. Bir Uzaycı böyle bir selamlaşmadan hiç hoşlanmazdı. Üzeri Arza özgü mikroplarla dolu bir eli sıkar mıydı hiç?

Ciddi tavırlı Gruer, Baley'den olabildiğince uzakta oturuyordu. Elleri, uzun yenlerinin içinde kaybolmuştu. Baley göremiyordu ama adamın bunun deliklerinde birer filtre olduğundan da emindi.

Hatta Baley'e Gruer, Daneel'e hoşnutsuzca bir göz atmış gibi de geldi. Sanki adam, "Sen acayip bir Uzaycısın," demeye çalışıyordu. "Bir Arzlıya bu kadar sokulunur mu?"

Bundan da Gruer'in gerçeği bilmediği anlaşılıyordu. Sonra Baley birdenbire Daneel'in kendisinden uzaklaşmış olduğunu farketti. Ondan, her zamankinden daha uzakta duruyordu. Arzlı, tabii ya, diye düşündü. Daneel

bana çok sokulduğu takdirde Gruer bu durumdan şüphelenebilir. Daneel kendisini insan sanmalarını çok istiyor.

Gruer nazik ve dostça bir tavırla konuşmaya başladı. Ama usulca Daneel'i gözetlemekten de kendini alamıyordu. Gözlerini ondan kaçırıyor, sonra tekrar robota bakıyordu. "Fazla beklemedim... Solaria'ya hoş geldiniz, beyler. Rahat mısınız?"

Baley, "Evet, efendim," dedi. "Çok rahatız." Sonra da kendi kendine sordu. Görgü kurallarına göre bir Uzaycı olan Daneel'in ikimiz adına konuşması mı gerekiyor? Sonra bu olasılığı öfkeyle kafasından kovdu. Yakub adına! Araştırma için beni istediler, beni! Daneel'i sonradan yanıma kattılar. Bu şartlar altında gerçek bir Uzaycı yüzünden bile arka planda kalmaya razı olmazdım. Hele bunu bir robot için hiç yapmam. Bu robot Daneel gibi olsa bile.

Ama Daneel, Baley'nin yerine konuşmak için hiçbir çaba göstermedi. Gruer'in de buna şaşırmış,.ya da sinirlenmiş bir görünüşü yoktu. Onun yerine hemen Baley'e döndü ve Daneel'le ilgilenmedi.

"Size aydınlatmanız istenilen cinayet konusunda hiç bilgi verilmedi, Sivil Memur Baley. Bunun merakınızı uyandırdığından eminim." Kollarını salladı ve elbisesinin yenleri geriye kaydı. Gruer ellerini kucağında gevşekçe birbirlerine kenetledi. "Oturmaz mısınız, beyler?"

Baley'le Daneel oturdular.

Arzlı, "Gerçekten merakımız uyandı," dedi. Gruer'in ellerinde eidiven olmadığını farketmişti.

Soiaria'lı konuşmasını sürdürdü. "Özellikle böyle yapıldı, Memur Baley. Buraya, sorunla ilgilenmek için peşin yargılara saplanmadan gelmenizi istedik. Önceden bazı tahminlerde bulunmanız hoşumuza gitmeyecekti. Size daha sonra cinayetin tüm ayrıntıları iyice açıklanacak. Yaptığımız araştırmalar konusunda da rapor verilecek. Korkarım, sizin gibi tecrübeli bir polis bu araştırmaları gülünç denilecek kadar eksik bulacak. Solaria'da polis yoktur."

Baley sordu. "Hiç yok mu?"

Gruer gülümseyerek omzunu silkti. "Çünkü suç işlenmez. Nüfusumuz çok az ve pek dağınık. Suç işleme fırsatı çıkmıyor. Bu nedenle de polise gerek yok." "Anlıyorum. Ama şimdi yine efe bir suç işlendi."

"Doğru. Ama iki yüz yıldır işlenilen ilk şiddetli suç bu."

"Yazık, her şeye bir cinayetle başlıyorsunuz."

"Evet, çok yazık. Üstelik kurban, kaybetmeyi hiç istemeyeceğimiz bir insandı. Uygun olmayan bir kurbandı o. Cinayet de çok zalimce işlenmişti."

Baley, "Herhalde katilin kim olduğu konusunda hiçbir şey bilinmiyor," dedi. Yoksa Arzdan bir detektif getirtirler miydi?

Gruer'in endişeli bir hali vardı. Yan gözle Daneel'e baktı. Robot hareketsiz oturuyordu. Sessiz, her söylenileni kaydeden bir makineydi o. Baley, Daneel'in duyduğu bir konuşmayı, ne kadar uzun olursa olsun, ileride, kolaylıkla tekrarlayabileceğini biliyordu. O, bir insan gibi dolaşan ve konuşan bir kayıt makinesi sayılabilirdi. Gruer bunu biliyor muydu? Soiaria'lı Daneel'i gerçekten de gizli gizli süzüyordu.

Gruer, "Hayır," diye cevap verdi. "Katilin kim olduğu konusunda hiçbir şey bilinmediğini söyleyemem. Hatta... o cinayeti sadece bir kişi işlemiş olabilir." "Cinayeti bir tek kişinin işlemiş olması ihtimali bulunduğunu söylemek istiyorsunuz sanırım." Baley. böyie abartmalı sözlerden kuşkulanırdı. Koltuğunda oturarak kurduğu mantık dizisinin bir olasılığı değil, kesinlikle bir gerçeği açıkladığını düşünen amatör detektiflerden de hiç hoşlanmazdı.

Gruer saçsız başını salladı. "Hayır. Bir tek kişi katil olabilir. Cinayeti başka birinin işlemiş olması imkânsız. Kesinlikle imkânsız."

"Kesinlikle mi?"

"Bundan emin olabilirsiniz."

"O halde hiçbir sorun yok."

"Tersine. Bir sorunla karşı karşıyayız. Cinayeti o kimse de işlemiş olamaz." Baley sakin sakin, "O halde cinayeti kimse işlemedi," dedi.

"Ama olay yine de oldu. Rikaine Delmarre öldü."

Baley, eh, bu da bir şey, diye düşündü. Yakub adına! Sonunda bir şey öğrenebildim. Kurbanın adını. Not defterini çıkararak ciddi ciddî bu adı yazdı. Bunun bir nedeni alayla en sonunda bir gerçek parçacığını elde etmeyi başardığını açıklamaktı. Bir nedeni de not almak gereğini duymayan bir kayıt makinesinin yanında oturduğunun anlaşılmasını istememesi. "Kurbanın adı nasıl yazılıyor?" diye sordu.

Gruer, harfleri teker teker söyledi.

"Mesleği neydi, efendim?"

"Foetolog'du."

Baley bunu da söylendiği gibi yazdı ve bu konuda soru sormadı. "Şimdi, bana cinayetle ilgili ayrıntıları açıklayabilecek bir tanık var mı? Mümkünse bir görgü tanığı?"

Gruer haşin haşin güldü. Bakışları Daneel'e kaydı, sonra adam tekrar gözlerini kaçırdı. "Karısı var, Detektif Baley."

"Karısı mı?..."

"Evet. Adı Gladia." Gruer ismin üç hecesi üzerinde de ayrı ayrı durdu. İkinci heceyi de uzattı.

"Çocukları var mı?" Baley, gözlerini not defterine dikmişti. Cevap alamayınca başını kaldırdı. "Çocukları var mı?"

Ama Gruer'in dudakları sanki ekşi bir şey yemiş gibi büzülmüştü. Midesi bulanıyormuş gibi bir görünüşü vardı. Sonunda, "Bunu nereden bileyim..." diye mırıldandı.

Baley, "Ne?" dedi.

Gruer telaşla ekledi. "Her neyse... Bence çalışmanızı yarına kadar ertelemeniz daha doğru olur. Yorucu bir yolculuk yaptığınızı biliyorum, Bay Baley. Herhalde yorgun ve açsınızdır."

Arzlı bunun doğru olmadığını söyleyeceği sırada, yemek fikrinin kendisine birden pek çekici geldiğini farketti. "Siz de bize katılır mısınız?" Bir Uzaycı olan Gruer'in bu davetini kabul edeceğini sanmıyordu. Ama adam sonunda ona Detektif Baley yerine Bay Baley demeye başlamıştı. Bu da bir başarı sayılırdı.

Tahmin ettiği gibi Gruer, "Bir iş randevum var," dedi. "Onun için bu imkânsız. Gitmem gerekiyor. Çok üzgünüm."

Baley ayağa kalktı. Nezaket icabı Gruer'i kapıya kadar geçirmesi gerekiyordu. Ama sokak kapısına ve üzeri örtülü olmayan açıklık yere yaklaşmayı pek istediği yoktu. Zaten kapının nerede olduğunu da bilmiyordu. Bu yüzden kararsızca durdu.

Gruer gülümseyerek başıyla selam verdi. "Sizinle tekrar görüşeceğim. Benimle konuşmak isterseniz, robotlarınız size numarayı söylerler," Ve Soiaria'lı birdenbire ortadan kayboldu.

Baley tiz bir sesle bağırdı.

Gruer ve oturduğu koltuk odada değildi artık. Adamın arkasındaki duvar ve ayaklarının altındaki zemin de birdenbire değişmişti.

Daneel sakin sakin, "O zaten burada değildi," dedi. "Gördüğün üç boyutlu bir hayaldi. Bunu anladığını sanıyordum. Arzda da böyle şeyler var."

Baley homurdandı. "Ama böylesi yok."

Arzda üç boyutlu bir görüntü fonun önünde ışıldayan küp biçimi bir güç alanının içinde beliriyordu. Hayalin kendisi de hafifçe titreşiyordu. Arzda görüntünün gerçek sanılması olasılığı yoktu. Ama burada...

Gruer'in eldivensiz oluşunu açıklıyordu bu. Ayrıca burun filtresine de ihtiyacı yoktu.

Danel, "Artık yemek yemek ister misin. Ortak Elijah?" diye sordu.

Yemek Baley'e umulmadık kadar zor geldi. Robotlar ortaya çıktılar. Biri sofra kurdu, bir diğeri yemekleri getirdi.

"Bu evde kaç robot var, Daneel?"

"Elii kadar. Ortak Elijah."

"Biz yemek yerken burada mı bekleyecekler?"

Robotlardan biri geri geri giderek bir köşeye çekilmiş ve ışıklı parlak gözlerini Baley'e dikmişti.

Daneel, "Genellikle böyle yapılır," diye açıkladı. "Çünkü hizmet etmesi gerekebilir. Ama bunu istemiyorsan robota gitmesini emretmen yeterli olur." Baley omzunu silkti. "Bırakalım kalsın."

Arzlı normal şartlar altında yemekleri nefis bulabilirdi. Ama şimdi tabağındakileri ilgisizcesine yiyordu. Bir ara dalgın dalgın Daneel'in de sakin bir beceriklilikle yemek yediğini farketti. Tabii robot daha sonra yediği yemeğin biriktiği florokarbon keseyi boşaltacaktı, şimdilik rolünü sürdürüyordu.

Baley sordu. "Gece oldu mu? Dışarısı karanlık mı?"

Daneel cevap verdi. "Öyle."

Baley sıkıntıyla yatağa baktı, fazla genişti bu. Bütün yatak odası pek büyüktü zaten. Altlarına girip büzülebileceği battaniyeler de yoktu. Yatağa sadece çarşaflar konulmuştu. İnsanı örtmek bakımından fazla işe yaramayacak şeylerdi bunlar. Her şey zordu. Baley'in başından yatak odasının hemen yanındaki banyoda duş yapmak gibi sinir bozucu bir olay geçmişti. Aslında bu bir bakıma son derece lüks bir şeydi. Diğer taraftan Arzlıya sağlık bakımından sakıncalı gözükmüştü.

Baley birdenbire, "Işık nasıl söndürülüyor?" dedi. Karyolanın baş tarafı yumuşak bir ışıkla parlıyordu. Belki de bu uyumadan önce kitap okuması için sağlanmıştı. Ama Baley kitap okuyacak halde değildi.

"Sen yatağa girdikten sonra ışıklar söner. Tabii sen uyumaya hazırlandığın takdirde."

"Robotlar tetikte bekliyorlar öyle mi?"

"Bu onların görevi."

"Yakub adına! Bu Solaria'lar kendileri için ne yapıyorlar?" Baley'nin sesi bir homurtu halini almıştı. "Bir robotun duşta sırtımı kaşımamış olmasına şimdi şaşıyorum."

Daneel nükteyi anlamamıştı. "İsteseydin bunu yapardı. Solaria'lılara gelince... onlar istediklerini yapıyorlar. Bir robota çalışmaması emredildiği zaman o da hiçbir işle ilgilenmez. Tabii yapılacak iş bir insanın iyiliğiyle ilgili olduğu zaman durum değşir."

"Neyse... İyi geceler, Daneel."

"Ben de öbür yatak odasında olacağım, Ortak Elijah. Eğer gece bir şeye ihtiyacın olursa..."

"Biliyorum. Robotlar hemen gelecekler."

"Komodun üzerinde bir 'dokunma panosu' var. Ona dokunman yeterli olur. O zaman ben de gelirim."

Baley uyuyamadı. İçinde bulunduğu evi gözlerinin önünde canlandırıyordu. Ev, gezegenin dış derisine tehlikeli bir biçimde yapışmış, dengede duruyor ve boşluk dışarıda bir ejderha gibi bekliyordu.

Arzda, Baley'nin dairesi, o küçük, kalabalık, sevimli yer, bir çok katın altına gizlenmişti. Baley'le Arzın kabuğu arasında sürüyle Kat ve binlerce de insan vardı.

Baley kendi kendisine, Arzda da en üst Katta insanlar oturuyor, diye hatırlatmaya çalıştı. Onlar dıştaki boşluğun hemen yanındalar. Bu yüzden o dairelerin kirası düşük.

Adam sonra bin ışık yılı ötedeki Jessie'yi düşündü. O anda yataktan kalkarak giyinmeyi ve yürüye yürüye karısına gitmeyi öyle istedi ki. Düşünceleri bulanıklaştı. Bir tünel olsaydı... Güvenli, sağlam, kaya ve madeni delerek Solaria'dan Arz'o doğru uzanan güzel, tehlikesiz bir tünel... O tünele girerek yürür yürür yürürdüm...

Yürüyerek Arza, Jessie'ye ve... güvene dönerdim...

Güvene...

Baley gözlerini açtı. Kol kasları büzüldü. Arzlı hemen hemen farkına varmadan dirseğinin üzerinde doğruldu. Güvenlik! Bu Hannis Gruer denilen adam Solaria Güvenliğinin başı. Daneel öyle söyledi. Bu 'güvenlik' ne anlama geliyor? Bu Arzdaki anlama mı geliyor? Öyle olmalı. O halde Gruer denilen bu adamın Solaria'yı dış güçlerin saldırısına ve içteki bazı kimselerin yıkıcı faaliyetlerine karşı koruması gerekiyor.

Bu cinayet olayı Gruer'i neden ilgilendiriyor? Bunun nedeni Solaria'da polis olmaması, , cinayet konusunda ne yapılması gerekeceğini ancak Güvenlik Bölümünün bilebileceğinin düşünülmesi mi?

Gruer, Baley'le rahatça konuşmuştu. Oysa Daneel'e sık sık ve gizlice bakmıştı. Gruer, Daneel'in amacından mı şüpheleniyor? Bana gözlerimi açmam emredildi. Daneel'e de buna benzer bir emir verilmiş olabilir. Gruer'in casusluktan şüphelenmesi normal. Zaten görevi icabı uygun bir durumda, böyle bir şeyden şüphelenmesi de gerekir. Onun benden fazla korkacağını sanmıyorum. Ben bir Arzlıyım. Galaksinin en tehlikesiz gezegeninin temsilcisiyim. Ama Daneel, Auroralı. O,Dış Dünyaların en eski, en büyük ve güçlü gezegeninden. Tabii bu da durumu değiştiriyor. Baley birdenbire Gruer'in konuşması srasında Daneel'e tek kelime bile söylemediğini hatırladı. Peki, neden Daneel insan rolü oynuyor? Baley daha önce bunu Daneel'in yaratıcısı Auroralıiarın kibirli bir oyunu diye yorumlamıştı. Ama şimdi bu açıklama ona pek sudan geliyordu. Bu oyunun daha ciddi bir şey olduğu anlaşılıyordu.

Bir insana diplomatik dokunulmazlık sağlanabilir, ona nezaket ve terbiyeyle davranılırdı. Ama bir robota böyle bir şey yapılmazdı. Arzlı, kendi kendine, ama neden Aurora'lılar gerçek bir insan göndermediler? diye sordu. Neden insana benzer bir robot yollayarak böylesine çaresiz bir kumar oynamaya kalkıştılar? Baley bu sorunun cevabını hemen buldu. Auroralı gerçek bir insan, bir Uzaycı, bir Arzlıyla uzun süre birlikte çalışmak istemezdi. Eh... bunun doğru olduğunu düşünelim... neden Solaria'lılar bir tek cinayete bu kadar önsm verdiler? Niçin bir Arzlıyla bir Auroralının gezegene gelmesine razı oldular?

Baley kendisini kapana kıstırılmış gibi hissetti.

Görevi yüzünden tuzağa düşmüştü. Dayanamadığı bir çevrede hapisti. Üzerinden atamayacağı bir sorumluluk yüzünden köşeye sıkışmıştı. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi Uzaycılarla ilgili, anlıyamadığı bir komploya da karışmıştı.

DÖRT

Baley sonunda uykuya daldı. Sonradan ne zaman uyuya kaldığını hatırlayamadı. Bir ara düşünceleri iyice karışmıştı.... Sonra karyolasının başucunun parladığını, tavanı serin bir gündüz ışığının aydınlattığını farketti. Saatine baktı. Saatler geçmişti. Evi idare eden robotlar Baley'nin kalkma zamanının geldiğine karar vererek buna göre hareket etmişlerdi.

Baley, acaba Daneel uyandı mı? dedi kendi kendine, Ve hemen sonra bu düşüncesinin ne kadar mantıksız olduğunu anladı. Daneel uyuyamazdı. Baley, acaba rolünün bir parçası olarak uyurmuş gibi yaptı mı? diye düşündü. Soyunup, pijama giydi mi?

Aynı anda Daneel içeri girdi. "Günaydın, Ortak Elijah." Robot giyimli, yüzü de çok sakindi. "İyi uyudun mu?"

Baley alayla, "Evet," dedi. "Ya sen?" Yataktan kalkarak traş olmak ve gereken diğer şeyleri yapmak için banyoya gitti. Banyodan, "Eğer beni traş etmek için bir robot gelirse," diye seslendi. "Onu hemen defet. O yaratıklar sinirime dokunuyorlar. Onları görmesem bile yine de sinirleniyorum."

Adam, traş olurken aynada yüzüne baktı ve gördüğü yüzün Arzdaki aynada gördüğü surattan hiç farklı olmamasına biraz şaştı. Bu hayal, ışığın yarattığı bir görüntü değil de akıl danışabileceği başka bir Arzlı olsaydı. Pek az şey öğrenmişti ama bunları inceleyebilseydi...

Baley aynadaki görüntüye, "Pek az," diye homurdandı. "Başka şeylerde öğrenmeye çalış."

Yüzünü kurulayarak banyodan çıktı. Temiz külotunun üzerine pantolonunu giydi. O lanet olasıca robotlar her şeyi sağlıyorlardı!

Baley, "Birkaç soruma cevap verir misin Daneel?" dedi.

"Bildiğin gibi bütün soruları elimden geldiği kadar cevaplamaya çalışırım, Ortak Elijah."

Baley, ya da sana verilen talimata göre, diye düşündü. Sonra da, "Neden Solaria'da sadece yirmi bin kişi yaşıyor?" dedi.

Daneel, "Bu sadece bir gerçek," diye açıkîadı. "Bîr biigi. Sayım sonucu erişilmiş bir sonuç."

"Evet ama kaçamaklı cevap veriyorsun. Bu gezegen milyonlarca insanı besleyebilir. O halde neden Solaria'dcı sadece yirmi bin kişi var? Solarialıların yirmi bini yeterli bulduklarını söyledin. Neden?"

"Yaşayış tarzları böyle"

"Yani doğum kontrolü mü uyguluyorlar?"

"Evet.

"Ve gezegeni bomboş bırakıyorlar, öyle mi?" Baley neden bu noktada ısrar ettiğini bilmiyordu. Ama öğrendiği kesin gerçeklerden biri buydu. Soru sorabileceği başka bir konu da yoktu.

'Daneel, "Gezegen bomboş değil ki," dedi. "Solaria malikânelere bölünmüş. Her biri bir Solarialının kontrolünde."

"Yani herkes kendi malikânesinde oturuyor. Her birinde bir Solarialının yaşadığı yirmi bin malikâne."

"Malikâne sayısı bundan az, Ortak Elijah. Kadınlar kocalarının malikânelerini onlarla paylaşıyorlar."

"Burada hiç Kent yok mu?" Baley buz gibi olmuştu.

"Hiç yok, Ortak Elijah. Herkes birbirinden uzakta yaşıyor. Birbirlerini ancak olağanüstü durumlarda görüyorlar."

"Münzevi mi bunlar?"

"Bir bakıma öyle, bir bakıma değil."

"Bu da ne demek?"

"Ajan Gruer dün şeni üç boyutiu vericiyle ziyaret etti. Soiarialılar birbirlerini bu yoldan bol bol görüyorlar. Ama başka türlü birbirlerine gitmiyorlar."

Baley, Daneel'e hayretle baktı. "Buna biz de dahil miyiz? Bizim de öyle mi yapmamız gerekiyor?"

"Bu dünyanın geleneği bu."

"Öyleyse ben cinayeti nasıl araştıracağım? Birini görmek istediğim takdirde..." "Bu gezegendeki herkesi üç boyutlu ay• gıtla görebilirsin, Ortak Elijah. Bu hiç de zor olmaz. Hatta böylece bu evden ayrılmak zorunluluğundan da kurtulursun. İşte bu yüzden buraya geldiğimiz zaman sana açıklık yerlere alışmana gerek olmadığını söyledim. Bu da çok iyi bir şey. Yoksa dışarı çıkmak hiç hoşuna gitmeyecekti."

Baley homurdandı. "Neyin hoşuma gideceğine, neyin gitmeyeceğine ben karar veririm. Bu gün ilk iş o Gladia denilen kadınla konuşacağım, Daneel. Öldürülen adamın karısıyla. Üç boyutlu görüntüyü yetersiz bulduğum takdirde de kalkıp kadının evine gideceğim. Buna da ben, kendim karar vereceğim."

Daneel kayıtsız bir tavırla, "En uygun ve mantıklı olanını yapacağız, Ortak Elijah," dedi. "Ben şimdi kahvaltı işiyle ilgileneyim." Odadan çıkmak için döndü. Baley robotun geniş sırtına baktı, az kalsın gülecekti. Daneel bu evin efendisiymiş gibi davranıyor. Belki de ona, benim gerekenden daha fazlasını öğrenmemi engellemesi emredilmiştir. Eğer öyleyse elimde yine bir koz var. Sonuçta o sadece R. Daneel OlivaW. Gruer'e ya da herhangi bir Solarialıya Daneel'in insan değil, bir robot olduğunu söylemem yeterli. Ama Danieel'in bu sahte insanlığı da çok işime yarayabilir. Kozu hemen açmam şart değil. Bazen insanın kâğıdı elinde tutması daha yararlı olur.

Bekleyelim bakalım. Göreceğiz. Baley Daneel'in peşinden kahvaltı etmeye gitti. Baley, "Üç boyutlu aygıtla bağlantı kurmak için ne yapılmak

gerekiyor?" diye sordu.

"Bunu bizim için sağlarlar. Ortak Elijah." Daneel robotları çağırmak için kullanılan dokunma panosuna uzandı. Bir robot hemen içeri girdi.

Baley, bunlar nereden geliyorlar? diye düşündü. İnsanlar yaklaşırken ayak altında dolaşmamak için kaçışıyorlar mı? Yol açılması için birbirlerine haber mi yolluyorlar?

İnsan, bu konak denilen bomboş evde dolaşırken bir tek robotla bile karşılaşmıyordu. Ama haber gider gitmez hemen bir robot ortaya çıkıyordu. Baley içeri giren robotu inceledi. Makinenin yüzeyi düzgündü ama parlak değildi. Donuk grimsi renkteydi bu. Tek renkli şey robotun sağ omzundaki kareli kısımdı. Buraya adeta gayesizce beyaz ve sarı kareler yerleştirilmişti. Işıl tıları bunların altın ve gümüşten yapıldıklarını belli ediyordu.

Daneel, "Bizi konuşma odasına götür," diye emretti.

Robot selam vererek döndü ama bir şey söylemedi.

Balet, "Bir dakika, delikanlı!" dedi. "Adın nedir senin?"

Robot Baiey'e baktı. Berrak bir sesle ve hiç duraklamadan konuşmaya başladı. "Benim adım yok, efendim. Seri numaram..." Maden elini kaldırarak parmağını omzuna dayadı. "... ACX-2745."

Daneel'le Baley, robotun peşinden geniş bir'odaya gittiler. Arzlı odayı tanıdı. Bir gün önce Gruer ve koltuğunun hayali orada belirmişti. Diğer bir robot makinelere özgü, o sonsuz sabırla onları bekliyordu. Birinci robot selam vererek dışarı çıkacağı sırada, Baley iki makinenin omuzlarındaki işareti karşılaştırdı. Gümüş ve altın karelerden oluşan şekiller farklıydı. İşaret kare biçimindeydi. Ve her kenar altı kareden oluşuyordu. Mümkün olan sayı dizilerinin toplamı 236 kadardı. Yani yetmiş milyar. Bu da yeter de artardı bile.

Baley mırıldandı. "Her iş için bir robot olduğu anlaşılıyor. Biri bizi buraya getirdi. Bir diğeri seyretme aygıtını çalıştıracak."

Daneel, "Solaria'da pek çok robot özel amaçlarla geliştiriliyor, Ortak Elijah," diye açıkladı.

"Robot sayısına baktığım zaman bunun nedenini anlıyorum." Baley ikinci robota bir göz attı. Omzundaki işaret dışında birincinin aynıydı bu. Tabii süngerimsi platiniridyum beynindeki gözle görülmeyen pozitronik yollar da farklıydılar. Arzlı, "Seri numaran?" diye sordu.

"ACC-1129, efendim."

"Ben seni 'delikanlı' diye çağıracağım. Şimdi... geçenlerde ölen Dr. Rikaine Dolmarre'ın dul eşini, Bayan Gladia Delmarre'ı görmek istiyorum. Daneel usulca, "Başka bilgiye gerek olduğunu sanmıyorum," dedi. "Robotu sorguya çektiğim takdirde..."

Bafey atıldı. "Bırak da bunu ben yapayım. Pekâlâ, delikanlı o hanıma nasıl erişileceğini biliyor musun?"

"Evet, efendim. Ben bütün efendilerin bağlantı kodlarını biliyorum." Robot bunu övünerek söylememişti. Bu sadece bir gerçeğin açıklanmasıydı. Sanki robot, "Ben madenden yapıldım, efendim," demişti.

Daneel söze karıştı. "Bu şaşılacak bir şey değil, Ortak Elijah. Robotun bellek devrelerine yerleştirilmesi gereken kod sayısı on binden az. Bu da fazla sayılmaz."

Baley başını salladı. "Burada birkaç Gladia Dalmarre olmasın? O zaman her şey karışır."

Daneel, "Robot sorunu anlamadı sanırım," dedi. "Solaria da aynı adda bir kaç kişi olduğunu sanmıyorum. İsimler doğum sırasında kaydediliyor. O sırada bir başkasına verilmiş bir ad da kullanılmıyor."

Baley, "Pekâlâ," diye cevap verdi. "Her an yeni bir şey öğreniyoruz. Şimdi beni dinle, delikanlı. Bana gerekli aygıtı nasıl çalıştıracağımı söyle. Bağlantı kodu mu neyse onu da açıkla. Ondan sonra da odadan çık."

Robot bir an belirli bir biçimde durakladı. "Yani bağlantıyı kendiniz mi kurmak istiyorsunuz, efendim?"

"Evet, öyle."

Daneel usulca Baley'nin koluna dokundu. "Bir dakika. Ortak Elijah."

"Yine ne var?"

"Bence robot gereken bağlantıyı daha kolaylıkla kurar. O bu iş için özel olarak hazırlanmış."

Baley bezgin bir tavırla, "Onun bu işi benden daha iyi başaracağından eminim," dedi. "Bunu ben yapmaya kalktığım takdirde her şeyi alt üst edeceğim." Daneel'in ifadesiz yüzüne dik dik baktı. "Yine de o bağlantıyı kendim kurmak istiyorum. Emir vereyim mi, yoksa vermeyeyim mi?"

Daneel, "Emir vermek tabii sana düşer, Ortak Elijah," diye mırıldandı. "Emirlerine de, Birinci Kuralın izin verdiği oranda uyulur. Ancak, izin verirsen sana Solaria robotları konusunda bilgi vermek istiyorum. Solaria'daki robotlar diğer bütün dünyalara oranla daha fazla özelleştirilmişlerdir. Solaria robotları fizik bakımdan bir çok şey başarabilirler. Ama beyinleri belirli bir tek işe göre ayarlanmıştır. Uzmanlık alanları dışındaki işleri yapabilmeleri için Üç Kuraldan birinin doğrudan doğruya uygulanmasının neden olacağı yüksek potansiyele gerek vardır. Aynı şekilde robotların özel olarak hazırlandıkları görevleri yapmamaları için de yine Üç Kuralın doğrudan doğruya uygulanması gerekir." "İyi ya. Benim vereceğim açık bir emir İkinci Kuralın uygulanmasına yol açar. Öyle değil mi?"

"Doğru. Ama bunun yarattığı potansiyel robot için hiç de hoş değildir. Normal şartlarda böyle bir olay pek görülmez. Çünkü bir Solaria'lı bir robotun günlük çalışmalarına karışmaz. Bir robotun işini görmeyi de istemez. Buna gerek duymaz."

"Yani bana robotun işini gördüğüm takdirde onun acı duyacağını mı söylemek istiyorsun, Daneel?"

"Bildiğin gibi acı insanca anlamıyla robot tepkilerine uygulanamaz, Ortak Elijah." Baley omzunu silkti. "O halde?"

Daneel konuşmasını sürdürdü. "Ama robotun karşılaştığı olay onu sarsar. Azap bir insanı nasıl sarsıyorsa... Anladığım kadarıyla durum böyle."

Baley, "Ama ben Solaria'lı değilim," diye hatırlattı. "Ben bir Arzlıyım. Ve yapmak istediğim şeyi robotların yerine getirmeleri hoşuma gitmiyor."

Daneel, "Şunu da düşün," dedi. "Bir robotu sarsmak ev sahiplerimiz tarafından terbiyesizce bir davranış olarak tanımlanabilir. Ne de olsa böyle bir toplumda bir robota nasıl davranılması ve nasıl davranılmaması konusunda oldukça ktaı kurallar vardır. Ev sahiplerimizi kırmak işimizi hiç de kolaylaştırmaz."

"Pekâlâ. Robot işini yapsın." Baley arkasına yaslandı. Bu olayın yine de yararı olmuştu. İnsan böylece robotik bir toplumun ne kadar amansız olabileceğini anlıyordu. Robotlar yaratıldıktan sonra kolay kolay ortadan kaldırılamıyorlardı. Ve bir insan, onları geçici olarak başından atmak istediği zaman bunun imkânsız olduğunu kavrıyordu.

Gözlerini yarı kapamış olan Baiey robotun duvara yaklaşmasını seyretti. Arzdaki sosyologlar bu olayı incelesinler de bir sonuç çıkarsınlar, diye düşünüyordu. Detektifin de kendince bazı düşünceleri vardı.

Duvarın yarısı yana kaydı. Ortaya çıkan kontrol panosu bir Kent Bölümünün güç istasyonuna yakışırdı.

Baley pipo içmeyi öyle istiyordu ki. Ona Sclaria'da tütün içilmediğini açıklamışlardı. Gezegende tütün içmek görgü kurallarına aykırı düşecekti. Bu yüzden Baley'nin yanına piposunu almasına bile izin verilmemişti. Adam içini çekti. Bazı anlarda piponun sapını dişlerinin arasına sıkıştırmak, küçük çanakçığın sıcaklığını avcunda hissetmek onu öyle rahatlatacaktı ki.

Robot hızla çalışıyordu. Değişken rezistansları ayarlıyor, parmaklarını çabucak bastırarak alan güçlerini yoğunlaştırıyordu.

Daneel, "İnsanın görmek istediği kimseye önce bir işaret vermesi gerekiyor," diye açıkladı. "Tabii işareti yine bir robot alacak. Aranılan kimse uygun durumdaysa ve görüşmek istiyorsa o zaman tam bağlantı kurulacak."

Baley sordu. "Bütün bu kontrol düğmelerine gerek var mı? Robotun panonun önemli bir kısmına dokunduğu bile yok."

"Bu konudaki bilgim tam değil, Ortak Elijah. Kimi zaman birkaç kişinin birden görüşmesini, ya da hareket halinde görüntüyü sağlamak gerekiyor. Özellikle bu ikincisi karmaşık ve devamlı ayarlamalar yapılmasını zorunlu kılıyor."

Robot, "Efendilerim," dedi. "Bağlantı kuruldu ve kabul edildi. Siz hazır olduğunuz zaman işlem tamamlanacak."

Baley homurdandı. "Biz hazırız!"

Bu söz bir işaretmiş gibi odanın diğer yansı birden aydınlandı.

Dcıneel hemen atıldı. "Robota dışa açılan bütün pencerelerin örtülmesini söylemesini emretmeyi unuttum. Çok üzgünüm. Şimdi hemen..."

Baley irkildi. "Zararı yok. Dayanırım. Sen işe karışma."

Şimdi gördüğü bir banyoydu. Daha doğrusu ayrıntılara bakarak bu sonuca vardı. Baley; banyonun bir kısmının adeta bir güzellik salonu haline sokulmuş olduğunu farketti. Bir robot ya da robotların bir kadının saçlarına hata yapmadan, çabucak biçim verdiklerini, dış dünyanın gördüğü hayali oluşturan ayrıntıların üzerinde çalıştıklarını düşündü.

Baley bazı ayrıntı ve araçların ne olduğunu anlamaya çalışmaktan vazgeçti. 3u konuda tecrübesi olmadığı için onların ne işe yaradıklarını tahmin etmesi olanaksızdı. Duvarlara kabartma karmaşık şekiller çizilmişti. İnsan bunların doğal cisimlerin resimleri olduğunu düşünürken biçimler hafifleyerek soyutlaşıyorlar, sonuç yatıştırıcı oluyordu. Dikkati tümüyle çektiği için insan âdeta ipnotize oluyordu.

Büyükçe, duş bölmesine benzeyen yerin önü bilinen bir malzemeyle değil de bir ışık oyunuyla örtülmüştü. Bölmenin önünde donuk camdan yapılmışa benzer titreşen bir paravan vardı ve görünürde kimse yoktu banyoda.

Baley'in bakışları yere kaydı. Bulunduğu oda nerede bitiyor, banyo hangi noktada başlıyordu? Bu sorunun cevabı kolaydı. İlerideki bir çizgiden sonra ışığın niteliği değişiyordu. Sınır o olmalıydı. Baley, o çizgiye doğru gitti. Bir anlık bir duraklamadan sonra elini çizginin diğer tarafına doğru uzattı. Hiçbir şey hissetmedi. Arzdaki kaba üç boyutlu vericinin alanına elini soktuğu takdirde de yine bir şey duymazdı, ama elini yine de görebilirdi. Belki hafifçe, görüntünün altından, ama yine de görürdü elini. Oysa şimdi eli gözden kaybolmuştu. Gözlerine göre kolu bileğinde birden sona eriyordu. Baley, ya çizginin öte tarafına geeçrsem? diye düşündü. Belki de görme duyum bir işe yaramaz o zaman. Kendimi karanlıktan oluşan bir dünyada bulurum. Etrafı karanlıklarla sarılı bir biçimde, tam güvende olma fikri detektifin çok hoşuna gitti.

Bir ses Baley'nin daldığı düşüncelerden uyanmasına yol açtı. Baley başını kaldırdı ve garip bir telaşla geriledi.

Gladia Delmarre'dı konuşan. Daha doğrusu Baley kadının o olduğuna karar verdi. Duş bölmesinin önünü kapatan titrek ışığın üst kısmı kaybolmuştu. Şimdi bir yüz iyice gözüküyordu.

Kadın Baley'e gülümsedi. "'Merhaba,' dedim. Sizi beklettiğim için üzgünüm. Hemen kurulanırım."

Giadia Delmarre'ın üçgen biçimi yüzünün elmacık kemikleri çıkık, dudakları dolgun, çenesi ufaktı. Gülümsediğinde elmacık kemikleri daha da belirginieşiyordu. Baley, genç kadının ancak bir elli beş boyunca olduğunu tahmin ederek, bunun Uzaycılara göre bir boy olmadığını düşündü. Uzaycı kadınların uzun boylu ve görkemli oldukları söyleniyordu. Bayan Delmarre'ın saçları bronz rengi değildi. Kadının uzun sayılabilecek saçları açık kumral, hatta sarımsıyd; ve iyice kabarmıştı o anda. Baley kadının saçlarını sıcak hava akımına tutmuş olduğunu düşündü. Bütün bu gördükleri pek hoştu.

Baley şaşkın şaşkın, "İşiniz sona erinceye kadar bağlantıyı kesmemizi isterseniz..." diye başladı.

"Ah, hayır hayır. İşim hemen hemen sona ermek üzere. Ben hazırlanırken konuşabiliriz. Hannis Gruer benimle konuşacağınızı söyledi. Anladığıma göre siz Arzdanmışsınız." Kadın gözlerini Baley'e dikerek, onu uzun uzun inceledi. Arzlı başını sallayarak oturdu. "Arkadaşım da Aurora'dan."

Gladia Delmarre gülümsedi ama gözlerini Baley'den ayırmadı. Sanki odada Arzlıdan daha ilginç hiçbir şey yoktu. Detektif, tabii, dedi kendi kendine. Aslında öyle.

Genç kadın ellerini yukarı kaldırarak parmaklarını saçlarının arasına soktu, kurumalarını çabuklaştırmak istiyormuş gibi buklelerini açtı. Kolları ince ve biçimliydi. Baley, çekici bir kadın, diye düşündü. Sonra kaygıyla için için ekledi. Bu durum Jessie'nin hiç hoşuna gitmeyecek.

Daneel'in sesini duyarak daldığı hayallerden uyandı. "Bayan Delmarre gördüğümüz pencerenin polarılması ya da perdelerinin kapatılması mümkün mü? Gündüz ışığını görmek iş arkadaşımı rahatsız ediyor. Belki duydunuz, Arzda..." Genç kadın ellerini yanaklarına götürdü. "Ah, evet. Bu sorunu biliyorum. Ah, ne gülümcüm, beni hoşgörün lütfen. Bu sorunu bir dakikada hallederim. Bir robot çağırayım..."

Baley, Gladia Delmarre'ın ancak yirmi beş yaşında olduğunu tahmin etti. Sonra sıkıntıyla için için ekledi. Uzaycılar yaş konusunda insanı şaşırtıyorlar...

Genç kadın kuruma bölmesinden çıktı. Elini dokunma panosuna doğru uzatırken hâlâ konuşuyordu. "Bence bir odada birden fazla dokunma panosu olmalı. İnsan nerede oiursa olsun, hemen erişebileceği bir dokunma panosu bulunmalı. En fazla bir buçuk metre ötede. Yoksa o ev bir işe yaramaz. Bu... Aaa, ne oldu?" Şok geçiriyormuş gibi Baley'e baktı.

Yerinden fırlayan Baley'nin koltuğu devrilmişti. Saçlarının dibine kadar kızarmış olan adam telaşia başını çevirmişti.

Daneel sakin sakin, "Robotunuzu çağırdıktan sonra tekrar bölmeye dönmeniz daha doğru olur, Bayan Delmarre," dedi. "Bunu yapamaycıcaksanız o zaman arkanıza bir şey giyin."

Gladia başını eğerek çıplak vücuduna hayretle baktı. "Şey... Olur, tabii."

BEŞ

Gladia, pişmanlıkla, "Bu sadece bir görüntüydü," diye mırıldandı. Genç kadın kollarını ve omuzlarını açıkta bırakan bir şeye sarılmıştı. Bir bacağı hemen hemen kalçasına kadar gözüküyordu, ama kendisini toplayan ve budala gibi davrandığını düşünen Baley ifadesiz bir yüzle bu bacağa bakmamaya çalışıyordu.

"Sadece şaşırdım, Bayan Delmarre..."

"Ah, lütfen! Beni Gladia diye çağırabilirsiniz. Tabii bu geleneklerinize ters düşüyorsa o başka."

"Pekâlâ sizi Gladia diye çağıracağım. Şunu anlamanızı isterim ki o görüntüde tiksinti uyandıran bir şey yoktu. Sadece şaşırdım." Baley, budala gibi davranmam yetmezmiş gibi, diye düşündü zavallı kadın kendisini tiksinti verici bulduğumu da sandı. Oysaki aslında o... o... Arzlı aradığı kelimeyi bulamadı ama bu olaydan ■ Jessie'ye hiçbir zaman söz edemeyeceğinin bilincindeydi.

Gladia, "Sizi rahatsız ettiğimi anlıyorum," dedi. "Kötü bir niyetim yoktu. Düşünemedim... İnsanın diğer gezegenlerdeki gelenekler konusunda dikkatli davranması gerektiğini biliyorum. Ama bazı âdetler öyle acayip oluyor ki..." Telaşla ekledi. "Acayip değil tabii. Öyle demek istemedim. Yani garip, daha doğrusu değişik oluyor bu gelenekler. İnsan da bunları kolaylıkla unutuyor. Pencereleri karartmayı unuttuğum gibi."

Baley mırıldandı. "Zararı yok, zararı yok."

Gladia şimdi başka bir odadaydı. Pencerelerdeki perdeler sıkıca kapatılmıştı. Işık da insanı daha rahatlatan yapay bir ışıktı. Genç kadın heyecanla konuşmasını sürdürdü. "Ama diğer konu... o sadece bir görüntüydü. Kurutma aygıtındayken benimle konuşmakta bir sakınca görmediniz. O sırada üzerimde yine bir şey yoktu."

Baley kadının bu konuyu kapatmasını istiyordu. "Şey... sesinizi duymak başka, sizi görmek daha başka..."

"Ama önemli olan da bu ya! Görmek önemli sayılmaz." Gladia hafifçe kızararak önüne baktı. "Oyle bir şey yaptığımı sanmanızı istemem. Yani biri buraya beni görmeye geldiği zaman kurutucudan çıkıverdiğimi sanmanızı... Deminki sadece bir görüntüydü."

Baley, "İkisi de aynı şey değil mi?" dedi.

"Hiç de değil. Şimdi beni görüyorsunuz ama bu bir görüntü. Bana dokunmanız, imkansız. Öyle değil mi? Burada olsaydınız ve beni görseydiniz o zaman bana dokunabilir, parfümü de duyardınız. Şu anda sizden en aşağı üç yüz kilometre uzaktayım. Onun için bu ikisi aynı şey olamaz."

Bu konu Baley'nin ilgisini uyandırdı. "Ama sizi gözlerimle görüyorum."

"Hayır, beni görmüyorsunuz. Gördüğünüz sadece bir hayal, bir görüntü. Aygıtın yardımıyla benim görüntümü seyrediyorsunuz."

"Bu durumu değiştiriyor mu?"

"Hem de nasıl!"

"Anlıyorum.." Baley bir bakıma gerçekten anlıyordu. Bu Arzlının kolaylıkla ayırdedebileceği bir şey değildi ama mantıklı bir yanı vardı.

Gladia başını hafifçe yana doğru eğdi. "Gerçekten anlıyor musunuz?"

"Evet."

"Yani sabahlığımı çıkarmamın sizce bir sakıncası yok, öyle mi?" Gladia gülümsüyordu.

Baley, bana takılıyor, diye düşündü. Onun blöfünü görmem gerekirdi. Yüksek sesle, "Sakıncalı olur," dedi. "O zaman dikkatimi işime veremem. Bu konuyu başka zaman tartışırız."

"Resmi havalı bir elbise giymemiş olmam, sabahlığıma sanlıvermem sizi rahatsız etmiyor ya? Çok ciddiyim."

"Bence bunun bir sakıncası yok."

"Sizi küçük adınızda çağırabilir miyim?"

"Nasıl isterseniz."

"Küçük adınız nedir?"

"Elijah."

"Pekâlâ," Genç kadın, seramikten yapılmış gibi duran sert bir koltuğa yerleşti. Koltuk hafifçe çökerek Gladia'ya âdeta sarıldı.

Baley, "Artık işimize bakalım," dedi.

Gladia başını salladı. "İşimize bakalım."

Bu sorgulama Baley'e inanılmayacak kadar zor geldi. İşe nasıl başlayacağını bilemiyordu. Arzda oisaydı karşısındakine adını, derecesini, oturduğu Kent ve

Bölümü, daha böyle milyonlarca sıradan soru sorabilirdi. Aslında bunların çoğunun cevabını da bilirdi ama hiç olmazsa işin ciddi kısmına geçmek için bir başlangıç yapmış olurdu. Böylece o kimseyle tanışır, uygulayacağı taktik konusunda bir karar verirdi. Ama burada? Nelerden kesinlikle emin olabilirdi? 'Görmek' kelimesi bile kadın için başka anlam taşıyordu, kendisi için başka. Kimbilir kaç defa farkına varmadan başka başka şeylerden söz edeceklerdi. Baley, "Evleneli ne kadar oldu, Gladia?" diye sordu.

"On yıl, Elijah."

"Kaç yaşındasın."

"Otuz üç."

Nedense Baley belli belirsiz bir memnunluk duydu. Kadın yüz otuz üç yaşında da olabilirdi. "Evliliğin mutlu muydu?"

Gladia'nın yüzünde endişeli bir ifade belirli. "Ne demek istiyorsun?"

"Şey..." Baley bir an ne diyeceğini şaşır. dı. Mutlu bir evliliği nasıl tanımlardı? Daha da. önemlisi bir Solaria'lı için mutlu bir evlilik nasıl bir şeydi? Sonunda, "Şey..." diye mırıldandı. "Herhalde birbirinizi sık sık görüyordunuz?"

"Ne? Ne münasebet! Biz hayvan değiliz!"

Baley yüzünü buruşturdu. "Aynı malikanede oturmuyor muydunuz? Ben sandım ki..."

"Tabii oturuyorduk. Evliydik. Ama benim kendi dairem vardı, kocamın da kendi dairesi. Rikaine'in meslek hayatı çok önemliydi. Çalışmaları zamanının çoğunu alıyordu. Benim de kendi işim vardı. Gerektiği zaman üç boyutlu aygıtla görüşüyorduk."

"Ama kocan seni görüyordu, öyle değil mi?"

"Böyle şeyler açık açık konuşulmaz ama... evet, beni görüyordu."

"Çocuğunuz var mı?"

Gladia çok belirli bir heyecanla ayağa fırladı. "Bu kadarı da fazla! Böyle uygunsuz, edebe aykırı..."

"Bir dakika! Bir dakika?" Baley yumruğunu .koltuğunun dirsek dayanılan kısmına indirdi. "Zorluk çıkarma. Bu bir cinayet soruşturması. Anlıyor musun? Cinayetten söz ediyorum. Öldürülen insan da koçandı. Katilin bulunup cezalandırılmasını istiyor musun, yoksa istemiyor musun?"

"O halde bana cinayet konusunda sorular sor. O çirkin..."

"Her konuda soru sormak zorundayım. Bir kere kocanın ölümüne üzülüp üzülmediğini anlamak istiyordum." Baley bir an durdu sonra zalimce ekledi. "Öyle pek üzülmüş gibi bîr halin yok."

Kadın Arzlıya azametle baktı. "Bir insan öldüğü zaman üzülürüm. Özellikle o genç ve yararlı bir insansa."

"Onun kocan olması olayı biraz daha önemli bir hale sokmuyor mu?"

"Onunla evlenmemiz kararlaştırılmıştı. Program gereği birbirimizi bazen görüyorduk." Gladia birdenbire çabuk çabuk konuşmaya başladı. "Madem öğrenmek istiyorsun, söyleyeyim: çocuğumuz yoktu. Çünkü bize çocuk izni çıkmamıştı. Bütün bunların birinin ölümüne üzülüp üzülmemekle ne ilgisi olduğunu anlıyamıyorum."

Baley, belki de bunun konuyla hiçbir ilgisi yoktur, diye düşündü. Bu Solaria toplumuyla ilgili gerçeklere bağlı. Benim de bu konuda hiçbir bilgim yok. Detektif konuyu değiştirdi. "Cinayet konusunda bilgin olduğunu öğrendim. Görgü tanığıymışsın."

Bir an genç kadının bütün vücudu kasıldı. "Ce..cesedi ben buldum. Bunu böyle mi açıklamam gefekiyor?"

"Yani cinayete tanık olmadın. Öyle mi?"

Gladia güç duyulacak bir sesle, "Ah, hayır," dedi.

"Neyse... Şimdi bana olanları anlat. Acele etme. Bildiğin gibi konuş." Baley arkasına yaslanarak kadını dinlemeye hazırlandı.

Gladia, "Beşinci dekad'ın üç iki..."

Baley çabucak atıldı. "Standart saate göre kaçta?"

"Pek de emin değilim. Açıkçası bilmiyorum. Herhalde bunu sorup öğrenebilirsin." Gladia'nın sesi titremeye başlamış, gözleri irileşmişti. Baley bu gözlerin mavi denemeyecek kadar gri olduğunu farketti. Kadın, "Kocam daireme geldi," dedi. "Birbirimizi görmemiz için kararlaştırılmış olan gündü bu. Onun geleceğini biliyordum."

"Bay Delmarre her zaman kararlaştırılmış olan günde mi gelirdi?"

"Ah, evet. Çok dikkatli bir insandı. İyi bir Solaria'lıdı. Kararlaştırılmış olan hiçbir günü atlamazdı. Tabii yanımda fazla kalmazdı. Bize henüz ç...çocuk izni verilmediğinden..." Sözlerini tamamlayamadı.

Baley, anlıyorum der gibi başını salladı.

Kadın, "Her neyse," dedi. "Kocam her zaman aynı saatte gelirdi. Her şeyin rahat olabilmesi için. Onunla birkaç dakika konuşurduk. İnsanın birbirini görmesi gerçek bir işkenceden farksızdır. Ama kocam benimle her zaman normal bir tavırla konuşurdu. O böyle bir adamdı. Sonra üzerinde çalıştığı projeyle ilgilenmek için yanımdan ayrıldı. Bunun ne olduğunu pek bilmiyorum. Rikaine'in benim dairemde özel bir laboratuarı vardı. Birbirimizi gördüğümüz günlerde oraya çekilirdi. Kendi dairesindeki laboratuarı çok daha büyüktü."

Baley Rikaine Delmarre'ın o laboratuarlarda ne yaptığını düşündü. Adam Feotolojiyle ilgileniyordu belki de. Bu ne demekse... Sonra,. "Kocanın davranışında bir gariplik var mıydı?" diye sordu. "Örneğin endişeli miydi?" "Hayır, hayır. Rikaine hiçbir zaman endişelenmezdi." Gladia hafif bir kahkaha atacakken kendisini tuttu. "Kocam kontrollü bir insandı. Orada oturan arkadaşın gibi." Küçük elini uzatarak Daneel'i işaret etti. Robot kımıldamadı bile.

"Anlıyorum... Devam et."

Gladia devam etmedi. Onun yerine, "Bir içki içmeme izin verir misin?" dedi. Gladia elini koltuğunun dirsek dayanacak yerinde kaydırdı. Aradan bir dakika geçmeden bir robot sessizce yaklaşarak sıcak bir içkiyi kadına verdi. Baley fincandan tüten dumanları görüyordu. Gladia içkiden birkaç yudum aldı, fincanı masaya bıraktı. "Hah şöyle, kendimi daha iyi hissediyorum. Sana kişisel bir soru sorabilir miyim?"

Baley, "Her zaman sorabilirsin," dedi.

"Şey... Arz konusunda çok kitap okudum. O gezegen her zaman ilgimi çekmiştin. Pek ecayip bir dünya o." Gladia hafifçe inledi ve hemen ekledi. "Öyle demek istemedim."

Baley'nin kaşları hafifçe çatıldı. "Her dünya orada yaşamayanlara acayip gelebilir."

"Ben Arzın farklı olduğunu söylemek istedim. Anlıyorsun değil mi? Ben... Bir soru sormak istiyorum. Yani... bir Arzlının kaba bulmayacağını umduğum bir soru. Bir Solaria'lıya öyle bir soru soramam tabii. Ölsem de soramam."

"Sormak istediğin nedir, Gladia?"

"Bu sen ve arkadaşınla ilgili. Onun adı Bay Olivaw değil mi?"

"Evet."

"Siz birbirinizi seyretmiyorsunuz sanırım."

"Ne demek istiyorsun?"

"Yani ikinizinki görüntü değil. Birbirinizi görüyorsunuz sanırım. İkiniz de aynı odadasınız değil mi?"

Baley, "Evet," dedi. "Fiziki bakımdan beraberiz."

"İstediğin takdirde ona dokunabilirsin. Öyle değil mi?"

"Evet, öyle."

Glaria bir Baley'e baktı, bir Daneel'e. "Ya..."

Bu her anlama gelebilirdi. Tiksinti... Nefret. Baley bir an ayağa kalkarak Daneel'e doğru gitmeyi, elini robotun yüzüne koymayı düşündü. Gladia'nın tepkisini görmek ilgi çekici olacaktı. Detektif, "O gün olanları anlatı yordun," diye hatırlattı. "Kocanın seni görmeye geldiğinden söz ediyordun." Kadının bu durumu ilgi çekici bulmakla beraber, konuyu bilerek değiştirdiğinden emindi.

Gladia yeniden içkisine uzandı. Sonra da, "Anlatılacak fazla bir şey yok," dedi. "Rikaine'in çalışacağını anladım. Zaten biliyordum bunu. O her

zaman yapıcı bir işle ilgilenirdi. Ben de kendi işime döndüm... On beş dakika kadar sonra bir haykırma duydum." Sustu.

Baley kadını zorladı. "Nasıl bir ses?"

Gladia, "Rikaine bağırdı," dedi. "Kocam... Sadece bağırdı. Anlaşılır bir şey söylemedi. Sesinde korku var gibiydi... Hayır, hayır. Şaşkınlık vardı. Şok... İşte öyle bir şey. Rikaine'in o zamana kaa'ar haykırdığını hiç duymamıştım." Sanki o sesin belleğindeki yankısını bile duymak istemiyormuş gibi ellerini kulaklarına bastırdı. Sabahlığı ağır ağır kayarak beline doğru indi. Gladia bunun farkında değildi.

Baley ise gözlerini not defterine dikti. "O zaman ne yaptın?"

"Koştum! Koştum! Rikaine'in nerede olduğunu bilmiyordum."

"Kocanın senin dairendeki laboratuvarına gittiğini söylemiştin sanırım."
"Öyle yaptı, EElijah. Ama laboratuvarının nerede olduğunu bilmiyordum. Yani kesinlikle. Oraya hiç gitmemiştim. O laboratuvar Rikaine'indi. Laboratuvarın ne târafta olduğu konusunda belirsiz bir fikrim vardı, batı tarafında olduğunu biliyordum. Ama o kadar sarsıldım ki, bir robot çağırmayı bile akıl edemedim. Robotlardan biri beni oraya kolaylıkla götürebilirdi. Ama hiçbir robot çağırılmadan gelmez... Oraya eriştiğim zaman... nasıl olduysa laboratuvarı bulmayı başardım... içeriye girdiğim zaman... kocam ölmüştü." Birdenbire durakladı. Ve başını eğerek ağlamaya başladı.

Kadının ağlaması Baley'i fena halde rahatsız etti. Kadın yüzünü saklamaya kalkışmadan sessizce ağlıyordu. Yaşlar kapalı gözlerinden yanaklarına ağır ağır akıyordu.

Sonra kadın gözlerini açtı ve yaşların arasından. Arzlıya baktı. "O zamana kadar hiç ölü görmemiştim... Üstü başı kan içindeydi. Ve başı... başı... Bir robot çağırmayı başardım... O da diğerlerini getirdi. Benle ve Rikaine'le ilgilendiler sanırım. Olanları hatırlamıyorum. Ben..."

"Onların Rikaine'le ilgilendiklerini söylerken neyi kasdettın?"

"Rikaine'i alıp götürdüler. Etrafı temizlediler." Gladia'nın sesinde hafif bir öfke vardı. O bu evin hanımıydı. Her şeyin derli toplu olmasını istiyordu. "Etraf berbat haldeydi."

"Ölü ne oldu?"

Gladia başını salladı. "Bilmiyorum. Herhalde onu yaktılar. Her ölü gibi..." "Polis çağırmadın mı?"

Kaa'ın Baley'e boş gözlerle baktı. Arzlı, gerçekten, diye düşündü. Solaria'da polis yok. Sonra, "Herhalde olayı birine haber verdin," diye üsteledi. "Herkes olanları öğrendi."

Gladia, "Robotlar bir doktor çağırdılar," diye cevap verdi. "Ben de Rikaine'in çalıştığı yeri aramak zorunda kaldım. Oradaki robotlara kocamın gelmeyeceğini haber vermem gerekiyordu."

"Doktoru senin için çağırdılar sanırım."

Gladia başını salladı. Sonra da sabahlığının kalçalarına dek kaymış olduğunu farketti. Hemen buna sarınarak üzgün üzgün, "Afedersin," diye mırıldandı. "Afedersin. Çok üzgünüm."

Baley, orada çaresiz bir tavırla titreyen kadına bakarken rahatsız oldu. Gladia'nın yüz çizgileri olayı hatırlarken duyduğu müthiş dehşet yüzünden çarpılmıştı. Kadın o zamana kadar hiç ölü görmemişti. Kan ve ezilmiş bir kafa da. Solaria'da karı koca ilişkileri güçsüz ve yüzeyde kalan bir şey olabilirdi, ama yine de kadın laboratuarda ölü bir insanla karşılaşmıştı. Baley artık ne söylemesi ya da yapması gerektiğini bilemiyor; içinden genç kadından özür dilemek geliyordu. Bir polis olarak da sadece görevini yapıyordu o. Oysa bu dünyada hiç polis yoktu. Kadın onun görevini yapmaya çalıştığını anlayabilecek miydi? Baley ağır ağır, olabildiğince şefkatle, "Gladia hiçbir şey duymadın mı?" diye sordu. "Kocanın bağırması dışında yani?"

Genç kadın başını kaldırdı. Yüzü, o çok belirgin acıya rağmen hâlâ çok güzeldi. Ya da bu yüzden iyice güzelleşmişti. "Hayır, hiçbir şey duymadım."

"Koşan birinin ayak sesleri? Başka bir gürültü?"

Gladia başını salladı. "Hiçbir şey duymadım."

"Kocanı bulduğun zaman... yalnız mıydı? Odada ikinizden başka kimse yok muydu?"

"Yoktu."

"Orada başka birinin bulunduğunu gösteren bir şey de görmedin mi?"

"Görünüşte öyle bir şey yoktu. Zaten orada kimse olamazdı ki."

"Neden böyle söylüyorsun?"

Gladia bir an şok geçiriyormuşcasına detektife baktı. Sonra da sıkıntıyla, "Sahi," dedi. "Sen Arzlısın. Bunu unutup duruyorum. Laboratuarda hiç kimse olamazdı. Çünkü kocam, hiçbir zaman benden başka kimseyi görmezdi. Çocukluğundan beri böyleydi. Rikaine başkalarını görecek karakterde bir insan değildi. Böyle bir şey yapamazdı. Geleneklere sıkıca bağlıydı. Bu bakımdan son derece titiz davranırdı." "Kocanın bu konuda bilgisi olması şart değil ki. Belki biri davet edilmeden oraya, kocanı görmeye geldi. Belki Rikaine Delmarre'ın onun bu niyetinden haberi bile yoktu. Geleneklere çok bağlı olmasına rağmen o kimseyi görmek zorunda kaldı." Gladia, "Belki," dedi. "Ama Rikaine böyle bir durumda hemen robotları çağırarak o kişiyi dışarı attırırdı. Zaten hiç kimse çağrılmadan kocamı görmeye kalkışmazdı. Böyle bir şeyi aklım almıyor. Rikaine de kimseyi kendisini görmeye davet etmezdi. Böyle düşünmek saçma."

Baley usulca, "Biri kocanı başına vurarak öldürdü, değil mi?" diye mırıldandı1, "Bunu itiraf ediyorsun."

"Öyle sanırım. Rikaine'in üstü başı..."

"Şu anda ayrıntıları sormuyorum. Odada, birinin kocanın kafasını, ezmesini sağlayabilecek uzaktan kontrol edilen bir alet ya da makine var mıydı?" "Yoktu tabii. Daha doğrusu ben öyle bir şey görmedim."

"Odada öyle bir makine olsaydı herhalde bunu farkederdin. O halde bir e! bir insanın kafasını ezebilecek bir şeyi elinde tutuyordu. Ve bu el bu nesneyi sallayarak kocana vurdu. Bir insanın bunu başarabilmesi icın kocanın bir metre kadar yakınında olması gerekiyor. O halde biri o giin Rikaine Delmarre'i gördü." Kadın içtenlikle, "Onu kimse göremezdi," dedi. "Bir Solaria'lı hiç kimseyi görmez."

"Cinayet işleyebilecek bir Solario'lı birini kısa bir süre için görmekten de kaçınmazdı. Öyle değil mi?" Baley'e söylediği sözler biraz mantıksız geldi. Arzda geçen bir olayı hatırlıyordu. Son derecede acımasız bir katil, genel banyoda konuşmama geleneğini bozamadığı için yakalanmıştı.

Gladia başını salladı. "Sen bu görme sorununu anlayamıyorsun. Arzlılar istedikleri herhangi bir insanı görebiliyorlarlar... Her zaman... Onun için bunun ne demek olduğunu anlıyamıyorsun." İçinde, merak duygusu diğer duygularla çarpışıyor gibiydi. Gözlen biraz parladı. "Görmek sana son derecede doğal geliyor, değil mi?"

Baley, "Bunun üzerinde durmam bile," dedi.

"Bu seni rahatsız etmiyor mu?"

"Neden etsin?"

"Şey... filmler bunun nedenini açıklamıyorlar. Bunu öğrenmeyi her zaman istemişimdir. Sana bir soru sorabilir miyim?"

Baley sakin sakin, "Sor bakalım," diye karşılık verdi.

"Sana bir eş alma izni verildi mi?"

"Ben evliyim. Bunun izinle de bir ilgisi de yok."

"Ve sen karını her istediğin zaman görebiliyorsun. O da seni. Ve ikiniz de bunu önemsemiyorsunuz."

Baley, evet, der gibi başını salladı.

"Şey karını gördüğün zaman... diyelim ki sen..." Gladia, sanki uygun kelimeler bulmaya çalışıyormuş gibi ellerini biraz kaldırdı. Yeniden çabaladı. "Yani sen... her istediğin zaman." Sözlerini tamamlayamadı.

Baley de genç kadına yardıma çalışmadı.

Gladia, "Neyse, bunu bırakalım şimdi," dedi. "Şu anda seni neden böyle sorularla rahatsız ettiğimi bilemiyorum. Benimle işin bitti mi?" Tekrar ağlamaya başlayacakmış gibi bir görünüşü vardı.

Baley, "Bir kere daha deneyelim, Gledia," diye teklif etti. "Kimsenin kocanı görmeye kalkışmayacağını bir an unut. Diyelim ki biri kocanı gerçekten gördü. Bu kim olabilirdi?"

"Tahmine çalışmanın hiç yararı yok. Hiçkimse Rikaine'i görmezdi."

"Birinin olması gerekiyor. Ajan Gruer belirli birinden şüphelenmeleri için bir neden olduğunu söyledi. Birinin kocanı görmüş olması şart."

Gladia bir an hafifçe, neşesizce güldü.. "Gruer'in kimden şüphelendiğini biliyorum."

"Pekâlâ! Kim o?"

Gladia küçük elini göğsüne bastırdı. "Ben."

ALTI

'Daneel birdenbire söze karıştı. "Bence bu sonuca varılacağı apaçık bir şeydi, Ortak Elijah."

Baley hayretle iş arkadaşı robota göz attı. "Neden apaçıkmış?"

Daneel, "Bu hanım kocasını gören ve görebilen tek insan olduğunu söylüyor, Solaria'daki toplumun bazı özellikleri nedeniyle Bayan Delmarre de gerçek yerine akla uygun başka bir şey söyleyemiyor. Ajan Gruer Solaria'lı bir kocayı sadece eşinin görebileceğine inanıyor. Bu ona göre mantıklı bir durum. Buna inanmak zorunda. Rikaine Delmarre'i bir tek kişi görebiliyordu ve bu durumda bir tek kişi adamın başına o darbeyi indirebilirdi. Ve yalnızca o katil olabilirdi. Hatırlıyorsun değil mi? Ajan Gruer sadece bir tek kişinin katil olabileceğini söyledi."

Baley hatırlattı. "Ajan Gruer cinayeti o insanın işlemiş olamayacağını da söyledi." "Herhalde bu sözleriyle silahın cinayet yerinde bulunamadığını kasdediyordu. Belki Bayan Delmarre bu garip durumu açıklayabilir." Daneel, sakin bir nezaketle Gladia'yı işaret etti.

Kadın hâlâ görüntü alanındaydı. Gözlerini yere dikmiş oturuyordu. Dudaklarını büzmüştü. Baley, Yakub adına, diye üüşündü. Kadının karşımızda olduğunu unuttuk. Belki de onu unutmasının sebebi öfkeydi. Onu öfkelendiren sorunlara duygusuzca yaklaşan Daneel'di. Ya da belki kendi kendisine kızıyordu Detektif.

Sorunlara duygusal bir açıdan bakmasına... "Şimdilik bu kadar, Gladia," dedi. "Bağlantı nasıl kesilecekse, bunu yapıver. Hoşçakal."

Gladia usulca, "İnsan, bazen 'Görüşme tamamlandı' der," diye karşılık verdi. "Ama 'Hoşçakal,' sözcüğü daha hoş. Sarsılmış gibi bir halin var, Elijah. Buna üzüldüm. Çünkü ben herkesin katil olduğumu düşünmesine alıştım. Onun için sarsılmana gerek yok."

'Daneel sordu. "Cinayeti sen mi işledin, Gladia?"

Kadın öfkeyle "Hayır," dedi.

"O halde, güle güle."

Yüzündeki öfke ifadesi hâlâ silinmemiş olan genç kadın birdenbire ortadan kayboldu. Ama Baley o olağanüstü gri gözlerin etkisinden hemen kurtulamadı. Gladia, herkesin katil olduğunu düşünmesine alıştığını söylemişti, bunun yalan olduğu o kadar belliydi ki. Genç kadının öfkesi, gerçeği sözlerinden daha iyi açıklıyordu. Baley, acaba Gladia başka nasıl yalanlar uydurabilecek, diye düşündü.

Artık Baley, robot arkadaşıyla yalnızdı, tPekâlâ, Daneel. Ben pek de aptal sayılmam."

"Aptal olduğunu hiçbir zaman düşünmedim, Ortak Elijah."

"O haide şimdi bana şunu açıkla: Cinayet yerinde silah bulunmadığını neden söyledin? Konuşma sırasında bize böyle bir şey açıklanmadı. Duyduklarımın arasında da böyle bir sonuca varmamıza yol açacak hiçbir şey yoktu."

"Haklısın. Ama ek bilgi edindim. Sen henüz bunu bilmiyorsun."

"Bundan emindim. Nasıl bir bilgi bu?"

"Ajan Gruer yaptıkları araştırmalarla ilgili bir rapor gönderileceğini söylemişti. O rapor şimdi bende. Bu sabah geldi."

"Neden onu bana göstermedin?"

"Araştırmaları, hiç olmazsa başlangıçta kendi düşüncelerine göre sürdürmenin daha yararlı olacağını düşündüm. Memnunluk verici bir sonuca erişemediklerini itiraf eden kimsele rin fikirlerini dinleyerek peşin yargılara saplanman doğru olmayacaktı. Ben de o sonuçların kuracağım mantık dizilerini etkileyeceklerini düşündüğüm için konuşmaya katkıda bulunmadım."

Mantık dizileri... Baley'nin aklına vaktiyle bir robotik uzmanıyla yaptığı bir konuşma geldi. Adam ona, "Bir robot mantıklıdır," demişti. "Ama akıllı değildir." Arzlı, "Fakat sonunda konuşmaya katıldın," diye mırıldandı.

"Evet, öyle, Ortak Elijah. O sırada Ajan Gruer'in şüphelerini destekleyecek bağımsız kanıtlar bulmuştum."

"Neymiş bu bağımsız kanıtlar?"

"Bayan, Delmarre'ın davranışları."

"Açık konuş Daneel."

"O kadın suçluysa ve masum olduğunu kanıtlamaya çabalıyorsa, herhalde olayı araştıracak detektifin suçsuz olduğuna inanması işine gelir."

"Yani?"

"Kadın, adamı zayıf tarafından yakalayarak kurduğu mantık dizisini çarpıtabilir ve böylece de istediğini elde eder. Öyle değil mi?"

"Bu sadece bir varsayım."

Daneel sakin sakin cevap verdi. "Hiç de değil. Kadının bütün dikkatini sana verdiğinin herhalde farkındasın."

Baley, "Ben konuşuyordum da ondan," dedi.

"Kadın daha başlangıçta dikkatini sana verdi. O sırada yalnız senin konuşacağını tahmin edemezdi. Aslında bir Aurora'lı olarak araştırmayı benim yöneteceğimi düşünmesi gerekirdi. Buna rağmen gözlerini sana dikti."

"Peki bundan ne sonuç çıkardın?"

"Kadının bütün ümidini sana bağladığı sonucunu, Ortak Elijah. Çünkü sen Arzlısın."

"Ne olmuş Arzlıysam?"

"Bayan Delmarre Arz konusunu incelemiş. Bunu birkaç kere belli etti. Konuşmanın daha başlangıcında pencereleri karartmasını söylediğim zaman ne demek istediğimi hemen anladı. Şaşırmış, ya da neyi kasdettiğimi anlamamış gibi bir tavır takınmadı. Arzdaki durum konusunda bilgisi olmasaydı, ne demek istediğimi anlamaz ve şaşırırdı."

"Eee?..."

"Bayan Delmarre, Arz konusunu incelediğine göre, Arzlıların tek zayıf tarafını da öğrenmişti. Çıplaklığın tabu olduğunu biliyordu. Öyle bir gösterinin bir Arzlıyı nasıl etkileyeceğinin de farkındaydı."

"Ama o... o... görüntü meselesini açıkladı..."

"Evet, evet. Ama sözleri inanılacak gibi miydi? Sana iki defa uygunsuz diyebileceğin bir kılıkta gözüktü..."

Baley, "Yani," dedi. "Kadının beni baştan çıkarmaya çalıştığı sonucuna vardın. Öyle mi?"

"Seni baştan çıkararak tarafsız çalışmanı engellemek istedi. Daha doğrusu bana öyle geldi. Ben, doğal olarak insanların uyarıcılara gösterdikleri tepkileri onlarla paylaşamıyorum. Ama talimat devrelerime yerleştirilmiş olan bilgiler bana o kadının fiziki çekicilikle ilgili standartlara uyduğunu açıklıyorlar. Dahası da var. Senin tavırların da kadının çekiciliğinin farkında olduğunu ve onun görünüşünü beğendiğini ortaya koyuyor. Hatta Bayan Delmarre'ın davranışlarının seni kendi lehine döndüreceğini düşünmekte yanılmamış olduğunu da söyleyebilirim." Baley sıkıldı. "Buraya bak, kadın üzerimde nasıl bir etki yapmış olursa olsun ben yine de bir yasa adamıyım. Meslek ahlâkını unutmayan bir yasa adamı. Bunu katana iyice yerleştir. Şimdi şu raporu görelim."

Baley raporu başından sonuna kadar sessizce okudu. Sonra tekrar başa dönerek raporu ikinci kez gözden geçirdi.

"Bu yeni bir gerçeği açıklıyor... Cinayet yerinde bir robot varmış."

Danel Olivaw, evet der gibi başını salladı.

Baley düşünceli bir tavırla mırıldandı. "Gladia bundan hiç söz etmedi."

Daneel, "Sorduğun soru yanlıştı," dedi. "Gladia cesedi bulduğu zaman adamın yalnız olup olmadığını öğrenmek istedin. Cinayet yerinde bir başkasının bulunup bulunmadığını sordun. Bir robot, 'bir başkası' değildir ki."

Baley Daneel'e hak verdiğini belirtmek için başını salladı. Kendisinden şüphe etseler ve cinayet yerinde ondan başka birinin bulunup bulunmadığını sorsalardı herhalde, "Sadece bu masa vardı," diye cevap vermezdi.

Detektif, "Gladia'ya odada robotların bulunup bulunmadığını sormam gerekiyordu sanırım," diye homurdandı. "Kahretsin! İnsanın yabancı bir dünyada nasıl sorular sorması gerekir?... Daneel, robotların tanıklığı ne dereceye kadar geçerli sayılıyor?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Solaria'da bir robot tanıklık edebilir mi? Tanıklık etmesine izin verilir mi?" "Bundan kuşkun mu var?"

"Bir robot insan değildir, Daneel. Arzda bir robotun tanıklığı yasal sayılmaz." "Buna karşılık bir ayak izi kesin bir kanıt sayılır. Ortak Elijah. Oysa ayak izinin bir robot kadar bile insanca tarafı yoktur. Bu açıdan bakılınca dünyanın tutumu çok mantıksız. Solaria'da bir robotun tanıklığı, bilgili bir biçimde yapıldığı takdirde, yasal sayılır."

Baley bu konuyu tartışmadı. Çenesini eline dayanarak bu robot konusunu düşündü.

Kocasının cesedini bulan Gladia Delmarre dehşete kapılarak robotları çağırmıştı. Onlar geldiği sıradaysa genç kadın bayılmıştı. Robotlar Gladia'yı ölüyle birlikte bulduklarını açıklamışlardı, ama odada biri daha vardı: Bir robot. Bu, evde çalışan makine adamlardan değildi. •Diğer robotlardan hiçbiri onu daha önce görmemişlerdi. İşinin ya da görevinin ne olduğunu da bilmiyorlardı. Robotun kendisinden de bir şey öğrenilememişti. Çünkü makine adam çalışır durumda değildi, hareketleri düzensizdi. Sözle ya da

hareketle hiçbir uygun karşılık veremiyor; pazitronik beyninin doğru dürüst çalışmadığı anlaşılıyordu.

Robot, ancak bir tek cümleyi düzgün biçimde tekrarlıyordu. "Beni öldüreceksin... Beni öldüreceksin..." Robotik uzmanları makineyi uzun uzadıya inceledikten sonra onun artık hiçbir işe yaramayacağını açıklamışlardı.

Laboratuvarda ölünün kafasının ezilmesine neden olan silah bulunamamıştı. Baley birdenbire, "Ben yemek yiyeceğim, Daneel," dedi. "Ondan sonra da tekrar Ajan Gruer'i görürüz. Ya da görüntüsünü seyrederiz!"

Bağlantı kurulduğu sırada Hannis Gruer hâlâ yemekteydi. Adam ağır ağır yemek yiyor, her lokmasını çeşitli tabaklardan dikkatle seçiyordu. Her tabağa sanki gizli bir bileşimi arıyormuş gibi endişeyle bakıyordu. Baley, belki de o iki yüz yaşındadır, diye düşündü. Yemek yemek bile adam için sıkıcı bir hal almaya başlamış olabilir.

Gruer "Selam beyler," dedi. "Raporu aldınız sanırım." Bir yiyeceğe uzanmak için masanın üzerine eğilirken çıplak kafası pırıldadı.

Baley, "Bayan Delmarre'la da ilgi çekici dakikalar geçirdik," diye açıkladı. Gruer "İyi, iyi," dedi. "Ve hangi sonuca vardınız? Tabii öğrendiklerinizden bir sonuç çıkarabildiyseniz."

Baley "Bayan Delmarre'ın suçsuz olduğu sonucuna vardık efendim," diye cevap verdi.

Gruer çabucak kafasını kaldırdı. "Sahi mi?"

Baley, başını salladı. "Evet."

Gruer, "Ama Rikaine Delmarre'ı sadece o görebilirdi," diye mırıldandı. "Delmarre'a ancak o erişebilirdi..."

Baley, "Bu nokta bana açıklandı," dedi. "Solaria'da toplumsal gelenekler ne kadar köklü olursa olsun bu durum hiçbir şeyi kesinlikle kanıtlayamaz.

Ne demek istediğimi açıklayabilir miyim?"

Gruer tekrar tabağının üzerine eğilmişti. "Elbette."

Baley, "Bir cinayet olayının üç bacağı vardır," diye başladı. "Neden, araç ve fırsat. Bir kimseden şüphe edilmesi için bu üç soruya da olumlu cevap verilmesi gerekir. Evet, Bayan Delmarre'ın eline cinayet işlemek için fırsat geçti gerçekten. Sebebe gelince... bundan söz edildiğini hiç duymadım."

Gruer omzunu silkti. "Ortada bir neden yok." Bir an bakışları sessiz duran Daneel'e doğru kaydı.

"Pekâlâ... Şüphe ettiğimiz kimsenin koca sını öldürmesi için ortada bir neden yok. Belki de o patolojik bir katildir. Bayan Delmarre, laboratuvarda, kocasının yanındaydı. Bir sopa ya da buna benzer ağır bir cismi tehdit dolu bir tavırla salladı. Rikaine Delmarre ancak neden sonra karısının kendisini öldürmek niyetinde olduğunu anladı. Dehşetle, 'Sen beni öldüreceksin!' diye bağırdı. Gerçekten de kadın kocasını öldürdü. Rikaine Delmarre kaçmak için döndüğü sırada sopa başına indi. Adamın kafasının arka kısmı ezildi. Ha, aklıma gelmişken, cesedi bir doktor inceledi mi?"

"Hem evet, hem hayır. Robotlar Bayan Delmarre'la ilgilenmesi için bir doktor çağırmışlar. Doktor o arada cesede de bakmış."

"Raporda bundan söz edilmiyordu."

"Bunun olayla bir ilgisi yoktu ki. Adam ölmüştü. Zaten doktor malikâneye eriştiğinde ceset soyulmuş ve yıkanmış, normal biçimde yakılmaya hazırlanmıştı."

Baley öfkelendi. "Kısacası robotlar kanıtları ortadan kaldırmışlardı." Bir an durdu. "Doktorun cesede baktığını söylediniz. Onun görüntüsüne mi bakmış? Ölünün yanına gitmemiş mi?"

Gruer bağırdı. "Uzay adına! Ne hastalıklı bir düşünce tarzı bu. Doktor cesedi üç boyutlu aygıtla incelemiş tabii. Gerekli bütün açılardan ve yakından. Bundan eminim. Doktorlar bazı koşullarda hastalarını görmeyi

reddedemezler. Ama onların ölüleri de görmeleri için bir neden düşünemiyorum. Tıp pis bir iş olabilir, ama doktorlar için de her şeyin bir sınırı var."

"Şey... sorun şu: Doktor, Rikaine Delmarre'ın ölümüne neden olan yara konusunda bilgi verdi mi?"

"Ne demek istediğinizi anlıyorum. Belki de yaranın bir kadın tarafından açılamayacak kadar büyük olduğunu düşünüyorsunuz."

"Bir kadın bir erkek kadar güçlü değildir, efendim. Ve Bayan Delmarre ufak tefek bir kadın."

"Ama atlet yapılıdır o. Uygun tipte bir silah seçildiği takdirde kaldıraç gücü ve yerçekimi işi kolaylaştırır. Öfkeden çılgına dönmüş bir kadın da şaşılacak şeyler yapabilir."

Baley, "Siz silahtan söz ediyorsunuz," diyerek omzunu silkti. "Nerede bu?" Gruer, yerinde kımıldandı. Elini boş bir bardağa doğru uzattı. Bir robot görüntü alanına girerek bardağa renksiz bir sıvı doldurdu. Bu su olabilirdi. Gruer bardağı bir an eline aldı. sonra içindeki sıvıyı içme konusunda fikrini değiştirmiş gibi tekrar masaya bıraktı. "Raporda da belirtildiği gibi silahı bulamadık."

"Raporda böyle bir açıklama olduğunu biliyorum. Ama bazı şeyleri kesinlikle öğrenmem gerekiyor. Silah arandı mı?"

"Hem de iyice."

"Siz mi aradınız?"

"Hayır, robotlar aradı: Ben de onları görüntü aygıtıyla devamlı kontrol ettim. Silah olarak kullanılabilecek hiçbir şey bulamadık."

"Bu, Bayan Delmarre aleyhindeki iddiaları zayıflatıyor. Öyle değil mi?"

Gruer sakin sakin, "Öyle," dedi. "Olay konusunda anlayamadığımız birkaç noktadan biri de bu. Bayan Delmarre'a karşı harekete geçmeyişimizin birkaç nedeni var. Bu da onlardan biri. Zaten size bu

nedenle suçlu kimsenin de cinayeti işlemiş olamayacağını söyledim. Belki, 'görünüşte cinayeti Bayan Delmarre da işlemiş olamaz' demem daha doğru."

"Görünüşte mi?"

"Kadının bir yolunu bulup silahı ortadan kaldırmış olduğu anlaşılıyor. Şu ana kadar o silahı bulmak kurnazlığını gösteremedik."

Baley aksi aksi, "Bütün olasılıkların üzerinde durdunuz mu?" diye sordu. "Öyle sanıyorum."

"Acaba?... Durun bakalım. Bir adamın kafasını ezmek için bir silahtan yararlanıldı. Ve bu cinayet yerinde bulunamadı. O halde geriye bir tek ihtimal kalıyor. Biri cinayet silahını alarak oradan götürdü. Bunu Dr. Rikaine Delmarre yapmış olamaz. Çünkü ölmüştü. Silahı Gladia Delmarre alıp götürmüş olabilir mi?"

Gruer, "Öyle olmalı," dedi.

"Ama nasıl? Robotlar laboratuara eriştikleri sırada kadın baygın yerde yatıyordu. Belki de Bayan Delmarre baygın rolü yapıyordu ama oradaydı. Cinayetle robotların larboratuara girişleri arasında ne kadar zaman geçti?"

"Bu cinayetin işlendiği kesin saate bağlı. Bir robot gürültü ve bir feryat duymuş. Dr. Delmarre'ın sesini tanımış. Laboratuara en yakın durumdaki robotun o olduğu anlaşılıyor. Çağırma işareti bu gürültüden beş dakika sonra verilmiş. Robot, bir dakikadan daha kısa bir sürede laboratuara erişmiş." Baley, robotların çağrıldıkları zaman ne kadar çabuk geldiklerini hatırladı. "Bayan Delmarre beş hatta on dakikada silahı nereye kadar götürebilirdi? Bu arada geri dönüp baygın rolü oynaması da gerekiyordu."

"Belki silahı çöp ünitelerinden birine atarak ortadan kaldırmıştır."

"Rapora göre bu üniteler de incelenmiş. Kalıntılardaki gama ışını aktivitesi çok düşükmüş. Yani son yirmi dört saat içerisinde büyükçe bir cismin ortadan kaldırılmadığı anlaşılıyormuş."

Gruer, "Bunu biliyorum," dedi. "Ben sadece neler yapılabileceğine ilişkin bir örnek vermek istedim."

Baley, "Doğru," diye mırıldandı. "Ama bu olayın çok basit bir açıklaması da olabilir. Delmarre malikânesinin robotları kontrolden geçirildi sanırım. Eksik olan yoktu."

"Evet, öyle."

"Hepsi de düzgünce çalışıyorlardı?"

"Evet."

"O robotlardan biri silahın ne olduğunu an lamadan bunu alıp götürmüş olamaz mı?"

"Robotlardan hiçbiri cinayet yerinden tek eşya bile alıp götürmemiş. Hatta onlar hiçbir şeye dokunmamışlar."

"Bu doğru değil. Ölüyü götürmüş ve onu yakılması için hazırlamışlar."

"Ah, evet ama bu önemli değil. Robotlardan böyle davranmaları beklenirdi." Baley, "Yakub adına!.." diye homurdandı Sakin bir tavır takınmak için kendisini zorlayıp duruyordu. "Şimdi... cinayet yerinde başka birinin daha olduğunu düşünelim."

Gruer "İmkânsız," dedi. "Kim zorla Dr. Delmarre'ın yanına girebilirdi?" Baley, "Başka birinin daha olduğunu düşünelim,; diye tekrarladı. "İçeride bir yabancının bulunacağı robotların aklına bile gelmedi. Herhalde hiçbiri de hemen bahçeyi aramadı. Bundan raporda söz edilmiyor."

"Biz silahı bulmaya karar verinceye kadcır evde hiçbir arama yapılmadı. Bu aramanın da cinayetten uzun bir süre sonra yapıldığını söylemeliyim."

"Bahçede bir yer taşıtı ya da bir hava aracının izleri olup olmadığına bakıldı mı?" "Hayır."

"O halde biri Dr. Delmarre'ın yanına girmek için bütün cesaretini topladığı takdirde onu kolaylıkla öldürür, sonra da oradan rahat rahat

uzaklaşırdı. Kimse onu durdurmaz, hatta kendisini fark bile etmezdi. Daha sonra da laboratuara kimsenin girmeyeceği düşünüleceği için güvende olurdu."

Gruer kesin bir tavırla, "Laboratuara kimse giremezdi," dedi.

Baley atıldı. "Bir şey daha var. Bir tek şey daha... Bu olaya bir de robot karışmış. Cinayet yerinde bir robot varmış."

Daneel ilk defa söze karıştı. "Robot cinayet yerinde değildi. Orada olsaydı o cinayet de işlenmezdi."

Baley çabucak döndü. Ve bardağını ikinci defa almış olan Gruer bunu tekrar masaya bırakarak hayretle Daneel'e baktı.

Daneel, "Öyle değil mi?" diye sordu.

Gruer, "Öyle," dedi. "Robot bir insanın bir diğerine zarar vermesini önlerdi." Baley "Pekâlâ," diye mırıldandı. "Ama o robot herhalde olay yerinin yakınırdaydı. Diğer robotlar laboratuara girdikleri zaman o içerideydi. Diyelim ki robot aslında yandaki odadaydı. Katil Delmarre'ın üzerine yürüdü. Dr. Demorre, 'Beni öldüreceksin!' diye haykırdı. Evdeki robotlar bu sözleri duymadılar. Onlar sadece Rikaine Delmarre'ın bağırdığını işittiler. Çağrılmadıkları için laboratuara gitmediler. Ama diğer robot bu sözleri iyice duydu. Ve Birinci Kural yüzünden çağrılmadan içeri girdi. Ama çok geç kalmıştı. Herhalde robot cinayetin işlendiğini de gördü."

Gruer, "Cinayetin son anlarını gördü sanırım," diye başını salladı. "Bu da robotun bozulmasına yolaçtı. Bir insana zarar verildiğini görmek ve buna engel olmamak Birinci Kurala karşı gelmek demektir. Böyle bir durumda robotun pozitronik beyni zarar görür. Bu olayda da robotun beyni iyice zarara uğradı." Gruer, elindeki bardağı bir sağa bir sola döndürüyordu. Gözlerini parmaklarının ucuna dikmişti. Baley, "O halde robot bir görgü tanığıydı," dedi. "Onu sorguya çektiniz mi?" "Bunun ne yararı olurdu? Robot bozulmuştu. Sadece, 'Beni öldüreceksin...' diye tekrarlayıp duruyordu. Yorumlarınızın bu noktaya kadarki kısmını kabul ediyorum. Dr. Delmarre'ın son sözleriydi bunlar sanırım. Bu kelimeler robotun bilincine dağlandı âdeta. Her şey mahvolduğu zaman bile bu sözler silinmedi." "Ama

bana Solaria'nın robotik alanında çok ileri olduğunu söylediler. O robotu tamir etmenin bir yolu yok mu? Devreleri onarılamaz mıydı?"

Gruer sert bir sesle, "Bu imkansızdı," dedi "O robot şimdi nerede?"

Gruer açıkladı. "Parçalandı."

Baley kaşlarını kaldırdı. "Bu acayip bir o lay. Cinayet nedeni, silahı, tanığı, kanıtı yok. Başlangıçta bazı kanıtlar varmış ama onlar da ortadan kaldırılmış. Bir tek kişiden şüpheleniyorsunuz. Herkesin de onun suçlu olduğuna inandığı belli. Daha doğrusu herkes ondan başkasının suçlu olamayacağını düşünüyor. Sizin de aynı fikirde olduğunuz belli. İnsan şu soruyu sormaktan kendini alamıyor: Beni neden çağırttınız?"

Gruer kaşlarını çattı. "Sinirlenmişe benziyorsunuz, Bay Baley." Birdenbire Daneel'e döndü. "Bay OlivaW."

"Evet, Ajan Gruer?"

"Lütfen evi dolaşıp, bütün pencerelerin kapalı ve karartılmış olup olmadıklarını kontrol eder misiniz? Belki Detektif Baley açıklık yerlerin etkisini hissediyordur." Bu sözler Baley'i çok şaşırttı. Arzlı Gruer'in bu iddiasını red etmek ve Daneel'e de yerinden kımıldamamasını söylemek üzereydi. Ama aynı anda Gruer'in sesindeki paniği, Solaria'lının gözlerindeki yalvarış dolu pırıltıyı farketti.

Baley arkasına yaslandı ve Daneel'in odadan çıkmasına engel olmadı.

Şimdi Gruer'in yüzündeki maske düşmüş, geride çıplak korku dolu bir çehre kalmıştı. Solaria'lı, "Bu sandığımdan daha kolay oldu," dedi. "Sizinle yalnız kalabilmek için bir çok plan yaptım. Aurora'lının basit bir istek yüzünden odadan çıkmaya razı olacağı hiç aklıma gelmezdi. Ama şu ara başka bir şey de düşünemedim."

Baley, "Eh," diye mırıldandı. "İşte artık yalnızım."

Gruer, "Onun önünde açık açık konuşamazdım," dedi. "O bir Aurora'lı. Buraya da zorla geldi. Sizi çağırtmamızın bedeli olarak onun da burada

çalışmasını istediler." Öne doğru eğildi. "Bu olay sadece cinayetle ilgili değil. Beni yalnız cinayeti kimin işlediği ilgilendirmiyor. So laria'da bazı partiler var, gizli örgütler..."

Baley hayretle adama baktı. "Sanırım bu konuda size hiçbir yardımım dokunamaz."

"Dokunur elbette. Şimdi beni iyi dinleyin: Dr. Delmarre bir 'Gelenekçi'ydi. Eski usullere, o iyi geleneklere inanıyordu. Ama aramızda bazı yeni güçler var. Onlar değişiklikler yapılmasını istiyorlar. Delmarre'ı da bu yüzden susturdular." "Ya Bayan Delmarre?"

"Darbeyi o indirmiş olmalı. Ama bu önemli değil. Kadının arkasında bir örgüt var. İşte ö~ nemli olanı bu."

"Bundan emin misiniz? Elinizde kanıtlar mı?"

"Sadece belirsiz bazı kanıtlar var. Bu bakımdan suç bende değil. Rikeine Delmarre bir şeyin izindeydi. Onu tanırdım. Bir ahmak ya da bir çocuk gibi davranacak bir irısan olmadığını bilirdim. Bana elindeki kanıtlarır çok sağlam olduğunu söyledi. Ona inandım. Ne yazık ki Delmarre bana fazla bir açıklama yapmadı. İlgililere her şeyi açıklamadan önce araştırmalarını tamamlamak istiyordu. Herhalde araştırmaları sona ermek üzereydi Yoksa onu, cinayet olduğu daha ilk bakışla anlaşılacak bir biçimde ö dürmeye cesaret edemezlerdi. Bu tehlikeyi göze alamazlardı. Delmarre bana bir tek şey açıklamıştı. Bütün insan ırkının tehlikede olduğunu."

Baley fena halde sarsıldı. Yine Minnim'i dinliyor gibiydi ama bu sefer daha da geniş çapta bir tehlikeden söz ediliyordu. "Neden size yardım edebileceğimi düşünüyorsunuz?" diye sordu.

Gruer, "Çünkü siz bir Arzlısınız," dedi. "Anlıyor musunuz? Biz Solaria'lıların bu konuda hiçbir tecrübemiz yok. Bir bakıma insanları anlıyamıyoruz. Burada nüfus o kadar az ki."

Baley başını hafifçe salladı ve dilini de tuttu.

Gruer konuşmasını sürdürdü. "Bir bakıma bu cinayetin işlenmesi iyi oldu. Diğerlerine Delmarre'ın araştırmalarından söz etmek cesaretini gösteremedim. Kkomploya kimlerin katıldığını, kimlerin katılmadığını bilmiyordum. Delmarre ise araştırmaları sonuçlanıncaya kadar ayrıntıları açıklamak niyetinde değildi. Delmarre çalışmalarını tamamlasaydı bile daha sonra bu sorunu nasıl çözümleyecektik? Düşman insanlarla nasıl başa çıkılır? Bunu bilmiyorum. Daha başlangıçta bir Arzlıya ihtiyacımız olduğunu düşündüm. Arzda, Uzay Kentindeki cinayetle ilgili çalışmalarınızı duyduğum zaman, bize ancak sizin yardım edebileceğinizi anladım. Aurora'ya baş vurdum. Çünkü siz o olayda Aurora'lılarla sıkı bir iş birliği yapmıştınız. Onların aracılığıyla Arz Hükümetiyle temasa geçtim. Ama kendi iş arkadaşlarım bile sizi getirtmeme razı olmadılar. Sonra o cinayet işlendi ve şok geçiren iş arkadaşlarım o zaman istediğim 'Evet,' cevabını verebildiler. O anda her şeyi kabule hazırdılar." Bir an durakladı sonra da ekledi. "Bir Arzlıdan yardım istemek kolay bir şey değil. Ama bunu yapmak zorundayım. Unutmayın, ne olursa olsun, bütün insanlık tehlikede. Arz da öyle."

O halde Arzın karşılaştığı tehlike iki katlıydı. Gruer'in sesindeki çaresiz içtenlik kuşku götürecek gibi değildi. Baley, cinayet Gruer'in yapmayı çok istediği bir şeyi başarmasını sağlamış, diye düşündü. Bu sadece bir raslantı olabilir mi? Bu düşünce Arzlının kafasında yeni düşünce dizilerinin belirmesine yol açtı. Baley ifadesiz bir ses tonuyla, "Beni buraya size yardım etmem için gönderdiler, efendim," dedi. "Ben de elimden geleni yapacağım."

Gruer sonunda iyice geciken içkisini içmeye karar vermişti. Bardağın üzerinden Baley'e baktı. "İyi. Ama lütfen bu konuda Aurora'lıya bir tek kelime bile söylemeyin. Olay neyse, Aurora'nın bununla bir ilgisi olabilir. Gerçekten de Aurora'lılar bu olayla fazla ilgilendiler. Örneğin, Bay OlivaW'ın sizinle birlikte çalışması için ısrar ettiler. Aurora güçlü bir dünya. Bu isteklerini kabul etmek zorunda kaldık. Tabii onlar Bay OlivaW'ı daha önce de sizinle birlikte çalıştığı için gönderdiklerini söylediler. Ama olay yerinde güvenebilecekleri bir adamlarının bulunmasını istemiş olabilirler. Öyle değil mi?" Gözleri Baley de içkisini ağır ağır yudumladı.

Baley, bir elinin parmaklarıyla uzun yüzünü düşünceli düşünceli uğuşturdu. "Şimdi bu..." Sözlerini tamamlayamadı. Yerinden telaşla fırladı. Az kalsın Gruer'e doğru atılıyordu ama son anda karşısındakinin sadece bir görüntü olduğunu hatırladı.

Gruer, deli gibi elindeki içkiye bakıyordu. Sonra elini boynuna götürerek kısık bir sesle, "Yanıyorum..." diye fısıldadı. "Yanıyorum..."

Bardak elinden düşerek içindeki sıvı etrafa yayıldı. Ve yüzü acıyla çarpılan Gruer masaya yığıldı.

YEDİ

Daneel kapıda belirdi. "Ne oldu. Ortak Elijah..."

Ama durumu robota açıklamaya gerek yoktu. Daneel'in sesi birdenbire değişerek etrafta yankılanan yüksek bir haykırış halini aldı. "Hannis Gruer'in robotları! Efendiniz hastalandı; Robotlar!"

Bir makine adam hemen yemek odasına daldı. Bir iki dakika sonra onu on iki kadar robot izledi. Üç robot Gruer'i usulca kaldırıp götürdüler. Diğerleri ortalığı düzeltmeye, yere yuvarlanmış olan yemek takımlarını toplamaya koyuldular. Daneel birdenbire, "Siz, robotlar!" diye bağırdı. "Bırakın kabı kaçağı şimdi: Etrafı arayın. Evde bir insan olup olmadığını öğrenin. Bahçedeki robotları da uyarın: Onlara malikaneyi karış karış aramalarını söyleyin. Bir efendi bulduğunuz takdirde onu tutun. Kendisine bir zarar vermeyin..." Bu öneri gereksizdi, "...ama gitmesine de razı olmayın. Hiçbir efendi bulamazsanız bana haber verin. Ben bu görüntü aygıtının başında olacağım."

Robotlar sağa sola koşuşurlarken Baley Daneel'e, "Bu da bir başlangıç sayılır," dedi. "Adamı zehirlediler."

"Bu kadarı belli bir şey, Ortak Elijah." Daneel sanki dizlerinin bağı çözülmüş gibi acayip bir tavırla oturdu. Baley robotun o zamana kadar bacaklarının gücü kesilmek gibi insanca bir zayıflığa boyun eğdiğini hiç görmemişti. Daneel mırıldandı. "Bir insana zarar verdirildiğini görmek mekanizmam açısından hiç de hoş bir şey değil."

"Yapabileceğin bir şey yoktu."

"Bunu çok iyi anlıyorum. Bana yine de düşünce yollarımda bir tıkanıklık olmuş gibi geliyor. Hissettiklerim, insanca bir deyimle 'şok' diye tanımlanabilir." "Eğer öyleyse bunu yenmeye çalış." Baley, sarsılan bir robota acıyacak ya da ona sabırla davranacak halde değildi. "Şimdi

sorumluluk gibi önemsiz bir sorunu düşünmemiz gerekiyor. Biri zehirlendiği zaman bu maddeyi bir başkasının vermiş olması gerekir."

"Ajan Gruer yemekten zehirlenmiş olabilir."

"Kazayla mı? Böyle çok düzgün yönetilen bir dünyada mı? İşte bu imkansız! Ayrıca zehir sıvı haldeydi ve çabuk ve tam bir etki yaptı. Zehirin dozu fazlaydı. Dinle Daneel, yan odaya geçip bu olayı biraz düşüneceğim. Sen de Bayan Delmarre'la bağlantı kur. Onun evde olup olmadığını kesinlikle öğren. Onun malikanesiyle Gruer'inki arasındaki uzaklığı da anla."

"Yani sence o..."

Baley elini kaldırdı. "Sen sadece istediklerimi öğren." Hızla odadan çıktı. Yalnız kalmayı istiyordu.

Solaria gibi bir dünyada, kısa aralıklarla birbiriyle ilgisi bulunmayan iki ayrı cinayet işlenmiş olamaz. Bu ikisinin arasında bir bağ olmalı. O zaman Gruer'in anlattığı komp.o hikayesi doğru demektir. Detektif içinde o tanıdık heyecanın canlandığını hissetti. Bu dünyaya Arzın karşılaştığı tehlikeyi düşünerek gelmişti. Asıl cinayet olayına karşı fazla bir ilgi duymamıştı. Gerçek kovalamaca başlamıştı artık. Baley'nin çene kasları kabardı. Katil adam ya da kadın kurbanına onun gözlerinin önünde indirmişti darbeyi. Bu da Arzlının gururunun kırılmasına neden olmuştu. Onu hiç mi adam yerine koymuyorlardı? Yaralanan Baley'nin meslek gururuydu. Baley bunu biliyor ve seviniyordu. Hiç olmazsa böylece olaya sadece bir cinayet vakası gözüyle bakabilecekti. Arzın karşılaştığı tehlikeleri bu işe karıştırmasına da gerek kalmayacaktı.

Daneel ,onun hangi odada olduğunu öğrenmişti. Hızla içeri girdi. "İstediğini yaptım, Ortak Elijah! Bayan Delmarre'la bağlantı kurdum. Evinde o. Malikanesi Ajan Gruer'in topraklarından bin beş yüz kilometre kadar uzakta."

Baley, "Onu ben de daha sonra göreceğim," dedi. "Yani görüntüsünü." Düşünceli bir tavırla Danieel'e baktı. "Kadının bu cinayetle bir ilişkisi olduğunu sanıyor musun?"

"Görünüşte Delmarre'ın bu olayla doğrudan doğruya bir ilişkisi olmadığı anlaşılıyor, Ortak Elijah."

"Yani kadının olayla dolaylı bir biçimde ilişkisi o.duğunu mu söylemek istiyorsun?"

"Bayan Delmarre bu işi yapması için bir başkasını ikna etmiş olabilir."

Baley çabucak sordu. "Bir başkasını mı? Kimi?"

"İşte bunu söyleyemem, Ortak Elijah."

"Biri kadın adına hareket ediyordu diyelim. O zaman o kimsenin cinayet yerinde olması gerekirdi."

Daneel, "Evet," dedi. "Birinin sıvıya zehir karıştırmak için oraya gitmiş olması şart. "

"Zehirli sıvı daha önce hazırlanmış olamaz mı? Çok önce?"

Daneel usulca, "Bunu ben de düşündüm, Ortak Elijah," diye cevap verdi. "İşte bu nedenle Bayan Delmarre'ın cinayetle doğrudan doğruya bir ilişkisi olmadığını söylediğim zaman, 'görünüşte' kelimesini kullandım. O daha önce Gruer'in evine gitmiş olabilir. Bayan Delmarre'ın bütün gün neler yaptığını öğrenmemiz iyi olur." "Bunu yapacağız. Gruer'in evine gerçek anlamda gidip gitmediğini de öğreneceğiz." Baley'nin dudakları titreşti. Robot mantığının yeterli olmadığını daha önce tahmin etmişti. Şimdi yanılmamış olduğuna inanıyordu. Robotik uzmanının dediği gibi robotlar mantıklıydılar ama akıllı değillerdi. Baley, "Görüşme odasına gidelim," dedi. "Yine Gruer'in malikanesiyle bağlantı kuralım."

Oda pırıl pırıl ve derli topluydu. Bir saatten kısa bir süre önce bir insanın acıyla masaya yığıldığını gösterecek hiçbir şey yoktu. Uç robot duvarın önünde makine adamlara özgü saygılı ve itaatli tavırlarla duruyorlardı.

Baley, "Efendinizle ilgili yeni bir haber var mı?" diye sordu.

Ortadaki robot, "Doktor kendisiyle ilgileniyor, efendim," dedi.

"Doktor onun görüntüsüne mi bakıyor, kendisini mi inceliyor?"

"Görüntüsüne bakıyor, efendim."

"Doktor bu konuda ne söylüyor? Efendin yaşayacak mı?"

"Bu henüz belli değil, efendim."

Baley, "Ev arandı mı?" dedi.

"Her tarafı arandı, efendim."

"Sizin efendinizden başka birinin eve geldiğini gösterecek bir kanıt bulundu mu?" "Hiçbir şey bulunmadı, efendim."

"Ya bugün daha önce eve birinin geldiğini gösteren kanıtlar?"

"Öyle bir şey de yok, efendim."

"Bahçe aranıyor mu?"

"Evet, efendim."

"Şimdiye kadar bir sonuç alındı mı?"

"Hayır, efendim."

Baley başını salladı. "Bu gece sofrada servis yapan robotla konuşmak istiyorum." "Onu incelenmesi için tutuyoruz, efendim. Tepkileri düzensiz."

"Konuşabiliyor mu?"

"Evet, efendim."

"O halde onu hemen buraya getirin."

Yine de bir gecikme oldu. Baley, "Onu buraya getirmenizi söyledim..." diye başladı.

Daneel sakin sakin onun sözünü kesti. "Bu Solaria'lı robotlar aralarında radyoyla haberleşiyorlar. Şimdi de istediğin o robotu çağırıyorlar. Bu gecikme onun olay yüzünden geçirdiği sarsıntının bir bölümü.

Baley, anlıyorum, der gibi başını salladı. Robotların aralarında radyoyla haberleştiklerini tahmin etmeliydim, diye düşünüyordu. Tümüyle robotlara bırakılan bir dünyada sistemin yıkılmaması için bu makine adamların aralarında konuşabilmeleri gerekir. Bu, bir robot çağrıldığı zaman peşinden nasıl on iki makinenin birden geldiğini açıklıyor. Ama o robotlar da ancak onlara ihtiyaç olduğu zaman geliyorlar.

Bir robot Gruer'in yemek odasına girdi. Bir bacağını sürüklüyor, topallıyordu. Baley bunun nedenini merak etti, sonra da omzunu silkti. Arzdaki ilkel robotlarda bile pozitronik yolların gördüğü zararı uzman olmayan bir kimse ilk bakışta anlayamazdı. Kesilen bir devre burada olduğu gibi bacağın çalışmasını etkileyebilirdi. Bu bir robotik uzmanı için öemli bir belirti sayılır ama başkaları bu olaya bir anlam veremezlerdi.

Baley ihtiyatla, "Efendinin masasında duran renksiz sıvıyı hatırlıyor musun?" diye sordu. "Bunun birazını bir bardağa doldurdun."

Robot, "Efet, efendim," dedi. Pepeme gibi Konuşuyordu. Konuşma merkezinin de zarar gördüğü belliydi.

Baley, "Neydi o sıvı?" diye sordu.

"Tadece tu, efendim."

"Sadece su mu? Başka bir şey olamaz mı?"

"Tadece tu, efendim."

"Onu nereden aldın?"

"Retervuarın mutluğundan, efendim."

"Su, sen bunu masaya getirmeden önce mutfakta bekletildi mi?"

"Efendim, tuyun fazla toğuk olmatını ittemezdi, efendim. Türahiye tuyun yemekten bir taat önce doldurulmatını emretmitti."

Baley, bunu bilen bir kimsenin işi çok kolaylaşmış oldu, diye düşündü. Sonra da, "Robotlardan biri efendini muayene eden doktoru bağlasın," dedi. "Onun işi birer bitmez. O arada başka bir robotun da bana rezervuar musluğunun nasıl çalıştığı anlatmasını istiyorum. Buradaki su donanımını öğrenmeliyim."

Doktorla çabucak bağlantı kuruldu. Baley'nin gördüğü en yaşlı Uzaycıydı bu doktor. Baley kendi kendine, herhalde yaşı üç yüzden fazla, dedi. Adamın kısa kestirdiği saçları bembeyazdı. Ellerinin üzerindeki damarlar iyice kabarmıştı. Doktor, çizgi çizgi olmuş dişlerine tırnağıyla vurmak adetindeydi. Çıkan şıkırtı Arzlının sinirine dokundu. Doktorun adı Altim Thool'du.

Adam, "Neyseki zehirin önemli bir kısmını çıkarmış," dedi. "Yine de yaşamayabilir. Acı bir olay bu." Derin derin içini çekti.

Baley sordu. "Hangi zehir kullanılmış, doktor."

"Korkarım bunu bilmiyorum..." Şık-şık-şık...

Baley, "Ne?" diye bağırdı. "O halde Gruer'i nasıl tedavi ediyorsunuz?"

"Felci engellemek için nörokas sistemini doğrudan doğruya uyarıyorum. Ama bunun dışında işi oluruna bırakıyorum." Altim Thool'un iyi cins eski deriye benzeyen sarı ciltli suratında yalvarış dolu bir ifade belirdi. "Böyle olaylar konusunda hemen hiç tecrübemiz yok. İki yüz yıldır doktorluk ediyorum. Böyle bir vakayla karşılaştığımı hiç hatırlamıyorum."

Baley Solaria'lıya onu aşağı gördüğünü belirten bir tavırla baktı. "Zehir denilen maddeler olduğunu her halde biliyorsunuz?"

"Eh, evet..." Şık şık şık... "Bunu bilmeyen var mıdır?"

"Bilgi alabileceğiniz kitap filmler olmalı."

"Bu, günler alır. Çeşitli madeni zehir var. Toplumumuzda zehirleri kullanıyoruz. Zehirli bakteriler üretmek de imkansız sayılmaz. Benzer bir vaka filmlerden tanımlansa bile araç ve gereci toplamak, test yapma tekniklerini geliştirmek çok zaman alır."

"Solaria'da kimsenin bu konuda bilgisi yoksa diğer dünyalardan birine başvurun ve gereken şeyleri öğrenin." Baley'nin sesi haşindi. "O arada Gruer'in malikanesindeki rezervuarın suyunu tahlil edin. Suyun zehirli olup olmadığını anlamaya çalışın. Gerekiyorsa kalkıp oraya kendiniz gidin ve bu işi çözümleyin." Baley, yaşlı Uzaycıyı sıkıştırıyor, ona bir robotmuş gibi emirler veriyordu. Bu durumun ne kadar garip olduğunun farkında bile değildi. Uzaycı da itiraz etmedi. Sadece kararsız bir sesle, "Revervuara nasıl zehir konmuş olabilir?" dedi. "Bunun imkansız olduğundan eminim."

Baley, "Belki de gerçekten öyle," diye başını salladı. "Ama emin olmak için suyu tahlil etmelisiniz."

Aslında rezervuara zehir konulmuş olması pek uzak bir olasılıktı. Robotun açıklaması bunun Solaria'lıların kendileriyle ilgili konularda gösterdikleri özenin tipik bir örneği olduğunu gösteriyordu. Su, her hangi bir kaynaktan rezervuara doluyordu. Mikro organizmalar ayrılıyor, cansız organik maddeler süzülüyordu. Su, yeteri kadar havalandırılıyor, buna vücut için gerekli olan çeşitli iyonlar katılıyordu. Bir insanın kontrol mekanizmalarından herhangi birini aşıp geçmesi de imkansızdı. Rezervuardaki suda zehir olmadığı kesinlikle tespit edildiği takdirde zaman sorunu da açıklık berraklık kazanacaktı. Gruer'in o garip merakı yüzünden su dolu sürahi mutfakta bir saat bekletilmişti. Baley ekşi ekşi, havanın etkisine karşı acıkmış su, diye düşündü.

Ama kaşları çatılmış olan Dr. Thool, "Ben rezervuardaki suyu nasıl incelerim?" diyordu.

"Yakub adına. Yanınıza bir hayvan alın. Musluktan alacağınız suyu enjeksiyonla hayvanın damarına verin. Ya da suyu ona içirin. Sürahide kalmış olan suyu da aynı biçimde deneyin. Onun zehirli olması gerekiyor. Eğer öyleyse referans filmlerinin tanımladığı deneylerden bazılarını yapın. Basit bazı testleri uygulayın. Kafanızı kullanın. Bir şey yapın!"

"Bir dakika, bir dakika! Hangi sürahi?"

"Suyun bekletildiği sürahi! Robotun zehirli suyu bardağa koyduğu sürahi." "Ama, şey... herhalde sürahiyi yıkadılar. Ev robotları onu olduğu gibi bırakmış olamazlar."

Baley inledi. Tabii bırakmazlardı. Kanıtları saklamak imkânsızdı. Hevesli robotlar bunları ev işleri adı altında ortadan kaldırıveriyorlardı. Arzlı, kendi kendine, "Onlara sürahiyi saklamalarını emretmeliydim," dedi. "Ama tabii bu toplumun yabancısıyım. Henüz her şeyi kavrayamıyorum. Yakub adına!"

Sonunda Gruer malikanesinde hiçbir yabancının bulunmadığı haberi geldi. Hiçbir yerde de orada olmaması gereken bir insanın izi görülmemişti.

Daneel, "Bu bilmeceyi daha da anlaşılmaz bir hafe sokuyor, Ortak Elijah," dedi. "Ortada zehiri suya katmış olması gereken kimse yok."

Derin düşüncelere dalmış olan Baley bu sözleri belli belirsiz duydu. "Ne?... Hiç de değil. Olay açıklık kazandı." Ne demek istediğini açıklamadı. Arzlı, gerçeği anladığından emindi. Ama Daneel'in bunu anlamasının ya da inanmasının imkansız olduğunu biliyordu. Daneel de Baley' in ne demek istediğini açıklamasını beklemedi. Bir insanın düşünce,erine karışmak hiç de robotça bir şey olmazdı.

Baley odada huzursuz huzursuz bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Yaklaşan uyku saati onu korkutuyordu. Açıklık yerlere karşı duyduğu dehşet ve Arza olan özlemi artacaktı o zaman. Arka arkaya olaylar yaratmak için müthiş bir istek duyuyordu.

Daneel'e, "En iyisi Bayan Delmarre'ı tekrar göreyim," dedi. "Robot bağlantı kursun."

Görüşme odasına gittiler. Baley, bir robotun maden parmaklarını ustalıkla kullanarak çalışmasını seyretti. Bir taraftan da derin derin düşünüyordu. Odanın yarısını pek süslü bir yemek sofrası dolduruverince duyduğu şaşkınlıkla daldığı düşüncelerden sıyrıldı.

Gladia'nın sesi duyuldu. "Merhaba..." Kadın bir dakika sonra görüntü alanına girerek sofraya oturdu. "O kadar şaşırma, Elijah. Yemek zamanı. Ve ben dikkatle giyindim. Görüyorsun, değil mi?"

Gerçekten de giyinikti kadın. Elbisesine açık mavi renk hakimdi. Pırıltılı kumaş ayak bileklerine kadar iniyordu. Elbisenin kolları da uzundu. Boyun ve omuzlarına uçuk sarı kırmalar takılmıştı. Bunlar, genç kadının dikkatle biçim verilmiş dalga dalga saçlarından biriki ton daha açıktı.

Baley, "Yemeğini yarıda kesmek istemezdim," dedi.

"Yemeğe daha başlamadım ki. Bana katılır mısın?"

Arzlı şüpheyle kadına baktı.' "Sana katılmak mı?"

Gladia güldü. "Siz Arzlılar çok garipsiniz. Yanıma gelip bana katılmanı söylemiyorum. Bunu nasıl yapabilirsin? Ben şunu kasdettim: kendi yemek odana git. O zaman sen ve arkadaşın benimle birlikte yemek yiyebilirsiniz."

"Ama buradan çıkarsam..."

"Görüntü Teknisyenin bağlantıyı sürdürür."

Bu sözleri duyan Daneel, evet, der gibi ciddi ciddi başını salladı. Baley, biraz da kuşkuyla dönerek kapıya doğru gitti. Gladia, masa, sofradaki eşyalar ve süsler de Arzlıyla birlikte ilerlediler.

Gladia, Baley'e cesaret vermek istiyormuş gibi gülümsedi. "Görüyorsun ya? Senin görüntü teknisyeni aramızdaki bağlantıyı sürdürüyor."

Baley'le Daneel, detektifin daha önce gördüğünü hatırlamadığı yürüyen bir rampadan çık tılar. Bu akla hayale sığmayan konakta bir odadan diğerine birkaç yoldan gidilebildiği anlaşılıyordu. Baley ise ancak bunlardan birkaçını öğrenebilmişti. Daneel'in bütün yollan bildiği kesindi.

Gladia'yla yemek sofrası duvarlardan geçiyor, bazan zeminin biraz aşağısından, bazan biraz yukarısından ilerliyordu.

Baley durarak mırıldandı. "Buna alışmak için zaman ister."

Gladia hemen, "Başını mı döndürüyor?" diye sordu.

"Biraz."

"O halde sana ne yapmamız gerektiğini söyleyeyim. Teknisyenine söyle beni burada dondursun. Sen yemek odasındaki yerini aldıktan sonra görüntüleri birleştirir."

Daneel, "Bunu yapmalarını emredeceğim. Ortak Elijah," dedi.

Arzlıyla robot yemek odasına girdikleri zaman sofra hazırdı. Tabaklara konulmuş olan koyu kahverengi, etli çorbanın dumanları tütüyor, ortada kızarmış bir tavuk kesilmeye hazır, bekliyordu. Daneel, hizmet edecek olan robota kısaca bir şeyler söyledi. Sofraya konulmuş olan iki takım hemen ustalıkla masanın aynı ucuna çekildi.

Sanki bu bir işaretmiş gibi karşıdaki duvar adeta dışarı doğru açılarak masa uzadı. Diğer uçta Gladia belirdi. Oda odaya, masa masaya öyle düzgünce birleştirilmişti ki, duvar ve halıların, yemek takımlarının desenleri arasında farklar olmasaydı gerçekten hep bir arada yemek yedikleri sanılabilirdi.

Gladia memnun memnun, "İşte," dedi. "Böylesi daha iyi değil mi?"

Baley, "Öyle," diye mırıldanarak, çorbasından ihtiyatla bir yudum aldı. Sonra bunun pek nefis olduğunu farkederek kaşığını çorbaya daldırdı. "Ajan Gruer'in başına gelenleri duydun mu?"

Gladia'nın yüzünde hemen endişe dolu bir ifade belirdi. Kadın kaşığını tabağa bıraktı. "Ne feci değil mi? Zavallı Hu.ınis."

"Onun küçük adını kullandın. Kendisini tanıyor musun?"

"Solaria'daki önemli insanların hemen hepsini tanırım. Zaten Solaria'lıların çoğu birbirleriyle ahbaptırlar."

Baley, pek tabii, diye düşündü. Gezegende toplam kaç kişi var ki? Sonra, "Belki Dr. Altim Thool'u da tanıyorsunuzdur." dedi. "O Gruer'e bakıyor."

Gladia usulca güldü. Hizmetkar robotu yemesi için tabaktaki eti dilerek, yanına küçük kızarmış patatesler ve havuç parçaları koydu. "Tabii onu tanıyorum. O bana da baktı."

"Baktı mı? Ne zaman?"

"O... olaydan hemen sonra. Yani., kocamla ilgili o olaydan sonra."

Baley şaşırdı. "Gezegendeki tek doktor ,o mu?"

"Ah, hayır." Genç kadın sanki içinden sayıyormuş gibi dudakları kıpırdadı. "Solaria'da en aşağı on doktor var. Sonra tanıdığım bir genç de tıp eğitimi görüyor. Ama Dr. Thool uzmanların en iyilerinden biri. En tecrübeli olanı da o. Zavallı Doktor Thool."

"Neden zavallı?"

"Şey, ne demek istediğimi biliyorsun. Çok pis bir iş bu. Yani doktorluk. Bir doktor bazan insanları gerçekten görmek, hatta onlara dokunmak zorunda kalıyor. Ama Dr. Thool artık bunu kabullenmiş gibi davranıyor. Gerekli olduğunu düşündüğü zaman gidip bazı hastalarını görmekten kaçınmıyor. Çocukluğumdan beri bana bakıyor o. Bana her zaman şefkat ve dostluk gösteririr. Bu yüzden bazan Dr. Thool'un beni gerçekten görmesine daynabileceğimi de düşünüyorum. Hemen hemen yani. Örneğin... o son sefer beni gerçekten gördü."

"Kocan öldükten sonra mı?"

"Evet. Kocamın ölüsünün ve benim yerde yattığımı gördüğü zaman neler hissettiğini tahmin edebilirsin."

Balay, "Bana Dr. Thool'un ölünün görüntüsünü incelediğini söylediler," dedi. "Evet, cesedi öyle inceledi. Ama daha önce benimle ilgilendi. Yaşayıp yaşamadığıma, ciddi bir tehlike olup olmadığına baktı. Robotlara başımın altına bir yastık koymalarını emretti ve bana da bir iğne yaptı. Ondan sonra çıkıp gitti. Eve jetle geldi. Gerçekten. Yol yarım saatten daha az sürdü. Dr. Thool, bana baktı, her şeyin yolunda olup olmadığın' anlamaya çalıştı. Kendime geldiğim zaman öyle bersemlemiştim ki bir an yanımdakinin Dr.

Thool'un görüntüsü olduğunu sandım. Ancak o bana dokunduğu zaman birbirimizi gerçekten gördüğümüzü anladım. Ve avaz avaz bağırdım. Zavallı Dr. Thool. Çok utandı. Ama onun iyi niyetle davrandığını biliyordum."

"Herhalde Solaria'da doktorlara fazla iş düşmüyor."

"Tabii!"

"Solaria'da bulaşıcı hastalıkların olmadığını biliyorum. Ya metabolizma aksaklıkları? Damar sertliği, şeker? Böyle hastalıklar?"

"Böyle hastalıklar görülüyor. Tabii korkunç şeyler bunlar. Doktorlar bu tip hastaların yaşamlarını kolaylaştırıyorlar. Fiziki bakımdan yani. Ama önemli olan bu değil."

"Ya?"

'Böyle bir hastalık gen analizinin tam olmadığını ortaya koyuyor. Şeker gibi kusurların gelişmesine bilerek göz yumduğumuzu sanmıyorsun ya? Böyle bir

hastalık görülen bir kimsenin yeniden, çok ayrıntılı bir analizden geçirilmesi gerekiyor. Ona ayrılan eş geri alınıyor. Tabii bu da o kimsenin eşini pek utandırıyor. Ayrıca... o kimsenin..." Gladia'nın sesi bir fısıltı halini aidi. "...çocuğu olmasına da izin verilmiyor."

Baley normal bir sesle, "Demek öyle bir hastanın çocuk yapmasına İzin yok," dedi.

Gladia kıpkırmızı kesildi. "Korkunç bir söz bu. İğrenç bir kelime, Ç-çocuk..." Baley alay etti. "İnsanın dili bir süre sonra buna alışıyor."

"Evet ama buna alışırsam bu sözü günün birinde başka bir Solaria'lının da karşısında söylerim. Rezil olurum o zaman... Her neyse... O hastayla eşinin çocukları olmuşsa... bak, o kelimeyi yine söyledim... Çocukları olmuşsa, o zaman onların da bulunup muayeneden geçirilmeleri gerekiyor.

Ha, aklıma gelmişken. Kocam Rikaine'in görevlerinden biri de buydu... Anlayacağın her şey alt üst oluyor."

Baley, "Thool'un durumu anlaşıldı," diye düşündü. "Adamın beceriksizliğinin nedeni bu toplum. Onun gizli bir amacı yokmuş. Daha doğrusu olmayabilir. Thool'u listeden sileceğim. Ama tamamiyle de değil."

Yemek yiyen Gladia'yı seyre koyuldu. Genç kadının hareketleri zarif ve kesindi. İştahı da normale benziyordu. Baley tabağındaki tavuğun da pek nefis olduğunu farketmişti. Arzlı bu Dış Dünyalarda bir tek bakımdan şımarabilirdi. Yiyecek yüzünden.

Sonra, "Zehirlenme olayı konusunda ne düşünüyorsun, Gladia?" diye sordu. Genç kadın başını kaldırdı. "O olayı düşünmemeye çalışıyorum. Son zamanlarda dehşet verici çok olayla karşılaştık. Belki de Hannis zehirlenmemlştir."

"Hayır, zehirlendi."

"Ama etrafta kimse yokmuş ki."

"Nereden biliyorsun?"

"Öyle biri olamazdı. Hannis son zamanlarda evli değildi. Neticede ço-ço... yani, anlıyorsun... o kotayı doldurmuştu. Bu yüzden evde yiyeceklere zehir karıştıracak kimse yoktu. Hannis nasıl zehirlenmiş olabilir?"

"Ama Gruer zehirlendi. Bu bir gerçek. Ve kabul edilmesi de gerekiyor." Gladia'nın gözleri bulanıklaştı. "Acaba... zehiri bilerek mi aldı?"

"Sanmıyorum. Bunu neden yapsın? Sonra herkesin gözü önünde intihara kalkışır mıydı?"

"O halde Hannis'i kimse zehirlemedi, Elijah. Bunu yapmaları imkansızdı." Baley, "Hiç de değil, Gladia," dedi. "Bu iş çok kolaylıkla yapılabilirdi. Bunu nasıl başardıklarını bildiğimden de eminim."

SEKİZ

Gladia sanki bir an nefesini tuttu. Sonra büzdüğü dudaklarının arasından soluk verirken, ıslığa benzer bir ses çıktı. "Bunun nasıl yapıldığını anlayabildiğimi sanmıyorum. Hannis'i kimin zehirlediğini biliyor musun?"

Baley başını salladı. "Evet. Kocanı öldüren kimsenin işi bu da."

"Emin misin?"

"Sen emin değil misin? Kocan öldürüldü. Ve bu Solaria tarihinde işlenilen ilk cinayetti. Bir ay sonra ikinci bir cinayet daha işlendi. Bu bir rastlantı olabilir mi? Hiç suç işlenmeyen bir dünyada birbiriyle ilişkisi olmayan iki cinayet olayı, öyle mi? Şunu da unutma. İkinci kurban, ilk cinayeti araştırıyordu. Bu yüzden de gerçek katil için bir tehlike kaynağıydı."

"Ya..." Gladia tatlısını yemeye başladı. Lokmalar arasında, "Bu olayı böyle açıkladığına göre," dedi. "Ben suçsuzum."

"Nasıl, Gladia?"

"Nasıl olacak? Ben Gruer malikanesine hiç gitmedim, Elijah. Hayatım boyunca oraya bir defa bile adımımı atmadım. Onun için Ajan Gruer'i zehirlemiş olamam. Katil ben olmadığıma göre, kocamı da ben öldürmedim."

Baley bir şey söylemedi. Tavırları haşindi.

Gladia'nın keyfi kaçtı. Küçük ağzının yanları aşağıya doğru büküldü. "Sen de böyle düşünmüyor musun, Elijah?"

Baley, "Emin değilim," dedi. "Sana Gruer'i nasıl zehirlediklerini bildiğimi söyledim. Zekice bir yoldu bu. Solaria'da her insan bundan

yararlanabilir. Bunun için Gruer malikanesine gitmek de şart değil. Hayatları boyunca oraya gitmemiş olmaları da durumu değiştirmezdi."

Gladia yumruklarını sıktı. "Hannis'i benim zehirlediğimi mi söylemek istiyorsun?" "Böyle bir şey söylediğim yok."

"Ama bunu ima ediyorsun." Genç kadının dudakları öfkesinden inceldi. Çıkık elmacık kemiklerinin üzerinde kırmızı lekeler belirdi. "Benimle bağlantı kurmanın nedeni bu muydu? Sinsice sorular sormak mı istiyordun? Beni tuzağa düşürmek?"

"Bir dakika..."

"Çok anlayışlı bir insana benziyordun. Pek anlayışlı bir insana! Sen, Sen... seni Arzlı seni!" Bu son sözleri söylerken kalınca sesi hırıltılı bir hal almıştı.

Daneel o kusursuz yüzüyle Gladia'ya doğru eğilerek, "Afedersiniz Bayan Delmarre," dedi. "O bıçağı pek sıkı tutuyorsunuz. Elinizi kesebilirsiniz. Lütfen dikkatli olun."

Gladia elindeki kısa, küt ve herhalde zararsız bıçağa deli gibi baktı. Sonra kesik hareketlerle bunu havaya kaldırdı.

Baley, "Bana erişemezsin, Gladia," dedi.

Kadın inledi. "Sana erişmek isteyen kim? Ööö!" Abartmalı bir tiksintiyle titredi. Sonra da, "Bağlantıyı hemen kesin," diye bağırdı.

Bunu, Baley'in göremediği bir robota söylemişti anlaşılan. Birden bire Gladia'yla bulunduğu oda gözden kaybolarak duvar yerinde belirdi.

Daneel, "Artık bu kadının suçlu olduğunu mu düşünüyorsun?" dedi. "Bu sonuca varırsam yanlış mı yapmış olurum?"

Baley kesin bir tavırla, "Onun suçlu olduğunu düşündüğüm yok," diye cevap verdi. "Katilin belirli bazı karakteristikleri olması şart. Bu zavallı kadında da o özellikler yok."

"Ama çabuk öfkeleniyor."

"E, ne olmuş? Çok kişi çabuk öfkelenir. Ayrıca Gladia'nın uzun bir süreden beri büyük bir baskı altında olduğunu da unutma. Benim de sinirlerim aynı derecede gerilseydi ve biri, Gladia'nın benim yaptığımı sandığı gibi, bana kalleşlik etseydi, küçük zararsız bir bıçağı sallamakla yetinmezdim. Çok şey yapardım."

Daneel, "Zehirin suya uzaktan nasıl karıştırıldığını anlıyamadım," dedi. "Sen bu esrarı Çözmüşsün."

"Anlıyamadığını biliyorum," demek Baley'nin pek hoşuna gitti. "Sende bu belirli bilmeceyi çözecek yetenek yok!" Arzlı bu sözleri kesin bir tavırla söyledi. Daneel de bu açıklamayı her zamanki gibi ciddi ve sakin bir tavırla kabul etti.

"Benim için iki şey yapmanı istiyorum, Daneel."

"Nedir onlar, Ortak Elijah?"

"Önce Dr. Thool'la bağlantı kur. Ona Bayan Delmarre'ın kocası öldürüldüğü sıradaki durumunu sor. Kadının ne kadar süre tedavi edilmesi gerekmiş, filan.." "Belirli bir şeyi mi öğrenmek istiyorsun?"

"Hayır, sadece bilgi toplamaya çalışıyorum Bu işi bu dünyada başarmak hiç de kolay değil Sonra Gruer'in yerine kimin geçeceğini öğren Güvenliğin başına kim getirilecek? Yarın sabah ilk iş o adamla görüşmemi sağla. Bana gelince..."

Arzlının ne içinde sevinç vardı, ne de sesinde. "...Ben de gidip yatacağım. Daha sonra uyuyacağımı umuyorum." Sonra hemen hemen somurtarak ekledi. "Burada iyi bir kitap film bulabilir miyim?"

Daneel, "Kitaplığa bakan robotu çağırmanı öneririm," dedi.

Baley robotla iş görmek zorunda kaldığı için sinirlenmişti. Kitap filmleri istediği gibi karıştırmak daha hoşuna gidecekti. "Hayır, klasikleri

istemiyorum. İstediğim sıradan romanlar. Şimdiki Solaria'da gecen ve günlük yaşamı yansıtan eserler. Altı kadar yeter."

Robot bu isteğe boyun eğdi. Bunu yapmak zorundaydı zaten. Ama istenilen kitap filmleri yerlerinden çıkaracak uygun kontrolleri çevirirken kütüphanedeki diğer eserlerden söz etti durdu. Kitap filmleri çıkış yerine kaydırır ve bunları Arzlıya verirken de öyle.

"Belki, efendim, keşif günlerinde geçen bir macera romanını tercih eder. Ya da kimyayla ilgili görüntüleri. Bunlarda hareketli atom modelleri var. Bir fantazi ya da Galaktografiyi de seçebilir. Liste sonsuzdur..."

Baley robotun altı kitap filmi vermesini haşin bir tavırla bekledi. "Bunlar yeter." Ve seyretme aygıtını kendisi uzanıp aldı. Kendisi. Sonra kitaplıktan çıktı. Robot peşinden geldi. "Aygıtın ayarlanması konusunda yardıma ihtiyacınız olacak mı efendim?"

Baley dönerek, "Hayır, sen yerinde kal," diye homurdandı.

Robot selam verdi ve yerinden kımıldamadı.

Baley, başucu aydınlatılmış olan yatakta yatarken verdiği karar yüzünden neredeyse pişman olacaktı. Aygıt o zamana kadar kullandığı modellere hiç benzemiyordu. Filmin nasıl takılacağını da bilmiyordu, inatla çabaladı.Aygıtı söktü, parçaların ne işe yaradıklarını teker teker anlamaya çalıştı. Ve sonunda işi başardı. Filmi seyretti. Belki odak noktasını pek iyi ayar edememişti, ama robotlardan bir süre için kurtulmanın bedeliydi bu. Bu bağımsızlık pahalıya gelmiş de sayılmazdı.

Baley, bir bucuk saat altı filmden dördünü atlaya atlaya seyretti. Ve hayal kırıklığına uğradı. Detektif kendince bir plan yapmıştı. S.olaria'lıların yaşam tarzlarını anlamak için en iyi yolun onların romanlarını okumak olduğunu düşünmüştü. Araştırmayı mantıklı bir biçimde yürütmek için bu konuda bilgisi olması gerekiyordu. Ama artık planından vaz geçecekti. Arzlı. romanları seyretmiş ve ancak gülünç problemleri olan insanların birer budala gibi davrandıklarını ve esrarlı tepkiler gösterdiklerini öğrenebilmişti. Niçin bir kadın çocuğu da aynı mesleğe girdiği için işinden çıkıyor ve bu nedenleri açıklamayarak işlerin gülünç bir biçimde karışmasına göz

yumuyordu? Neden bir doktorla bir sanatçı birbirlerine eş olarak seçilmelerini gurur kıracak bir zorunluk sayıyorlardı? Doktorun robotlar konusunda araştırma yapmakta ısrar etmesinin soylu bir davranışla ne ilgisi vardı?

Baley beşinci romanı da aygıta taktı ve göz kısmını ayarladı. Çok yorgundu. Hem de öylesine yorgundu ki sonradan beşinci roman konusunda pek bir şey hatırlayamadı. Galiba bu gerilimli bir hikayeydi. Bir adam yeni malikanesine giriyor ve saygılı bir robotun getirdiği eski hesap filmlerini inceliyordu.

Herhalde Baley, başında aygıtla uykuya daldı. Tabii ışıklar da yanıyordu. Ve herhalde bir robot saygıyla içeriye girerek seyretme aygıtını aldı ve ışıkları da söndürdü.

... Baley uykuya daldı ve rüyasında Jessie' yi gördü. Her şey eskisi gibiydi. Detektif Arzdan hiç ayrılmamıştı. Karısıyla Genel Mutfağa gitmeye hazırlanıyorlardı. Sonra dostlarıyla bir esiraltı film seyredeceklerdi. Ekspres yolla gidecek, ahbaplarını göreceklerdi. İkisinin de hiç bir derdi yoktu. Baley pek mutluydu.

Jessle de çok güzeldi. Karısı nasılsa kilo vermişti. Jessie neden o kadar inceydi? Ve neden o kadar güzeldi?

Ters olan bir şey daha vardı. Nasılsa güneş onları aydınlatıyordu. Baley başını kaldırıp bakıyor, üst katların kemerli kaideleri gözüküyordu. Güneş yine de ışıldıyordu. Parlak ışığıyla her şeyi aydınlatıyor ve hiç kimse korkmuyordu. Bcıiey uyandı. İyice sarsılmıştı. Robotların kahvaltı vermelerine itiraz etmedi. Daneel'le de konuşmadı. Bir şey söylemedi, bir şey sormadı. Aslında pek lezzetli olan kahveyi, tadını farketmeden telaşla içti.

Neden rüyamda o gözle hem görülen hem de görülmeyen güneşle uğraştım? Rüyamda Arzı ve Jessie'yi görmemin sebeplerini anlıyorum. Ama bunun güneşle ne ilgisi var? Sonra neden güneş fikri beni bu kadar rahatsız ediyor?

Daneel usulca, "Ortak Elijah," dedi.

"Efendim?"

"Corwin Attlebish yarım saat sonra seninle bağlantı kuracak. Bunu sağladım." Baley aksi aksi, "Corwin bilmem ne de kim?" diye sordu ve sonra fincanına tekrar kahve doldurdu.

"Ajan Gruer'in baş yardımcısıydı o, Ortak Elijah. Şimdi de güvenliğin başına getirildi."

"Öyleyse onu hemen bul!"

"Demin de söylediğim gibi randevu yarım saat sonra."

"Bu bana vız gelir. Adamı hemen bul. Sana emrediyorum!"

"Çalışacağım, Ortak Elijah. Ama Attiebish seninle konuşmaya razı olmayabilir." "Bu tehlikeyi göze alıyorum. Haydi, şu işi cöziimle Daneel."

Güvenliğin yeni müdürü Baleyle görüşmeye razı oldu. Ve Detektif böylece Soiaria'ya geleliden beri ilk defa Arzlıların hayallerine uyan bir Uzaycıyla karşılaştı. Attiebish uzun boylu, ince ve bronz ciltliydi. Gözleri açık kahverengi, çenesi geniş ve sert ifadeliydi. Biraz Daneel'e benziyordu adam. Ama Daneel, Uzaycıların ideaileştirilmiş, hemen hemen eski tanrılara benzer bir modeliydi. Corwin Attlebish'in yüz hatlarıysa daha insancaydı.

Solaria'lı traş oluyordu. Yanaklarında ve çenesinden dolaşan küçük, aşındırıcı kalem ince zerrecikler püskürtüyordu. Bunlar tüyleri kopararak ince bir toz haline sokuyordu.

Baley aleti tanıdı. Bundan söz edildiğini duymuş ama o güne kadar bu küçük gereci hiç görmemişti.

Attiebish, aşındırıcı zerreler burnunun altına yayılırken, dudaklarını fazla oynatmadan,

"Arzlı sen misin?" dedi.

Detektif, "Ben Yedinci Sınıftan Sivil Memur Elijah Baley'im," diye cevap verdi. "Arzdan geldim."

"Erken davrandın." Attiebish, traş makinesini kapattı ve bunu Baley'nin görüş alanının dışında bir yere attı. "Ne istiyorsun, Arzlı?"

Baiey, en keyifli gününde bile Uzaycının konuşma tarzından hoşnut kalamazdı. Şimdi de tepesi iyice attı. "Ajan Gruer nasıl?"

Attiebish, "Hâlâ yaşıyor," dedi. "Belki ölümden kurtulur."

Baley başını salladı. "Sizin adam zehirlemeye kalkan Solaria'lılarınız dozdan anlamıyorlar. Tabii, tecrübeleri yok. Gruer'e fazla dozda zehir verdiler. O da bu yüzden fazlasını çıkardı. O dozun yarısı Gruer'i çabucak öldürürdü."

"Adam zehirlemeye kalkan Solaria'lılar mı? Gruer'in zehirlendiğini gösteren hiçbir kanıt yok."

Baley, Uzaycıya baka kaldı. "Yakub adına! Gruer'e ne olduğunu sanıyorsunuz?" "Bir kaç olasılık var. Bir insanın başına türlü şey gelebilir." Attiebish parmaklarıyla yüzünü yoklayarak, sakal kalıp kalmadığını anlamaya çalıştı. "Bir insanın iki yüz elli yaşını geçtikten sonra karşılaştığı, metabolizmayla ilgili problemler konusunda hiçbir fikrin olamaz."

"Öyle mi? Bilgili bir tıp otoritesinin fikrini aldınız mı?"

"Dr. Thool'un söylediğine göre..."

İşte o zaman olan oldu. Baley'nin uyandığı andan beri içinde köpüren o müthiş öfke taşıverdi. Arzlı olanca sesiyle, "Dr. Thool bana vız gelir!" diye bağırdı. "Ben bilgili bir tıp otoritesinden söz ettim. Doktorlarınızın hiçbir şeyden haberleri yok! Burada polis olsaydı, oniar da bir şey bilmezlerdi. Bu yüzden Arzdan bir detektif getirtmek zorunda kaldınız. Şimdi de bir doktor getirtin."

Solaria'lı ona soğuk soğuk baktı. "Bana ne yapmam gerektiğini mi söylüyorsun?" "Evet. Hem de karşılığında ücret istemeden! Gruer

zehirlendi. Olayı gözlerimle gördüm, Gruer suyu içti, öğürdü ve boğazının yandığını haykırdı. Onun araştırdığı konuyu düşünecek olursanız, o zaman..." Baley birdenbire durakladı.

"Gruer neyi araştırıyordu?" Attiebish istifini bozmamıştı.

Baley, sıkıntıyla Daneel'in her zamanki gibi kendisinden on adım ötede oturduğunu hatırladı. Gruer, bir Aurora'lı olan Daneel'in araştırmayı öğrenmesini istememişti. Arzlı şaşkınca, "Bazı politik sorunlarınız var," diye mırıldandı. Attiebish kollarını kavuşturdu. Soğuk, sıkıntılı ve biraz da düşmanca bir tavrı vardı. "Solaria'da kasdettiğin anlamda politika yapılmaz. Hannis Gruer iyi bir Solaria'lıydı ama hayali fazla genişti. Bazı hikayeler duymuştu. Seni buraya getirtmemiz için de o ısrar etti. Hatta Aurora'lıların ileri sürdüğü şartı da kabul etti. Yani bu Aurora'lının da seninle birlikte çalışmasını. Ben bütün bunlara hiç gerek olmadığına emindim. Olayın esrarlı bir tarafı yok. Rikaine Delmarre'ı karısı öldürdü. Kadının bunu nasıi ve neden yaptığını öğreneceğiz. Öğrenemesek biie Gladia Delmarre genetik analizden geçirilerek gerekli tedbirler alınacak. Gruer'e gelince... Onun zehirlendiğiyle ilgili iddialarının hiçbir önemi yok."

Baley hayretle, "Burada bana ihtiyaç olmadığını ima ediyormuş gibisiniz," dedi. "Sana ihtiyaç olduğunu sanmıyorum. İstiyorsan Arza dönebilirsin. Hatta bunu yapman için ısrar edeceğimizi de söyleyebilirim."

Gösterdiği tepki Baley'nin kendisini de şaşırttı. Arzlı, "Ah, hayır, efendim," diye haykırdı. "Yerimden kımıldayacak değilim!"

"Seni biz tuttuk, Arzlı. İstersek işine son da verebiliriz. Artık kendi dünyana döneceksin, Memur Baley."

"Hayır! Şimdi beni dinle! Dinlemeni tavsiye ederim! Sen pek pek önemli bir Uzaycısın! Bense bir Arzlıyım sadece. Sana saygılarımı sunar, büyük bir içtenlikle de özür dilerim... ama sen korkuyorsun."

"Bu sözlerini geri al!" Boyu bir seksenden fazla olan Atllebish dikleşti. Ve Arzlıya azametle tepeden baktı.

"Ödün patlıyor hem de! Bu araştırmayı sürdürdüğün takdirde sıranın sana geleceğinden korkuyorsun. Sana ilişmemeleri için araştırmayı yarıda keseceksin. Bu aşağılık hayatını sona erdirmemeleri için." Baley kimleri kasdettiğini bilmiyordu. Hatta öyle bir grubun bulunup bulunmadığından da haberi yoktu. Küstah bir Uzaycıya körcesine saldırıyordu. Attlebish'in iradesine bir yumruk gibi inen sözleri kendisine zevk veriyordu.

"Hemen gideceksin." Attiebish soğuk bir öfkeyle parmağını Baley'e doğru salladı. "Bir saat içerisinde. Bu konuda diplomatik dokunulmazlık da söz konusu olmayacak. Bundan emin olabilirsin."

"Tehditlerini kendine sakla, Uzaycı. Arzın senin için önemli olmadığını biliyorum. Ama ben buraya yalnız gelmedim. Sana iş arkadaşım Daneel Olivaw'ı tanıtabilir miyim? O Aurora'lı. Fazla konuşmuyor. Zaten buraya da konuşmak için gelmedi. O işi bana bırakıyor. Ama dostum Daneel konuşmaları dinlemesini çok iyi biliyor. Söylenenlerin tek kelimesini bile kaçırmıyor.

"Seninle açık konuşacağım, Attiebish." Baley Uzaycı'nın adını böyle saygısızca söylemekten büyük bir zevk duydu. "Burada, Solaria'da ne dümenler dönüyorsa, Aurora ve kırk küsur Dış Dünya bu durumla ilgileniyor. Bizi buradan kovarsan Solaria'ya bundan sonra gelecek olan misyon savaş gemilerinden oluşacak. Ben Arzlıyım ve bu işierin nasıl olduğunu da iyi bilirim. Genellikle hakaretlere savaş gemileriyle karşılık verilir. Hem de çabucak. "

Attiebish bu kez gözlerini Daneel'e dikti. Yüzünde düşünceli bir ifade vardı. Daha yumuşak bir sesle, "Solaria da bir şey olduğu yok," dedi. "Yerel olaylar da diğer gezegenleri ilgilendirmez."

"Gruer bu fikirde değildi. İş arkadaşım da onun söylediklerini duydu." Yalan söylemekten kaçınmanın zamanı değildi. Daneel, Arzlının bu son sözleri üzerine dönüp ona baktı. Ama Baley buna aldırmadı bile. Sözlerini ısrarla sürdürdü. "Bu araştırmaya devam etmek niyetindeyim. Aslında Arza hemen dönmek için yapmayacağım hiçbir şey yok. Bu robot bürümüş ev benim olsaydı, burayı dönüş bileti karşılığı memnunlukla verirdim. Hem de içindeki robotlarla birlikte. Ama bana çıkıp gitmemi emredemezsin. Çözümlemem istedikleri problem varolduğu sürece hiçbir yere gitmem.

İstemememe rağmen beni başından atmaya kalkışırsan, kendini uzay toplarının namlularına bakarken bulursun. Dahası da var: bundan sonra bu cinayet soruşturması benim istediğim biçimde yapılacak. Araştırmayı ben yöneteceğim. İstediğim kimseleri de göreceğim. Kendilerini göreceğim, hayallerini değil! Ben insanları görmeye alışığım. Şimdi de öyle yapacağım. Bütün bunları büronun resmen onaylamasını da istiyorum." "Bu olabilecek... Dayanılabilecek..."

"Daneel, onunla sen konuş."

İnsana benzeyen robot o sakin sesiyle, "İş arkadaşımın da size açıkladığı gibi, Ajan Attiebish," dedi. "Bizi buraya bir cinayet olayını incelememiz için yolladılar. Bunu yapmamız şart. Geleneklerinize karşı gelmeyi istemiyoruz. Belki ilgilileri gerçekten görmeye gerek kalmaz. Amcı Sivil Memur Baley'nin istediği izni vermeniz doğru olur. İstemememize rağmen bu gezegenden ayrılmamıza gelince... Bunun doğru ol~ mayacağını düşünüyoruz. Sizin ya da diğer Solaria'lıların burada kalmamızı hoş karşılamamaları da bizi üzecek.

Baley, robotun fazla resmi cümlelerini dudaklarını aksi bir ifadeyle gererek dinledi. Daneel'in bir robot olduğunu bilen bir kimse onun hiç kimseyi kırmadan sorunu çözümlemeye çalıştığını anlardı. Oysa Daneel'i Aurora'lı bir insan, Dış Dünyaların en eski ve askeri bakımdan en güçlü gezegeninin vatandaşı olduğunu sanan bir kişi bu sözlerde nazik bir tehdit gizli olduğunu düşünebilirdi.

Attiebish parmak uçlarını alnına dayadı. "Bu konuyu düşüneceğim."

Baley, "Bu düşünme fazla uzun sürmesin," diye onu uyardı. "Çünkü bir saat sonra bazı kimseleri ziyaret etmek istiyorum. Onların görüntüleriyle görüşecek değilim. Görüşme sona erdi!" Robota bağlantıyı kesmesi için işaret etti. Sonra hayret ve memnunlukla Attlebish'in biraz önce durduğu yere baktı. Bunlardan hiçbirini planlamamıştı. Herşeye gördüğü o rüya ve Attlebish'in gereksiz küstahlığı yol açmıştı. Uzaycıyla çatışmışlardı ve Baley pek memnundu. Aslında istediği olmuştu detektifin, yönetimi ele almak!

Baley, hiç olmazsa pis Uzaycıya haddini bildirdim, diye düşündü. Keşke bütün Arz burada olsaydı ve bu sahneyi seyretseydi. Attiebish tipik bir Uzaycı. Bu nedenle tartışma daha da hoşuma gitti. Çok hoşuma gitti. Yalnız... îsleden Solaria'lıları gerçekten görme konusun da o kadar ısrar ettim? Baiey bunun sebebini pek anlıyamıyordu. Arzlı ne yapmak niyetinde olduğunu biliyordu. Solaria'lıların görüntülerini değil de kendilerini görmek planının bir parçasıydı. Pekâlâ... Ama nedense herkesi görmekten söz ederken pek keyiflenmişti. Sanki bu evin duvarlarını yıkmaya hazırlanıyormuş gibi. Oysa böyle bir şeyin bir yararı olmazdı.

Neden yapmıştı bunu? Onu zorlayan bir şey vardı. Cinayet olayı dışında bir şey. Bunun Arzın güveniyle bir ilgisi de yoktu. Neydi bu?

Nedense Baley tekrar gördüğü rüyayı hatırladı. Güneş, Arzın yer altındaki dev Kentlerinin bütün katlarını yarıp geçiyor ve ışıldıyordu.

Daneel, "Acaba bu doğru mu oldu?" dedi. Sesi düşünceliydi. Daha doğrusu sesinde duygulara bağlı, farkedilebilecek hafif bir değişiklik vardı.

"Blöf yapmamız mı? Bunun etkisi oldu sanırım. Aslında pek de blöf değildi. Solaria'da neler olduğunu öğrenmek Aurora için önemli. Aurora'lılar da bunun farkında. Sözlerimin doğru olmadığını açıklamadığın için teşekkür ederim." "Doğal bir sonuçtu bu. Seni desteklememin Attlebish'e hafif bir zararı dokundu. Yalan söylediğini açıklasaydım sana doğrudan doğruya ve daha büyük bir zarar vermiş olurdum."

"Olasılıkları karşılaştırdın ve en zararsızını seçtin, öyle mi Daneel?"

"Öyle, Ortak Elijah. İnsan kafasında da buna benzer bir işlem yapıldığını biliyorum. Ama bunu tanımlamak daha zormuş. Yine de tekrarlayacağım. Bu yeni teklifin tehlikeli bir şey."

"Hangi yeni teklifim?"

"Solaria'lıları görme fikrini beğenmiyorum. Yani görüntülerini değil de kendileri görme fikrini."

"Ne demek istediğini anlıyorum. Senden bunu onaylamanı istediğim yok." "Bana belirli bazı talimatlar verildi, Ortak Elijah. Dün gece ben odadan çıktıktan sonra Ajan Hannis Gruer sana ne söyledi bilmiyorum. Soruna karşı takındığın tavrın değişmesinden Gruer'in sana bir açıklama yapmış olduğu anlaşılıyor. Bu kesin. Ancak, bana verilen talimatı düşünerek Gruer'in neler söylediğini tahmin edebilirim. Herhalde adam Solaria'daki durum yüzünden diğer gezegenlerin de tehlikede olduklarını söyledi ve seni uyardı."

Baley piposunu almak için elini ağır ağır kesesine soktu. Zaman zaman bunu yapıyor, sonra piposunu bulamadığı ve Solaria'da tütün içemeyeceğini de hatırladığı için sinirleniyordu. Arzlı, "Solaria'da yirmi bin kişi var," diye söylendi. "Onlar nasıl tehlikeli olabilirler?"

"Aurora'daki efendilerim bir süreden beri Solaria yüzünden endişedeydiler. Tabii bütün bildiklerini bana açıklamadılar..."

"Ve sana verdikleri az bir bilgiyi de bana tekrarlamamanı tembih ettiler." Baley bir an durakladıktan sonra sordu. "Öyle değil mi?"

Daneel, "Bu konuyu rahat rahat konuşmadan önce," dedi. "Öğrenmemiz gereken pek çok şey var."

"E, Solaria'lılar ne yapıyorlar? Yeni silahlar mı? Parayla bazı komplocular mı tuttular? Bazı kimselere suikast yapılmasını mı planlıyorlar? Yirmi bin insan yüzlerce milyon Uzaycıya karşı ne yapabilir?"

Daneel sesini çıkarmadı.

Baley, "Her şeyi öğrenmek istiyorum," dedi.

"Ama istediklerini düşündüğün yoldan öğrenemezsin, Ortak Elijah. Bana,' seni çok dikkatle korumamı emrettiler."

"Zaten bunu yapmak zorundasın. Birinci Kuralı unutma."

"Seni, Kuralın emrettiğinden daha fazla korumam gerekiyor. Senin güvenliğinle bir başkasınınki çarpıştığı zamcn seni korumak zorundayım."

"Tabii. Bunu anlıyorum. Bana bir şey olduğu takdirde Solaria'da kolaylıkla kalamazsın. Burada kalmakta ısrar edersen bazı sorunlar çıkar. Aurora henüz bu sorunlarla uğraşacak durumda değil. Onun için sağ kalmam şart. Ben buraya Solaria'nın daveti üzerine geldim. Bu nedenle, gerektiği takdirde ağırlığımızı koyar, bazı konularda da ısrar edebiliriz. Bizi buradan göndermelerine de engel oluruz. Oysa ben ölürsem, bütün durum değişir. İşte bu yüzden sana Baley'in sağlığını koruman emredildi. Öyle değil mi?"

Daneel, "Bana verilen emirlerin gerisindeki mantık dizisini yorumlama cüretini gösteremem," dedi. Daley, "Pekâlâ," diye cevap verdi. "Endişelenme. Birini görmem gerektiği takdirde açıklık yerler beni öldürmez. Yaşamayı başarırım. Hatta belki buna alışırım da."

Daneel başını salladı. "Sorun yalnızca açıklık yerler değil, Ortak Elijah. Şu Solaria'lıları görme isteğin... Bunu hiç uygun bulmuyorum."

"Yani bunun Solaria'lıların hiç hoşuna gitmeyeceğini söylemek istiyorsun. Solaria'lılar buna sinirlenirlerse çok üzülürüm. Burunlarına filtre taksınlar, eldiven giysinler. Havaya ilaç sıksınlar. Eğer beni karşılarında görmek o hassas ahlâk duygularını incitirse, yüzlerini buruşturup, kızarsınlar. Ben onları görmek niyetindeyim. Bunun gerekli olduğunu düşünüyorum. Ve böyle de yapacağım." "Ama sana izin veremem."

"Sen bana izin veremeyeceksin, öyle mi?"

"Bunun nedenini anlaman gerekir, Ortak Elijah."

"Hayır, anlamıyorum."

"Bu cinayet araştırmasında baş rolü oynayan Solaria'lı yani Ajan Gruer zehirlendi. Her aklına gelene gözükmek planını uygulamana izin verdiğim takdirde bundan sonraki kurban sen olursun. Bu mantıklı bir sonuç değil mi? Senin bu güvenli evden çıkmana nasıl izin veririm?"

"Bana nasıl engel olacaksın, Daneel?"

"Gerekirse güç kullanacağım." Daneel'in sesi sakindi. "Canını yakmam gerekse bile. Bunu yapmadığım takdirde muhakkak öleceksin."

DOKUZ

Baley, "Demek yine en güçlü olasılık kazanıyor, Daneel," dedi. "Beni yaşatmak için canımı yakacaksın."

"Canını yakmama gerek kalacağını sanmıyorum. Güç bakımından senden üstün olduğumu biliyorsun. Boş yere bana karşı koymaya kalkışmazsın. Ama gerektiği takdirde canını yakacağım."

Baley, "Durduğun yerde seni atom tabancasıyla parça parça edebilirim, Daneel," diye cevap verdi. "Kafamda bunu engelleyecek devreler de yok."

"Şimdiki ilişkimiz sırasında er geç bu tavrı takınacağını tahmin ediyordum, Ortak Elijah. Özellikle bunu yer taşıtıyla bu malikâneye gelirken, bir an şiddete baş vurduğun zaman düşündüm. Senin güvenin yanında benim parçalanmam önemsiz kalır. Yine de böyle bir olay sonunda seni sarsar ve efendilerimin planlarını alt üst eder. İşte bu nedenle sen ilk uykuya yattığın zaman atom tabancanı boşalttım."

Baley'nin dudakları gerildi. Kala kala boş bir silahla kalmıştı. Arzlı elini hemen tabancasının kabzasına attı. Silahını çekerek üstteki kadrana baktı. İbre sıfırı gösteriyordu. Detektif bir an bu yararsız maden yığınını elinde tarttı. Sanki bunu Daneel'in suratına fırlatmak istiyormuş gibi. Ama bunun ne yararı olacaktı? Robot ustalıkla yana kaçacaktı tabii. Baley tabancayı kılıfına soktu. Zamanı gelince bunu tekrar dolduracaktı.

Arzlı ağır ağır, düşünceli düşünceli, "Beni kandırdığını sanma, Daneel," dedi. "Ne bakımdan, Ortak Elijah?"

"Tam bir efendi gibi davranıyorsun. Beni ustalıkla, kesinlikle engelledin. Sen gerçekten bir robot musun?"

Daneel, "Bundan daha önce de şüphelenmiştin," diye hatırlattı.

"Geçen yıl Arzda R. Daneel Olivaw'ın gerçekten bir robot olup olmadığını düşündüm. Sonunda onun gerçekten bir robot olduğu anlaşıldı. Hâlâ da öyle olduğuna inanıyorum. Ama benim sorum şu: Sen gerçekten R. Daneel Olivaw mısın?"

"Evet, gerçekten oyum."

"Öyle mi? Daneel, bir Uzaycıya çok benzeyecek bir biçimde yaratılmıştı. Bir Uzaycıya da Daneel'i taklid etmesi için dikkatle makyaj yapılmış olamaz mı?" "Bunu yapmak için bir sebep var mı?"

"Burada araştırmayı bir robotun başarabileceğinden daha büyük bir ustalık ve rahatlıkla sürdürebilmek istemiş olabilirsin. Daneel'in kılığına girerek sanki soruşturmayı ben yönetiyormuşum gibi davrandın. Ve böylece beni etkili bir biçimde kontrol altına aldın. Sonuçta beni bir araç olarak kullanıyorsun. Dikleşmemi, inadımın tutmasını da istemezsin."

"Bunların hiçbiri de doğru değil, Ortak Elijah."

"O halde neden karşılaştığımız bütün Solaria'lılar senin insan olduğunu sanıyorlar? Onlar robotik uzmanı! Bu insanları kandırmak bu kadar kolay mı? O kadar insan hata yapıyor da bir ben mi yanılmıyorum? Bence bu doğru olamaz. Aslında onlar haklılar ve yanılan da benim."

"Hayır, yanlış bu."

"Bunu kanıtla." Baley ağır ağır küçük bir masaya doğru giderek oradaki çöpleri ortadan kaldırma ünitesini aldı. "Eğer robotsan bunu kolaylıkla yapabilirsin. Bana derinin altındaki madeni göster."

Daneel, "Emin ol..." diye başladı.

Baley sert sert, "Madeni göster," dedi. "Bir emir bu. Yoksa içinden. emirlere uymak gelmiyor mu?"

Daneel gömleğinin düğmelerini açtı. Göğsünün düzgün, bronz derisi seyrek, açık renk tüylerle kaplıydı. Daneel, parmaklarını sağ göğsünün altına bastırdı. Derisi ve eti hiç kanamadan boylu boyunca yarıldı ve alttaki

maden tabakası ışıldadı. Aynı anda Baley masaya dayadığı elini bir santim kadar sağa kaydırdı ve parmaklarını dokunma panosuna sürdü. Bir robot hemen içeri girdi.

Baley, "Kımıldama, Daneel!" diye bağırdı "Bu bir emir. Hiç kımıldama!" Daneel sanki ruhunu ya da bunun robotlara özgü karşıtını teslim etmiş gibi hareketsiz kaldı.

Baley robota haykırdı. "Odadan çıkmadan evdeki robotlardan ikisini daha çağırabilir misin?"

Robot, "Evet, efendim," dedi.

Makine adamın radyoyla çağırdığı iki robot daha içeri koştular. Üç robot sıraya dizilerek durdular.

Baley, "Delikanlılar," dedi. "Efendi sandığınız bu yaratığı görüyor musunuz?" Kırmızı ışıklı, ciddi bakışlı altı göz Daneel'e dikildi. Robotlar bir ağızdan, "Onu görüyoruz, efendim," diye cevap verdiler.

Baley sordu. "Bu efendi olduğu iddia edilen yaratığın içinin madenden yapılmış olduğunu da görüyor musunuz? Onun da sizin gibi bir robot olduğunun farkında mısınız? Onu sadece insana benzeyecek bir biçimde hazırlamışlar!"

"Evet, efendim."

"Onun size vereceği emirlere uymak zorunda değilsiniz. Bunu anlıyor musunuz?" "Evet, efendim."

Baley, "Diğer taraftan," diye ekledi. "Ben gerçek bir insanım."

Robotlar bir an kararsızca durakladılar. Baley, onlara insana benzeyen bir yaratığın aslında bir robot olabileceğini gösterdim, diye düşündü. Şimdi insana benzeyen bir yaratığın robot olmadığına inanabilecekler mi?

Ama sonra robotlardan biri, "Siz insansınız, efendim," dedi. Arzlı da rahat bir nefes aldı.

Sonra da, "Pekâlâ, Daneel," diye güldü. "Dimdik durmana gerek yok."

Daniel daha tabii bir tavır takınarak sakin sakin, "Yani," diye mırıldandı. "Benim kimliğimden şüphelendiğini söylediğin zaman aslında bu oyunu oynamaya hazırlanıyordun. Bu robotlara iç yüzümü göstermek istiyordun. "

"Evet, öyle." Baley bakışlarını Daneel'den kaçırarak, bir makine, diye düşündü. İnsan değil. Bir makineye kalleşlik edilmez ki. Yine de duyduğu utancı tümüyle yenemedi. Daneel orada duruyordu, göğsü hâlâ açıktı. O duruşunda bile öyle insanca bir şey, vardı ki. Kalleşlik edilebilecek bir insan hali...

Baley, "Göğsünü kapat ve beni dinle, Daneel," dedi. "Fiziki bakımdan bu üç robotla başa çıkamazsın. Bunun farkındasın değil mi?"

"Bu belli bir şey, Ortak Elijah."

"İyi... Şimdi, delikanlılar..." Arzlı diğer robotlara döndü. "İnsan ya da efendi hiç kimseye bu yaratığın bir robot olduğunu söylemeyeceksiniz. Hiçbir zaman! Durum ancak ben ileride başka türlü emir verdiğim zaman değişecek. Sadece ben emrettiğim zaman."

Daneel usulca mırıldandı. "Teşekkür ederim, Elijah."

Baley konuşmasını sürdürdü. "Ancak bu insana benzeyen robotun işlerime karışmasına izin verilmeyecek. Böyle bir şeye kalkıştığı takdirde onu güç kullanarak engelleyeceksiniz. Gerekmedikçe ona zarar vermeyeceksiniz. Onun benden başka bir insanla bağlantı kurmasına razı olmayacaksınız. Sizden başka robotlarla konuşmasına da. Görerek ya da bağlantı kurarak hiçbir insanla ya da robotla konuşmayacak. Onun yanından hiçbir zaman ayrılmayacaksınız. Onu bu odada tutacak, siz de yanında bekleyeceksiniz. Yeni bir emre kadar diğer görevlerinizle ilgilenmeyeceksiniz. Emirlerimin hepsi de anlaşıldı mı?"

Robotlar bir ağızdan, "Evet, efendim," dediler.

Baley tekrar Daneel'e döndü. "Artık yapabileceğin hiçbir şey yok. Onun için bana engel olmaya kalkma."

Daneel kollarını gevşekçe iki yanına bırakmıştı. "Harekete geçmeyerek zarar görmene göz yumamam, Ortak Elijah. Ama bu durumda hareketsiz beklemekten başka yapabileceğim bir şey de yok. Bu mantık çürütülecek gibi değil. Ben hiçbir şey yapmayacağım. Güvende ve sağlıklı olacağını umarım."

Baley, işte, bütün sorun da bu, diye düşündü. Mantık, mantıktır. Robotların da mantıklarından başka hiçbir şeyleri yok. Mantığı Daneel'e mat olduğunu açıkladı. Kafası olsaydı, ona bütün faktörlerin önceden kestirilemeyeceğini, karşı tarafın bir hata yapabileceğini söylerdi... Ama onun kafası yok. Bir robot mantıklıdır ama akıllı değildir. Ancak Arzlı hâlâ hafif bir utanç duyuyordu. Bu yüzden dayanamayarak Daneei'i avutmaya çalıştı. "Tehlikeye atılacak olsam, bile bu benim görevim. Ayrıca tehlikeye atıldığım da yok!" Bu son sözleri diğer robotlara çabucak bir göz atarak telaşla eklemişti. "Bana kendimi tehlikeye atmam için para veriyorlar, Daneel. Benim görevim insanlığın zarar görmesini önlemek. Senin görevinin belirli bir insanın zarar görmesini önlemek olduğu gibi. Anlıyor musun?"

"Hayır, anlamıyorum, Ortak Elijah."

"Çünkü seni, bunu kavrayacak biçimde yaratmamışlar. Bana inan. İnsan olsaydın ne demek istediğimi de anlardın."

Daneel, bunu kabul ettiğini belirtmek için başını önüne eğdi. Baley odanın kapısına doğru giderken ayakta, hareketsiz bekledi. Üç robot Arzlının geçmesi için yana çekildiler. Ama fotoelektrik gözleri Daneel'e dikiliydi.

Baley bir tür özgürlüğe doğru gidiyordu Adamın kalbi bu yüzden hızla atmaya başladı, sonra bir an durdu sanki. Başka bir robot da diğer taraftan kapıya yaklaşıyordu.

Bir terslik mi olmuştu?

Baley, "Ne var, delikanlı?" diye homurdandı.

"Size Güvenlik Müdürü Attlebish'in bürosundan özel bir mesaj yolladılar, efendim."

Baley, robotun uzattığı özel haber kapsülünü aldı. Kapsül hemen açıldı. İçinden incecik bir yazıyla doldurulmuş bir rulo çıktı. Baley şaşırmadı. Solaria'daki dosyada parmak izi vardı herhalde. Kapsülü de parmağıyla dokunduğu zaman açılacak biçimde ayarlamışlardı.

Baley, haberi okudu ve uzun yüzünde memnunluk dolu bir ifade belirdi. Attiebish, Baley'nin istediklerini 'görmesine' izin veriyordu. Ancak bu, konuşmayı düşündüğü kimselerin kişisel isteklerine de bağlıydı. Attiebish herkesten 'Ajan Baley ve Ajan OlivaW'a gereken kolaylığı göstermelerini' ısrarla istiyordu. Attiebish boyun eğmiş, üstelik Arzlının adını da öne yazmıştı. Bu hayra alametti. Artık Baley araştırmayı istediği gibi yürütebilecekti.

**

Baley yine bir hava taşıtındaydı, New York'tan Washington'a yaptığı yolculuk sırasında olduğu gibi. Ama bu kez taşıtın pencereleri kapatılmamıştı. Camlar saydamdı.

Parlak güneşli bir gündü. Hava açıktı. Baley'nin oturduğu yerden pencereler mavi lekeler gibi gözüküyorlardı. Özellikleri olmayan, dümdüz, mavi panolar. Arzlı olduğu yerde büzülmemeye çalışıyor, ancak dayanamadığı zaman başını dizlerine dayıyordu.

Bu işkenceyi kendisi seçmişti. Kazandığı zafer, önce Attlebish'i, sonra da Daneel'i yenmesinin yolaçtığı o garip özgürlük duygusu. Uzaycılara karşı Arzın gururunu kurtarmış olduğu inancı onu hemen hemen böyle bir şey yapmaya zorlamıştı. Baley, önce açıklık yerde kendisini bekleyen uçağa doğru gitmiş, o sırada âdeta sarhoş gibi bir baş dönmesi hissetmişti. Neredeyse bundan zevk alacaktı. Manyakça bir güvenle de pencerelerin örtülmemesini emretmişti.

Şimdiyse, buna alışmam gerekiyor, diye düşünüyor ve kalbi deli gibi çarpıp, boğazına bir yumruk tıkanıncaya kadar o mavi lekelere bakıyordu. Zaman zaman gözlerini yummak ve yüzünü kollarına gömmek zorunda

kalıyordu. Aradaki süreler gitgide daha kısalmaya başlamıştı. Güveni yavaş yavaş tükeniyor, yeni doldurduğu silahı bile o eski cesaretine kavuşmasını sağlayamıyordu.

Baley, saldırı planından başka bir şey düşünmemeye çalışıyordu. Önce bu gezegene özgü gelenek ve âdetleri öğrenecekti. Arka planı hazırlaması şarttı. Ondan sonra her şeyi bunun önüne yerleştirecekti. Ancak bu yoldan olayların ne anlama geldiklerini anlayabilirdi.

Sonra... bir sosyologla görüşecekti.

Robotlardan birine Solaria'nın en tanınmış sosyoloji uzmanının kim olduğunu sormuştu. Robotların insanı rahatlatan bir özellikleri vardı: Soru sormuyorlardı. Robot sosyologun adını ve gerekli bilgiyi verdikten sonra, "Kendisi şimdi öğle yemeğindedir," demişti. "Bu nedenle bağlantının ertelenmesini isteyebilir." Baley sert sert, "Öğle yemeğinde mi?" diye bağırmıştı. "Saçmalama! Öğleye daha iki saat var."

Robot açıklamıştı. "Ben yerel saati kullanıyorum, efendim."

Baley ona hayretle bakmış, sonra durumu anlamıştı. Toprağa gömülü Kentlerle dolu Arzda gündüz ve gece, uyanıklık ve uyku zamanları insanlar tarafından kararlaştırılan sürelerdi. Bunlar toplum ve gezegenin ihtiyaçlarına göre ayarlanmışlardı. Oysa çıplak güneşin altında yatan böyle bir gezegende, gündüz ve gece konusunda bir ayarlama yapmak imkânsızdı. İnsanlar doğal süreleri kabulleniyorlardı ister istemez.

Baley, dönerken bir kısmı karanlıklaşırken diğer yanı aydınlanan bir küreyi hayalinde canlandırmaya çalışmıştı. Bunu başaramamış, zaman gibi önemli bir şeyi gezegenin hareketlerinin kararlaştırmasına izin verdikleri için üstün Uzaycıları horgörmüştü.

"Onunla yine bağlantı kurulsun," diye emretmişti robotlara.

Uçak indiği zaman onu, bahçede bekleyen robotlar karşıladılar. Taşıttan tekrar açık havaya çıkan Baley fena halde titrediğini farketti. Yakınındaki robotlardan birine, "'Dur da kolunu tutayım, delikanlı," diye mırıldandı.

Sosyolog onu uzun bir koridorun sonunda bekliyordu. Sinirli sinirli gülümseyerek, "Hoş geldiniz, Bay Baley," dedi adam.

Nefesi kesilmiş olan Arzlı başıyla selam verdi. "Hoş bulduk... Lütfen pencereleri kapattırır mısınız, efendim."

Sosyolog, "Onlar kapatıldı bile," diye acık!adı. "Benim Arz konusunda biraz bilgim var. Lütfen beni izleyin."

Baley, robotların yardımı olmadan yürümeyi başardı. Sosyoloji uzmanını epey uzaktan takib ederek, karmaşık koridorlar ve hollerden geçti. Sonunda kendisini büyük ve süslü bir salonda buldu. Bir koltuğa yerleşirken dinlenme fırsatı bulduğu için sevindi.

Odada kemerli, küçük bölmeler vardı. Bunlara pembeli altınlı heykeller konulmuştu. Bu soyut figürler anlamlarını hemen açıklamıyor ama gözü okşuyorlardı. Köşedeki büyük, sandığa benzeyen bir şeyden beyaz silindirler sarkıyordu. Altta bir dizi pedal görülüyordu. Bir müzik aletine benziyordu bu. Baley karşısında duran sosyologa baktı. Uzaycı, Baley daha önce onunla bağlantı kurduğu zamanki gibiydi. Görüntüsünden farklı değildi yani. Uzun boylu ve zayıftı. Saçları bembeyaz, yüzü dikkati çekecek kadar üç köşe, burnu da iriydi. Çukura kaçmış gözleri zekâyla parlıyordu. Adı Anselmo Ouemot'du.

İki adam bir an birbirlerini süzdüler. Sonunda Baley artık normal bir sesle konuşabileceğine karar verdi. Ama ilk sözleri araştırmayla ilgili değildi ve bu sözleri planlamamıştı da. Arzlı, "Bir içki içebilir miyim?" diye sordu.

"İçki mi?" Sosyologun sesi hoşa gitmeyecek kadar tizdi. "Su mu istiyorsunuz?" "Alkollü bir içkiyi tercih ederim."

Sosyologun yüzünde sanki misafir ağırlamayı pek bilmiyormuş gibi endişeli bir ifade belirdi. Baley, tabii yaptığım doğru değil, diye düşündü. Herkesin birbirinin görüntüsüyle konuştuğu bu dünyada kimse yemeğini ve içkisini bir başkasıyla paylaşmıyor.

Bir robot Arzlıya zarif, mineli bir fincan getirdi. Bunun içinde uçuk pembe bir sıvı vardı, Baley içkiyi ihtiyatla kokladı. Daha da büyük bir ihtiyatla bundan bir yudum aldı. Sıvı ağzında bir sıcaklık bırakarak buharlaştı. Boğazına hoş bir tad yayıldı. Baley bu kez ağız dolusu bir yudum almaktan kaçınmadı.

Ouemot, "Daha içki isterseniz..." dedi.

"Hayır, teşekkür ederim. Şimdi istemem. Beni görmeye razı olmanız büyük nezaket, efendim."

Ouemot gülümsemeye çalıştı ama bunu başaramadı. "Böyle bir şeyi uzun bir zamandan beri yapmamıştım. Evet." Bu sözleri söylerken neredeyse sıkıntılı sıkıntılı kımıldanacaktı.

Baley, "Herhalde bu size bir hayli zor geliyor," dedi.

"Öyle." Ouemot birden dönerek odanın diğer ucundaki bir koltuğa doğru gitti. Koltuğu yana doğru çevirerek oturdu. Böylece Baley'e de yan dönmüş oluyordu. Eldivenli ellerini birbirlerine kenetledi. Burun kanatları titreyip duruyordu. Baley içkisini bitirince sıcaklığın kollarıyla bacaklarına yayıldığını hissetti. Eski güvenine biraz kavuşur gibi olmuştu. "Burada bulunmam sizde nasıl duygu uyandırıyor. Dr. Quemot? Sosyolog, "Bu fazia kişisel bir soru," diye mırıldandı.

"Bunu biliyorum. Ama sizinle daha önce görüştüğüm zaman bir cinayet olayını soruşturduğumu ve pek çok soru sormak zorunda olduğumu anlatmıştım. Bu sorulardan bazıları kişisel olacaktır. Kaçınılmaz bir şey bu."

Ouemot, "Size yerdim etmeye çalışacağım," dedi. "Ama sorularınızın doğru dürüst şeyler olacaklarını umarım." Konuşurken Baley'e hiç bakmıyordu. Bazen Arzlıya bir göz atıyor ama sonra bakışlarını ondan kaçırıyordu.

Baley, "Duygularınızı sırf merak yüzünden sormadım," diye açıkladı. "Bu soruşturmalarım açısından önemli bir nokta."

"Nasıl önemli olabilir? Bunu anlıyamıyorum."

"Bu dünya konusunda mümkün olduğu kadar çok bilgi toplamam gerekiyor. Solaria'lıların olağan konularda neler hissettiklerini öğrenmeliyim. Bunu anlıyorsunuz değil mi?"

Ûuemot artık detektife hiç bakmıyordu Ağır ağır, "On yıl önce karım öldü," dedi. "Onu görmek bile benim için hiçbir zaman kolay olmazdı. Ama insan zamanla böyle şeylere katlanmasını öğreniyor. Karım da insanı rahatsız eden tiplerden değildi. Bana yeni bir eş izni verilmedi. Çünkü ben şey... şey... şey yaşını geçtim..." Baley'e sanki uygun kelimeleri onun söylemesini bekliyormuş gibi baktı. Arzlı ona yardım etmeyince de alçak sesle ekledi. "Baba olma yaşını. Karım da olmadığı için artık bu görme olayını iyice unuttum."

Baley ısrar etti. "Peki, insan böyle bir anda neler hissediyor, Paniğe mi kapılıdınız?" Arzlı uçaktaki durumunu düşünüyordu.

"Hayır. Paniğe kopılmadım." Ouemot Baley'i görmek için bir an başını çevirdi. Sonra da hızla döndü. "Sizinle açık konuşacağım, Bay Baley. Bana kokunuzu alıyormuşum gibi geliyor."

Baley farkına varmadan koltukta arkasına yaslandı. Fena halde mahcup olmuştu. "Kokumu mu?"

Ouemot, "Tabii aslında bu bir kuruntu," dedi. "Kokunuz olup olmadığını söyleyemem. Bunun keskin olup olmadığını da. Ama çok kuWetli bir kokunuz da olsa burnumdaki filtreler bunu duymamı engellerler. Oysa hayal gücü..." Omzunu silkti.

"Anlıyorum."

"Durum daha da kötü. Kusuruma bakmayın, Bay Baley ama bir insanla gerçekten karşı karşıya geldiğim zaman sanki yapışkan bir şey bana dokunmak üzereymiş gibi bir duyguya kapılıyorum. Olduğum yerde büzülüp kalıyorum. Çok feci bir duygu bu."

Baley düşünceli bir tavırla kulağını ovuştururken öfkesini yenmeye çalıştı. Neticede bu Sosyologun basit bir olaya karşı gösterdiği anormal bir tepkiydi. Arzlı, "Öyle mi?" dedi. "Beni görmeye hemen razı olmanıza şaştım. Herhalde durumun bu kadar kötü olacağını tahmin ediyordunuz."

"Öyle. Ama merakım da uyanmıştı. Siz bir Arzlısınız."

Baley alayla, bu ancak beni görmemesi için bir neden olabilirdi, diye düşündü. Ama sadece, "Bu önemli mi?" dedi.

Kesik kesik konuşmaya başlayan Ouemot'un sesinde heyecan vardı şimdi. "Bu kolaylıkla açıklayabileceğim bir şey değil. Bunu kendime bile doğru dürüst açıklayamadım. On yıldan beri sosyoloji alanında çalışıyorum. Gerçekten çalışıyorum. Yepyeni ve şaşırtıcı teoriler geliştirdim. Temelde doğru bunlar. İşte bu teorilerden biri nedeniyle Arz'a ve Arzlıiara karşı olağanüstü bir ilgi duyuyorum. Anlayacağınız... Solaria toplumunu ve buradakilerin yaşama tarzlarını incelediğiniz takdirde bir şeyi hemen farkedersiniz. Bu toplum ve yaşantının Arzdakine çok benzediğini..."

ON

Baley dayanamayarak bağırdı. "Ne?"

Uzun bir sessizlik oldu. Ouemot, omzunun üzerinden baktı ve sonunda, "Kasdettiğim Arzın şimdiki kültürü değil," diye açıkladı. "Hayır."

Baley, "Ya?" dedi.

"Ben geçmişi kasdettim. Arzın eski tarihini. Bir Arzlı olduğunuz için bu tarihi de bilmeniz gerekir."

Baley ihtiyatla mırıldandı. "Film kitapları inceledim elbette."

"Ah, o halde anlıyorsunuz..."

Bir şey anlamayan Baley, "Size ne istediğimi iyice anlatmama izin verin Dr. Ouemot," dedi. "Bana Solaria'nın diğer Dış Dünyalardan neden bu kadar farklı olduğunu anlatmanızı istiyorum. Tabii bu mümkünse. Neden burada bu kadar robot var? Niçin Solaria'lılar böyle davranıyorlar? Konuyu değiştirdiğim için özür dilerim."

Ouemot gülümsedi. "Solaria'yla diğer Dış Dünyaları karşılaştırmamı istiyorsunuz değil mi? Solaria'yla Arzı değil."

"Ben Arzı çok iyi biliyorum, efendim."

"Nasıl isterseniz." Sosyolog hafifçe öksürdü. "Koltuğumu tümüyle çevirmemin bir sakıncası yok değil mi? Böyle daha... daha rahat olacak."

Baley soğuk soğuk, "Nasıl isterseniz, Dr. Ouemot," dedi.

"İyi." Bir robot Ouemont'un alçak sesle verdiği emirle koltuğu döndürdü. Sosyolog buna yerleşti. Koltuğun yüksek arkalığı yüzünden Baley Solaria'lıyı göremiyordu. Ouemot'un sesi canlandı. Hatta kalınlaşıp

güçlendi. "İlk insanlar Solaria'ya üç yüz yıl kadar önce yerleştiler. Buraya ilk gelenler Nexonia'lıydılar. Nexon'u biliyor musunuz?"

"Korkarım bilmiyorum."

"Nexon, Solaria'ya çok yakındır. Sadece iki parsek ötededir bu. Hatta Galakside birbirine en yakın olan, yerleşilmiş iki dünya Solaria ve Nexon'dur, Solaria'da insanlar buraya yerleşmeden önce de canlılar vardı. Ve gezegen insanların yaşaması için çok uygundu. Solaria'nın zengin Nexon'luların ilgisini çekeceği belli bir şeydi. Bu insanların kendi gezegenleri kalabalıklaşırken uygun bir hayat standardına göre yaşamaları da giderek zorlaşıyordu."

Baley adamın sözünü kesti. "Kalabalıklaşırken mi? Ben Uzaycıların nüfusu her zaman kontrol altında tuttuklarını sanıyordum."

"Solaria'da bu yapılıyor, ama genellikle Dış Dünyalarda kontrol biraz gevşek... Sözünü ettiğim sırada Nexon'da yaşıyanların sayısı iki milyonu bulmak üzereydi. Nüfus fazla olduğu için her ailenin sahip olabileceği robot sayısı da dondurulmuştu. Bu yüzden durumları iyi olan Nexon'lular Solaria'da yazlık köşkler yaptırdılar. Gezegen verimliydi ve iklimi yumuşaktı. Tehlikeli hayvanlar da yoktu.

"Solaria'ya yerleşenler kolaylıkla Nexon'a gidebiliyorlardı. Solaria'dayken ise istedikleri gibi yaşıyorlardı. Malikaneleri istedikleri kadar büyük olabiliyordu. Çünkü gezegen boştu, yer bir sorun değildi. Toprakların işlenmesi de bir problem yaratmıyordu. Çünkü çalışacak sayısız robot vardı.

"Robotların sayısı o kadar arttı ki sonunda onların radyoyla bağlantı kurmaları sağlandı. Böylece bizim o ünlü robot endüstrimiz başladı. Kültür insanları buluşlar yapmaya zorlar. Yanılmıyorsgm bu cümle benim buluşum." Quemot hafif bir kahkaha attı.

Baley'nin koltuğun yüksek arkalığı yüzünden göremediği bir işaret üzerine bir robot Sofaria'lıya detektifin daha önce içtiğine benzer bir içki getirdi. Arzlıya içki vermediler. Baley de içki istememeye karar verdi.

Ouemot konuşmasını sürdürdü. "Durumu inceleyenler için Solaria'da yaşamanın üstün yanları çok belirliydi. Solaria'da oturmak moda oldu. Başka Nexon'lular da gezegende ev yaptırttılar. Solaria benim 'villa gezegeni' diye tanımladığım bir yer halini aldı. Gezegene yerleşenler Solaria'da gitgide daha fazla kalmaya başladılar. Sonunda bütün yılı burada geçirir oldular. Nexon'daki işlerini yardımcıları yönetiyordu. Solaria'da robot fabrikaları kuruldu. Çiftlikler ve madenler ustalıkla çalıştırıldı ve sonunda üretilen maddeler ihraç edilmeye başlandı.

"Kısacası, Solaria'nın yüz yıldan daha kısa bir süre içinde Nexon kadar.kalabalıklaşacağı ortaya çıktı. Böyle elverişli yeni bir dünya bulmak, sonra da bunu bazı şeyleri önceden yavrayamamak yüzünden kaybetmek gülünç olacaktı.

"Size karmaşık bir politikadan uzun uzun söz etmek istemiyorum, Bay Baiey. Sadece şunu açıklamam yeterli olur sanırım. Solaria, bağımsızlığını ilan etmeyi başardı. Ve bunu savaşmak zorunda kalmadan kabul ettirdi. Dış Dünyalara özel robotlar sağlayan bir kaynaktı. Bu sayede dostlar kazanmıştık, onların da bu konuda yardımları oldu.

"Bağımsızlığımızı ilan eder etmez ilk iş nüfusun belli mantık sınırlarını aşmamasını sağladık. Şimdi göçleri ve doğumları kontrol ediyoruz. Kullandığımız robotların sayılarını ve uzmanlık alanlarını arttırarak bütün ihtiyaçlarımızı karşılıyoruz."

Baley, "Solaria'lılar neden birbirlerini görmeyi istemiyorlar?" diye sordu. Ouemot, koltuğun yanından ona bir göz attı, sonra da hemen çekildi. "Bu kaçınılmaz bir sonuçtu. Pek büyük topraklarımız var. Yirmi beş bin kilometrekarelik bir malikane görülmemiş bir şey değil. Tabii en büyük malikane ve çiftliklerde verimsiz topraklar da bulunuyor. Benim kendi topraklarım iki bin altıyüz kilometrekare. Üstelik her karışı da verimli.

"Her ne hal ise... Solaria'da bir insanın toplumdaki yerini her şeyden çok sahip olduğu toprakların genişliği belirler. Geniş toprakların yararlarından biri de şu: malikanede istediğiniz gibi dolaşılabilmesi ve komşusunun bahçesine girme tehlikesinin pek olmaması. Komşunuzla karşılaşmak tehlikesi de. Anlıyor musunuz?"

Baley omzunu silkti. "Galiba anlıyorum."

"Kısacası, bir Solaria'lı komşusuyla karşılaşmamakla öğünür. Ayrıca robotlar toprakları çok iyi yönetiyorlar. Bu topraklar kendi kendilerine de yetiyorlar. Onun için insanın komşusunu görmesi için bir neden yok... Evet ne diyordum? Komşularınızı görmeme isteği bağlantı kurma aygıtlarının gitgide daha mükemmelleşmelerine yol açtı. Üç boyutlu görüntü makineleri geliştikçe, insanın komşusunu görme nedenleri de gitgide azaldı. Bu, bir tür kısır döngüydü. Anlıyor musunuz?"

Baley, "Buraya bakın. Dr. Ouemot," dedi. "Anlayabilmem için herşeyi bu kadar basitleştirmenize gerek yok. Ben bir sosyolog değilim ama üniversitede gerekli bütün temel kurslara devam ettim." Baley, istemeye istemeye alçak gönüllülükle ekledi. "Tabii o bir Arz üniversitesiydi." Bunu Solaria'lının aynı gerçeği daha gurur kırıcı deyimlerle açıklamasını engellemek için söylemişti. "Ama matematikten anlarım."

"Matematikten mi?" Ouemot son heceleri söylerken sesi tiz bir gıcırtı halini aldı. "Robotikte kullanılan hesapları kasdetmiyorum. Onları anlayamam. Ama sosyoloji formüllerine aklım erer.. Örneğin, Teramin İlişkilerini bilirim."

"Neyi, efendim?"

"Belki Solaria'da bu formülün adı başkadır. Ayrıcalıklar verildiği zaman karşılaşılan zorlukların diferansiyeli (k.z/a)x..."

"Siz neden söz ediyorsunuz?" Bir Uzaycının sert ve otoriter sesiydi bu. Baley şaşkınlıkla sustu.

İnsanları bir patlama olmadan yönetmeyi öğrenmek için gereken temel bilgilerin arasında 'verilen ayrıcalıklarla karşılaşılan zorlukların oranı' da var, diye düşündü.

Birine bir nedenle genel banyolarda bir duş bölmesi verildiği zaman, başkaları aynı lükse erişmek için sabırla beklerler. x in değeri çevre ve insan karakterindeki bilinen değişikliklere göre farklılık gösterir, Teramin İlişkileri formülü bütün bunları nitelik açısından izah eder. Ama bu dünyada

herkese ayrıcalık tanınmış. Hiç kimse herhangi bir zorlukla karşılaşmıyor. Onun için de Teramin İlişkileri önemini kaybetmiş olabilir. Belki de ben yanlış örnek seçtim.

Baley tekrar çabaladı. "Buraya bakın, efendim, insanların birbirlerini görme konusundaki peşin yargılarının giderek arttığını öğrenmek iyi bir şey. Ama bunun bana bir yararı yok. Ben bu peşin yargının kesin bir analizini istiyorum. O peşin yargıyı ancak bu yoldan etkisiz bir hale sokabilirim. Herkesi beni görmeleri için ikna etmek istiyorum. Şimdi, sizin beni gördüğünüz gibi..."

Ouemot, "Bay Baley," dedi. "İnsanca duyguları, bunlar sanki bir pozitronik beyine bağlıymış gibi inceleyemezsiniz."

"Bunun yapılabileceğini söylediğim yok. Robotik, tümdengelimli bir bilimdir. Sosyoloji ise tümevarımsal. İki konuya da matematik uygulanabilir."

Bir an sessizlik oldu. Sonra Ouemot titrek bir sesle, "Bir sosyolog olmadığınızı itiraf ettiniz," diye mırıldandı.

"Biliyorum. Ama bana sizin bir sosyoloji uzmanı olduğunuzu söylediler. Gezegenin en iyi sosyologu sizmişşjniz."

"Gezegendeki tek sosyolog benim. Hatta bu bilimi benim yarattığımı da söyleyebilirsiniz."

"Yo?" Baley ondan sonraki sorusunu sormadan önce bir an durakladı. Bu kendisine bile küstahça geliyordu. "Bu konudaki kitapları incelediniz mi?" "Bazı Aurora kitaplarını okudum."

"Ya Arzdaki kitapları?"

"Arzdakileri mi?" Ouemot endişeyle güldü. "Arzın bilimsel eserlerini okumak aklıma gelmedi. Sakın kırılmayın."

"Çok üzüldüm. Sizden kesin bir bilgi alacağımı umuyordum. Böylece diğerleriyle karşı karşıya konuşabilecek..."

Ouemot acayip, hırıltılı bir sesle anlaşılmaz bir şeyler söyledi. Oturduğu koltuk geriye doğru kayarak müthiş bir gürültüyle devrildi. Baley sosyologun boğuk boğuk, "Özür dilerim," dediğini duydu. Sonra da adamın beceriksizce koştuğunu ve telaşla odadan fırladığını gördü.

Arz kaşlarını kaldırdı. "Bu sefer ne söyledim? Yakub adına! Hangi yanlış düğmeye bastım?"

Baley, kararsızca ayağa kalkmaya yeltendi.

Robot, "Efendim," dedi. "Bana efendimin sizinle birkaç dakika sonra görüşeceğini bildirmem emredildi. Görüntüsüyle konuşacaksınız."

"Görüntüsüyle mi, delikanlı?"

"Evet, efendim. O arada belki bir içki daha istersiniz." Baley'nin dirseğinin dibine yine pembe sıvı dolu bir kap konuldu. Bu kez buna bir tabak dolusu sıcak ve mis kokulu şekerleme de ilave edilmişti.

Baley tekrar koltuğa yerleşti. İçkiden bir yudum aldıktan sonra kadehi masaya koydu. Şekerleme ağza ilk alındığında sert ve sıcaktı, ama üstündeki kabuk hemen ufalanıyordu. İçi daha da sıcak ve yumuşaktı. Baley bunun tadını tahlil edemedi. Kendi kendine, belki de bu Solaria'ya özgü baharatla yapılıyordur, dedi. Sonra Arzın mayadan türetilen, kısıtlı yiyeceklerini düşündü. Acaba Dış Dünya ürünlerinin tadında yapılan mayalar için bir pazar bulunabilir mi?

Ouemot birdenbire ortaya çıkarak karşısına gelince daldığı düşüncelerden uyandı. Solaria'lı daha küçük bir koltukta oturuyor ve ona bakıyordu. Odanın duvarları ve zemini Baley'nin bulunduğu salonunkine hiç uymuyordu. Ouemot gülümsediği için yüzündeki ince çizgiler iyice derinleşmişlerdi. İşin garibi, bu, gözlerinin daha canlı ve yüzünün de daha genç durmasına neden oluyordu.

Sosyolog, "Sizden binlerce defa özür dilerim, Bay Baley," dedi. "Yanımda olmanıza dayanabildiğimi sanıyordum. Ama aslında kendimi kandırıyormuşum. Sinirlerim iyice gerilmişti. Kullandığınız kelimeler birdenbire kendimi kaybetmeme neden oldu."

"Hangi kelimeler, efendim?"

"Diğerleriyle karşı karşıya konuşmaktan söz ediyordunuz..." Ouemot başını sallayarak çabucak dudaklarını yaladı. "Bundan söz etmek istemiyorum. Ne demek istediğimi anladınız sanırım. O sözler gözlerimin önünde korkunç bir sahnenin belirmesine neden oldu. Sanki ikimiz... ikimiz de birbirimizin nefesini içimize çekiyorduk." Titredi. "Bunu tiksinti verici bulmuyor musunuz?"

"Konuya bu açıdan baktığımı hiç sanmıyorum."

"Pek pis bir âdet bu. Siz o sözleri söylerken gözlerimin önünde bu sahne canlandı. O zaman gerçekten aynı odada olduğumuzu anladım. Karşılıklı oturmuyorduk ama ciğerlerinizden verdiğiniz hava herhalde bana kadar geliyordu. Ve benim ciğerlerime doluyordu. Çok duyarlı bir insan olduğum için..." Baley, "Solaria'nın atmosferindeki moleküller binlerce ciğere girip çıkıyor," diye hatırlattı. "Yakub adına! O hava kurbağaların da ciğerlerine doluyor. Balıkların solungaçlarına da!"

"Bu doğru." Ouemot üzüntüyle yanağını uğuşturdu. "Ama bunu düşünmemeyi tercih ederim. Yalnız deminki acil bir durumdu. Yani siz gerçekten benimle aynı odadaydınız. İkimiz de aynı havayı soluyorduk. Şimdi görüntümle konuştuğunuz için şaşılacak kadar rahatım."

"Ben yine de evinizdeyim. Dr. Ouemot."

"İşte rahatlamış olmam da beni bu yüzden şaşırtıyor. Evimdesiniz ama üç boyutlu aygıt her şeyi değiştiriyor. Neyse... Hiç olmazsa artık bir yabancıyı görmenin ne demek olduğunu biliyorum. Bunu bir daha denemeye .kalkışmayacağım."

"Bu sözlerinizden görmek konusunda bir deney yaptığınız anlaşılıyor."

Uzaycı, "Bir bakıma," dedi. "Galiba öyle. Bu pek de önem verdiğim bir konu değildi. Beni sarstı ama deney yine de başarılı oldu. Bunu kaydedebilirim." Baley şaşırdı. "Neyi kaydedeceksiniz?"

"Duygularımı tabii!" Ouemot Arzlının şaşkın bakışlarına aynı biçimde karşılık verdi.

Baley içini çekti. Başka başka şeylerden söz ediyorlardı. Hep böyle oluyordu. "Bunu sormamın bir nedeni vardı," diye mırıldandı. "Duygusal cevapları ölçecek bazı aletleriniz olduğunu sanıyordum. Mesela bir elektroensefalograf." Boş yere etrafına bakındı. "Tabii bu prize takılmadan çalışabilen bir cep modeli de olabilir. Arzda böyle makineler yok."

Solaria'lı soğuk bir tavırla, "Gereç olma dan da kendi duygularımın özelliklerini kavrayabilirim sanırım," dedi. "Duygularım yeteri kadar belirgindiler."

Baley, "Evet, tabii," diye başladı. "Ama nicelikle ilgili analiz için..."

Ouemot huysuzca, "Neden söz ettiğinizi anlıyamıyorum," diye söylendi. "Zaten ben size başka bir şeyi anlatmaya çalışıyorum. Kendi te orimi. Hiçbir kitapta görmediğim, bana gurur veren bir teori bu..."

Baley sordu. "Bu nedir, efendim?"

"Solaria kültürünün Arzın geçmişindeki bir uygarlığa dayandığını açıklayan bir teori."

Baley içini çekti. Solaria'lının bunu anlatmasına izin vermediği takdirde adamın sonra onunla iş birliği yapmaya yanaşmayacağını anlıyordu. "Ve bu uygarlık?"

Ouemot bağırdı. "Sparta!" Başını iyice arkaya attı ve ışıkta parlayan saçları bir an bir haleye benzedi. "Sparta'dan söz edildiğini duymuş olduğunuzdan eminim!"

Baley rahatladı. Daha gençken Arzın geçmişiyle çok ilgilenmişti. Birçok Arzlı için çekici bir konuydu bu. O günlerde Arz üstündü çünkü yalnız bir dünyaydı. Arzlılar kainatın efendisiydiler. Çünkü Uzaycılar yoktu. Ama Arzın uzun bir geçmişi vardı. Ouemot da Baley'nin bilmediği bir çağdan söz edebilirdi. Bu da Arzlıyı çok utandırırdı. Ama şimdi.. Baley ihtiyatla, "Evet," dedi. "Bu konuda bazı filmler gördüm."

"İyi. İyi. Şimdi... Sparta'nın en üstün olduğu devirde ülkedeki gerçek vatandaşların sayısı çok azdı. Tam Spartalıların yani. Perioesi denilen ikinci sınıf insanların sayısı daha fazlaydı. Helot diye tanımlanan esirler ise bir hayli kalabalıktı. Sportalılarla Helotlar arasındaki oran bire yirmiydi. Ve Helotlar insandılar. İnsanca duyguları ve kusurları olan kimseler.

"Spartalılar, Helotların çok kalabalık olmalarına karşın başarıyla ayaklanamamaları için askerlik konuşunda birer uzman haline geldiler. Her biri askeri bir makine gibi yaşadı. Ve toplum amacına erişti. Hiçbir Helot ayaklanması başarılı olamadı.

"İşte biz Solaria'daki insanlar da bir bakıma Spartalılar gibiyiz. Bizim de Helotlarımız var. Ama onlar insan değil birer makine. Robotlar isyan edemezler. Sayıları Spartalılarla Helotlar arasındaki oranın bin katı da olsa onlardan yine korkmayız. İşte böylece Spartanın içine kapanık toplumunun bütün iyi taraflarından yararlanıyoruz. Ve bu uğurda sıkı ve katı bir programa uymak zorunda değiliz. Onun yerine kendimize model olarak eski Atinanın kültür ve sanata önem verilen yaşantısını alabiliriz. Onlar da Spartalılarla çağdaştılar ve..." Baley atıldı. "Atinayla ilgili filmleri de gördüm."

Ouemot daha dostça bir tavır takındı. "Uygarlıkların yapısı her zaman piramit biçimi olmuştur. İnsan toplum yapısının doruğuna tırmanırken mutluluğu izlemek için daha fazla zaman ve fırsat bulur. Yine bu tırmanma sırasında bunların zevkini daha fazla çıkaran kimselerin sayısının giderek azaldığı da görülür. Tabii yerlerinden kaydırılan kimselerin sayısı da artar. Şunu da unutmayın, mutlak bir ölçüye göre bu piramidin alt tabakalarının durumları ne kadar iyi olursa olsun bunlar yine de doruktakilere oranla bazı şeylerden yoksun sayılırlar. Örneğin... Solaria'daki en fakir insanın durumu bile, Arzdaki aristokratlarınkinden çok daha iyidir, oysa Solaria'daki aristokratlara göre yine de kötü durumda sayılırlar. Ve onlar kendilerini dünyalarındaki efendileriyle karşılaştırırlar.

Bu nedenle sıradan bir insan toplumunda her zaman sosyal sürtüşmeler olur. Toplumda bir devrimi veya bir ayaklanmayı önleme çabası ya da böyle bir hareket başladıktan sonra bunu bastırmaya çalışmak pek çok acıya yof açar. Tarih böyle olaylarla doludur.

"Burada, Solaria'da piramidin doruğundaki insaniar kendi başlarına bir grup oluşturuyorlar. Bazı şeylerden yoksun kalan kimselerin yerJerindeyse robotlar var. Bizimki yeni bir toplum. Gerçekten de ilk toplum. Sümer ve Mısır çiftçileri kentleri yarattıklarından beri görülen ilk büyük toplumsal buluş." Arkasına yaslanarak gülümsedi.

Baley başını salladı. "Bu buluşunuzu yayınladınız mı?"

Ouemot bunu önemsemiyormuş gibi bir tavır takındı. "Belki ileride bir gün yayınlarım. Bunu henüz yapmadım. Bu benim üçüncü eserim."

"Onların kapsamı da bu kadar geniş miydi?"

"O eserlerimin sosyolojiyle bir ilişkileri yoktu. Gördüğünüz şu eserler..." Ouemot, heykelleri işaret etti. "...benim. Ayrıca besteler de yaptım. Ama artık yaşlanıyorum. Rikaine De1marre da her zaman tatbiki sanatların güzel sanatlardan daha üstün olduğunu idia ederdi. Sonunda sosyolojiyle ilgilenmeye karar verdim "

Baley, "Delmarre'ın yakın dostunuz olduğu anlaşılıyor," dedi.

"Birbirimizi tanırdık. Benim yaşımda bir insan Solaria'daki yetişkinlerin hepsini tanıma fırsatını bulur. Rikaine Delmarre'la gerçekten iyi dost olduğumuzu kabul etmemek için bir neden yok." "Delmarre nasıl bir insandı?" Nedense bu isim Baley'nin gözlerinin önünde Gladia'nın hayalinin belirmesine yol açmıştı. Detektif, genç kadının son gördüğü anki halini hatırladı. Gladia ona çok kızmış, öfkeden yüz hatları çarpılmıştı.

Ouemot'un yüzünde biraz düşünceli bir ifade belirdi. "Değerli bir insandı o. Solaria'ya ve bu yaşam tarzına çok bağlıydı."

"Yani bir idealistti."

"Evet. Kesinlikle. Bu, onun feotus mühendisliğini gönüllü olarak kabul etmesinden de anlaşılıyordu. Feotoloji tatbiki bir sanattı. Size onun bu konudaki düşüncelerini de söyledim.; "Bu işi gönüllü olarak istemek olağanüstü bir davranış mıdır?"

"Sizce böyle... Ah, Arzlı olduğunuzu unutuyorum. Evet, gerçekten olağanüstü bir davranıştı. Bu sözünü ettiğim yapılması gereken bu işti. Ama hiç kimse bu görevi istemiyordu. Genellikle bu işe birkaç yıl için biri atanıyordu. Seçilen insan da bu durumdan hiç hoşlanmıyordu. Oysa Delmarre görevi gönüllü olarak üstlendi, hayatı boyunca bunu yapmaya razı oldu. Durumun, zorla seçilen isteksiz uzmanlara bırakılamayacak kadar önemli olduğunu düşünüyordu. Sonunda beni de ikna etti: Tabii ben o işi hiçbir zaman gönüllü olarak kabul etmezdim. Ayrıca bu Delmarre için büyük bir özveri sayılırdı. Çünkü o kişisel temizlik ve sağlık konusunda âdeta bir fanatikti."

"İşinin ne olduğunu hâlâ kavrayabilmiş değilim."

Ouemot'un kırışık yanakları hafifçe kızardı. "Bunu Delmarre'ın asistanıyla konuşmanız daha doğru olmaz mı?"

Baley, "Bana daha önce Delmarre'ın bir asistanı olduğunu söylemek gereğini duysalardı," dedi. "Onunla çoktan konuşmuş olurdum."

Ouemot mırıldandı. "Buna üzüldüm. Ama Delmarre'ın bir asistanı olması da onun toplumsai sorumluluklarını ne kadar ciddiye aldığını gösteren diğer bir kanıttır. Daha önce bu işi yapan uzmanların yardımcıları yoktu. Ama Delmarre uygun bir genç bulunmasının şart olduğunu düşünüyordu. Onu kendisi eğitecek ve emekliye ayrıldığı ya da ... şey ... öldüğü zaman yerine tam bir profesyonel de bırakmış olacaktı." Yaşlı Solaria'lı derin derin içini çekti. "O öldü ve ben hâlâ yaşıyorum. Oysa Delmarre benden çok gençti. Onunla satranç oynardık. Sık sık."

"Bunu nasıl yapardınız?"

Ouemot kaşlarını kaldırdı. "Uygun biçimde."

"Yani birbirinizi görür müydünüz?"

Solaria'lının yüzünde dehşet dolu bir ifade belirdi. "Bu da nereden aklınıza geldi? Ben böyle bir şeye katlanabilseydim bile Delmarre buna kesinlikle razı olmazdı. Feotal mühendislik onun duygularını körleştirmemişti. Çok titiz bir adamdı o." "O halde nasıl?"

"İki tahta olduktan sonra herkes karşılıklı satranç oynayabilir." Solaria'lı ani bir hoşgörüyie omzunu silkti. "Eh, tabii siz Arzlısınız. Sürdüğüm taşlar onun tahtasında işaret edilirdi. Onunkiler de benim satranç tahtamda. Basit bir şeydi bu."

Baley, "Bayan Delmarre'ı tanıyor musunuz?" diye sordu.

"Birbirimizle bağlantı kurduğumuz oldu. Gladia Delmarre güç alanı ressamıdır. Eserlerinden bazılarını gördüm. Bir bakıma güzel şeylerdi bunlar. Ama Gladia'nın sanat eserleri yarattığı söylenemezdi. Yaptıkları dikkat çekiyordu, işte o kadar.

Yine de bunlar insanı eğlendiren, ve Gladia'nın zeki bir kadın olduğunu ortaya koyan şeylerdi."

"Sizce Gladia kocasını öldürebilir miydi?"

"Bu konuyu hiç düşünmedim. Kadınlar şaşırtıcı yaratıklardır. Ama bu olayın tartışma götürecek bir tarafı da yok. Öyle değil mi? Rikaine Delmarre'a ancak karısı onu öldürecek kadar yaklaşabilirdi. Delmarre, hiçbir durumda bir başkasıyla konuşmaya razı olmazdı. Son derecede titizdi, belki de titiz kelimesi yanlış. Delmarre'ın hiçbir anormal tarafı yoktu. Sapık bir yanı yani. O iyi bir Solaria'lıydı."

Baley sordu. "Beni gerçekten görmeye razı olmayı sapıkça bir şey diye tanımlar mısınız?"

Ouemot, "Evet," dedi. "Tanımlarım sanırım. Bence bunun müstehcen bir yanı var."

"Delmarre'ı siyasi nedenlerle öldürmüş olabilirler mi?"

"Ne?"

"Ondan 'gelenekçi' diye söz edildiğini duydum."

"Ah, hepimiz de öyleyiz."

"Yani Solaria'da Gelenekçi olmayan bir grup var mı?"

Ouemot ağır ağır, "Öyle kimseler olduğunu sanıyorum," diye cevap verdi. "Onlar geleneklere fazla bağlı olmayı tehlikeli buluyorlar. Nüfusumuzun azlığı üzerinde duruyorlar. Diğer dünyaların bizden çok kalabalık olduğunu unutamıyorlar. Diğer Dış Dünyalar bize saldırdıkları takdirde kendimizi savunamayacağımızı düşünüyorlar. Aptalca bir düşünce tarzı bu. Bu sözünü ettiğim tipte insanların sayısı az. Ve onların güçlü olduklarını sanmıyorum."

"Neden onların düşünce biçimlerinin aptalca olduğunu söylüyorsunuz? Nüfuslar arasındaki büyük farka rağmen durumu Solaria lehine dengede tutacak bir şey mi var? Örneğin yeni bir silah?"

"Evet bir silah var, ama bu yeni bir şey değil. Sözünü ettiğim bu insanlar da aptal değil de kör. Bu silahın devamlı kullanıldığının ve ona karşı koyulamayacağının farkında bile değiller."

Baley'nin gözleri kısıldı. "Ciddi misiniz?"

"Tabii."

"Bu silahın nasıl bir şey olduğunu biliyor musunuz?"

"Hepimizin de bilmesi gerekir. Durup da düşünürseniz Siz de bunu bildiğinizi anlarsınız. Belki durumu başkalarından biraz daha kolaylıkla görmemin nedeni sosyolog olmam. Bu aslında bir silah gibi kullanılmıyor. Kimseyi öldürmüyor, insana zarar vermiyor. Ama bu haliyle yine de karşı konulamayacak bir şey. Kimse bu silahı farketmiyor. Onun için de çok daha etkili."

Baley sinirlendi. "Bu öldürücü olmayan silah nedir?"

Ouemot, "Pozitronik robot," dedi.

ON BİR

Baley bir anda buz kesildi. Pozitronik robot, Uzaycıların Arzlılardan üstün olduklarını belirten bir simgeydi. Yeterli bir silah sayılır bu.

Baley, sesinin titremesine engel olarak, "Bu bir ekonomik silah," dedi. "Solaria, geliştirilmiş modeller kaynağı olarak Dış Dünyalar için önemli. Bu nedenle de o gezegenler Solaria'ya zarar vermeyecekler."

Ouemot kayıtsızca mırıldandı. "Bu apaçık bir durum: Ve biz bu sayede bağımsızlığımızı ilan edebildik. Oysa ben başka bir şey kasdediyorum. Daha ince, daha kozmik bir şeyi." Gözlerini parmaklarına dikmişti. Kafasından bir takım soyut düşünceler geçtiği anlaşılıyordu.

Baley, "Bu da sizin sosyolojik teorilerinizden biri mi?" diye sordu.

Ouemot, yüzünde beliren gurur dolu ifadeyi gizlemeyi başaramadı. Arzlı az kalsın gülecekti. Sosyolog, "Gerçekten de bu benim teorim," diye açıkladı. "Bildiğim kadarıyla kimsenin aklına gelmeyen bir şey bu. Ama insan Dış Dünyaların nüfusuna ilişkin bilgileri incelediği zaman durumu hemen farkediyor. Bir kere pozitronik robot yaratılalıdan beri her yerde gün geçtikçe daha fazla kullanılıyor." Baley hatırlattı. "Arzda değil."

"Yapmayın, Detektif Baley. Arzınız konusunda geniş bilgim yok. Ama robotların ekonominize girmeye başladıklarını biliyorum. Siz Arzlılar büyük kentlerde yaşıyorsunuz. Gezegenin açıklık yerlerinin önemli bir kısmında kimse yok. O halde çiftliklerinizi ve madenlerinizi kimler çalıştırıyor?"

Baley, "Robotlar," diye itiraf etti. "Ama ona bakarsanız pozitronik robotları da zaten Arzlılar icad etti."

"Sahi mi? Bundan emin misiniz?"

"Bunu başka kaynaklardan da öğrenebilirsiniz. Doğru bu."

"Çok ilginç. Ama robotların en etkisiz oldukları gezegen de yine Arz." Sosyologun yüzünde düşünceli bir ifade vardı. "Belki de buna Arzın nüfusunun çok fazla olması yol açıyordur. Bu işin başarılması daha uzun sürecek. Evet... Ama sizin Kentlerinizde bile yine de robotlar var."

Baiey, "Evet," dedi.

"Robotların sayısı elii yıl öncesine göre daha fazladır sanırım."

Baley sabırsızca başını salladı. "Evet."

"Durum anlaşılıyor. Farka yol açan şey zaman. Zamanla robotlar çalışan insanların yerini alırlar. Robot ekonomisi ancak bir tek yönde gelişebilir. Daha fazla robot ve daha az insan. Nüfusla ilgili bilgileri büyük bir dikkatle inceledim, hesaplar yaptım. Bilinen şeylere dayanarak bazı tahminlerde bulundum." Ouemot birden hayretle durakladı. "Bu matematiğin sosyolojiye uygulanması anlamına gelmiyor mu?"

Baley, "Geliyor," dedi.

"İddialarınızda bir gerçek payı olabilir o halde. Bu konuyu iyice düşünmem gerekecek sanırım. Çalışmalarım bazı kesin sonuçlara varmama yardım etti. Robotların çalışmasını kabul eden bir ekonomide, makine adam insan oranı devamlı olarak yükselir. Bunu engelleyecek yasalar çıkarılmasına rağmen yine de durum değişmez. Yükselme yavaşlar ama hiçbir zaman durmaz. Önce insan nüfusu artar. Ama robot sayısı daha da çabuk fazlalaşır. Kritik bir noktaya erişildikten sonra insan nüfusu azalmaya başlar. Böylece o gezegen toplum bakımından gerçek bir dengeye yaklaşmış olur. Aurora bunu yapmak zorunda kalacak. Hatta sizin Arz bile. Belki bu Arzda birkaç yüz yıl sürecek. Ama bu sonuç kaçınılmaz bir şey."

"Toplum bakımından gerçek dengeden kastınız nedir?"

"Bunun en güzel örneği Solaria'daki durumdur. Bu dünyada çalışmayan, rahat bir tek sınıf var. Bu da insanlardan oluşuyor,.. Onun için diğer Dış Dünyalardan korkmamız için bir neden yok. Belki sadece bir yüzyıl beklemek zorunda kalacağız. Bu sürenin sonunda bütün Dış dünyalar birer Solaria halini alacaklar. Bu bir bakıma insan tarihinin de sonu olacak. Daha

doğrusu tarih tamamlanacak böylece. Sonunda, en sonunda bütün insanların ihtiyaç duydukları ve istedikleri her şeyleri olacak. Biliyor musunuz, bir keresinde bir söz duymuştum. Mutluluğun izlenmesiyle ilgili bir deyimdi. Ne yazık ki kaynağını bilmiyorum."

Balay düşünceli bir tavırla, "'Yaratan, bütün insanlara ellerinden alınamayacak bazı haklar vermiştir,'" diye mırıldandı. "'Bunların arasında yaşamak, özgürlük ve mutluluğu izleme, bunu elde etme hakları da vardır.'"

"Tamam, tamam! Bu sözlerin kaynağı nedir?"

Baley, "Cok eski bir belge," dedi.

"Solaria'da bunun nasıl değiştirilmiş olduğunun farkında mısınız? Sonunda bütün Galakside durum aynı olacak. Mutluluğu kovalamak sona erecek. İnsanlara miras kalacak haklar, yaşamak, özgürlük ve mutluluk olacak. O kadar. Mutluluk." Baley alayla, "Belki," diye cevap verdi. "Ama sizin Solaria'da bir insan öldürüldü. Bir ikincisi de yakında ölebilir." Bu sözleri söyler söylemez de pişman oldu. Çünkü Ouemot'un yüzünde tokat yemiş gibi bir ifade belirdi. Yaşlı adam başını önüne eğdi. Kafasını kaldırmadan, "Sorularınıza elimden geldiği kadar cevap vermeye çalıştım," dedi. "İstediğiniz başka bir şey var mı?"

"Bu kadarı yeter. Çok teşekkür ederim, efendim. Arkadaşınızın ölümü yüzünden çok sarsıldınız. Sizi böyle bir zamanda rahatsız ettiğim için özür dilerim." Ouemot ağır ağır başını kaldırdı. "Yeni bir satranç arkadaşı bulmak zor olacak. Randevularına son derecede sadıktı. Oyunu da her zaman ustacaydı. Delmarre iyi bir Solaria'lıydı."

Baley usulca, "Anlıyorum," dedi. "Üç boyutlu aygıtınızı kullanmama izin verir misiniz? Bundan sonra görmem gereken kimseyle bağlantı kurmak istiyorum." Ouemot, "Tabii kullanabilirsiniz," diye cevap verdi. "Robotlarım sizin sayılır. Artık yanınızdan ayrılacağım. Görüşme sona erdi."

Ouemot gözden kaybolduktan otuz saniye sonra Baley'nin yanında bir robot belirdi. Arzlı bu yaratıkların nasıl yönetildiklerini düşündü yine. Ouemot'un ortadan kaybolurken bir dokunma panosuna doğru uzandığını

farketmişti, hepsi o kadar. Belki de genel bir işaretti bu. Robotlar bütün konuşmaları dinliyor, bir insanın her an neler isteyebileceğini de anlıyorlardı. Bazen hizmet eden bir robot belirli bir görev için kafa ya da vücut bakımından uygun olmuyordu. O zaman bütün robotları birbirine bağlayan radyo şebekesi çalışmaya başlıyor ve işe en uygun makine adam hemen görevi üstleniyordu.

Baley bir an Solaria'nın robotlardan oluşan bir ağla sarılı olduğunu düşündü. Bu ağın delikleri küçüktü ve devamlı olarak da ufalıyordu. İnsanlar bu deliklere sıkışıp kalmışlardı, Baley, Ouemot'un bütün dünyaların sonunda birer Solaria halini alacağına ilişkin sözlerini düşündü. Arzda bile böyle ağlar oluşacak ve delikler sıkışacaktı. Sonunda...

Baley, bir makinenin sakin duygusuz saygısıyla konuşan robotun sesiyle daldığı düşüncelerden uyandı. "Size yardım etmeye hazırım, efendim."

Baley, "Rikaine Delmarre'ın çalıştığı yerle nasıl bağlantı kurulacağını biliyor musun?" diye sordu.

"Evet, efendim."

Baley omzunu silkti. Gereksiz sorular sormaktan kaçınmayı hiçbir zaman öğrenemeyecekti. Robotlar her şeyi biliyorlardı. Nokta. Arzlı, insanın robotları ustalıkla yonetebilmesi için, diye düşündü, bu alanda uzman olması gerekiyor. Bir tür robotikçi. Acaba sıradan bir Solaria'lı bu işi nasıl başarıyor? Herhalde onlar da fazla başarılı olamıyorlar. Sonra robota, "Delmarre'ın çalıştığı yerle bağlantı kur ve bana onun asistanını bul," dedi. "Adam neredeyse onunla konuşmamı sağla." "Peki, efendim."

Robot gitmek için dönerken Arzlı onun arkasından seslendi. "Bir dakika! Delmarre'ın çalıştığı yerde şimdi saat kaç?"

"06.30 suları, efendim."

"Sabah mı?"

"Evet, efendim."

Baley yine güneşin doğup batmasına esir olan bu dünyaya kızdı. Gezegenin çıplak yüzeyinde yaşamanın sounucuydu bu. Usulca Arzı düşündü, sonra da bu fikri kafasından şiddetle kovdu. Dikkatini soruşturmaya verdiği zaman sarsılmıyordu. Ama Arza duyduğu özleme boyun eğdiği takdirde mahvolacaktı. "Sen yine de asistanı ara, delikanlı," dedi. "Ve bunun resmi bir iş olduğunu söyle. Diğer delikanlılardan biriyle de bana yiyecek yolla. Bir sandviç ve bir bardak süt yeter." Baley, içine bir tür füme et konulmuş sandviçi yerken dalgın dalgın, Gruer'in başına gelenlerden sonra Daneel her yiyecekten şüphelenecek, diye düşündü. Üstelik haklı da olabilir. Ama sandviçi kötü bir şey olmadan bitirdi ve sütü yudumlamaya başladı, ûuemot'tan istediklerini öğrenememişti. Yine de yararlı olmuştu bu konuşma. Bir şeyler öğrenmiş sayılırdı. Bilgiyi kafasında bir düzene sokarken ona aslında bir hayli şey öğrenmiş gibi geldi. Tabii bunların cinayetle ilgisi yoktu. Diğer önemli konuya bağlıydılar.

Robot döndü. "Asistan görüşmeyi kabul etti, efendim."

"Bir sorun çıktı mı?"

"Asistan uykudaydı, efendim."

"Ama uyandı değil mi?"

"Evet, efendim."

Asistan birdenbire Baley'nin karşısında belirdi. Yatakta doğrulup oturmuş, suratını öfkeyle asmıştı.

Baley sanki önünde birdenbire bir güç engeli belirmiş gibi irkildi. İşte önemli bir bilgi kırıntıcığını yine ondan saklamışlardı. Ve Arzlı yine uygun soruyu soramamıştı.

Hiç kimse Baley'e Rikaine Delmarre'ın asistanının bir kadın olduğunu açıklamak gereğini duymamıştı.

Kadının saçları olağan Uzaycı bronzundan biraz daha koyu renkti. İyice karışmıştı bu gür saçlar. Kadının yüzü oval biçimi, burnu biraz domatesimsi, çenesi de iriydi. Ağır ağır belinin hemen yukarısını, yanını

kaşıyordu. Baley, çarşafın aşağıya kaymayacağını umuyordu. Gladia'nın görüşmeler sırasında serbestçe davranıldığını söylediğini hatırlamıştı. Baley o anda uğradığı hayal kırıklığı yüzünden için için kendi kendisiyle o alay etti. Nedense bütün Uzaycı kadınların güzel olduklarına inanmış, Gladia da bu inancının güçlenmesine neden olmuştu. Oysa şimdi karşısında kaşınan bu kadın Arz ölçülerine göre bile çirkindi. Baley bu yüzden kadın konuşmaya başladığı zaman onun kalın sesini beğenmesine şaştı. Asistan, "Buraya bakın," dedi. "Saatten haberiniz var mı?" Baley, "Var," diye cevap verdi. "Ama gelip sizi göreceğim için önceden uyarmak istedim."

"Görmek mi? Ah..." Asistanın gözleri irileşti. Kadın elini çenesine götürdü. Parmağında bir yüzük vardı. Baley Solaria'ya geldiğinden beri ilk defa bir' süs eşyası görüyordu.

"Bir dakika! Siz benim yeni asistanım değilsiniz sanırım."

"Hayır, hayır. Benim öyle şeylerle ilgim yok. Ben buraya Rikaine Delmarre'ın ölümü olayını araştırmaya geldim."

"Ya? İyi ya, araştırın öyleyse!"

"Adınız nedir?"

"Klorissa Cantoro."

"Dr. Delmarre'la ne zamandan beri çalışıyordunuz?"

"Üç yıldan beri."

"Herhalde şimdi de çalışma yerindesiniz." Baley bu genel tanımlama yüzünden biraz sıkıldı. Ama 'foetus mühendisi' denilen bir insanın nasıl bir yerde çalıştığını da bilmiyordu.

Klorissa hoşnutsuzca, "Çiftlikte olup olmadığımı mı soruyorsunuz?" diye hormurdandı. "Tabii oradayım. Bizim patron öldürülenden beri buradan hiç ayrılmadım. Bana bir asistan verilinceye kadar da çiftlikten ayrılamayacağım anlaşılıyor. Ha, sahi, siz bunu sağlayabilir misiniz."

"Çok üzgünüm, efendim, ama böyle bir etkinliğim yok."

"Bir sorayım, dedim." Klorissa çarşafı bir yana iterek yataktan kalktı. Hiç utanmış gibi bir hali yoktu. Arkasında tek parça bir pijama vardı. Eiini ortadaki, boynuna kadar çıkan dikişe attı.

Baley telaşla, "Bir dakika," diye bağırdı. "Beni görmeye razıysanız o zaman bu görüşmeyi sona erdirebiliriz. Siz de yalnız başınıza giyinirsiniz?"

"Yalnız başıma mı?" Kadın, alt dudağını sarkıtarak merakla Baley e baktı. "Siz de pek titizsiniz. Öyle değil mi? Tıpkı patron gibi."

"Beni görecek misiniz? Çiftliği dolaşmak da istiyorum."

"Bu görme işini pek de anlamış değilim. Ama çiftliği seyretmek istiyorsanız, size yardımcı olabilirim. Bana yıkanmam, bazı şeyleri halletmem ve iyice uyanmam için zaman verin. O zaman bu program dışı dolaşma benim de hoşuma gider." "Ben hiçbir şeyi seyretmek istemiyorum.. İstediğim görmek."

Kadın başını yana eğdi. Zeki ve biraz da profesyonel bakışlarla Baley'i süzdü. "Siz cinsi sapık filan mısınız? Gen analiziniz en son ne zaman yapıldı?"

Baley, "Yakub adına!" diye söylendi. "Buraya bakın, ben Elijah Baley'im. Arzdan geldim."

Kadın heyecanla bağırdı. "Arzdan mı? Uzay adına! Burada ne işiniz var? Yoksa bu bir şaka mı?"

"Şaka değil. Ben sivil memurum. Bir detektif. Beni Delmarre'ın ölümü olayını araştırmam için davet ettiler."

"Ama ben herkesin Delmarre'ı karısının öldürdüğünü bildiğini sanıyordum. " "Hayır, efendim. Bu konuda bazı şüphelerim var. Sizi ve çiftliği görmeme izin verecek misiniz? Bir Arzlı olduğum için görüntülerle konuşmaya alışık değilim. Bu beni rahatsız ediyor. Güvenlik Müdürü de bana yardım edebilecek kimseleri görmeme izin verdi. İstiyorsanız size bu belgeyi de gösterebilirim."

"Şu belgeyi bir görelim bakalım."

Baley resmi şeridi kadının görüntüsünde ki gözlerine doğru uzattı.

Klorissa başını salladı. "Görmek! Pis şey bu. Ben de zaten pis bir işte çalışıyorum. Biraz daha pislik neyi değiştirir ki? Ama buraya bakın, sakın bana yaklaşmaya kalkışmayın. Benden iyice uzakta durmalısınız. Gerekirse birbirimize seslenir ya da robotlarla haber göndeririz. Anlıyor musunuz?"

"Anlıyorum."

Bağlantı kesildiği sırada kadının pijaması öndeki dikişten açılıverdi. Baley en son Kiorissa'nın, "Arzlı..." diye homurdandığını duydu.

Klorissa, "Bana yeteri kadar yaklaştınız," dedi.

Baley kadından altı metre kadar uzaktaydı. "Bu uzaklık iyi ama hemen içeri girmek istiyorum."

Arzlı nedense bu sefer eskisi kadar sarsılmamıştı. Uçak yolculuğuna pek aldırmamıştı ama aşırı gitmesi için bir sebeb de yoktu. Baley neredeyse daha rahat nefes alabilmek için yakasını çekiştirecekti ama kendisini tutttu.

Klorissa sert sert, "Neniz var sizin?" dedi. "Bitkin haldesiniz."

Baley mırıldandı. "Ben açık havaya alışık değilim."

"Doğru ya! Arzlılar! Her zaman bir yere kapatılmanız gerekiyor. Ya da böyle bir şey. Uzay adına!" Kadın, tiksintiyle dudaklarını yaladı. "O halde hemen içeri girin. Ama önce yolunuzdan çekilmeme izin verin... Tamam... Gelin bakalım." Kadın saçlarını örmüş, kalın iki örgüyü başına karmaşık geometrik biçimler oluşturacak şekilde dolamıştı. Baley, saçını bu biçime sokmak ne kadar sürdü acaba? diye düşündü. Sonra da robotları hatırladı. Herhalde bu işi usta ve yanılmaz parmaklarıyla bir robot yaptı. Bu saç biçimi kadının oval yüz biçimini daha belirgin bir hale sokuyor, çehresine simetri sağlıyordu. Bu da onu güzelleştirmemekle beraber çekici bir hava veriyordu. Klorissa yüzüne makyaj yapmamıştı. Elbisesi de süslü değildi. Bir iş kılığıydı onunki, koyu, donuk mavi bir şey. Yalnız kadının ellerini ve

kollarını dirseklerine kadar örten leylak rengi eldivenler bu kılığa hiç uymuyordu. Bundan da Klorissa'nın her zaman eldiven giymediği anlaşılıyordu. Baley, eldivenin parmaklarından birinin alttaki yüzük nedeniyle iyice kabarmış olduğunu da farketti.

Arzlı'yla Solaria'lı bir odanın iki ucunda durarak birbirlerine baktılar.

Baley, "Bu durum hoşunuza gitmiyor, değil mi, efendim?" diye sordu.

Klorissa omzunu silkti. "Neden hoşuma gitsin? Ben hayvan mıyım? Ama bu duruma dayanabilirim. Neticede insan şeylerle... şeylerle..." Durakladı, sonra her şeyi açık açık söylemeye karar vermiş gibi bir tavırla çenesini havaya kaldırarak ekledi. "Çocuklarla birlikte çalışırken iyice nasırlaşıyor..." 'Çocuk' kelimesini dikkatle, hecelere basa basa söylemişti.

"İşinizden hiç hoşlanmıyormuş gibi konuşuyorsunuz."

"Önemli bir iş bu. Yapılması da gerekiyor. Ama bu görev yine de hoşuma gitmiyor."

"Rikaine Delmarre'ın hoşuna gidiyor muydu?"

"Herhaldo gitmiyordu ama hiçbir zaman belli etmezdi. İyi bir Solaria'lıydı o." "Ve pek de titizdi."

Klorissa şaşırdı.

Ba'ey, "Bunu siz, kendiniz söylediniz," diye hasırlattı. "Bağlantı kurduğumuz zaman. Size yjlnız başınıza giyinebileceğinizi söyledim. Siz de, 'Patron kadar titizsiniz,' dediniz."

"Ya... Evet, o gerçekten ititizdi. Görüşme sırasında hiç de cüretli davranmazdı." "Bu olağanüstü bir şey miydi?"

"Aslında olmaması gerekir. İdeali uygun kılıkta olmaktır, ama kimse buna aldırmaz. Yani bağlantı kurulduğu zaman. Sonuçta bu karşı karşıya gelmek değildir, fazla zahmete değmez. ley neredeyse daha rahat nefes alabilmek için yakasını çekiştirecekti ama kendisini tutttu.

Klorissa sert sert, "Neniz var sizin?" dedi. "Bitkin haldesiniz."

Baley mırıldandı. "Ben açık havaya alışık değilim."

"Doğru ya! Arzlılar! Her zaman bir yere kapatılmanız gerekiyor. Ya da böyle bir şey. Uzay adına!" Kadın, tiksintiyle dudaklarını yaladı. "O halde hemen içeri girin. Ama önce yolunuzdan çekilmeme izin verin... Tamam... Gelin bakalım." Kadın saçlarını örmüş, kalın iki örgüyü başına karmaşık geometrik biçimler oluşturacak şekilde dolamıştı. Baley, saçını bu biçime sokmak ne kadar sürdü acaba? diye düşündü. Sonra da robotları hatırladı. Herhalde bu işi usta ve yanılmaz parmaklarıyla bir robot yaptı. Bu saç biçimi kadının oval yüz biçimini daha belirgin bir hale sokuyor, çehresine simetri sağlıyordu. Bu da onu güzelleştirmemekle beraber çekici bir hava veriyordu. Klorissa yüzüne makyaj yapmamıştı. Elbisesi de süslü değildi. Bir iş kılığıydı onunki, koyu, donuk mavi bir şey. Yalnız kadının ellerini ve kollarını dirseklerine kadar örten leylak rengi eldivenler bu kılığa hiç uymuyordu. Bundan da Klorissa'nın her zaman eldiven giymediği anlaşılıyordu. Baley, eldivenin parmaklarından birinin alttaki yüzük nedeniyle iyice kabarmış olduğunu da farketti.

Arzlı'yla Solaria'lı bir odanın iki ucunda durarak birbirlerine baktılar.

Baley, "Bu durum hoşunuza gitmiyor, değil mi, efendim?" diye sordu.

Klorissa omzunu silkti. "Neden hoşuma gitsin? Ben hayvan mıyım? Ama bu duruma dayanabilirim. Neticede insan şeylerle... şeylerle..." Durakladı, sonra her şeyi açık açık söylemeye karar vermiş gibi bir tavırla çenesini havaya kaldırarak ekledi. "Çocuklarla birlikte çalışırken iyice nasırlaşıyor..." 'Çocuk' kelimesini dikkatle, hecelere basa basa söylemişti.

"İşinizden hiç hoşlanmıyormuş gibi konuşuyorsunuz."

"Önemli bir iş bu. Yapılması da gerekiyor. Ama bu görev yine de hoşuma gitmiyor."

"Rikaine Delmarre'ın hoşuna gidiyor muydu?"

"Herhaldo gitmiyordu ama hiçbir zaman belli etmezdi. İyi bir Solaria'lıydı o." "Ve pek de titizdi."

Klorissa şaşırdı.

Ba'ey, "Bunu siz, kendiniz söylediniz," diye hasırlattı. "Bağlantı kurduğumuz zaman. Size yjlnız başınıza giyinebileceğinizi söyledim. Siz de, 'Patron kadar titizsiniz,' dediniz."

"Ya... Evet, o gerçekten ititizdi. Görüşme s.rasında hiç de cüretli davranmazdı." "Bu olağanüstü bir şey miydi?"

"Aslında olmaması gerekir. İdeali uygun kılıkta olmaktır, ama kimse buna aldırmaz. Yani bağlantı kurulduğu zaman. Sonuçta bu karşı karşıya gelmek değildir, fazla zahmete değmez.

Anlıyorsunuz değil mi? Ben de görüşme sırasında kılığıma hiç aldırmam. Yalnız patronla konuşacağım zaman durum değişirdi. Onun karşısında resmi bir kılıkta olmam şarttı."

"Dr. Delmarre'a hayranlık duyuyor muydunuz?"

"O iyi bir Solaria'lıydı."

Baley, "Buradan çiftlik diye söz ettiniz," dedi. "Bir ara da çocuklardan sözettiniz. Burada çocuk mu yetiştiriyorsunuz?"

"Bir aylıktan başlayarak... Solaria'daki her foetus buraya gelir."

"Foetus mu?"

"Evet. Ceninler yani." Kaşlarını çattı. "Ceninler buraya kadınlar hamile kaldıktan bir ay sonra getirilir. Bu konu sizi utandırıyor mu?"

Baley kısaca, "Hayır," dedi. "Beni dolaştırabilir misiniz?"

"Tabii. Ama bana yaklaşmayın."

Baley, uzun odaya yukarıdan bakarken yüzünde haşin, sabit bir ifade vardı. Onlarla oda arasında camdan bir bölme yükseliyordu. Arzlı diğer tarafın ısısının, nem oranın kusursuz bir kontrol altında tutulduğundan emindi. Herhalde mikroplar da öldürülüyordu. Odaya sıra sıra tanklar dizilmişti. Bunların içinde, dikkatle hazırlanmış dalgalı karışımda o küçücük yaratıklar yüzüyordu. Bu sıvıya ideal oranda bir besleyici de katılmıştı. Hayat ve gelişme sürüyordu.

Tanklardaki ceninler küçücük şeylerdi. Bazıları Baley'nin yumruğunun yarısından bile ufaktılar. Kafatasları şişkindi. Kol ve bacakları yeni gelişiyor, kuyrukları ortadan kayboluyordu.

Altı metre uzakta duran Klorissa, "E, hoşunuza gitti mi, Sivil Memur bey?" diye sordu.

Baley sordu. "Burada kaç cenin var?"

"Bu sabah yüz elli iki. Buraya her ay on beş yirmi cenin gönderilir. Biz de aynı sayıda çocuğu bağımsız hale getiririz."

"Gezegendeki tek kurum bu mu?"

"Öyle. Bu nüfusu sabit tutmak için yeterli. Bu gezegende insanlar üç yüz yaşına kadar yaşıyorlar. Nüfus da yirmi bin. Bu bina çok yeni. Yapılışına Dr. Delmarre nezaket etti. İşlemlerin çoğunu da değiştirdi. Artık feotus ölümü oranı hemen hemen sıfıra düştü."

Robotlar tankların arasında dolaşıyordu. Her tankın başında duruyor, bıkmadan, yorulmadan, dikkatle kontrolleri gözden geçiriyor, sıvının içindeki minicik embriyonlara bakıyorlardı.

Baley, "Anneleri kimameliyat ediyor?" diye sordu. "Yani şu küçücük şeyleri almak için."

Klorissa cevap verdi. "Doktorlar tabii."

"Dr. Delmarre mı?"

"Ne münasebet! Tıp doktorları. Siz Dr. Delmarre'ın böyle bir şeye tenezzül... Neyse, neyse..."

"Neden bu işi robotlar görmüyor?"

"Robotlar ameliyat mı yapacak? Birinci Kural bunu zorlaştırıyor, Bay Baley. Bir robot bir insanın hayatını kurtarmak için apandisit ameliyatı yapabilir. Tabii bunun nasıl yapılacağını biliyorsa. Ama sonradan önemli bir tamir görmesi gerekir yoksa hiçbir işe yaramaz. İnsan etini kesmek pozitronik bir beyni iyice yaralar. İnsan doktorlar, bu işi yapıyorlar. Zamanla onlar da nasırlaşıyor, hastayı görme gereğine alışıyorlar."

Baley, "Ama ceninlere robotların baktıklarını görüyorum," dedi. "Siz onların işine hiç karışıyor musunuz? Ya Dr. Delmarre?"

"Bazen, bir aksilik olduğu için işe karışmak zorunda kalıyoruz. Bir ceninde gelişmeyle ilgili bir bozukluk görüldüğü vakit örneğin. İşe insan hayatı karıştığı anlarda robotlar durumu doğru bir biçimde değerlendiremezler."

Baley başını salladı. "Yanlış karar verirler ve insan da ölür..."

"Ne münasebet! Bu işte asıl tehlike birine fazla değer vermek ve onu gereksiz yere kurtarmaktır." Kadının yüzünde haşin bir ifade belirdi. "Baley, biz feotus mühendisleriyiz. Mesleğimiz gereği dünyaya sağlıklı çocukların gelmesini sağlamak zorundayız. Sağlıklı çocukların. Anne ve babaların genleri tahlil edilir. En kusursuz bir tahlil bile bütün gen değişimlerinin ve bileşimlerinin iyi olmasını sağlayamaz. Ayrıca bir de değişkenlik sorunu vardır. Mutasyon sorunu. En büyük derdimiz de bu. Beklenmedik değişkenlikler. Bunun oranını binde bire indirmeyi başardık. Bu da her on yılda bir başımızın derde girdiği anlamına geliyor." Balkonda Baley'nin peşinden gelmesi için işaret etti. "Size bebek odalarını ve küçüklerin yatakhanelerini göstereceğim. Onlar buradaki ceninlerden çok daha büyük bir sorun. Onların bakımındaysa robotların çalışmalarına bir dereceye kadar güvenebiliyoruz."

"Neden?"

"Bir robota disiplinin ne kadar önemli bir şey olduğunu öğretmeye çalışsaydınız, ne demek istediğimi anlardınız, Baley. Birinci Kural onların bu gerçeği kavramalarını hemen hemen engelliyor. Çocukların daha konuşmaya başlar başlamaz bu gerçeği sezmediklerini de sanmayın. Ben üç yaşında bir küçüğün, 'Canımı yaktınız, bana zarar verdiniz' diye bağırarak on iki robotu birden durdurduğuna tanık oldum. Ancak çok ileri bir robot bir çocuğun özellikle yalan söyleyebileceğini anlıyor."

"Delmarre çocuklarla başa çıkabiliyor muydu?"

"Genellikle."

"Bunu nasıl başarıyordu? Aralarına girerek onları sarsıyor, akıllarını başlarına mı getiriyordu?"

"Dr. Delmarre mı? Onlara dokunur muydu hiç? Uzay adına! Ne münasebet! Ama Dr. Delmarre, küçüklerle konuşmasını da biliyordu. Robotlara anlaşılır ve kesin emirler vermesini de... Onun bir çocuğun görüntüsünü on beş dakika kadar seyrettiğini, bu sürede bir robotu onu tokatlama vaziyetinde tuttuğunu gördüm. Robota çocuğu dövdürdüğüne tanık oldum. Tokat tokat tokat... Böyle birkaç olaydan sonra o çocuk artık patrona karşı gelemiyordu. Ve Dr. Delmarre bu konuda ustaca, davranıyordu. Olaydan sonra robotun olağan bir tamirden geçmesi gerekiyordu, o kadar."

"Ya siz? Siz de zaman zaman çocukların arasına karışıyor musunuz?"

"Korkarım bazen bunu yapmak zorunda kalıyorum. Ben patron gibi değilim. Belki ileride işi uzaktan yönetmeyi başarabilirim. Şimdilik buna kalkıştığım takdirde sadece robotlara zarar veririm. Aslında robotları iyi yönetmek de bir sanattır. Bu zorunluluğu düşündüğüm zaman... Çocukların arasına girmek... Küçük hayvanlar!" Klorissa birdenbire dönerek Arzlıya bcıkti. "Onları görmek sizi sarsmaz değil mi?"

"Bu beni hiç etkilemez."

Kadın omzunu silkerek Baley'e alayla baktı. "Arzlı ne olacak". Tekrar yürümeye başladı. "Ne olduğunu sorabilir miyim? Nasıl olscı sonunda

katilin Gladia Delmarre olduğuna karar vereceksiniz. Buna mecbursunuz."

Baley, "Bundan pek emin değilim," dedi.

"Nasıl emin olamazsınız? Katil başka kim olabilir?"

"Başka olasılıklar da var, efendim. Başka adaylar!"

"Kimler mesela?"

"Şey... örneğin siz."

Klorisa'nın bu açıklamaya gösterdiği tepki Baley'i şaşırttı.

ON İKİ

Kadın güldü. Kahkahaları gittikçe yükseldi. Güldükçe güldü Klorissa. Sonunda tombul yüzü kızararak adeta morlaştı. Kadın soluk soluğa kaldı. Bir duvara dayanarak nefes almaya çalıştı.

"Lütfen yaklaşmayın," diye yalvardı. "Bir şeyim yok."

Baley ciddi ciddi, "Bu olasılık bu kadar komik mi?" dedi.

Klorissa cevap vermeye çalışırken tekrar gülmeye başladı. Sonra da, "Ah, siz gerçekten bir Arzlısınız," diye fısıldadı. "Ben nasıl katil olabilirim?"

Baley, "Delmarre'ı iyi tanıyordunuz," diye hatırlattı. "Âdetlerini biliyordunuz. Cinayeti siz planlamış olabilirsiniz."

"Gidip Delmarre'ı görebilir miydim sanıyorsunuz? Ona, başına bir şeyle vuracak kadar yaklaşabilir miydim? Siz bu durumu anlayamıyorsunuz, Baley."

Detektif kızardığını hissetti. "Ona neden yaklaşamayacaktınız, efendim? Çocukların arasına girerek böyle bir şeye alışmışsınız."

"Ama yaklaştığım sadece çocuklar..."

"Böyie şeyler birbirini izler. Benim burada olmama da dayanabiliyorsunuz." Kadın Baley'i horgördüğünü belirten bir tavırla, "Aramızda altı metre var," dedi. "Demin varlığıma bir süre katlanmak zorunda kaldığı için bayılma derecesine gelen bir adamın yanındaydım."

Klorissa birdenbire ciddileşti. "Tepkiler farklı olabilir."

"Ben de zaten buna işaret ediyordum. Çocukları görmeye alışıksınız. Bu sonunda Dr. Delmarre'a yeteri kadar yaklaşmanızı sağladı."

Artık Klorissa hiç gülmüyordu. "Nelere dayanabileceğimin hiç önemi olmadığına işaret etmek istiyorum, Mr. Baley. Titiz olan Dr. Delmarre'dı. Bu bakımdan Leebig kadar kötüydü o da. Hemen hemen. Onu görmeye belki dayanabilirdim. Ama Dr. Delmarre böyle bir şeye gelemezdi. O ancak Bayan Delmarre'ın kendisine yaklaşmasına izin verebilirdi. Sadece onun."

Baley, "Sözünü ettiğiniz Bu Leebig de kim," diye sordu.

Klorissa omzunu silkti. "Şu acayip dahilerden o. Bilmem ne demek istediğimi anlıyor musunuz? O patronla birlikte robotlar üzerinde çalıştı."

Baley bu bilgiyi belleğinin bir köşesine yerleştirdi ve yine konuya döndü. "Ama Delmarre'ı öldürmeniz için bir neden olduğu söylenebilir."

"Hungi neden?"

"Delmarre'ın ölümüyle bu kuruluşun başına geçtiniz."

"Ah, siz buna neden mi diyorsunuz? Uzay adına! Bu işi kim ister? Solaria'da kim? Aslında bu Delmarre'ın yaşamasını istemem için çok güçlü bir nedendi. Onun etrafında dönenmek, kendisini korumaya çalışmak için güçlü bir neden. Ah, hayır, Arzlı daha iyi bir sebep bulmalısınız."

Baley tek parmağıyla boynunu kararsızca kaşıdı. Kadının haklı olduğunu anlıyordu.

Klorissa ekledi. "Yüzüğümü farkettiniz mi. Bay Baley?" Bir an eldivenini çıkaracakmış gibi bir hareket yaptı, sonra durakladı.

Baley, "Evet, farkettim," dedi.

"Herhalde bunun anlamını bilmiyorsunuz?"

"Bilmiyorum." Arzlı acı acı, bilgisizliğimin sonu yok, diye düşündü.

"Kısa bir konferans vermemin bir sakıncası var mı?"

Baley birdenbire bağırdı. "Bu lanet olasıca dünyayı anlamama yardım edecekse hiçbir sakıncası yok!"

"Uzay adına!" Klorissa gülümsedi. "Herhalde size çok garip geliyoruz. Arz da bize garip gelirdi. Ne garip... Bakın, şu oda boş. İçeri girin, oturalım. Hayır, oda yeteri kadar geniş değil. Size ne yapacağımızı söyleyeyim. Siz içeri girip oturun, ben de burada dururum." Baley'nin odaya girebilmesi için koridorda iyice uzaklaştı. Sonra dönerek kapının karşısındaki duvara yaslandı. Bulunduğu yerden detektifi görebiliyordu.

Baley koltuğa otururken şövalyelik duyguları bir an buna itiraz eder gibi oidu. Ama adam isyanla, neden olmasın? diye düşündü. Uzaycı kadın ayakta kalsın daha iyi.

Klorissa kaslı kollarında göğsünde kavuştutarak, "Toplumumuzun anahtarı gen analizidir," diye başladı. "Tabii doğrudan doğruya genleri analiz etmeyiz. Her gen bir enzimi kontrol eder. Biz de enzimleri analiz edebiliriz. Enzimi öğrenirsen, vücut kimyasını da öğrenmiş olursun. Vücut kimyasını öğrenirsen, o insanı da tanırsın. Bütün bunları anlıyor musunuz?"

Baley, "Teoriyi anlıyorum," dedi. "Ama bunun nasıl uygulandığını bilmiyorum." "İşin o kısmı burada yapılıyor. Çocuk son cenin devresindeyken kanından örnekler alıyoruz. Böylece ilk ana hatları öğrenmiş oluyoruz. İdeal olarak bütün değişkenleri o evrede yakalamamız ve onların dünyaya gelme tehlikesini göze alıp alamayacağımıza karar vermemiz gerekir. Aslında bütün hataları ortadan kaldıracak kadar bilgimiz yok henüz. Belki ileride bunu da başarırız. Her neyse... Doğumdan sonra testleri sürdürüyoruz. Hem vücut sıvılarını inceliyoruz, hem biyopsi yapıyoruz. Küçük kızlar ve oğlanların erginliğe erişmeden nasıl insanlar olduklarını kesinlikle anlıyoruz."

Birdenbire Baley eski, saçma bir sözü hatırladı. "Küçük kızlar şeker ve baharattan oluşurlar..."

Klorissa, "Gen yapımızı gösteren kotlu yüzükler takarız," dedi. "Eski bir gelenektir bu.

Solaria'lıların insan neslini geliştirmesiyle ilgilenen Ojenik bilimine göre ayıklanmadıkları devirden kalan biraz da ilkel bir alışkanlık. Günümüzde herkes sağlıklı artık."

Baley, "Ama siz hâlâ yüzüğünüzü takıyorsunuz," diye mırıldandı. "Neden?" Kadın müthiş bir gururla, utanıp sıkılmadan, "Çünkü ben olağanüstü bir insanım," dedi. "Dr. Delmarre uzun bir süre kendisine bir asistan aradı. Olağanüstü biri gerekiyordu ona. Kafalı, zeki, çalışkan, dengeli biri. Özellikle dengeli. Çocukların arasına girmesini öğrenebilecek ve bu yüzden sinirleri bozulmayacak biri."

"Delmarre çocuklara katılamıyordu, öyle değil mi? Bu onun dengesiz bir tip olduğunu mu gösteriyordu?"

Klorissa, "Bir bakıma öyleydi denilebilir," diye açıkladı. "Çoğu zaman bu istenilecek türde bir dengesizlik de sayılabilirdi. Siz ellerinizi yıkıyorsunuz değil mi?"

Arzlı ellerine baktı. Bunlar yeteri kadar temizdiler. "Evet."

"Pekâlâ. Kirli ellerden acil bir durumda bile yağlı bir makineyi tamir edemeyecek kadar tiksinmek de bir dengesizlik arazı sayılabilir. Ama günlük yaşam sırasında bu tiksinti temiz kalmanızı sağlar. Bu da iyi bir şeydir."

"Anlıyorum. Devam edin."

"Başka söyleyecek bir şey yok. Gen bakımından Solaria'da kaydedilen en sağlıklı üç insandan biri de benim, işte bu nedenle yüzüğü takıyorum. Bu, birlikte taşımaktan hoşlandığım bir rekor sayılır."

"Sizi kutlarım."

"Beni aşağı görüyormuş gibi konuşmanıza gerek yok. Bu benim başardığım bir şey olmayabilir. Bu sonucu anne ve babamın genlerinin körce birleşmelerinin sağladığı kesin. Ama yine de insana gurur veren bir şey. Ama kimse benim cinayet gibi psikotik bir şeye kalkışacağıma inanmaz. Gen karakteristiğim böyle bir şeyi engeller. Onun için beni boş yere suçlamayın."

Baley omzunu silkti ve bir şey söylemedi. Kadının gen özellikleriyle kanıtları birbirine karıştırdığı anlaşılıyordu. Solaria'nın geri kalan kısmının

da aynı hatayı yapacağı kesindi.

Klorissa, "Şimdi küçükleri görmek ister misiniz?" diye sordu.

"Teşekkür ederim. Evet."

Koridorlar sanki sonsuzluğa kadar uzanıyorlardı. Binanın epey büyük olduğu belliydi. Burası Arzın Kentlerindeki dev apartmanlar kadar geniş değildi. Ama bir gezegenin dış derisine yapışmış olan tek bir bina için yine de çok büyük sayılabilirdi.

İçeride yüzlerce beşik vardı. Pembe yüzlü bebekler ağlıyor, uyuyor ya da mama yiyorlardı. Emeklemeye başlamış küçükler için oyun odaları vardı.

Klorissa istemeye istemeye, "Bu yaşta bile o kadar kötü sayılmazlar," diye itiraf etti. Ama onlarla çok sayıda robotun uğraşması gerekiyor. Yürüme çağına gelinceye kadar hemen hemen her bebeğe bir robot düşüyor."

"Neden bu?"

"Biri onlarla özei .olarak ilgilenmediği takdirde hastalanıyorlar."

Baley başını salladı. "Evet. Sevilme ihtiyacı ortadan kaldırılamayan bir şey sanırım."

Klorissa kaşlarını çatarak sert sert, "Bebeklerin ilgiye ihtiyaçları vardır," dedi. Baley, "Robotların sevgi ihtiyacına karşılık verebilmeleri beni biraz şaşırttı," diye karşılık verdi.

Kadın hızla Arzlıya döndü. Aralarındaki uzaklığa rağmen yüzündeki hoşnutsuzca ifade kolaylıkla görülüyordu. "Buraya bakın, Baley. Pis kelimeler kullanarak beni sarsmak istiyorsanız bundan vaz geçin. Uzay adına! Bir çocuk gibi davranmayın." "Sizi sarsmak mı?"

"O kelimeyi ben de kullanabilirim! Sevgi! Daha kısa, üç harflik bir kelime ister misin? Aşk! Aşk! İşte istediğiniz oldu, bundan sonra doğru dürüst davranmaya çalışın."

Baley müstehcenlik konusunda kadınla tartışmaya girmek zahmetine katlanacak değildi. "O halde şöyle söyleyelim: robotlar çocuklarla yeteri kadar ilgilenebiliyorlar mı?"

"Bu belli olmuyor mu? Yoksa bu çiftlik başarılı olamazdı. Robotlar çocuklarla oynuyorlar. Onlara sarılıyorlar. Çocuklar da o zaman onların robot olmasına aldırmıyorlar. Ama üçle on yoş arasında bir çok sorun çıkıyor."

"Ya?"

"O sürede çocuklar birbirleriyle oynamakta ısrar ediyorlar. Hem de hiç seçim yapmadan."

"Herhalde buna izin veriyorsunuz."

"Başka çare bulamıyoruz. Sorumluluklarımızı da hiçbir zaman unutmuyoruz. Onlara olgun bir insan için gerekli olan şeyleri öğretmemiz gerektiğini yani. Her çocuğun sıkıca kapatılabilecek özel bir odası var. Daha başlangıçta hepsinin yalnız yatmaları gerekiyor. Bunda ısrar ediyoruz. Sonra her gün 'ayrılma saatleri' var. Yıllar geçerken bu süre de uzatılıyor. Böylece bir çocuk on yaşına geldiği zaman bir hafta süreyle sadece görüntülerle konuşarak yetinmeyi başarıyor. Tabii görüntü makineleri çok ayrıntılı. Çocuklar dışarıyı, hareket halindeki kimseleri seyredebiliyorlar. Hem de bütün gün."

Baley, "Bir içgüdüyü, böyle, tamamiyle kontrol altına almış olmanız beni şaşırtıyor," dedi. "Bunu kontrol altına aldığınız kesin. Yine de hayret duyuyorum."

Klorissa sordu. "Hangi içgüdü?"

"Toplu halde yaşama güdüsü. Böyle bir güç var. Çocukken onların birbirleriyle oynamakta ısrar ettiklerini kendiniz söylediniz."

Klorissa güldü. "Siz buna güdü mü diyorsunuz? Öyle de olsa ne çıkar? Uzay adına! Bir çocuk içgüdüleri yüzünden düşmekten korkar. Ama ergin insanlar yüksek yerde çalışabilmeleri için eğitilebilirler. Her zaman düşme

tehlikesi olmasına rağmen bunu başarırlar. Yüksek iplerin üzerinde jimnastik gösterileri yapıldığını hiç görmediniz mi? Bazı dünyalarda insanlar çok yüksek binalarda yaşıyorlar. Çocuklar yine içgüdüleriyle gürültüden de korkuyorlar. Ama böyle gürültüler paniğe kapılmanıza neden oluyorlar mı?"

Baley, "Hayır," dedi. "Mantıklı nedenler bunu engelliyor."

"Aslında Arz sessiz bir yer olsaydı sizler de rahatça uyuyamazdınız. Bu konuda bahse bile girerim. Uzay adına! İyi, etkili bir eğitime yenilmeyen bir tek içgüdü bile yoktur. Bu insanlar bakımından doğrudur. Çünkü insanlardaki güdüler zaten zayıftır. Hatta, doğru yolu seçtiğiniz takdirde, her yeni kuşağın eğitilmesi giderek daha da kolaylaşır. Bir evrim meselesidir bu,"

Baley, "Nasıl?" dedi.

"Anlamıyor musunuz? Her insan gelişirken kendi evrim tarihini tekrarlar. İçerideki ceninlerin önce solungaçları ve kuyrukları vardır. O evreyi atlamaları imkânsızdır. Küçükler de aynı biçimde toplumsal hayvan evrimini geçirmek zorundadırlar. Ama bir cenin evrimin ancak yüz milyon yılda tamamlayabildiği bir evreyi nasıl bir ayda aşabiliyorsa, bizim çocuklar da toplumsal hayvan evresini yine aynı çabuklukla sona erdirebiliyorlar. Dr. Delmarre her yeni kuşakla bu evrenin daha hızlı sona ereceğine inanıyordu."

"Öyle mi?"

"Evet. Dr. Delmarre bazı hesaplar yapmıştı. Şimdiki gelişme hızına göre çocuklar üç bin yıl sonra hemen birbirlerinin görüntüleriyle konuşmaya başlayacaklar. Patronun başka fikirleri de vardı. Robotların geliştirilmelerini, kafa dengesini kaybetmeden çocukları disipline sokacak bir duruma getirilmelerini istiyordu. Neden olmasın? Çocuğun yarın iyi bir yaşam sürmesi için onun bugün disiplin altına sokulması gerekir. Aslında bu Birinci Kuralın gerçek anlamı sayılır. Tabii robotların bunu anlamaları sağlanabilirse."

"Böyle robotlar geliştirildi mi?"

Klorissa başını salladı. "Ne yazık ki geliştirilemedi. Dr. Delmarre'la Leebig bazı deney modellerinin üzerinde çalışıp duruyorlardı."

"Bazı modeller Dr. Delmarre'ın malikanesine gönderilmiş miydi acaba?" "Ah, evet. Dr. Delmarre, robotlarla sık sık deneyler yapardı."

"Dr. Delmarre öldürüldüğü sırada yanında bir robot varmış. Bunu duydunuz mu?"

"Evet, söylediler."

"Onun nasıl bir model olduğunu biliyor musunuz?"

"Bunu Leebig'e sorun. Demin de söylediğim gibi o bir robotik uzmanı ve Dr. Delmarre'la birlikte çalışıyordu."

"Bu konuda hiçbir şey bilmiyor musunuz?"

"Hayır, hiçbir şey bilmiyorum."

"Aklınıza bir şey gelirse bana haber verin."

"Olur, veririm. Dr. Delmarre'ın sadece son robot modelleriyle de ilgilendiğini sanmayın. Dr. Delmarre, 'İleride bir gün döllenmemiş yumurtalar sıvıhava ısısındaki bankaıarda toplanacak,' derdi. 'Ve bunlar suni dölleme için kullanılacak. Böylece öjenik prensipleri gerçekten uygulanmış olacak. İnsanların birbirlerini görme gereği de tümüyle ortadan kalkacak.' Onun bu fikirlerinin hepsini kabul etmezdim. Ama Dr. Delmarre ileri fikirli bir adamdı. Çok iyi bir Solaria'lıydı o." Klorissa bir an durdu sonra da çabucak ekledi. "Dışarı çıkmak ister misiniz? Beşsekiz yaş arası grupların dışarıda oynamaları için ısrar edilir. Onları oyun oynarken görebilirsiniz."

Baley, "Bunu yapmaya çalışacağım," dedi. "Ama çabucak içeri girmek zorunda kalabilirim."

"Ah, evet, bunu unutmuştum. Belki de dışarı hiç çıkmamanız daha iyi olur." "Hayır." Baley kendisini zorlayarak gülümsedi. "Ben açık havaya alışmaya çalışıyorum."

Rüzgar insanın nefes almasını zorlaştırıyordu. Aslında hava soğuk değildi, ama rüzgarın teması ve elbisesinin derisinin üzerinde oynayışı Baley'nin buz gibi olmasına yol açtı. Arzlı konuşmaya çalıştığı zaman dişleri birbirine vuruyordu. Bu yüzden kelimeleri teker teker aralıklarla söylemek zorunda kalıyordu. Sisli, yeşilli mavili ufka bakmak gözlerinin ağrımasına yol açıyor, hemen ayağının altındaki bahçe yoluna baktığı zaman biraz rahatlayabiliyordu. Baley en çok başını kaldırarak o bomboş, masmavi gökyüzüne bakmaktan kaçınıyordu. Gökyüzü bomboştu, zaman zaman beyaz buluta lar kayarak geçiyor ve o çıplak güneş gözleri kamaştıracak kadar parlıyordu.

Bütün bunlara rağmen Baıey koşmak, kendisini kapalı bir yere atmak isteğini yenebiliyordu.

Klorissa'nın on adım kadar gerisinden giden Arzlı bir ağacın yanından geçerken elini ihtiyatla uzatarak buna dokundu. Ağacın gövdesi sert ve kabaydı. Eğrelti otlarına benzeyen yapraklar yukarıda kımıldanıyor, hışırdıyorlardı. Ama Baley başını kaldırarak onlara bakmadı. Canlı, yaşayan bir ağaçtı bu!

Klorissa seslendi. "Kendinizi nasıl hissediyorsunuz."

"İyiyim."

Kadın, "Buradan bir grup küçüğü görebilirsiniz," dedi. "Bir oyuna dalmışlar. Oyunları robotlar organize ediyor ve küçük hayvanların birbirlerini tekmeleyerek gözlerini oymalarını engelliyorlar. İnsan biri gerçekten yanında olduğu zaman bunu yapabilir."

Baley başını ağır ağır kaldırdı. Bakışlarını beton dökülmüş yoldan çim alana ve oradan da yokuşun aşağısına kaydırdı. İleriye, daha ileriye baktı. Ama dikkatle. Korktuğu takdirde gözlerini hemen ayakkabılarının burnuna dikmeye hazırdı. Gözleriyle etrafı yokluyordu âdeta...

Küçük kız ve erkek çocuklar deli gibi koşuyorlardı. Dünyanın dış kabuğunda koşuştuklarına, yukarıdaysa hava ve uzaydan başka bir şey olmamasına aidırdıkıarı da yoktu. Zaman zaman aralarında çevikçe dolaşan bir robot ışıldıyordu. Çocukların gurultusu uzaktan anlaşılmaz çığlıklar gibi

geliyordu. Klorissa, "Bu çok hoşlarına gidiyor," dedi. "İtişip kakışmak. Kavga edip, düşmek. Ayağa kalkmak. Birbirlerine böylece durmadan dokunmak. Uzay adına? Çocuklar büyümeyi nasıl başarıyorlar bilmem ki?"

Baley sordu. "Şu daha büyük çocuklar ne yapıyorlar?" Bir kenarda duran ayrı bir grup çocuğu işaret ediyordu.

"Onlar görüntü. Bir arada değiller. Görüntü aygıtı sayesinde birlikte dolaşıyor, konuşuyor, yarışıyor ve oyun oynayabiliyorlar. Birbirlerine dokunmak dışında her şeyi yapabiliyorlar."

"Çocuklar buradan ayrıldıkları zaman nereye gidiyorlar?"

"Kendi malikanelerine. Genellikle ölüm sayısı, çiftlikten ayrılmaya hazır olan çocuklarınkine eşittir."

"Yani onlar anne ve babalarının malikanelerine mi gidiyorlar."

"Uzay adına! Ne münasebet! Bir çocuk reşit olduğu sırada babasının ölüvermesi şaşılacak bir raslantı sayılır. Öyle değil mi? Hayır. Çocuklar boşalan herhangi bir malikaneye yerleşiyorlar. Onların vaktiyle babalarının olan bir malikanede daha büyük bir mutluluk duyacaklarını da sanmıyorum. Tabii anne ve babalarının kim olduğunu öğrendikleri takdirde..."

"Anne ve babalarını bilmiyorlar mı?"

Klorissa kaşlarını Kaldırdı. "Niçin bilsinler?"

"Anneler ve babalar çocuklarını görmek için buraya gelmiyorlar mı?"

"Ne acayip bir düşünce sisteminiz var! Bunu neden yapsınlar?"

Baley, "Bir şeyi öğrenmek istiyorum," dedi. "Kendi açımdan bir noktanın aydınlanması gerekiyor. Bir kimseye çocuğu olup olmadığını sormak terbiyesizlik mi sayılıyor?"

"Bu çok özel ve mahrem bir soru. Öyle değil mi?"

"Bir bakıma."

"Ben nasırlaştım artık. Çocuklar benim işim. Ama diğerleri benim durumumda değiller."

Baley sordu. "Çocuğunuz var mı?"

Klorissa yutkunurken gırtlak kemiği pek belirgin bir biçimde titreşti. "Bunu hak ettim sanırım. Sizin de cevap almayı hakettiğiniz gibi. Hayır, yok."

"Evli misiniz?"

"Evet. Kendi malikanem de var. Buradaki acil durum olmasaydı, şimdi malikanemde rahatça oturacaktım. Buraya kalkıp gelmediğim takdirde bütün robotları yönetebileceğime güvenemiyorum." Kadın mutsuz bir tavırla döndü, sonra eliyle işaret etti. "İşte çocuklardan biri düştü. Ve tabii ağlıyor."

Robot uzun adımlarla küçüğe doğru gidiyordu.

Klorissa, "Şimdi çocuğu alıp, ona sarılacak," diye açıkladı. "Önemli bir şey olmuşsa beni çağıracaklar." Sinirli sinirli ekledi. "Buna gerek Olmayacağını umarım."

Baley derin bir nefes a.dı. Solda, on beş metre kadar ileride üç ağacın küçük bir üçgen oluşturduklarını farketmişti. O tarafa doğru yürüdü. Ayaklarının altında otlar yumuşak ve iğrençti. Yumuşaklıkları insanda tiksinti uyandırıyordu, tıpkı çürümekte olan bir leşin üstünde yürümeye benziyordu. Arzlı neredeyse bu düşünce yüzünden öğürmeye başlayacaktı.

Baley sonunda kendisini ağaçların arasına atarak bunlardan birinin gövdesine yaslandı. Bu, hemen hemen tamamlanmamış duvarıarın arasına sığınmaya benziyordu. Güneş artık yaprakların arasından gözüken titrek ışıltılar halini almıştı. Bu ışıltılar birbirlerine bağlı olmadıkları için güneş korkulacak bir şey olmaktan çıkıyordu.

Klorissa yolda durmuş ona bakıyordu. Sonra yaklaşarak aralarındaki uzaklığı yarıya indirdi.

Baley sordu. "Ben bir süre burada kalabilir miyim?"

Klorissa, "Tabii!" dedi.

Baley, "Çocuklar çiftlikten ayrıldıktan sonra onların birbirleriyle ilişki kurmalarını nasıl sağlıyorsunuz?" diye sordu.

Klorissa, "Bu onlara düşen bir görev değil," dedi. "Çiftler gen analizi sonucu oluşturululurlar. Çoğu zaman daha pek gençken. Bu mantıklı bir yol değil mi?" "Her zaman istekli olurlar mı?"

"Evlenme konusunda mı? Hiçbir zaman istemezler bunu. Evlilik son derece sarsıcı bir olaydır. önce birbirlerine alışmaları gerekir. Her gün kısa sürelerle birbirlerini yakından da görürler. O ilk tiksinti geçtikten sonra durum düzelir."

"Ya eşlerinden hoşlanmazlarsa?"

"Ne? Gen analizi onların eşleştirilmelerinin uygun olduğunu açıkladıktan sonra bu neyi değiştirir?"

Baiey telaşla, "Anladım, anladım," dedi. Arzı düşünerek içini çekti.

Klorissa mırıldandı. "Öğrenmek istediğiniz başka bir şey var mı?"

Baley orada daha fazla kalmakla eline bir şey geçip geçmeyeceğini düşündü. Klorissa'ylcı yaptığı konuşmanın sona ermesi onu hiç üzmeyecekti. Hele cenin mühendisliği konusundan bıkmıştı. Artık planının ikinci kısmını uygulayabilirdi. Tam kadına cevap vermek için ağzını açtığı sırada Klorissa uzaktaki birine bağırdı. "Sen, çocuk! Oradaki! Ne yapıyorsun?" Sonra omzunun üzerinden detektife seslendi. "Arzlı! Baley! Dikkat et! Dikkat et!"

Baley kadının sözlerini anlayamadı, ama Klorissa'nın sesindeki telaşı farketmişti. Sinirlerinin gerilmesine neden olan o baskı birdenbire kalktı ve adam paniğe kapılıverdi. Açık hava ve gökyüzü denilen o sonsuz kubbenin uyandırdığı dehşet onu sardı. Baley saçma sapan bir şeyler söyledi. Kendisi

de ağzından anlamsız heceler döküldüğünün farkındaydı. Sonra da diz üstü düştü. Sanki her şeyi uzaktan seyre çalışıyormuş gibi ağır ağır yan döndü.

İç çekişine benzeyen bir hışırtı duydu ve bunun sert bir çatırdıyla sona erdiğini farketti. Sanki bu sesler çok uzaktan gelmişti.

Baley gözlerini yumdu ve parmaklarıyla yüzeye çıkmış ince bir ağaç kökünü yakaladı. Tırnakları toprağa battı.

Baley gözlerini açtığında aradan bir dakika kadar geçmişti. Klorissa hâıâ uzakta duran bir çocuğu sert sert azarlıyor, bir robot sessizce kadının yakınında bekliyordu. Ba.ey gözlerini kaçırmadan önce çocuğun elinde ipli bir şey olduğunu farketti.

Arzlı derin derin soluyarak kendisini zorladı ve ayağa kalktı. Daha önce dayandığı ağacın gövdesinde ışıldayan maden çubuğa baktı. Bunu çekiştirdi. Ok kolaylıkla yerinden çıktı. Gövdeye fazla girmemişti bu. Baley okun ucuna baktı ama dokunmadı. Uç kütleşmişti. Arzlı o anda yere çökmeseydi bu muhakkak derimi delecekti, diye düşündü.

Baley ancak iki defa çabaladıktan sonra bacaklarını oynatabildi. Klorissa'ya doğru bir adım atarak, "Sen," diye seslendi. "Sen, çocuk!"

Kadın ona döndü. Yüzü kızarmıştı. "Bir kaza oldu. Yaralandınız mı?"

"Hayır. Bu nedir?"

"B'r ok. Bu bir yayla atılıyor. Yaya bağlı gergin ip okun fırlamasını sağlıyor." Çocuk küstahça bağırdı. "Böyle işte!" Havaya bir ok atarak kahkahalarla gülmeye başladı. Saçları sarı, ince vucudu da çevikti.

Kıorissa, "Sana disiplin cezası verilecek," dedi. "Haydi git."

Baley haykırdı. "Bir dakika!" Dizini uğuşturdu. Yere düştüğü sırada dizi taşa gelmiş ve berelenmişti. "Sormak istediğim bazı sorular var. Adın nedir?" Çocuk kayıtsızca, "Bik," dedi.

"O oku bana mı attın, Bik?"

"Evet."

"Zamanında uyarılmasaydım ve kaçmasaydım ok bana gelecekti. Bunun farkında mısın?"

Bik omzunu silkti. "Sana nişan almıştım zaten."

Klorissa telaşla atıldı. "Durumu açıklamama izin verin. Okçuluk çocukların ilgilenmesini istediğimiz bir spor. Çocuklar bu spor sayesinde bir araya gelmelerine gerek kalmadan yarışabiliyorlar... Korkarım bazı çocuklar robotlara nişan alıyorlar. Bu onları eğlendiriyor, robotlara da zararı dokunmuyor. Çiftlikte benden başka ergin kimse yok. Çocuk sizi gördüğü zaman herhalde robot olduğunuzu sandı."

Baley kadını dikkatle dinledi. Kafası berraklaşmaya başlıyordu. Uzun yüzündeki her zamanki haşin ifade daha da belirgin bir hal almıştı. "Bik, benim bir robot olduğumu mu sandın?"

Çocuk, "Hayır," dedi. "Sen bir Arzlısın."

"Pekâlâ. Git artık!"

Bik döndü ve ıslık çalarak uzaklaştı.

Baiey robota baktı. "Sen! Çocuk benim Arzlı olduğumu nereden öğrendi? Yoksa o oku attığı sırada yanında değil miydin?"

"Onun yanındaydım, efendim. Ona sizin bir Arzlı olduğunuzu söyledim." "Ona bir Arzlının ne olduğunu da anlattın

mı?"

"Evet, efendim."

"Arzlı nedir?"

"Aşağılık bir insan. Onun Solaria'ya girmesine de izin verilmemelidir. Çünkü bir Arzlı mikrop yuvasıdır."

"Peki bunu sana kim anlattı, delikanlı?"

Robot sesini çıkarmadı.

Baley, "Bunu sana kimin söylediğini biliyor musun?" diye sordu.

"Bilmiyorum, efendim. Ama bu bilgi, bellek bankamda var."

"Demek çocuğa mikrop taşıyan aşağılık bir yaratık olduğumu söyledin. O da hemen bana okla nişan aldı. Ona neden engel olmadın?"

"Engel olacaktım efendim. Bir insana zarar gelmesine izin vermezdim. Bir Arzlıya bile. Ama Bik çok çabuk hareket etti. Ben onun kadar hızlı davranamadım." "Belki de bir Arzlı olduğumu yani tam anlamıyla bir insan sayılamayacağımı düşündün. Bir an kararsızca durakladın."

"Hayır, efendim."

Robot bunu sakin bir tavırla söylemişti ama Baley'nin dudakları haşin bir öfkeyle büküldü. Robot bunu inkar eder ve doğruyu söylediğini de sanabilirdi. Oysa Baley gerçeği anlamış olduğundan emindi. Detektif sorau. "çocuğun yanınaa ne yapıyordun?"

"Onun oklarını taşıyordum, efendim."

"Onları görebilir miyim?" E,ini uzattı. Robot ona yaklaşarak yirmi dört kadar oku uzattı. Baley, ağaca çarpan ilk oku dikkatle ayağının dibine bıraktı. Diğerlerini teker teker inceledi. S.onra bunları tekrar robota vererek ayağının dibindeki oku aldı.

"Çocuğa bu oku neden verdin?"

"Bunun bir nedeni yoktu, efendim. Daha önce benden ok istedi. Elime de ilk bu ok geldi. Bik etrafına bakınarak bir hedef aradı. Sonra gözü size ilişti. Bana, 'Bu yabancı insan kim?' diye sordu. Ben de ona anlattım!.."

"Neler anlattığını biliyorum. Sadece ona verdiğin bj okun arka ucunda kurşuni kanatiar var. Diğer okların hepsininki de siyah."

Robot sadece oka baktı.

Baley "Çocuğu buraya sen mi getirdin?" dedi.

"Biz Bik'le amaçsız dolaşıyorduk, efendim."

Arzlı okun hedefe doğru uçtuğu iki ağaç arasındak açıklığa baktı. "Bu Bik denilen çocuk çiftlikteki en iyi okçu olmasın?"

Robot başını eğdi. "En iyi okçumuz o, efendim."

Klorissa bağırdı. "Bunu nasıl tahmin ettiniz?"

Baley alayla mırıldandı. "Bu belli bir şeydi. Şimdi lütfen şu kurşuni kanatlı oka ve bir de diğerlerine bakın. İçlerinden sadece kurşuni kanatlı okun ucu yağlı. Ben melodramdan hoşlanmam, efendim, ama siz beni uyararak hayatımı kurtardınız. Bana atılan o okun ucu zehirli."

ON ÜÇ

Klorissa, "İmkânsız," dedi. "Uzay adına! İmkânsız bu."

"Uzay adına, toprak adına, dünyanın dibi adına! Hangisini isterseniz o olsun! Çiftlikte ölmesine aldırmayacağınız bir hayvan var mı? Onun postunu şu okla bir çizin ve neler olacağını seyredin."

"Ama neden biri..."

Baley haşince, "Bunun nedenini biliyorum," diye kadının sözünü kesti. "Benim için önemli olan bunu kimin yaptığı?"

"Kimse yapmış olamaz."

Baley başının tekrar dönmeye başladığını hissederek vahşi bir öfkeyle oku Klorissa'ya doğru fırlattı. Kadın yere düşen oka baktı.

Baley haykırdı. "Onu alın! Deneme yapmak istemiyorsanız, oku ortadan kaldırın. Oku orada bırakırsanız, o zaman çocuklardan biri bunu alır. Ve sonunda hoşunuza gitmeyecek bir kaza olur."

Klorissa telaşla oku alarak baş ve işaret parmaklarıyla tuttu.

Baley, binanın en yakındaki kapısına koştu. Oku hâlâ ihtiyatla tutan Klorissa da onun peşinden içeri girdi.

Etrafındaki duvarlar Arziının kendisini biraz toplamasına yardım etti. "Oka zehiri kim sürdü?"

"Düşünemem bile!.."

"Bu işi çocuğun yaptığını sanmıyorum. Onun annesiyle babasının kim olduğunu söyleyebilir misiniz?"

Klorissa sıkıntılı sıkıntılı, "Kayıtlara bakabiliriz," diye mırıldandı.

"Demek akrabalıkları gösteren kayıtlar var?"

"Gen analizi için bunlar gerekli."

"Çocuk annesiyle babasının kimler olduğunu bilebilir mi?"

Klorissa heyecanla, "Hiçbir zaman," dedi.

"Bunu öğrenmenin bir yolunu bulabilir mi?"

"Usulca kayıt odasına girmesi gerekir. Bu da imkânsız."

"Ergin bir insan çiftliğe geldi ve çocuğunun hangisi olduğunu sordu diyelim..." Klorissa kızardı. "Öyle şey olmaz."

"Ama bir an böyle yaptığını düşünelim. Bu soruyu sorduğu takdirde ona cevap verir misiniz?"

"Bilmiyorum. Bir kimsenin çocuğunun kim olduğunu bilmeyi istemesi yasalara aykırı bir durum değil. Ama böyle bir âdet yok."

"Siz ona çocuğunun kim olduğunu açıklar mısınız?"

"Açıklamamaya çalışırım. Dr. Delmarre bunu kesinlikle yapmazdı. Bundan eminim. O akrabalıklarla ilgili bilginin sadece gen analizi için kullanılabileceğine inanırdı. Belki ondan önce çiftlikte kurallar bu kadar sıkı değildi... Bütün bu soruları neden soruyorsunuz?"

"Bu çocuğun beni zehirlemeyi istemesi için bir neden yok. Ama anne ve babası dolayısıyla böyle bir girişimde bulunmuş olabilir."

"Bütün bunlar çok korkunç." Klorisa iyice sarsıldığı için Arzlıya her zamankinden daha fazla yaklaştı. Hatta bir elini de detektife doğru uzattı. "Bütün bunlar olacak şeyler mi? Patron öldürüldü. Az kalsın siz de ölüyordunuz. Solaria'da şiddete baş vurmak için hiçbir neden yoktur ki!.. Her istediğimize sahibiz! Hepimiz de! Kişisel hırs diye bir şey yoktur burada. Kimse birbirleriyle olan akrabalıklarını bilmez. Bu nedenle aileyle

ilgili hırs diye de bir şey olamaz. Genler bakımından hepimiz de sağlıklıyız." Birdenbire yüzündeki ifade değişti, gözleri parladı. "Bir dakika! Bu ok zehirli olamaz. Beni ikna etmenize izin vermemeliydim."

"Neden birdenbire buna karar verdiniz?"

"Bik'in yanındaki robot yüzünden. O okun zehirlenmesine hiçbir zaman izin vermezdi. Robotun, bir insana zarar verecek bir şey yaptığına inanmak imkânsız. Birinci Kural böyle bir şeyi engeller."

Baley, "Öyie mi?" dedi. "Acaba bu Birinci Kural nedir?"

Klorissa ona boş gözlerle baktı. "Ne demek istiyorsunuz?"

"Hiç... Oku inceletin. Ucundakinin zehir olduğunu anlayacaksınız!" Bu konu Baley'i hiç ilgilendirmiyordu artık. Okun ucundakinin zehir olduğunu biliyordu. Bu kuşku götürmeyecek bir gerçekti. "Hâlâ Dr. Delmarre'ı karısının öldürdüğüne inanıyor musunuz?"

"Orada sadece Gladia Delmarre varmış."

"Anlıyorum. Ama bana zehirli oku attıkları sırada bu çiftlikte de sizden başka ergin insan yoktu."

Kadın telaşla bağırdı. "Benim bu olayla bir ilişkim yok!"

"Belki... Ve belki Bayan Delmarre de suçsuz. Görüntü aygıtınızı kullanabilir miyim?"

"Evet, tabii."

Baley, kiminle görüşmek istediğini biliyordu. Bu yüzden ağzından, "Gladia Delmarre'ı bulun," Sözleri çıktığı zaman buna kendisi de şaştı.

İlgili robot bir şey söylemeden bu emri yerine getirdi. Baley onun düğmelere basışını şaşkınlıkla seyrederken kendi kendine, neden bu emri verdim, diye sordu. Bunun nedeni biraz önce Gladia'dan söz etmemiz mi? Yoksa son konuşmamızın sona eriş tarzı beni biraz üzdüğü için mi onu görmek istedim? Yoksa tıknaz, insanı sarsacak kadar pratik bir kadın olan

Klorissa beni fazla sıktığı için rahatlamak mı istedim? Gladia'yı bu nedenle mi seçtim? Kendisini savunmak ister gibi içinden ekledi. Yakub adına! Bazan insan çalışmalarını iç güdüsüyle geliştirmek zorunda kalır.

Gladia Delmarre birden Arzlının karşısında belirdi. Otuduğu büyük, dik arkalıklı koltuk kadının her zamankinden daha ufak tefek ve savunmasız görünmesine yol açıyordu. Gladia'nın saçları geriye taranarak, gevşek bir topuz halinde toplanmıştı. Kulaklarında pırlantaya benzeyen taşlarla süslenmiş, uzun küpeler vardı. Sade elbisesinin belli iyice oturtulmuştu.

Gladia alçak sesle, "Benimle bağlantı kurmana sevindim, Elijah," dedi. "Ben de seni bulmay çalışıyordum."

"Günaydın, Gladia." Baley için için, yoksa, 'İyi akşamlar,' demem mi gerekiyordu, diye düşündü. Onun kılığından günün hangi zamanı olduğu anlaşılmıyor ki. Sonra, "Neden beni bulmaya çalışıyordun?" dedi.

"Son görüşmemizde öfkelendiğim için çok üzüldüğümü söylemek istiyordum. Bay OlivaW seni nerede bulabileceğimi bilmediğini söyledi."

Baley bir an diğer robotların göz hapsine aldıkları Daneel'i görür gibi oldu. Az kalsın gülecekti. "Bu önemli değil. Birkaç saat sonra gelip seni göreceğim." "Tabii. Madem... görmek mi dedin?"

Baley ciddi ciddi, "Karşılıklı konuşacağız," dedi.

Gladia'nın gözleri irileşti. Genç kadın tırnaklarını koltuğu kaplayan düzgün plastiğe batırdı. "Bunun için bir neden var mı?"

"Şart bu."

"Bence bu..."

"Buna razı olacak mısın?"

Gladia gözlerini Arziıdan kaçırdı. "Bu gerçekten şart mı?"

"Evet. Ama önce görmem gereken başka biri var. Kocan robotlarla ilgileniyormuş. Bunu sen bana söyledin. Aynı şeyi başkalarından da

duydum. Ama o bir r.obotik uzmanı değildi sanırım."

"Rikaine bir robot uzmanı olarak eğitilmemişti, Elijah." Gladia hâlâ adama bakmıyordu.

"Ama bir robotik uzmanıyla çalışıyordu, değil mi?"

Genç kadın hemen, "Jothan Leebig'le," dedi.. "O benim çok yakın arkadaşımdır."

Baley bağırdı. "Öyle mi?"

Gladia şaşırdı. "Bunu söylememem mi gerekirdi?"

"Neden söylemeyesin? Doğru olduğuna göre..."

"Ben yanlış izlenimler uyandıracak sözler söylemekten korkuyorum. Sanki... şeymişim gibi... Bir suç işlediğine herkesin inanmasının ne demek olduğunu bilemezsin..."

"Telaşlanma! Leebig'le nasıl arkadaş oldun?"

"Ah, bilmem ki... Bir kere o bizim yanımızdaki malikanede oturuyor. Görüşme enerjisi hemen hemen sıfır. Onun için birbirimizi her zaman hareket halinde görebiliyoruz. Hem de hiç zorluk olmadan. Onunla birlikte yürüyüşlere çıkıyoruz. Daha doğrusu çıkardık."

"Senin biriyle yürüyüş yaptığından haberim yoktu."

Gladia kızardı. "Ben görüntülerden söz ediyorum. Ah, neyse... Senin bir Arzlı olduğunu sık sık unutuyorum. Hareket halindeyken aygıtlar üzerine çevrilir. Aradaki bağlantı kesilmeden istediğin tarafa gidebilirsin. Ben kendi malikanemde dolaşırım, o da kendi bahçesinde. Ama sanki bir arada olursunuz." Başını dikleştirdi. "Hoş bir şeydir bu." Sonra birdenbire kıkır kıkır güldü. "Zavallı Jothan."

"Neden böyle söylüyorsun?"

"Bizim gerçekten birlikte dolaştığımızı sandığını düşündüm de... Jothan birinin böyle düşündüğünü duysaydı herhalde yüreğine inerdi."

"Neden?"

"O bu konuda çok titizdir. Bana beş yaşındayken insanları görmekten vaz geçtiğini söyledi. Daha o yaşta görüntüyle bağlantı kurmakta ısrar etmiş. Bazı çocuklar böyledir. Rikaine..." Gladia bir an şaşkın durakladı, sonra sözlerini sürdürdü. "... Kocam Rikaine'le Jothan'dan söz ediyorduk. O bana tüm çocukların giderek böyle davranacaklarını söyledi. 'Bu bir tür toplumsal evrim,' dedi. 'Böylece görüntülerle bağlantı kurma taraflısı olan çocuklar yaşayacaklar...' Sen de aynı fikirde misin?"

Baley, "Ben bu konuda uzman değilim," dedi.

"Jotham evlenmeye bile razı olmuyor. Rikaine bu yüzden ona çok kızmıştı. Jothan'a, 'Sen toplum düşmanısın,' dedi. 'Genel bankada senin genlerine de ihtiyaç var.' Ama Jothan bu konuyu düşünmeye bile razı olmadı."

"Bunu red etmeye hakkı var mıydı?"

Gladia kararsızca, "Hayır..." diye mırıldandı.. "Ama o eşsiz bir robot uzmanıdır ve Solaria'da robotculara çok değer verilir. Herhalde onun bu tutumuna biraz göz yumdular. Sanırım Rikaine, artık Jothan'la çalışmayacaktı. Bana bir keresinde Jothan'ın kötü bir Solaria'lı olduğunu söyledi."

"Bunu Jothan'ın yüzüne karşı da söyledi mi?"

"Bilmiyorum... Öldüğü güne kadar Jothan'la çalıştı."

"Ama Jothan evlenmeye yanaşmadığı için onun kötü bir Solaria'lı olduğunu da düşünüyordu, öyle mi?"

"Rikaine bir gün bana evliliğin hayatın en zor dayanılacak ayrıntısı olduğunu söyledi. 'Ama buna katlanılması gerekiyor,' diye ekledi."

"Peki, sen ne düşündün?"

"Hangi konuda, Elijah?"

"Evlilik konusunda. Evliliğin, hayatın en zor dayanılacak ayrıntısı olduğu fikrinde misin?"

Gladia'nın yüzü ağır ağır ifadesizleşti. Kadin duygularının yüzüne yansımamasına çalışıyor gibiydi. "Bu konuda hiç düşünmedim."

Baley, "Demin Jothan Leebig'le her zaman yürüyüşe çıktığını söyledin," dedi. "Sonra da durakladın ve bunu eskiden yaptığından söz ettin. Yani artık adamla gezmeye çıkmıyor musun?"

Gladia başını salladı. Yüzünde yeniden bir ifade belirmişti. Kederdi bu. "Öyle. Nedense artık onunla yürüyüşe çıkmıyoruz. Jothan'la bir iki defa bağlantı kurdum. Her seferinde işi vardı."

"Bu kocanın ölümünden sonra mı oldu?"

"Hayır. Daha önce de aynı cevapla karşılaştım. Birkaç ay önce."

"Acaba Dr. Delmarre, Leebig'e seninle artık ilgilenmemesini mi emretmişti?" Gladia şaşırdı. "Neden emretsin? Jothan bir robot değil ki. Ben de öyle. Biz nasıl emir dinleriz? Neden Rikaine de emirler versin?"

Baley ne demek istediğini açıklamak zahmetine katlanmadı. Bu işi ancak Arz kavramlarına uygun bir biçimde yapabilirdi. Tabii o zaman genç kadın ne demek istediğini yine de kavrayamazdı. Baley ne dediğini açıklayabildiği takdirde de Gladia sadece tiksinti duyardı. Arzlı, "Benimki sadece bir soruydu," dedi. "Leebig'le işim bittikten sonra seninle tekrar bağlantı kuracağım, Gladia. Ha, sahi, saat kaç?" Bu soruyu sorar sormaz da pişman oldu. Robotlar ona zamanın Arzla ilgili karşıtını açıklayabilirlerdi. Ama Gladia, Solaria birimlerine göre karşılık verebilirdi. Baley de bilgisizliğinin sık sık ortaya çıkmasından bıkmıştı.

Oysa Gladia sadece nitelikle ilgili bir cevap verdi. "Akşam üzeri.."

"Leebig'in malikanesinde de öyle olmalı."

"Ah, tabii."

"İyi. Seni olabildiğince çabuk aramaya çalışacağım. Ondan sonra karşılıklı ne zaman konuşacağımızı kararlaştırırız."

Gladia yine kararsızca durakladı. "Bu gerçekten şart mı?"

"Öyle."

Genç kadın alçak sesle, "Olur," dedi.

Leebig'le bağlantı kurulurken bir gecikme oldu. Baley de bundan yararlanarak bir sandviç daha yedi. Sandviçi ona orijinal paketinin içinde getirildi. Baley daha ihtiyatlı davranıyordu artık. Pakedi açmadan önce üzerindeki damgayı iyice inceledi. Sandviçi de öyle.

Robotun verdiği süt kutusunu da aldı. Süt henüz tam anlamıyla erimemişti. Arzlı, kutuyu dişleriyle açarak, sütü bardağa doldurmadan böylece içti. Bir taraftan da sıkıntıyla, kokusu, tadı olmayan, etkisi geç gözüken zehirler de var, diye düşünüyordu. Bunlar enjektörle ya da yüksek başınçlı iğnejetle yiyeceğe karıştırabilir. Sonra bu düşünceyi çocukça bularak kafasından kovdu.

O ana kadar cinayetler belirli bir biçimde işlenmişti. Cinayet girişimleri için de aynı şey söylenebilirdi. Başa hızla vurulmanın, bir bardak suya on kişiyi öldürecek kadar zehir karıştırmanın ince bir tarafı yoktu. Kurbana doğru açık açık atılan zehirli bir okun da öyle. Baley yine büyük bir sıkıntıyla, zaman bölümlerini böyle aşıp durursam, dedi kendi kendine, doğru dürüst yemek yeme fırsatı bile bulamam. Bu devam ettiği sürece rahatça uyuyamam da.

Robot ona yaklaştı. "Dr. Leebig kendisini yarın aramanızı istedi. Şimdi önemli bir işle meşgulmuş."

Baley ayağa fırlayarak kükredi." O adama söyle..." Durakladı. Robota bağırıp çağırmasının bir yararı yoktu. Yani insan istediği takdirde haykırabilirdi ama bu sonucu çabuklaştırmazdı. Bu bakımdan bir fısıltı da aynı etkiyi yapardı. Arzlı daha normal bir tavırla, "Dr. Leebig'e profesyonel bir iş arkadaşının ölümü olayını araştırdığımı söyle," dedi. "Sadece robotuyla bağlantı kurabiiiyorsan, bu sözlerimi ona tekrarla. O iş arkadaşı

çok iyi bir Solaria'lıydı. Dr. Leebig'in işinin bitmesini bekleyemem. Eğer benimle beş dakika sonra görüşmezse uçağa atlarım ve bir saatten daha az bir süre sonra da karşısına dikilirim. Yani onu görürüm. Bu kelimeyi kullan. Görmek kelimesini. Böylece bir yanlışlık olmaz."

Baley tekrar sandviçine döndü.

Daha beş dakika sona ermeden Leebig ya da Arzlının Robotik uzmanı olduğunu tahmin ettiği bir Solaria'lı Baley'nin karşısında belirdi. Öfkeyle bakıyordu. Baley de aynı hiddetle adamı süzdü. Leebig dimdik duran, ince bir adamdi. Siyah, patlakça gözlerindeki dalgın ifadeye şimdi öfke de katılmıştı. Solaria'lının bir göz kapağı hafifçe düşüktü.

Adam, "Arzlı siz misiniz?" dedi.

"Dr. Rikaine Delmarre'ın ölümü olayını araştırmakla görevli Yedinci Sınıf Sivil Memur Elijah Baley. Adınız nedir?"

"Ben Dr. Jothan Leebig'im. Tam çalışırken beni rahatsız etme küstahlığını nasıl gösterebildiniz?"

Baley sakin sakin, "Çok kolay oldu," dedi. "Bu benim işim."

"O halde işinizi başka yerde yapın."

"Daha önce sormam gereken birkaç soru var, Doktor. Dr. Delmarre'ın en yakın iş arkadaşlarından biriydiniz sanırım. Öyle değil mi?"

Dr. Leebig birdenbire yumruğunu sıktı. Telaşla bir şömineye doğru gitti. Bunun rafında küçücük, saate benzer gereçler çalışıyorlardı. Zamanla ilgili, karmaşık hareketleri insanı âdeta ipnotize ediyordu. Görüntü aygıtı Leebig'in üzerine çevrilmişti. Bu yüzden adam ilerlerken görüntü alanından çıkmadı. Bunun yerine Leebig yürürken oda hafifçe yükselip alçalarak geriledi sanki.

Leebig, "Gruer, bizi bir yabancı çağırmakla tehdit ediyordu," dedi. "Eğer o yabancı sizseniz..."

"Evet, benim."

"O halde sizi buraya bütün itirazlarıma rağmen çağırdılar. Görüşme sona erdi!" "Henüz ermedi. Bağlantıyı kesmeyin." Baley hem sertçe sesini yükseltmiş, hem de parmağını kaldırmıştı. Parmağıyla robotik uzmanını işaret ediyordu. Leebig adeta büzüldü. Dolgun dudakları tiksinti dolu bir ifadeyle gerildi. Baley, "Sizi görme konusunda blöf yapmıyordum," diye ekledi.

"Arzlılara özgü bayağılıkları bir tarafa bırakın, lütfen."

"Ben sadece size amacımı açıkça anlatmaya çalışıyorum. Beni dinlemeye başka türlü razı olmadığınız takdirde sizi göreceğim. Yakanıza yapışacak ve beni zorla dinlemenizi sağlayacağım."

Leebig Arzlıya dik dik baktı. "Siz pis bir hayvansınız."

"Öyle olsun. Ama dediğimi yapacağım."

"Malikaneme zorla girmeye kalktığınız takdirde, ben de... ben de..."

Baley kaşlarını kaldırdı. "Beni öldürür müsünüz? Sık sık böyle tehditler savurur musunuz?"

"Ben sizi tehdit etmedim."

"O halde benimle şimdi konuşun. Kaybettiğiniz bu sürede bir hayli iş başarılabilirdi. Siz Dr. Delmarre'ın yakın bir iş arkadaşıydınız, öyle değil mi?" Robotik uzmanı başını eğdi. Ağır ağır, düzenle nefes alırken omuzları hafifçe oynuyordu. Başını kaldırdığında kendisini iyice toplamıştı. Hatta, çabuçak, neşesizce gülmeyi bile başardı. "Evet, öyle."

"Anladığıma göre Delmarre yeni model robotlarla ilgileniyordu?"

"Evet."

"Ne tür robotlar?"

"Siz bir robot uzmanı mısınız?"

"Değilim. Konuyu, uzman olmayan birinin anlayacağı bir biçimde anlatın." "Bunu yapabileceğimi pek sanmıyorum."

"Deneyin! Örneğin yanılmıyorsam Delmarre çocukları disiplin altına sokmayı başaracak robotlar yapılmasını istiyordu. Bunun için neler yapılması gerekiyordu?"

Leebig bir an kaşlarını kaldırdı. "Bunu pek basit bir biçimde, ince ayrıntıları atlayarak anlatayım. Delmarre'ın istediğini sağlamak için Sikorovich çift yolu tepkisini W65 seviyesinde kontrol eden C entegralini güçlendirmek gerekiyordu." Baley, "Bilmece," dedi.

"Gerçek bu."

"Benim için bilmeceden farksız. Bunu bana başka nasıl açıklayabilirsiniz?" "Bu, Birinci Kuralın biraz zayıflatılması anlamına geliyordu."

"Neden? Bir çocuk kendi iyiliği için disipline sokulur. Teori böyle değil mi?" "Ah, gelecekteki iyiliği için." Leebig'in gözleri heyecanla parlıyordu. Adam dinleyicisi olduğunu unutmuş ve bu yüzden daha konuşkanlaşmıştı. "Bunun basit bir kavram olduğunu sanıyorsunuz. Kaç kişi gelecekte sağlanacak büyük bir iyilik uğruna basit bir sıkıntıya katlanır? Bir çocuğa şimdi kendisine tatlı gelen şeyin daha sonra midesini ağrıtacağını öğretmek ne kadar sürer? Ama bir robotun bütün bunları anlamasını istiyorsunuz...

"Bir robot bir çocuğun canını yaktığı zaman pozitronik beyninde güçlü yıkıcı bir potansiyel oluşur. Bunun etkisini gidermek için robotun bu hareketin ileride iyi sonuçlar vereceğini anlamasını sağlarsınız. Böylece bir zıtpotansiyel oluşur. Bunu sağlayabilmek için gereken yollar ve alt devreler pozitronik beynin yüzde elli oranında genişletilmesine yol açar. Ya da diğer devreleri feda edersiniz." Baley, "O halde böyle bir robot yapmayı başaramadınız," dedi.

"Başaracağım da yok. Kimse öyle bir robot yapamayacak."

"Dr. Delmarre öldüğü sırada bu türde bir robot üzerinde deneyler mi yapıyordu?" "Öyle bir robotun üzerinde değil. Bizi başka pratik modeller de

ilgilendiriyor." Baley usulca, "Dr. Leebig ," dedi. "Robotik konusunda daha fazla bilgi sahibi olmam gerekiyor. Sizden bunu bana öğretmenizi isteyeceğim."

Leebig şiddetle başını salladı, düşük göz kapağı daha indi. Sanki adam göz kırpma alışkanlığını korkunç bir biçimde hicvediyordu. "Bir robotik kursunun bir dakikadan daha uzun süreceğini sizin de bilmeniz gerekir. Benimse zamanım yok."

"Bu konuyu bana yine de öğretmelisiniz. Solaria'da her şeye robot kokusu sinmiş. Eğer zamana ihtiyacımız varsa o zaman sizi görmem şart demektir. Ben bir Arzlıyım. Görüntülerle konuşarak rahatça çalışamam."

Leebig'in vücudu Baley'in ummadığı kadar kasıldı. "Bir Arzlının fobileri beni hiç ilgilendirmiyor. Sizi görmem imkânsız."

"Size en çok neyi sormak istediğimi açıkladığım zaman fikrinizi değiştireceğinizden eminim."

"Bu durumu değiştiremez. Hiçbir şey bunu yapamaz."

"Öyle mi? O halde şunu dinleyin: Bence pozitronik robotun bütün tarihçesi boyunca Birinci Kural özellikle yanlış söylendi."

Leebig sarsıldı. "Yanlış mı söylendi? Deli! Çılgın! Budala! Neden?"

Baley gayet sakindi. "Robotların cinayet işleyebilecekleri gerçeğini gizlemek için tabii."

ON DÖRT

Leebig'in ağzı ağır ağır açıldı. Baley önce adamın kendisine hiddetle dişlerini gösterdiğini sandı. Sonra da büyük bir hayretle Solaria'lının gülümsemeye çalıştığını anladı. Bu o zamana kadar gördüğü en başarısız gülümseme çabasıydı. Leebig, "Öyle söylemeyin," dedi. "Bunu hiçbir zaman söylememelisiniz." "Neden?"

"Çünkü robotlara duyulan güveni sarsabilecek en önemsiz bir şey bile zararlıdır. Robotlara güvenememek insanlarda görülen bir hastalıktır." Leebig, sanki küçük bir çocuğa nutuk çekiyordu. Avaz avaz haykırmak istediği bir şeyi usulca söylemiş gibi bir hali vardı. Aslında ölüm cezasının infazını istemesine rağmen karşısındaki kimseyi iknaya çalışıyordu sanki. "Robotik biliminin tarihçesini biliyor musunuz?"

"Biraz."

"Arzlıların bunu bilmeleri gerekir. Evet. Robotların başlangıçta insanlardaki Frankestein kompleksine karşı savaşmak zorunda kaldıklarından haberiniz var mı? İnsanlar onlardan şüpheleniyorlardı. Robotlara güvenemiyor, onlardan korkuyorlardı. Bu nedenle robotik adeta gizli bir bilim dalı halini aldı. Uç Kural robotların kafalarına bu kuşkuları gidermek için yerleştirildi. Yine de Arz bir robot toplumunun gelişmesine hiçbir zaman izin vermedi. Öncülerin galaksiye yayılmak için Arzdan ayrılmalarının bir nedeni de budur. Robotların insanları fakirlikten ve çalışmaktan kurtaracakları toplumlar kurabilmek için. O zaman bile o kuşku kafalardan hiçbir zaman silinmedi. Basit bir bahaneyle hortlamaya her an hazırdı."

Baley sordu. "Siz şimdiye kadar robotlar konusunda kuşkuyla karşılaştınız mı?" Leebig öfkeyle, "Hem de Kaç kere," dedi.

"Siz ve diğer robotik uzmanları bu yüzden mi gerçekleri biraz çarpıtmaya razısınız? Şüphelerden mümkün olduğu kadar kurtulmak için!.."

"Gerçekleri çarpıttığımız yok."

"Yani Uç Kural yanlış söylenmiyor mu?"

"Hayır!"

"Kuralların yanlış tekrarlandıklarını kanıtlayabilirim. Beni bunun aksi olduğuna ikna edemediğiniz takdirde her şeyi bütün Galaksiye de açıklarım."

"Siz çıldırmışsınız. Bilmiyorum hangi kanıtlara dayanıyorsunuz ama onların hepsi de yanlış."

"Bu konuyu tartışalım mı?"

"Fazla uzun sürmemesi şartıyla, evet."

"Karşılıklı konuşacağız ama? Beni göreceksiniz?"

Leebig'in ince yüzü çarpıldı. "Olmaz!"

"İyi günler, Leebig. Nasıl olsa başkaları beni dinlerler."

"Durun! Büyük Galaksi adına! Durun!"

"Beni görecek misiniz?"

Robotik uzmanı elini ağır ağır kaldırarak çenesine doğru götürdü. Baş parmağını ağzına sokarak boş gözlerle Baley'e baktı.

Baley, acaba beş yaşından önceki günlere mi dönüyor, diye düşündü. Böylece beni görmesi yasal mı sayılacak? Tekrarladı. "Beni görecek misiniz?"

Leebig başını ağır ağır sallayarak, "Bunu yapamam," diye inledi. "Yapamam.." Ağzındaki baş parmağı yüzünden sözleri zorlukla anlaşılıyordu. "İstediğinizi yapın."

Baley adama bakıyordu. Leebig duvara doğru döndü. Dimdik sırtı büküldü. Ve adam titreyen elleriyle yüzünü örttü.

Baley, "Pekâlâ," dedi. "Aygıtın yardımıyla konuşmaya razı oluyorum."

Leebig'in arkası hâlâ dönüktü. "Bana bir dakika izin verin. Hemen döneceğim." Baley o arada kendi ihtiyaçlarıyla ilgilendi. Banyonun aynasında yeni yıkadığı yüzüne bakarak, Solaria'yı ve Solaria'lıları anlamaya başladım mı? diye sordu. Bundan pek de emin değildi.

İçini çekerek bir düğmeye dokundu. Bir robot gözüktü. Arzlı dönüp ona bakmadan, "Çiftlikte benim kullandığımdan başka üç boyutlu aygıt var mı?" diye sordu.

"Başka üç aygıt daha var, efendim."

"Klorissa Cantoro'ya, hanımına bu aygıtı bir süre kullanacağımı söyle. İşim bittiği zaman haber vereceğim. O arada rahatsız edilmek istemiyorum."

"Peki, efendim."

Baley, yerine döndü. Odanın az önce Leebig'in durduğu köşesi hâlâ boştu. Ama görüntü bozulmamıştı. Baley oturarak beklemeye başladı; neyseki fazla uzun sürmedi bu.

Leebig içeri girdi. O yürürken oda yine dalgalandı. Odağın duraklamadan odanın merkezinden adama kaydığı anlaşılıyordu. Baley aygıttoki karmaşık kontrolleri düşündü ve bu başarıya karşı hayranlık duymaya başladı.

Leebig'in kendisini iyice toplamış olduğu anlaşılıyordu. Saçlarını arkaya taramış, kılığını değiştirmişti. Arkasında pırıldayan ve ışığı yansıtan bir maddeden yapılma bol bir elbise vardı. Robotik uzmanı duvardan çıkarak açılan küçük bir koltuğa oturdu.

Ciddi ciddi, "Şimdi," dedi. "Birinci Kuralla ilgili iddianız nedir?"

"Bizi duyabilirler mi?"

"Hayır. Bu bakımdan önlemler aldım."

Baley başını salladı. "İzin verin de Birinci Kuralı tekrarlayayım."

"Buna hiç gerek yok."

"Biliyorum oma yine de izin verin de tekrarlayayım. 'Bir robot bir insana zarar veremez. Ya da harekete geçmeyerek onun zarar görmesine razı olamaz.'" "E?"

"Solaria'ya ilk indiğim zaman bana verilen malikâneye bir yer taşıtıyla gittim. Taşıt, benim açık havayla karşılaşmamı engelleyecek biçimde hazırlanmış ve kapatılmıştı. Bir Arzlı olduğum için!"

Leebig sabırsızlandı. "Bunu biliyorum. Bunun konuyla ne ilgisi var?"

"Arabayı kullanan robot bu gerçeği bilmiyordu. Ondan taşıtın üzerini açmasını istedim. O da bu emrimi hemen yerine getirdi. Çünkü onun emirlere uyması gerekiyordu. Tabii rahatşız oldum. Ve arabanın üzeri kapatılmadan önce baygınlık geçirdim. Şimdi, o roboî bana zarar vermedi mi?"

Leebig homurdandı. "Bunu kendiniz emretmişsiniz."

"İkinci Kuralı tekrarlayacağım : 'Bir robot bir insanın kendisine verdiği emirleri yerine getirmek zorundadır. Ancak bu emir Birinci Kurala aykırı olduğu takdirde durum değişir.' Yani robotun benim emrime uymaması gerekirdi."

"Saçma sapan sözler bunlar. Robotun bilgisi yokmuş."

Baley koltuğunda öne doğru eğildi. "Ah! İşte önemli noktaya parmağımızı bastık. Şimdi Birinci Kuralı olması gerektiği gibi açıklayalım. 'Bir robot, bildiği kadarıyla bir insana zarar verecek hiçbir şey yapamaz. Ya da harekete geçmeyerek, bilerek, isteyerek onun zarar görmesine izin veremez!"

"Kuralın bu anlama geldiğini herkes bilir."

"Sıradan insanların bildiklerini sanmıyorum. Aksi takdirde bu kimseler bir robotun cinayet işleyebileceğini de anlarlar."

Leebig bembeyaz kesildi. "Çılgınlık bu! Delilik!"

Baley parmaklarının ucuna baktı. "Bir robot zararsız bir iş yapabilir. Bir insana zarar vermeyecek bir şey. Öğle değil mi?"

Leebig, "Kendisine öyle emredildiği takdirde tabii yapar." dedi.

"Evet, tabii, emredildiği takdirde. İkinci bir robot da yine zararsız bir görevi yerine getirebilir. Yine bir insana zarar vermeyecek bir şeyi. Öyle değil mi? Tabii bunun ona emredilmesi şartıyla."

" Evet."

"Ya bu kendi başlarına zararsız olan iki hareket bir araya geldikleri zaman cinayet halini alırsa?"

"Ne?" Leebig yüzünü buruşturarak kaşlarını çattı.

Baley, "Bu konuda bir uzmansınız," dedi. "Onun için fikrinizi almak istiyorum. Size hayaii bir olaydan söz edeceğim. Kuramsal bir durumdan. Bir insan bir robota, 'Bir sıvıdan az bir miktarını şu yerdebulacağın bir bardak sütün içine karıştır,' diyor. 'Bu sıvı zararsız bir şey. Ben sadece bu maddenin sütü nasıl etkileyeceğini öğrenmek istiyorum. Bunu öğrenir öğrenmez ilaçlı süt de dökülecek. Bu işi yaptıktan sonra bu olayı tamamiyle unutacaksın.'"

Kaşları hâlâ çatık olan Leebig sesini çıkarmadı.

Baley konuşmasını sürdürdü. "Bir robota süte esrarlı bir sıvı karıştırmasını ve sonra da bunu bir insana vermesini söylediğim takdirde Birinci Kural onu, 'Bu sıvı ne biçim bir şey? Bunun insana bir zararı olur mu?' diye sormaya zorlar. Ona sıvının zararsız olduğu kesinlikle söylendiği takdirde robot yine de Birinci Kural yüzünden duraklar ve sütü bir insana vermeye razı olamayabilir. Ama ona sütün döküleceğinin açıklandığını

düşünün. O zaman Birinci Kuralın bu hareketle bir ilgisi olmaz. Bu durumda robot kendisine emredilen şeyi yapmaz mı?"

Leebig Baley'i öfkeden ateş saçan gözlerle süzdü.

Arzlı, "Şu durumda sütü bardağa zaten ikinci bir robot koymuş," dedi. "Onun süte bir sıvı karıştırıldığından da haberi yok. Bu yüzden sütü götürüp bir adama veriyor. Ve o adam da ölüyor." '

Leebig haykırdı. "Olmaz!"

"Neden? İki hareket de kendi başlarına zararsız ve masum şeyler. Ancak ikisi bir araya geldikleri zaman bir cinayet halini alıyorlar. Böyle bir şeyin olabileceğini kabul etmiyor musunuz?"

Leebig, "Asıl katil o emri veren adamdır," diye bağırdı.

"İşi felsefeye dökmek isterseniz, öyle... Ama o iki robot da katil sayılırlar. Ya da cinayet araçları."

"Hiçbir insan öyle bir emir veremez."

"Bir insan pekâlâ böyle bir emir verebilir. Ajan Gruer'i de bu yoldan öldürmeye kalkıştıkları belli. O olayı duydunuz sanırım?"

Leebig mırıldandı. "İnsan Solaria'da her şeyi duyar."

"O halde Gruer'in de yemek sofrasında benim ve iş arkadaşım Aurora'lı Bay OlivaW'ın gözleri önünde zehirlendiğini de biliyorsunuzdur. Zehir ona başka biçimde ulaşmış olamaz. Başka bir ihtimal aklınıza geliyor mu? Malikânede o sırada başka hiçbir insan yoktu. Bir Solaria'lı olduğunuz için bunun ne anlama geldiğini de anlarsınız tabii."

"Ben detektif değilim. Bir takım teoriler ileri süremem."

"Ben size bir teoriyi açıkladım. Bunun olup olamayacağını anlamak istiyorum. Bilmek istediğim şu: iki robot kendi başlarına zararsız olan ama bir araya geldikleri zaman bir insanın ölümüne yol açan hareketlerde bulunabilirler mi? Siz bir uzmansınız. Dr. Leebig? Bu mümkün mü?"

Sarsılan, sıkıştırılıp bitkin düşen Leebig usulca, "Evet," dedi. Sesi o kadar hafifti ki Baley zorlukla duydu. Leebig gözlerini Arzlıya dikmişti. Düşük göz kapağı bir iki defa ağır ağır seyirdi. Adam birbirine kenetlediği ellerini açtı. Ama parmakları sanki havadaki hayali birer ele sarılmış gibi hâlâ bükülü duruyordu. Ancak adam avuçlarını dizlerine dayadığı zaman parmakları da gevşedi.

Baley bütün bunları dalgın dalgın seyretti.

Leebig, "Teorik bakımdan evet," dedi. "Teorik bakımdan! Ama Birinci Kuralı böyle çabucak bir kenara itmeyin, Arzlı! Robotların, Birinci Kuralı çiğnemeleri için onlara verilen emirlerin çok zekice olmaları gerekir."

Baley, "Ben yalnızca bir Arzlıyım," diye mırıldandı. "Robotlar konusunda hemen hiçbir şey bilmiyorum. Robotlara verilen emirleri de bir örnek olarak söyledim. Bir Solaria'lı daha kurnaz ve ustaca davranır. Bundan eminim."

Lebig sanki onu dinlemiyordu. Yüksek sesle, "Bir robot oyuna getirilir ve böylece bir insana zarar vermesi sağlanırsa," dedi. "Bu bir tek anlama gelir. Robotun pozitronik beyninin gücünün arttırılması gerektiği anlamına. Tabii aslında, "İnsanı daha iyi hale getirmeliyiz,' denilebilir. Ama bu imkânsız. Onun için de robotu hileye kanmayacak bir duruma sokarız.

"Bu alanda devamlı ilerliyoruz. Robotlarımız yüz yıl öncekilere göre daha çeşitli, daha özelleştirilmiş, daha becerikli ve daha da zararsız. Bir yüzyıl sonra daha da ilerlemiş olacağız. Bir robotun kontrolleri çevirmesine ne gerek var? O kontrollere pozitronik bir beyin takarsınız biter. Bir gemiye! Bu da bir özelleştirmedir. Ama genelleştirme de yapılabilir! Neden kolları, bacakları değiştirilebilecek bir robot olmasın, ha? Eğer biz..."

Baley Solaria'lının sözünü kesti. "Solaria'daki tek robotik uzmanı siz misiniz?" "Aptal aptal konuşmayın!"

"Sadece merak ettim. Dr. Delmarre gezegendeki tek... şey... feotus mühendisiydi. Sadece bir asistanı vardı onun."

"Solira'da yirmiden fazla robotik uzmanı çalışıyor."

"En iyileri siz misiniz?"

Leebig, rahatça, "Evet, benim," dedi.

"Delmarre sizinle çalışıyormuş."

"Evet, öyle."

Baley, "Anladığıma göre sonlara doğru sizinle çalışmaktan vazgeçmeye karar vermiş," dedi.

"Benim böyle bir şeyden haberim yok. Bu 243 nu da nereden çıkardınız?" "Delmarre bekar kalmanızı hoş karşılamıyormuş."

"Belki. Rikaine tam bir Soiaria'lıydı. Ama bu birlikte yaptığımız çalışmaları hiçbir zaman etkilemezdi."

"Konuyu değiştirelim. Yeni model robotlar geliştiriyorsunuz. Bilinen modellerden ürettiğiniz ve onları tamir ettiğiniz de oluyor mu?"

Leebig, "Üretme ve tamir işlerine daha çok robotlar bakıyor," diye açıkladı. "Malikânemde büyük bir fabrika ve bakım onarım atölyesi var."

"Robotların fazla tamir görmeleri gerekiyor mu?"

"Hayır, pek az."

"Yani bu robot tamir biliminin henüz pek gelişmemiş olduğunu mu gösteriyor?" "Hiç de değil." Leebig'in sesi pek soğuktu.

"Dr. Delmarre öldürüldüğü sırada cinayet yerinde bulunan robot ne oldu?" Leebig bakışlarını Arzlıdan kaçırdı. Sanki acı veren bir düşünceyi kafasından kovmak istiyormuş gibi kaşlarını çattı. "Tamir edilmesi imkânsız. Tamamiyle mahvoldu o."

"Gerçekten tamamiyle mi? Hiçbir soruya cevap veremiyor mu?"

"Hiçbir soruya, Robot işe yarayacak durumda değil. Pozitronik beyni kısa devre yapmış. Sağlam bir tek devre bile kalmamış. Bir düşünün! Robot

bir cinayete tanık olmuş ve bunu engelleyememiş..."

"Sahi, robot cinayeti neden engelleyememiş?"

"Kim bilir? Dr. Delmarre o robotla deneyler yapıyordu. O sırada robotun kafa durumu nasıldı, bunu bilmiyorum. Belki de robota belirli bir devreyi kontrol ederken hic çalışmamasını emretmişti. O sırada Delmarre'ın da, robotun da şüphelenmediği bir kimse birdenbire saldırıya geçti. Robotun Dr. Delmarre'ın donma emrine karşı gelebilmesi için, Birinci Kural potansiyelini kullanıncaya kadar aradan belirli bir süre geçti. Tabii bu süre saldırının cinsine ve Dr. Delmarre'ın donma emrinin niteliğine bağlı. Robotun cinayete neden engel olamadığı başka bir çok biçimde açıklanabilir. Robotun bunu başaramaması Birinci Kurala karşı gelmesi demekti. Bu da robotun kafasındaki bütün pozitronik devrelerin parçalanmasına yetti."

"Ama robotun cinayeti engellemesi fiziki bakımdan imkânsızdı, diyelim. O zaman makine adam bundan sorumlu tutulabilir mi? Birinci Kural robotlardan imkânsız olan şeyleri yapmalarını da istiyor mu?"

Leebig omzunu silkti. "Birinci Kural, sizin bunu önemsememek için elinizden gelen her şeyi yapmanıza rağmen, yine de insanlığı korur. Bahane ve özürlere yer vermez. Birinci Kurala karşı gelindiği an, robot da bozulur."

"Bu bir evrensel kural mı, efendim?"

"Robotlar kadar evrensel bir şey."

Baley, "O halde ben de böylece bir şey öğrenmiş oluyorum," dedi.

"O halde bir şey daha öğrenin! Robotların kendi başlarına zararlı olmayan hareketlerinin cinayetle sonuçlandığıyia ilgili varsayımınız... Dr. Delmarre'ın ölümü olayında o teorinin size hiçbir yararı olmayacak!"

"Neden?"

"Rikaine Delmarre zehirlenerek ölmedi. Onun kafasına vurdular. Birinin o sopayı tutması gerekiyordu. Bir insan elinin. Hiçbir robot bir sopayı

sallayarak bir insanın kafasını ezemez."

Baley, "Belki bir robot zararsız olduğunu sandığı bir düğmeye bastı," dedi. "O zaman yukarıdan bir ağırlık Delmarre'ın kafasına düştü..."

Leebig ekşi ekşi güldü. "Ben cinayet yerine aygıtla baktım, Arzlı. Olayla ilgili her şeyi duydum. Cinayet Solaria'da büyük heyecan uyandırdı. Onun için cinayet yerinde bir makine ya da yukarıdan düşmüş ağır bir cismin bulunmadığını biliyorum."

Baley, "Bir sopa bulunmadığını da..." diye ekledi.'

Leebig onu aşağı gördüğünü belirten bir tavırla, "Siz bir detektifsiniz," dedi. "Cinayet aletini bulun."

"Dr. Delmarre'ın ölümüne robotun yol açmadığını kabul edelim. O halde katil kim?"

Leebig bağırdı. "Katilin kim olduğunu herkes biliyor. Karısı! Gladia!"

Baley, hiç olmazsa o da diğerleriyle aynı fikirde, diye düşündü. Sonra da, "Peki, Gruer'i zehirleyen robotları kim yönetiyordu?" dedi.

"Herhalde..." Leebig, sözlerini tamamlamadı.

"İki ayrı katil olduğunu sanmıyorsunuz ya? Gladia birinci cinayeti işlediyse, Gruer'i zehirlemeye de o kalkıştı demektir."

"Evet. Haklısınız sanırım." Leebig, gitgide daha güvenle konuşmaya başlamıştı. "Hiç kuşku yok."

"Yok mu?"

"Gladia'dan başka hiç kimse Delmarre'a onu öldürecek kadar yaklaşamazdı. O da benim gibi kimsenin yanına gelmesine izin vermezdi. Ama tabii karısı konusunda bir istisna yapmak zorundaydı. Ben böyle bir şey yapmıyorum. Buna gerek yok. Ben Rikaine'den daha akıllıyım." Robotik uzmanı haşin bir tavırla güldü. Baley birdenbire, "Onu iyi tanıyorsunuz sanırım," dedi.

"Kimi?"

"Kimi olacak, Gladia'yı? Deminden beri ondan söz ediyoruz."

Leebig sordu. "Gladia'yı başkalarından daha iyi tanıdığımı kim söyledi?" Elini boynuna götürdü. Parmaklarını hafifçe oynatarak elbisesinin önündeki dikişi iki üç santim kadar açtı. Böylelikle daha rahat nefes alacaktı.

"Gladia. kendisi söyledi. Onunla birlikte yürüyüş yaparmışsınız."

"E, ne olmuş? Onunla komşuyduk. Yürüyüş yapmak da normal bir şeydir. Gladia hoş bir insana benziyordu."

"O sırada kendisini takdir ediyordunuz demek?"

Leebig, "Gladia'yla konuşmak beni dinlendiriyordu," diye açıkladı.

"Neden söz ediyordunuz?"

"Robotik biliminden." Leebig'in sesinde sanki böyle bir soru sorulmasına şaşmış gibi hafif bir hayret vardı.

"Gladia da robotik biliminden mi söz ediyordu?"

"Onun bu konuda bilgisi yoktu. Ook bilgisizdi! Ama beni dinliyordu. Gladia alan gücüyle oynayıp dururdu. Bunu 'alan boyama' diye tanımlardı. Bir sanat bu güya. Aslında böyle şeyler hiç hoşuma gitmez. Ama Gladia'yı dinlerdim."

"Bütün bunlar birbirinizle karşı karşıya gelmeden mi olurdu?"

Leebig'in yüzünde tiksinti dolu bir ifade belirdi ve adam cevap vermedi.

Baley yeniden denedi. "Gladia sizi çekiyor muydu?"

"Ne?"

"Onu çekici buluyor muydunuz? Fizik bakımından?"

Leebig'in düşük göz kapağı bile yukarı kalktı. Dudakları titredi. Solaria'lı, "Pis hayvan," diye homurdandı.

"O halde sorumu şu şekilde sorayım: Gladia'nın hoş bir insan olmadığına ne zaman karar verdiniz? Bu kelimeleri siz kendiniz kullandınız, bunu unutmayın." "Ne demek istiyorsunuz?"

"Demin, 'Glodia hoş bir insana benziyordu,' dediniz. Ama şimdi kadının kocasını öldürmüş olduğuna inanıyorsunuz. Bu hoş bir insanın yapabileceği bir şey değil." "Gladia konusunda yanılmış olabilirim."

"Ama yanılmış olduğunuza daha Gladia kocasını öldürmeden önce karar verdiniz. Tabii katil oysa!... Gladia'yla yürüyüşe çıkmaktan cinayetten bir süre önce vazgeçtiniz. Neden?"

Leebig, "Bu önemli mi?" dedi.

"Aksi kanıtlanıncaya kadar her şey önemli sayılır."

"Eğer bir robotik uzmanı olarak benden bilgi almak istiyorsanız, sorular sorun. Ama kişisel soruları cevaplayacak değilim."

Baley hatırlattı. "Hem öldürülen adamla, hem de herkesin suçlu olduğundan şüphelendiği kimseyle ahbaptınız. Bu yüzden size kişisel sorular da sorulacak. Bunun kaçınılmayacak bir şey olduğunun farkında değil misiniz? Gladia'yla dolaşmaktan neden vazgeçtiniz?"

Leebig bağırdı. "Bir an geldi, Gladia'ya söyleyecek bir söz kalmadı. İşlerim iyice arttı. Gladia'yla dolaşmaları sürdürmem için bir neden göremedim."

"Yani artık Gladia'nın hoş bir insan olduğunu düşünmekten vazgeçmiştiniz." "Pekâlâ! Öyle de diyebilirsiniz."

"Gladia neden hoş bir insan olmaktan çıkmıştı?"

Leebig, "Bunun bir nedeni yoktu!" diye haykırdı.

Baley adamın heyecanına aldırmadı bile. "Ne olursa olsun, siz yine de Gladia'yı çok iyi tanıyan birisiniz. O kocasını neden öldürdü dersiniz?"

"Neden mi?"

"Kimse cinayet nedeni konusunda bir şey söyleyemiyor. Herhalde Gladia da sebepsiz yere cinayet işlemedi."

"Büyük Galaksi adına!" Leebig sanki gülecekmiş gibi başını arkaya attı ama bunu yapmadı. "Bunu size kimse açıklamadı mı? Hoş, belki de kimsenin bundan haberi yoktu. Ama ben işin içyüzünü biliyordum. Gladia bana bunu açıklamıştı. Sık sık bundan sözetmişti zaten."

"Neden sözetmişti, Dr. Leebig?"

"Kocasıyla kavga ettiğinden tabii. Sık sık, şiddetle kavga ettiğinden. Gladia, Rikaine'den nefret ediyordu, Arzlı! Bunu size söyleyen olmadı mı? Gladia da gerçeği size açıklamadı mı?"

ON BEŞ

Baley bu darbe yüzünden fena halde sarsıldı ama bunu belli etmemeye çalıştı. Solaria'lıların yaşam tarzları bir acayipti. Herhalde bu yüzden birbirlerinin özel hayatlarını çok kutsal, dokunulamayacak bir şey sayıyorlardı. Evlilik ve çocuklar konusundaki sorular terbiyesizlik sayılıyordu. Baley, herhalde birbirleriyle durmadan kavga eden karı kocalar var, diye düşündü. Ama bu konuyu merak etmek de yine ayıp sayılıyor olmalı. Bir cinayet işlendiği zamanda mı böyle bu? Kimse cinayet işlediğinden şüphe edilen bir kadına kocasıyla kavga edip etmediğini sormuyor, bu toplumsal suçu işlemiyor mu? Ya da bundan haberleri varsa, konuyu açmaktan kaçınıyorlar mı?.. Oysa Leebig bundan söz etti... Baley, "Gladia kocasıyla niçin kavga ediyordu?" dedi.

"Bence bunu kendisine sormalısınız."

Baley, evet en iyisi de bu, diye düşünerek ayağa kalktı. Bütün vücudu kaskatı kesilmiş gibiydi. "Benimle iş birliği yaptığınız için teşekkür ederim, Dr. Leebig. Belki daha sonra sizden tek rar yardım isterim. Benimle görüşmekten kaçınmayacağınızı umarım."

Leebig, "Görüşme sona erdi," dedi. Robotik uzmanı ve odanın bir kısmı ortadan kayboldu.

Baley ilk kez açık havada uçakla yolculuk yapmaya aldırmadı. Hiç aldırmadı. Sanki havaya pek alışıktı. Detektif Arzı da, Jessie'yi de düşünmüyordu. Arzdan ayrılalı sadece birkaç hafta olmuştu, ama ona aradan yıllar geçmiş gibi geliyordu. Solaria'ya ineliyse sadece üç gün olmuştu ama Arzlı bu gezegende binlerce yıldan beri kalıyormuş gibi bir duyguya kapılıyordu.

Bir insan bir kabusa ne kadar çabuk alışabilirdi?

Yoksa bütün bunların nedeni Gladia mıydı? Baley biraz sonra kadını görecekti. Gladia'nın kendisini, görüntüsünü değil. Ona bu güveni veren,

acayip bir endişe ve heyecan duymasına yol açan bu muydu?

Baley, kendi kendisine, 'Gladia beni görmeye dayanabilecek mi?' diye sordu. Yoksa benimle birkaç dakika konuştuktan sonra Ouemot'un yaptığı gibi yanımdan kaçacak mı?

Baley içeriye girdiği zaman Gladia uzun salonun diğer ucunda duruyordu. Genç kadın, kendisinin empresyonist tarzda yapılmış bir resmi gibiydi. Dudakları hafifçe kırmızıya, kulak memeleri de uçuk maviye boyanmış, kaşları da ka Jemle biraz koyulaştırılmıştı. Yüzünde bundan başka boya yoktu. Rengi uçuktu. Korkmuş gibi bir hali vardı ve çok genç duruyordu. Sarımsı kumral saçlarını geriye doğru taramıştı. Mavimsigri gözlerinde biraz utangaç bir ifade vardı. Siyaha yakın koyu mavi elbisesinin iki yanından beyaz biyeler aşağıya doğru iniyordu. Elbisenin kolları uzundu. Gladia beyaz eldiven ve topuksuz ayakkabılar giymişti. Genç kadının yüzünden başka hiçbir yerinin cildi açıkta değildi. Hatta boynunu bile ince kırmalar örtüyordu.

Baley olduğu yerde durdu. "Bu yeteri kadar yakın mı, Gladia?"

Kadın kesik kesik, çabuk çabuk nefes alıyordu. "Aslında ne beklemem gerektiğini unutmuştum. Bu tıpkı görüntüyü seyretmeye benziyor, öyle değil mi? Yani, karşındakinin gerçekten yanında olmadığını düşünmediğin takdirde..."

Baley, "Bütün bunlar benim için çok normal," dedi.

"Evet, Arzda öyle..." Gladia gözlerini yumdu. "Bazen senin dünyanı hayal etmeye çalışıyorum. Her tarafta sürüyle insan... Bir yolda ilerliyorsun. Yanında birçok kişi de seninle birlikte yürüyor. Yine kalabalık gruplar başka yönlere doğru gidiyorlar. Yirmi otuz!.."

Baley atıldı. "Yüzlerce insan. Bir kitap filmde Arzla ilgili sahneleri seyrettin mi? Ya da Arzda geçen bir romanı?"

"Burada onlardan fazla yok. Ama diğer Dış Dünyalarda geçen romanları izledim. O dünyalarda da herkes birbirini sık sık görüyor. Bir romanda

durum başka oluyor. Bu tıpkı üç boyutlu araçla birkaç kişiyi birden görmeye benziyor." "İnsanlar o romanlarda hiç öpüşmüyorlar mı?"

Gladia kıpkırmızı kesildi. "Ben öyle kitaplar okumam."

"Hiç mi okumazsın?"

"Tabii... her zaman birkaç açık saçık film oluyor... Bazan insan merak yüzünden... ama aslında onlar da tiksinti verici şeyler..."

"Öyle mi?"

Gladia birdenbire canlandı. "Ama Arz o kadar başka ki. Sürüyle insan! Elijah herhalde yolda yürürken insanlara do-dokunuyorsun sanırım. Yani kazara." Baley hafifçe gülümsedi. "İnsan bazan onları kazara deviriyor bile." Arzlı Ekspres yollardaki kalabalıkları, itişip kakışmayı, şeritlerdeki koşuşmayı düşündü. Ve bir an kendi dünyasına karşı müthiş bir özlem de duydu. Kaçınılmaz bir şeydi bu. Gladia, "Ta orada durman şart değil," dedi.

"Biraz daha yaklaşmamın bir sakıncası var mı?"

"Yok sanırım. Sana daha fazla yaklaşmamanı söylerim."

Baley kadına doğru birkaç adım attı. Gözleri irileşmiş olan Gladia ona bakıyordu. Genç kadın birdenbire, "Alan boyama konusundaki eserlerimi görmek ister misin?" diye sordu.

Baley ondan iki metre kadar uzaktaydı. Duraklayarak genç kadına baktı. Gladia pek ufak tefek, zayıf nahif duruyordu. Detektif onun elindeki bir şeyi öfkeyle sallayarak kocasının başına indirdiğini hayal etmeye çalıştı. O cisim neydiyse... Öfkeden çılgına dönmüş, nefret ve hiddetten cinayet işleyecek bir hale girmiş kadını gözlerinin önünde canlandırmaya çabaladı. Sonra da Gladia'nın bu cinayeti işlemiş olabileceğini kendi kendisine itiraf etti. Öfkeden çılgına dönen, elinde uygun bir silah olan ufak tefek bir kadın bile birinin kafasını ezebilirdi. Ve Baley, Arzda sakin zamanlarında uysal tavşanlardan farklı olmayan kaç kadın katille karşılaşmıştı.

Baley, "Alan boyama da nedir, Gladia?" diye sordu.

Kadın, "Bu bir sanat türüdür," dedi.

Baley birdenbire Leebig'in Gladia'nın sanatı konusunda söylediklerini hatırladı. Hemen başını salladı. "O eserleri görmek isterim."

"O halde peşimden gel."

Baley aralarındaki iki metreye yakın uzaklığı kapatmamaya dikkat etti. Ama aslında bu mesafe Klorissa'nın izin verdiğinin üçte biriydi.

Işıklar içindeki bir odaya girdiler. Her köşeden, her renkte ışıklar fışkırıyordu. Gladia'nın memnun bir hali vardı. Sadece kendisine ait olan bir yere girmiş gibi. Başını kaldırarak Baley'e baktı. Gözlerinde heyecanlı bir ışıltı belirmişti. Baley'nin tavrı tam beklediği gibiydi anlaşılan. Baley ağır ağır dönerek, neler gördüğünü anlamaya çalıştı. Çünkü odada kat cisimler yoktu. Sadece ışıklar vardı.

Işık parçacıkları, kendilerini sorarcasına yükselen kaidelerin üzerinde ışıldıyorlardı. Bunlar 'yaşayan geometri' diye tammlanabilirlerd1 Renkli çizgiler ve kavisler birbirlerine sarılarak bir bütün oluşturuyor ama yine de kendilerine özgü özelliklerini kaybetmiyorlardı. Hiçbir örnek bir diğerine benzemiyordu.

Baley uygun kelimeler bulmaya çalıştı. "Bunların bir anlamı olması gerekiyor mu?"

Gladia o tatlı, kalın sesiyle bir kahkaha attı. "Bu senin istediğin anlama geliyor. Bunlar sadece seni öfkelendirecek, mutlu edecek yc da merakını uyandıracak ışık şekilleri. Daho doğrusu ben bunları yaratırken neler hissetmişsem sen de onları duyacaksın. Senin için de böyle bir şekil yapabilirim. Bir tür portre. Ama pek de güzel olmayabilir. Çünkü fazla düşünmeden çabucak çalışmam gerekir." "Bunu yapar mısın? Bu çok ilginç olur."

Gladia, "Pekâlâ," diyerek bir köşedeki ışkfigürüne doğru koşarcasına gitti. O sırada Baley'nin birkaç santim ötesinden geçti, ama bınun farkında değil gibiydi. Genç kadın kaidedeki bir şeye dokundu. Bunun üzerindeki

ışık fgürü ve yukarısındaki pırıltı birdenbire söndü Baley inledi. "Bunu yapma!"

"Zararı yok. O eserden zaten bıkmıştım. Aklımı karıştırmamaları için diğer eserleri de sönükleştireceğim." Düz bir duvardaki panoyu açtı ve bir reostat'ı oynattı. Renkler iyice uçuklaştılar.

Baley, "Bunu yapacak bir robotun yok mu?" diye sordu. "Kontrol,erle sen mi uğraşıyorsun?"

Gladia sabırsızca, "Sus artık," dedi. "Buraya robot sokmuyorum. Bu oda ben demek." Kaşlarını çatarak Arzlıya baktı. "Seni yeteri kadar tanımıyorum. Sorun da bu ya." Kaideye bakmıyordu. Parmaklarını hafifçe bunun düzgün üst yüzeyine dayamıştı. On parmağı da gerilip, kıvrılmıştı. Sanki bir şeyi bekliyorlardı. Gladia'nın parmaklarından biri yüzeyde kayarak bir yarım kavis çizdi. Buradan koyu sarı bir ışık fışkırdı. Ve yukarıda eğrilemesine bir çizgi oluşturdu. Parmak hafifçe geri kaydı. Işığın tonu açıldı. Gladia bir an buna baktı. "Evet, bu uygun sanırım. Bir tür ağırlığı olmayan güç."

Baley mırıldandı. "Yakub adına..."

"Alındın mı?" Gladia parmaklarını kaldırdı. Eğri sarı ışık havada yalnız başına, sabit kaldı.

"Hayır, hayır. Neden alınayım? Ama bu nedir? Bunu nasıl yaptın?" Gladia kaideye düşünceli düşünceli bakıyordu. "Bunu anlatmak zor. Çünkü aslında bu işi ben de pek anlamıyorum. Bana bunun bir tür optik hayal olduğunu söylediler. Değişik enerji yüzeylerinde güç alanları oluşturuyoruz. Aslında bunlar hiper uzayın uzantıları. Normal uzayın özellikleri de bunlarda yok. Enerji seviyesine göre insan gözü değişik tonlarda ışıklar dırarak Baley'e baktı. Gözlerinde heyecanlı bir ışıltı belirmişti. Baley'nin tavrı tam beklediği gibiydi anlaşılan. Baley ağır ağır dönerek, neler gördüğünü anlamaya çalıştı. Çünkü odada katı cisimler yoktu. Sadece ışıklar vardı.

Işık parçacıkları, kendilerini sararcasına. yükselen kaidelerin üzerinde ışıldıyorlardı. Bunlar 'yaşayan geometri' diye tanımlanabilirlerdi. Renkli

çizgiler ve kavisler birbirlerine sarılarak bir bütün oluşturuyor ama yine de kendilerine özgü özelliklerini kaybetmiyorlardı. Hiçbir örnek bir diğerine benzemiyordu.

Baley uygun kelimeler bulmaya çalıştı. "Bunların bir anlamı olması gerekiyor mu?"

Gladia o tatlı, kalın sesiyle bir kahkaha attı. "Bu senin istediğin anlama geliyor. Bunlar sadece seni öfkelendirecek, mutlu edecek ya da merakını uyandıracak ışık şekilleri. Daha doğrusu ben bunları yaratırken neler hissetmişsem sen de onları duyacaksın. Senin için de böyle bir şekil yapabilirim. Bir tür portre. Ama pek de güzel olmayabilir. Çünkü fazla düşünmeden çabucak çalışmam gerekir."

"Bunu yapar mısın? Bu çok ilginç olur."

Gladia, "Pekâlâ," diyerek bir köşedeki ışıkfigürüne doğru koşarcasına gitti. O sırada Baley'nin birkaç santim ötesinden geçti, ama bunun farkında değil gibiydi. Genç kadın kaidedeki bir şeye dokundu. Bunun üzerindeki ışık figürü ve yukarısındaki pırıltı birdenbire söndü.

Baley inledi. "Bunu yapma!"

"Zararı yok. O eserden zaten bıkmıştım. Akımı karıştırmamaları için diğer eserleri de sönükleştireceğim." Düz bir duvardaki panoyu açtı ve bir reostat'ı oynattı. Renkler iyice uçuklaştılar.

Baley, "Bunu yapacak bir robotun yok mu?" diye sordu. "Kontrol,erle sen mi uğraşıyorsun?"

Glcıdia sabırsızca, "Sus artık," dedi. "Buraya robot sokmuyorum. Bu oda ben demek." Kaşlarını çatarak Arzlıya baktı. "Seni yeteri kadar tanımıyorum. Sorun da bu ya." Kaideye bakmıyordu. Parmaklarını hafifçe bunun düzgün üst yüzeyine dayamıştı. On parmağı da gerilip, kıvrılmıştı. Sanki bir şeyi bekliyorlardı. Gladia'nın parmaklarından biri yüzeyde kayarak bir yarım kavis çizdi. Buradan koyu sarı bir ışık fışkırdı. Ve yukarıda eğrilemesine bir çizgi oluşturdu. Parmak hafifçe geri kaydı. Işığın

tonu açıldı. Gladia bir an buna baktı. "Evet, bu uygun sanırım. Bir tür ağırlığı olmayan güç."

Baley mırıldandı. "Yakub adına..."

"Alındın mı?" Gladia parmaklarını kaldırdı. Eğri sarı ışık havada yalnız başına, sabit kaldı.

"Hayır, hayır. Neden alınayım? Ama bu nedir? Bunu nasıl yaptın?"

Gladia kaideye düşünceli düşünceli bakıyordu. "Bunu anlatmak zor. Çünkü aslında bu işi ben de pek anlamıyorum. Bana bunun bir tür optik hayal olduğunu söylediler. Değişik enerji yüzeylerinde güç alanları oluşturuyoruz. Aslında bunlar hiper uzayın uzantıları. Normal uzayın özellikleri de bunlarda yok. Enerji seviyesine göre insan gözü değişik tonlarda ışıklar görüyor. Ben kaidenin yüzeyindeki uygun noktalara basıyorum. Parmaklarımın ısısı biçimleri ve renkleri kontrol ediyor. Her kaidenin içinde türlü kontrol düğmesi var."

"Yani parmağımı şuraya basarsam..." Baley yaklaşırken Gladia onun yolundan çekildi. Arzlı işaret parmağını çekine çekine kaidenin üzerine dokundurdu. Hafif, kalp çarpışına benzer bir şey hissetti.

Gladia, "Haydi, Elijah," dedi. "Parmağını oynat."

Baley kadının istediğini yaptı ve kirli gri bir ışın yukarıya doğru fışkırdı. Ve sarı ışığı yardı. Arzlı elini telaşla çekti. Gladia güldü, sonra hemen pişman oldu. "Gülmemeliyim... Bu işi yapmak çok zor. Uzun süre çalışan kimseler için bile..." Ellerini hafifçe ama Baley'in izleyemeyeceği bir hızla hareket ettirdi. Arzlının gördüğü o biçimsiz ışık kayboldu. Şimdi sarı ışın yine tek başına parlıyordu. Baley sordu. "Bunu yapmayı nasıl öğrendin?"

"Çabalayıp durdum. Bu yeni bir sanat kolu. Aslında ancak bir iki kişi ustalıkla çalışabiliyor."

Baley ciddi ciddi, "Ve sen bunların en iyisisin," dedi. "Solaria'da insan ya tek uzman ya da olanların en iyisi."

"Alay etmene gerek yok. Kaidelerimden bazılarını sergiledim. Gösteriler yaptım." Gladia başını dikleştirdi. Sanatıyla gururlandığı belliydi. "izin ver de portreni yapmayı sürdüreyim," diye ekledi.

Gladia ellerini hareket ettirirken havada birkaç ışıktan kavis belirdi. Sonra da sert açılar. Her şeye mavi renk hakimdi.

Gladia alt dudağını ısırdı. "Bu Arz işte. Ben her zaman Arzın masmavi olduğunu düşündüm. Bütün o insanlar ve görmek, görmek, görmek. Görüntüyü seyretmek daha pembemsi. Bu sana nasıl gözüküyor?"

"Yakub adına! Ben cisimleri birer renk gibi düşünemem."

Kadın dalgın dalgın, "Sahi mi?" diye sordu. "Şimdi, sen bazan, 'Yakub adına!' diyorsun. İşte o da menekşe rengi bir leke. Sert hatlı bir leke. Çünkü sesin o zaman sertleşiyor." Ortanın hemen yakınında küçük mor bir ışık belirdi. Gladia çalışmasını sürdürdü. "Ve şimdi bütün eseri şöyle bitirebilirim." Donuk, ışıltısız, koyu kurşuni, içi boş bir küre birdenbire havaya yükseldi ve bütün o ışıklı çizgilerin etrafını sarıverdi. içteki ışıklar yine parlıyorlardı ama biraz sönükleşmiş gibiydi. Sanki kübün içinde hapistiler.

Baley sanki bir şey etrafını sarıyor, istediklerine erişmesine engel oluyormuş gibi ani bir keder duydu. "O sonuncusu nedir?"

Gladia, "Tabii etrafını saran duvarlar," dedi. "İşte en belirgin tarafın bu. Dışarı çıkamamam Kapalı yerlerde kalmak istemen. Sen işte orada, içeridesin. Bunu görmüyor musun?"

Baley'nin gördüğü pek de hoşuna girmedi.

"O duvarlar daimi değil. Bugün dışarı çıktım."

"Öyle mi? Bu seni sarstı mı?"

Baley dayanamayarak Gladia'yı iğneledi. "Beni görmek seni ne kadar sarstıysa... Bu insanın hoşuna gitmiyor ama yine de dayanmayı başarıyor."

Genç kadın düşünceli bir tavırla Arzlıyı süzdü. "Şimdi dışarı çıkmak ister misin? Benimle gelir misin? Biraz dolaşalım mı?"

Baley, Yakub adına! diye bağırmak istedi. Katiyen olmaz!

Gladia ekledi. "Biriyle birlikte gerçekten yanyana hiç yürümedim. Daha gündüz. Hava da güzel."

Baley o soyut portresine baktı. "Seninle gelirsem o kurşuni kübü kaldırır mısın?" Kadın gülümsedi. "Bu nasıl davranacağına bağlı."

Odadan çıkarlarken ışıktan yapı hâlâ kaidenin üzerinde duruyordu. Portre böylece geride kaldı. Ama Baiey'nin ruhunu kurşuni kentler hapsediyorlardı.

Baley hafifçe titredi. Hava etrafından akıyordu sanki. Ve biraz da serindi. Gladia, "Üşüdün mü?" diye sordu.

Baley mırıldandı. "Daha önce böyle değildi."

"Akşam yaklaşıyor tabii. Ama soğuk sayılmaz. Bir palto ister misin? Robotlardan biri bunu sana hemen getirir."

"Hayır, hayır. Buna gerek yok." Baley'le kadın taş döşeli, dar bir yolda ilerlediler. "Dr. Leebig'le bu yoldan mı giderdin, Gladia?"

"Ah, hayır. Onunla çok ilerilerde, tarlaların arasında dolaşırdık. Orada arada sırada işine dalmış bir robotla karşılaşırsın, hayvanların seslerini duyarsın. Ama ne olur ne olmaz, seninle evden fazla uzaklaşmayacağız."

"Ne oiur ne olmaz mı?"

"Belki içeri girmek istersin."

"Ya da sen beni yanında görmekten sıkılırsın."

Gladia pervasızca, "Bu beni hiç sıkmıyor," diye açıkladı.

Etraf sarılı yeşilli bir deniz gibiydi. Yukarıda yapraklar hafifçe hışırdıyorlardı. Etraftan tiz, kısa çığlıklar yükseliyor, kulak tırmalayıcı bir uğultu da duyuluyordu. Gölgeler de vardı.

Baley özellikle gölgelerin farkındaydı. Bunlardan biri önünde yere yapışmıştı. İnsan biçimindeydi. Sanki korkunç bir biçimde Baley'nin taklidini yapıyormuşcasına Arzlı gibi hareket ediyordu. Baley gölgelerden sözedildiğini duymuştu tabii. Bunların ne olduklarını biliyordu. Ama Kentlerin yaygın, kaynağı belli olmayan ışıkları yüzünden o zamana kadar gölgeleri pek farketmemişti.

Baley, Solaria güneşinin arkasında ışıldadığını biliyor, dönüp ona bakmamaya özellikle dikkat ediyordu. Ama güneşin orada olduğunu da biliyordu. Uzay çok büyük, uzay çok yalnızdı. Ve nedense Baley'i çekiyordu bu. Arzlı kendisini hayalinde canlandırdı. Bir dünyanın yüzeyinde yürüyordu. Etrafında binlerce ışık yılı ve milyonlarca mil genişliğinde boşluk uzanıyordu.

Baley, neden bu yalnızlık fikri hoşuma gidiyor, diye düşündü. Ben yalnız kalmak istemiyorum ki. Ben Arzı, o sıcaklığı, insanlarla tıkış tıkış dolu Kentlerin dostça havasını istiyorum Hayali ona yardımcı olamadı. Baley, New York'u hayalinde canlandırmaya çalıştı. Kentin kalabalığını, gürültüsünü. Ama sadece Solaria'nın havanın aktığı, sessiz ve soğuk yüzeyinde dolaştığını düşünebildi.

Baley istememesine rağmen Giadia'ya yaklaştı. Artık genç kadınla aralarında sadece altmış santimlik bir açıklık vardı. Sonra Arzlı Gladia'nın yüzündeki hayret dolu ifadeyi farketti. Telaşla, "Afedersin," diyerek hemen uzaklaştı.

Gladia inledi. "Zararı yok... Şu tarafa gidelim mi? Orada çiçek tarhları var. Belki hoşuna gider."

İşaret ettiği taraf güneşli yerden uzaktaydı. Baley sessizce o tarafa saptı. Gladia, "Daha sonra burası şahane olur," dedi. "Sıcak havada göle koşarak gider ve yüzerim. Ya da tarlalarda koşarım. Mümkün olduğu kadar hızla. Sonra mutlulukla yere yığılarak hareketsiz kalırım." Başını eğerek

vücuduna baktı. "Ama bu yüzmek ya da koşmak için uygun bir kılık değil. Arkamda bu elbise varken yürümek zorundayım. Hem de ciddi ciddi."

Baley sordu. "Nasıl giyinmeyi tercih ederdin?"

Genç kadın, "Şort ve açık bir üst," diye bağırdı. Sanki bu kılığın sağladığı özgürlüğü hayalinde hissediyormuş gibi kollarını havaya kaldırdı. "Bazen dahcı da azı. Bazen sadece sandalet giyerim. O zaman rüzgarın vücudumun her... Ah, afedersin. Seni rahatsız ettim."

Baley, "Hayır," dedi. "Rahatsız etmiş değilsin. Dr. Leebig'le yürüyüşe çıktığın zaman öyle mi giyinirdin?"

"Değişik kılıklar giyerdim. Bu daha çok havaya bağlıydı. Bazı arkamda pek az şey bulunurdu. Ama ne de olsa Jothan Leebig'in gördüğü de sadece benim görüntümdü. Bunu gerçeten anladığını umarım."

"Anlıyorum tabii. Ama ya Dr. Leebig? O da hafif elbiseler mi giyerdi?"

"Jothan mı hafif elbiseler giyecek?" Gladia gülerken dişleri pırıldadı. "Ah, hayır. O her zaman pek ciddidir," Yüzünü buruşturarak, ciddi bir tavır takındı. Gözünü hafifçe kırptı. O anda Leebig'in ruhunu yakalamıştı âdeta. Baley takdirle hafifçe mırıldandı. Gladia ekledi. "Jothan her zaman şöyle konuşur. 'Sevgili Gladia, birinci sınıf potansiyelin pozitron akımı üzerindeki etkisi düşünülecek olursa...'" "O sana bu konudan mı söz ederdi? Robotik biliminden?"

"Çoğu zaman. Ah, o bu konuyu çok ciddiye alıyor. Bana her zaman robotik bilimini öğretmeye çalışırdı. Bundan hiçbir zaman vazgeçmedi."

"Bir şey öğrenebildin mi?"

"Bir tek şey bile öğrenemedim. Benim için pek karmaşık bir konu bu. Jothan bazan bana kızardı. Ama beni azarlamaya kalktığı zaman hemen suya dalıverirdim. Tabii gölün yakınında olduğumuz zaman. Suları onun üzerine sıçratırdım."

"Suları onun üzerine mı sıçratırdın? Ben birbirinizin görüntüleriyle konuştuğunuzu sanıyordum."

Gladia güldü. "Tam bir Arzlısın sen. Suları onun odasında ya da bahçesinde durduğu yere doğru sıçratırdım. Tabii sular ona gelmezdi. Jothan yine de korunmaya çalışırdı... Şuna bak."

Baley baktı. Küçük bir korunun etrafından dolaşmışlar ve bir açıklığa çıkmışlardı. Bunun tam ortasında süslü bir havuz vardı. Tuğla döşeli dar yollar açıklığı bölümlere ayırıyordu. Tarhlardaki düzgünce dikilmiş bitkiler bol bol çiçek açmışlardı Baley, seyrettiği kitap filmler sayesinde bu bitkilerin çiçek olduğunu anladı.

Bu çiçekler bir bakıma Gladia'nın yarattığı ışıktan şekillere benziyorlardı. Baley kadının da bir tür çiçekler yarattığını düşündü. Goncalardan birine ihtiyatla dokundu, sonra da etrafına bakındı. Burada en çok sarı ve kırmızı çiçek vardı. Baley bakmak için dönerken bir an güneşi farketti. Endişeyle, "Güneş gökyüzünde iyice alçalmış," dedi.

Gladia, "Akşam yaklaştı," diye seslendi. Genç kadın havuza doğru koşmuştu. Şimdi bunun hemen kenarındaki taş bankta oturuyordu Elini sallayarak ekledi. "Buraya gel! Taşa oturmak istemezsen ayakta durabilirsin."

Baley ağır ağır ona doğru gitti. "Güneş her gün bu kadar alçalaır mı?" Bu soruyu sorar sormaz da pişman oldu. Gezegen döndüğüne göre güneş de hem sabahları ve hem de akşamları ufka yakın oluyordu herhalde. Ancak öğleleri yüksekte olabilirdi. Baley kendi kendine, bu hayat boyunca alışılmış düşünce resimlerini değiştiremez, dedi. Gece diye bir şey olduğunu biliyordu. Hatta bunu görmüştü de. Böylece insanla güneş arasına koskocaman bir gezegen girmiş oluyordu. Baley bulutları ve açık havanın en sarsıcı tarafını gizleyen bir grilik olduğunu da biliyordu. Ama gezegenlerin yüzeylerini düşündüğü zaman gözlerinin önünde gökyüzünde, yukarılarda alev alev yanan bir güneşten fışkıran ışıklar beliriyordu. Baley, omzunun üzerinden güneşe çabucak bir göz attı. Sonra da evin ne kadar uzakta olduğunu düşündü. Hemen dönmeye karar verebilirdi.

Gladia bankın diğer ucunu işaret ediyordu.

Baley, "Bu sana fazla yakın değil mi?" dedi.

Genç kadın avuçlarını yukarıya doğru çevirerek ellerini açtı. "Bu duruma alışmaya başlıyorum. Gerçekten."

Baley, bankın ucuna oturdu. Güneşi görmemek için kadına doğru dönmüştü. Gladia arkaya, suya doğru eğildi. Kap biçimi, üstü sarı içi beyaz çizgili küçük bir çiçek kopardı. Genç kadın, "Bu gezegene özgü bir çiçek," diye açıkladı. "Bitkilerin çoğu vaktiyle Arzdan getirilmiş."

Baley çekine çekine çiçeğe uzandı. "Onu öldürdün."

"Sadece bir çiçek o. Burada daha binlercesi var." Gladia, Arzlı daha sarı kapçığa dokunurken bunu onun elinden kaptı. Gözleri öfkeyle parlıyordu. "Yoksa çiçek kopardığım için bir insanı da öldürebileceğimi mi ima ediyorsun?"

Baley usulca kadını yatıştırmaya çalıştı. "Bir şey ima ettiğim yoktu. Çiçeğe bakabilir miyim?" Aslında bitkiye dokunmayı istemiyordu. Çiçek ıslak toprakta yetişmişti. Ve biraz çamur kokuyordu. Detektif, bu insanlar Arzlılara dokunmamaya pek dikkat ediyorlar, diye düşündü. Birbirlerine karşı bile dikkatliler. Ama ellerine toprak bulaşmasına hiç aldırmıyorlar. Nasıl yapabiliyorlar bunu?

Bitkinin sapını baş ve işaret parmaklarının arasında tutarak çiçeğe baktı. Kapçık kağıt gibi ince birkaç parçadan oluşmuş, bunlar bir merkezden yukarıya doğru uzanarak kıvrılmalardı. Çiçeğin içinde, ortada beyaz bir kabarıklık vardı. Islaktı bu. Etrafını rüzgarda hafifçe sallanan siyah tüyler sarmıştı.

Gladia, "Kokuyu duyuyor musun?" dedi.

Baley de birdenbire çiçekten yükselen kokuyu farketti. Bitkiye doğru eğildi. "Bir kadının parfümü gibi kokuyor."

Gladia neşeyle ellerini çırptı. "Bu tam bir Arzlıya göre bir söz. Aslında bir kadının parfümünün bu çiçek gibi koktuğunu söylemek istiyordun sanırım."

Baley esefle başını salladı. Açık havadan sıkılmaya başlıyordu. Gölgeler uzuyor, etraf karanlıklaşıyordu. Arzlı yine de zayıflığına boyun eğmemek niyetindeydi.

Portresini sönükleştiren o kurşuni duvarların kaldırılmasını istiyordu. Don Kişotça bir arzuydu bu ama inkar edilecek gibi değildi.

Gladia çiçeğe uzandı. Baley bitkiyi hemen bıraktı. Genç kadın taç yapraklarını usulca açtı. "Her kadın başka türlü kokuyor olmalı."

Baley kayıtsızca, "Bu parfüme bağlı," dedi.

"Bunu farkedecek kadar yakın olmayı düşün... Ben koku sürmem. Çünkü kimse bana sokulmaz. Şimdi durum farklı. Sen parfüm kokusunu sık sık duyuyor olmalısın. Her zaman... Arzda karın her zaman yanında, öyle değil mi?" Gladia bütün dikkatini çiçeğe vermişti. Kaşlarını çatmış, yaprakları itinayla yoluyordu. Baley, "Karım her zaman yanımda değil," dedi. "Her an yani."

"Ama çoğu zaman yanında olmalı. Ve sen ne zaman istersen..."

Baley birdenbire, "Dr. Leebig sana robotik bilimini öğretmeyi neden o kadar istedi?" diye sordu.

Parçalanan çiçek şimdi sadece bir sap ve içteki kabarıklıktan ibaretti. Gladia bunu parmaklarının arasında çevirdi, sonra da fırlatıp attı. Çiçek bir an havuzun suyunda yüzdü. "Jothan onun asistanlığını yapmamı istiyordu sanırım." "Bunu sana açık açık söyledi mi, Gladia?"

"Sonlara doğru söyledi, Elijah. Sabırsızlanmaya başlıyordu sanırım. Bana robotik alanında çalışmanın heyecanlı bir şey olacağını düşünüp düşünmediğimi sordu. Tabii ben ona bundan daha sıkıcı bir iş olamayacağını söyledim. O zaman çok kızdı."

"Ve ondan sonra bir daha seninle gezmeye çıkmadı. Öyle mi?"

Gladia, "Biliyor musun," dedi. "Neden gerçekten bu olabilir. Galiba Jothan kırılmıştı. Ama ben ne yapabilirdim?"

"Herhalde Dr. Delmarre'la sık sık kavga ettiğinizi ona daha önce söylemiştin." Gladia sarsıldı ve yumruklarını iyice sıktı. Vücudu kaskatı kesildi. Başını biraz yana doğru eğmiş kımıldamadan oturuyordu. "Ne kavgası?" Sesi anormal derecede tizleşmişti.

"Kocanla ettiğiniz kavgalar. Öğrendiğime göre sen Rikaine Delmarre'dan nefret ediyormuşsun."

Gladia detektife öfkeyle baktı. Yüz hatları çarpılmış, çehresi pençe pençe kızarmıştı. "Bunu sana kim söyledi? Jothan mı?"

"Dr. Leebig bundan söz etti. Bence bu doğru!"

Genç kadın fena halde sarsılmıştı. "Hâlâ Rikaine'i benim öldürdüğümü kanıtlamaya çalışıyorsun. Senin dostum olduğunu düşünüyordum.

Oysa sen sadece... sadece bir detektifsin " Yumruklarını kaldırdı.

Baley bekledi. "Bana dokunamayacağını biliyorsun."

Gladia'nın elleri kucağına düştü ve kadın sessizce ağlamaya başladı. Başını çevirmişti.

Baıey de başını eğerek gözlerini yumdu. Böylece kendisini rahatsız eden o uzun gölgeleri görmekten kurtulmuş oldu. "Dr. Delmarre kalbi sevgi dolu bir adam sayılmazdı sanırım. Öyle değii mi?"

Gladia boğulurcasına, "Onun işi başından aşkındı," diye mırıldandı.

Baley sözlerini sürdürdü. "Buna karşılık sen insanlara karşı sevgi duyan bir kadınsın. Ya da birine karşı. Erkekieri ilgi çekici buluyorsun. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"B-bu benim elimde değil. Bu-bunun iğrenç bir şey olduğunu biliyorum. Ama elimde değil. Bundan söz etmek bile tiksinti verici."

"Ama bundan Dr. Leebig'e söz ettin sanırım."

"Bir şeyler yapmam gerekiyordu. Jothan yakındaydı. Sözlerime aldırıyormuş gibi bir hali yoktu. Onunla konuşunca biraz rahatladım."

"Kocanla kavga etmenin nedeni de bu muydu? Yani o sevgi duyamayan, soğuk bir adamdı ve sen de buna kızıyordun. Öyle mi?"

"Bazen ondan nefret ediyordum." Gladia çaresiz bir tavırla omzunu silkti. "O sadece iyi bir Solaıia'lıydı. Ve bize henüz şey... izni verilmemişti. Yani ç... ço..." Hıçkıra hıçkıra tekrar ağlamaya başladı.

Baley bekledi. Açık hava onu eziyordu. Midesinde bir kalıp buz vardı sanki. Kadının hıçkırıkları hafiflerken mümkün olduğu kadar şefkatle, "Delmarre'ı sen mi öldürdün, Gladia?" diye sordu.

"H-hayır..." Sonra kadın sanki bütün karşı koyma gücü kırılmış gibi ekledi. "Ben sana her şeyi anlatmadım."

"O halde lütfen şimdi anlat."

"O sırada kavga ediyorduk. Yani Rikaine öldüğü sırada. Her zamanki nedenle. Ben avaz avaz haykırıyordum. Ama Rikaine hiçbir zaman sesini yükseltmezdi. Zaten fazla bir şey söylemezdi. Bu da durumu daha kötüleştirirdi. O kadar öfkeliydim ki! O kadar öfkeli! Gerisini ha fırlamıyorum."

"Yakub adına!" Baley hafifçe yalpaladı ve gözlerini hemen taş banka dikmeye çalıştı. "Hatırlamıyorum ne demek?"

"Yani, Rikaine ölmüştü. Ben olanca sesimle bağırıyordum. Robotlar geldi..."

"Kocanı sen mi öldürdün?"

"Bunu hatırlamıyorum, Elijah. Ama onu öldürseydim bunu çok iyi hatırlardım. Öyle değil mi? Zaten hiçbir şeyi hatırlamıyorum. O kadar korkuyordum ki, Elijah. Çok korkuyordum. Bana yardım et. Lütfen Elijah."

"Endişelenme, Gladia. Sana yardım edeceğim." Baley'nin başı dönüyordu. Adam cinayet silahını düşünebildi. Kendi kendine ona ne oldu,

diye sordu. Silahı cinayet yerinden alıp götürmüş olmaları gerekir. Eğer öyleyse bunu katil yaptı demektir. Gladia'yı olaydan hemen sonra cinayet yerinde bulmuşlar. O halde bu işi o yapmış olamaz. Öyleyse katil başka biri. S.olaria'dakiler ne düşünürlerse düşünsünler katilin başkası olması gerekiyor. Arzlının midesi bulanıyordu. Eve dönmeliyim... Usulca, "Gladia..." dedi.

Birdenbire kendisini güneşe bakarken buldu. Bu hemen hemen ufka inmişti. Baley, güneşi daha iyi görebilmek için başını çevirdi. Gözleri âdeta ınarazi bir ilgiyle güneşe takılıp kaldı. Bu küreyi o zamana kadar hiç böyle görmemişti. Güneş iri, kırmızı ve biraz da sönüktü. İnsan bu yüzden ona kör olmadan bakabiliyordu. Yukarısındaki ince, çizgi halindeki kan rengi bulutları da görebiliyordu. Bunlardan biri siyah bir çizgi gibi güneşi bölüyordu.

Baley mırıldandı. "Güneş ne kadar kırmızı."

Arzlının gözlerinin önünde bir sahne belirdi. Güneş ufka doğru kayıyordu. Çünkü gezegenin yüzeyi ondan uzaklaşıyordu. Saatte bin mil hızla uzaklaşıyor ve çıplak güneşin altında dönüyordu. Dönüyor dönüyordu, yüzeyinde koşuşan ve insan denilen mikropları koruyacak hiçbir şey de yoktu. Gezegen sonsuza kadar dönecekti. Çılgınca dönüyor, dönüyor, insanlar bunun yüzeyinde kaçışıyorlardı... Aslında dönen Baley'nin başıydı. Taş bank Arzlının altında eğrilmişti. Gökyüzü çarpılıyordu. Mavi, koyu maviydi bu. Güneş kaybolmuştu. Ağaçların tepeleri de öyle. Yer hızla yükseliyordu. Gladia tiz bir çığlık attı. Sonra başka bir ses duyuldu...

ON ALTI

Baley önce kapalı bir yerde olduğunu farketti, Açıklıkta değildi. Sonra birinin üzerine eğilmiş olduğunu gördü. Bir an bu çehreye tanımamış gibi baktı. Sonra, "Daneel!" diye bağırdı.

Adını söylenmesiyle robotun suratında rahat bir ifade belirmedi, tanınabilecek insanca başka bir duygu da. Daneel, "Kendine gelmene sevindim, Ortak Elijah," dedi. "Ciddi bir fiziki zarar gördüğünü sanmıyorum."

Baley aksi aksi, "Bir şeyim yok," diye söylenerek dirseğinin üzerinde doğrulmaya çalıştı. "Yakub adına! Yatakta mıyım ben? Neden?"

"Bugün birkaç kez açık havaya çıktın. Etkiler birikti. Artık dinlenmeye ihtiyacın var."

"Önce birkaç soruya cevap verilmesini istiyorum." Baley etrafına bakındı ve başının hafifçe döndüğünü de kendi kendisine inkara çalıştı. Odayı tanımamıştı. Perdeler kapalı, ışıklar da yapaydı. Bu da insanı rahatlatıyordu. Eskisinden daha iyi olduğu kesindi Arzlının. "Önce... neredeyim?"

"Bayan Delmarre'ın malikanesinde, bir odada."

"Şimdi bir şeyi öğrenelim bakalım. Senin burada ne işin var? Başına diktiğim o robotların elinden nasıl kurtuldun?"

Daneel, "Bu gelişmenin hoşuna gitmeyeceğini biliyordum," dedi. "Ama bana emir verilmişti ve güvenini sağlamak da benim görevimdi. İşte bu yüzden seçme hakkım olmadığını düşündüm!.."

"Ne yaptın? Yakub adına!"

"Bayan Delmarre'ın birkaç saat önce seninle bağlantı kurmaya çalıştığı anlaşılıyor."

"Evet." Baley, Gladia'nın daha önce bundan söz ettiğini hatırlıyordu. "Bunu biliyorum."

"Robotlara beni göz altında tutmalarını emrederken, başka makine adamlar ya da insanlarla görme veya aygıt yoluyla bağlantı kurmamı engellemelerini de söyledin. Ancak, Ortak Elijah, onlara insanlar ve diğer robotların benimle bağlantı kurmalarına engel olmalarını emretmedin. Aradaki farkı anlıyorsun değil mi?" Baley inledi.

Daneel, "Üzülmene gerek yok. Ortak Elijah," dedi. "Verdiğin emirlerdeki bu kusur hayatının kurtulmasını sağladı. Böylece ben de olay yerine geldim. Anlayacağın Bayan Delmarre bağlantı kurduğu zaman başımdaki robot nöbetçiler kadının benimle konuşmasına izin verdiler. Gladia Delmarre bana seni sordu. Ben de gerçeği söyledim. Yani nerede olduğunu bilmediğimi. 'Ama onu bulmaya çalışabilirim,' dedim. Bayan Delmarre bunu yapmamı çok istiyordu. Ben de, 'Belki Ortak Elijah evden kısa bir süre için ayrılmıştır,' dedim. 'Ben bunu hemen öğrenirim. Sen o arada yanımdaki robotlara Elijah'ı bulmak için evi aramalarını emreder misin?"

"Robotlara bu emri senin vermemen Gladia'yı şaşırtmadı mı?"

"Galiba onda Aurora'lı olduğum için robotlara kendisi kadar alışık olmadığım izlenimini uyandırdım. Bayan Delmarre emirleri daha otoriter bir tavırla vereceğini ve böylece sonucun daha çabuk alınacağını düşündüğümü sandı galiba. Solaria'lıların robotları yönetmedeki ustalıklarıyla öğündükleri belli bir şey. Diğer gezegenlerin yerlilerini bu konudaki beceriksizlikleri yüzünden aşağı görüyorlar. Sen de öyle düşünmüyor musun, Ortak Elijah?"

"Demek Gladia robotlara gitmelerini emretti?"

"Bunu zorlukla başardı. Robotlar itiraz ederek daha önce başka emirler aldıklarını söylediler. Ama tabii onlara gerçek kimliğimi açıklamamalarını emrettiğin için bu emirlerin ne olduğunu da kesinlikle söyleyemediler.

Kadın sonunda onları sindirdi. Ama son emirlerini öfkeyle haykırarak vermek zorunda kaldı, o da başka." "Ve sen evden ayrıldın."

"Evet, öyle yaptım, Ortak Elijah."

Baley, ne yazık ki Gladia bu olaya önem vermedi, diye düşündü. Ve onunla bağlantı kurduğum zaman bana bundan söz etmedi. Sonra, "Beni bulmakta bir ..ayli geciktin, Daneel," dedi.

"Solaria'daki robotlar esir altından bağlantı kurarak bilgi alışverişi yapıyorlar. Usta bir Solaria'lı istediği bilgiyi çabucak elde ederdi. Ama böyle bir bilgi milyonlarca makineden geçtiği için bu konuda tecrübesi olmayan benim gibi biri istediğini neden sonra öğrenebiliyor. Nerede olduğun haberi bana ancak bir saatten daha uzun bir süre sonra erişebildi. Dr. Delmarre'ın çalıştığı yere giderek yine zaman kaybettim. Sen oradan ayrılmıştın bile."

"Çiftlikte ne yaptın?"

"Kendimce bazı araştırmalar. Bunu sen yokken yapmak zorunda kaldığım için üzgünüm. Ama araştırmanın doğurduğu bazı zorunluluklar bana seçme hakkı vermedi."

Baley sordu. "Klarissa Cantoro'yla görüntü aygıtının yardımıyla mı konuştun? Yoksa kadını gördün mü?"

"Görüntü aygıtıyla bağlantı kurdum. Ama bizim malikâneden değil, çiftliğin başka bir bölüğünden. Çiftlikte görmek istediğim bir sürü kayıt vardı. Bunları bizim malikâneden incelemek de yeterli olurdu. Ama evde kalmayı istemedim. Çünkü robotlardan üçü iç yüzümü biliyorlardı ve beni tekrar gözhapsine de alabilirlerdi." Baley kendisini bayağı iyi hissediyordu.

Ayaklarını yere doğru sarkıttı. Ve o zaman arkasında geceliğe benzer bir şey olduğunu da farketti. Buna nefretle bakarak, "Elbiselerimi bul," diye bağırdı. Daneel bu emri yerine getirdi.

Baley giyinirken, "Bayan Delmarre nerede?" diye sordu.

"Evde gözhapsinde tutuluyor, Ortak Elijah."

"Ne? Bunu kim emretti?"

"Ben emrettim. Bayan Delmarre'ı yatak odasına kapattık. Kapısında da robotlar bekliyor. Robotlarına kisişel ihtiyaçları dışında emir vermesini de engelledim." "Bunu sen mi yaptın?"

"Bu malikânedeki robotlar kimliğimi bilmiyorlar."

Baley giyinmesini tamamladı. "Gladia'nın neden suçlandığını biliyorum. Aslında eline kocasını öldürme fırsatı geçmişti. Bu başlangıçta sandığımızdan daha kolaydı onun için. Gladia daha önce iddia ettiği gibi laboratuara kocasının sesini duyduğu için gitmedi. Başından beri oradaydı."

"Gladia cinayete tanık olduğunu ve katili de gördüğünü mü iddia ediyor?" "Hayır. O kritik anlarla ilgili hiçbir şeyi hatırlamıyor. Bazen böyle şeyler olur. Ayrıca ben Gladia'nın kocasını öldürmesi için bir sebep olduğunu da öğrendim." "Nedir bu sebep, Ortak Elijah?"

"Zaten daha başlangıçta böyle bir şey olduğundcın şüphelendim. Kendi kendime, 'Arzda olsaydık,' dedim. 'Dr. Delmarre anlattıkları gibi bir erkek, Gladia Delmarre da göründüğü gibi bir kadın olsaydı, o zaman onun kocasına âşık olduğunu söyleyebilirdim. Buna karşılık adam sadece kendisini seviyordu.' İşin zor yanı Solaria'lıların Arzdaki anlamıyla âşık olup olmadıklarını, bu duruma bizimki gibi bir tepki gösterip göstermediklerini bilmiyordum. Onların duyguları ve tepkileri konusunda vereceğim kararlara güvenemezdim. İşte bu yüzden birkaç Solaria'lıyı görmeye karar verdim. Görüntülerini değil, kendilerini görmeye."

"Ne demek istediğini anlayamadım, Ortak Elijah."

"Bilmiyorum bunu sana açıklayabilir miyim? Bu insanlar daha dünyaya gelmeden genleriyle ilgili olasılıklar dikkatle hesaplanıyor. Dünyaya geldikten sonra da gen dağılımları deneyden geçiriliyor."

"Bunu biliyorum."

"Ama genler her şey değildir. Çevrenin de önemi vardır. Genler sadece belirli bir psikoz olasılığını gösterirler. Oysa çevre gerçek psikoza yol açar. Gladia'nın Arzla ne kadar ilgilendiğini fark ettin mi?"

"Bundan sana söz de ettim ya, Ortak Elijah. Kadının seni etkilemek için Arzla ilgileniyormuş gibi bir tavır takındığını düşündüm."

"Bunun gerçek bir ilgi hatta müthiş bir merak olduğunu düşünelim. Belki Arzın kalabalığı kadını heyecanlandırıyordu. Belki de Gladia, kendisine pis olduğunu düşünmesini öğrettikleri bir şeyi çekici buluyordu. Hem de istememesine karşın. Kadında bir anormallik olabilirdi. Solaria'lıları görerek ve onların bu karşılaşmaya ne tepki gösterdiklerine dikkat ederek Gladia'nın durumunu anlayabilirdim. Onunla karşılıklı konuşarak ve tepkilerini inceleyerek de... İşte bu yüzden senden kaçmak zorunda kaldım, Daneel. Ne olursa olsun bunu yapmam gerekiyordu. Bu nedenle araştırmayı görüntü yoluyla sürdürmekten vazgeçtim."

"Bana bunu o zaman açıklamadın, Ortak Elijah."

"Birinci Kural yüzünden bazı sorumlulukların olduğunu düşünüyorsun. Bu açıklama fikrini değiştirmeni sağlar mıydı?"

Daneel cevap vermedi.

Baley, "Deney başarılı oldu," diye açıkladı. "Birkaç kişiyi gördüm ya da görmeye çalıştım. Yaşlı bir sosyolog benimle karşılıklı konuşmayı denedi ama yarı yolda bundan vazgeçti. Bir robotik uzmanı kendisini çok zorlamama rağmen beni görmeyi kabul etmedi. Baş parmağını emerek ağladı. Dr. Delmarre'ın asistanı mesleği icabı bir tür görüşmeye alışmıştı. Bu yüzden bana katlanmaya çalıştı. Ama ondan altı metre ötede durmam şartıyla. Diğer taraftan Gladia..."

"Evet, Ortak Elijah?"

"Gladia, hafif bir teredütten sonra beni görmeye razı oldu. Bana kolaylıkla dayandı. Hatta zaman geçerken gerilen sinirleri de yavaş yavaş gevşedi. Bu tam bir psikozu gösteriyor. Gladia beni görmeye itiraz etmedi. Arz onu çok ilgilendiriyordu. Kocasına karşı da anormal bir ilgi duyuyordu

belki. Bütün bunların güçlü ve bu dünya için anormal sayılan bir ilgiyi gösterdiği söylenebilir. Yani karşıt cinsten olan insanları görme isteğini, böyle bir duruma duyulan ilgiyi gösterdiği. Dr. Delmarre ise böyle bir duyguya karşılık verecek, karısının duygularını hoş karşılayacak bir insan değildi. Herhalde Gladia büyük bir hayal kırıklığına uğradı."

Daneel başını salladı. "Hayal kırıklığı kadının bir öfke anında kocasını öldürmesine neden olacak kadar müthişti."

"Her şeye rağmen onun katil olduğunu sanmıyorum, Daneel."

"Acaba seni bu olayla ilgili olmayan bazı kişisel amaçlar mı etkiliyor, Ortak Elijah? Bayan Delmarre çekici bir kadın ve sen de bir Arzlısın. Ve bir Arzlı için çekici bir kadınla karşı karşıya olmak da psikotik bir durum sayılmaz."

Baley endişeyle mırıldandı. "Benim daha sağlam nedenlerim var." Daneel'in sakin bakışları vücudunu deliyor ve sanki ruhunu okuyordu. "Gladia kocasını öldürdüyse o zaman Gruer'i zehirlemeye de onun kalkışmış olması gerekir." Detektif robotlara oyun oynanarak nasıl cinayet işleneceğini anlatmak istedi bir an, ama kendisini tuttu. Daneel'in hiçbir şeyden haberleri olmayan robotların cinayet işleyebileçeklerini açıklayan bir varsayıma nasıl bir tepki göstereceğini bilmiyordu.

Daneel, "Ve seni de öldürmeye kalktı," diye ekledi.

Baley'nin kaşları çatıldı. Hedefi bulmayan zehirli oktan Daneel'e söz etmemeye karar vermişti. Robotun kendisini koruma konusundaki fazla güçlü isteklerini büsbütün kuWetlendirmeyi istememişti. Öfkeyle, "Klorissa sana ne söyledi?" diye sordu. İçin için de ekledi. Keşke Klorissa'ya dilini tutmasını söyleseydim. Ama Daneel'in çiftliğe giderek sorular soracağını nereden bilirdim?

Daneel sakin sakin, Bayan Cantoro'nun bununla bir ilgisi yok," dedi. "Cinayet girişimini ben kendi gözlerimle gördüm."

Baley'in kafası iyice karıştı. "Sen orada değildin ki."

"Neden söz ediyorsun sen?"

"Olanları hatırlamıyor musun, Ortak Elijah? Bu gerçekten kusursuz bir cinayet olacaktı. Bayan Delmarre sana dışarı çıkmanızı teklif etmedi mi? Tabii buna tanık olmadım ama onun böyle bir şey yaptığından da eminim."

"Evet, o böyle bir teklifte bulundu."

"Hattâ evden çıkman için seni etkilemeyi de başardı."

Baley, 'portresini' ve etrafını saran o kurşuni duvarları düşündü. Bu zekice düşünülmüş, psikolojik bir oyun muydu? Bir Solaria'lı sezgileriyle bir Arzlının psikolojisini kavrayabilir miydi? Detektif, "Hayır," dedi.

Daneel sordu. "O havuza doğru gitmenizi ve banka oturmanızı o istemedi mi?" "Şey... evet."

"Beki de kadın seni dikkatle inceliyordu ve başının gitgide daha fazla döndüğünün farkındaydı."

"Gladia bana bir iki kere eve dönmeyi isteyip istemediğimi sordu."

"Belki de ciddi değildi. Belki o bankta gitgide fenalaşmanı seyretti. Hatta belki de seni suya itti. Veya belki de bunu yapmasına gerek kalmadı. Ben sana erişip, seni kucakladığım sırada sen taş banktan arkasıüstü suya yuvarlanıyordun. Havuz doksan santim derinliğindeydi ve mutlaka suda boğulacaktın. Üstelik Bayan Delmarre yanında oturuyor ve yuvarlanmanı seyrediyordu. Kadın seni kurtarmak için en ufak bir hareket bile yapmadı. Herhalde seni sudan çekip çıkarmaya da kalkmayacaktı. Boğulmana göz yumacaktı. Belki bir robot çağıracaktı, ama robot gelinceye kadar her şey çoktan sona ermiş olacaktı. Tabii Gladia sonradan sana dokunmasının imkânsız olduğunu söyleyecekti. 'Bunu onun hayatını kurtarmak için bile yapamadım,' diyecekti."

Baley, bütün bunlar doğru, diye düşündü Kimse Gladia'nın bir insana dokunamadığından şüphe etmeyecekti. Sadece o kadar yakınımda olmasına şaşacaklardı. Tabii bunu düşündükleri takdirde. Daneel, "Görüyorsun ya, Ortak Elijah," dedi. "Kadının suçlu olduğu kuşku götürecek gibi değil. Sen

Bayan, Delmarre'ın Ajan Gruer'i de zehirlemeye kalkışmış olması gerektiğini söyledin. Sanki bu kadının suçsuz olduğunu kanıtlayacak bir şeymiş gibi. Artık bu işi de onun yaptığını anlayorsundur sanırım. Seni de Ajan Gruer gibi aynı nedenle ortadan kaldırmaya çalıştı. Birinci cinayeti araştıran fazla inatçı bir detektifi ortadan kaldırmak istedi."

Baley, "Belki de," diye mırıldandı. "Bütün o olaylar dizisi aslında normal şeylerdi. Belki Gladia açık havanın beni nasıl etkileyeceğinin farkında değildi."

"Gladia Arzı incelemişti. Arzlıların acayipliklerini de biliyordu."

"Ama ona bugün dışarı çıktığımı ve buna alışmaya başladığımı söyledim..." "Ama bu duruma fazla dayanamayacağım da bilmesi gerekirdi."

Baley yumruğunu diğer avcuna indirdi. "Sen de Gladia fazla zeki bir insanmış gibi konuşuyorsun. Onun davranışları olaylara hiç uymuyor. Gladia'nın katil olduğuna da inanmıyorum. Zaten cinayet silahı bulununcaya kadar kimseyi cinayetle suçlayamayız. Bunun bir yararı olmaz."

Daneel gözlerini Arzlıya dikmişti. "Ben silahın ne olduğunu söyleyebilirim, Ortak Elijah."

Baley, robot iş arkadaşına sersemlemiş gibi baktı. "Nasıl?"

"Kurduğun mantık dizisini hatırlıyor musun, Ortak Elijah? 'Bayan Delmarre katilse, o zaman silahın da cinayet yerinde kalmış olması gerekirdi,' dedin. 'Hemen laboratuara koşan robotlar böyle bir silah görmediler. O halde biri silahı alıp cinayet yerinden götürdü. Yani bu işi yapan katildi. O halde katil Bayan Delmarre olamaz.' Bu söylediklerim doğru değil mi?"

"Doğru."

Robot konuşmasını sürdürdü. "Ama içeri giren robotların bakmadıkları bir yer vardı yine de."

"Neresi?"

"Bayan Delmarre'in yattığı yer. Kadının altı. Bayan Delmarre o anın heyecan ve sarsıntısı yüzünden bayılmıştı, yerde yatıyordu. Katil olsun olmasın, yere yığılmıştı. Silah da neyse, bu onun altında kalmıştı."

Baley, "Ama o zaman da," dedi. "Gladia kaldırılır kaldırılmaz silah da bulunurdu."

Daneel, "Tabii," diye başını salladı. "Ama onu yerden robotlar kaldırmadılar. Gladia dün akşam yemekte Dr. Tholl'un robotlara başının altına bir yastık kaymalarını ve onu yalnız bırakmalarını emrettini söyledi. Kadını yerden onu muayene etmek için gelen Dr. Altim Thool kaldırdı."

"Yani?"

"İşte simdi ortaya yeni bir olasılık daha çıkıyor, Ortak Elijah. Katil Bayan Delmarre'dı. Silah da cinayet yerindeydi. Ama Dr. Thool, kadını korumak için silahı alıp götürdü ve ortadan kaldırdı"

Baley, Daneel'i pek aşağı gördü birdenbire. Bir an robotun mantıklı bir şey söyleyeceğini bile sanmıştı. "Ortada bir neden yok ki! Dr. Thool niçin böyle bir şey yapsın?"

"Ortada çok sağlam bir neden var. Bayan Delmarre'ın Dr. Thool hakkında söylediklerini hatırlıyor musun? 'Çocukluğumdan beri bana o bakar. Bana her zaman şefkat ve dostluk gösterdi.' Ben de Dr. Thool'un kadınla yakından ilgilenmesi için bir neden olup olmadığını düşündüm. İşte bu yüzden o bebekler çiftliğine giderek kayıtları inceledim. O zaman tahmin ettiğim şeyin doğru olduğunu da anladım."

"Ne?"

"Dr. Altim Thool, Gladia Delmarre'ın babası. Üstelik adam aralarındaki bu bağın da farkında."

Baley robottan şüphelenmedi bile. Sadece gerekli mantık analizini kendisi değil de Robot Daneel Olivaw yapmış olduğu için müthiş bir üzüntü

duydu. Ama bu yine de tam değildi. "Dr. Thool'la konuştun mu, Daneel?"

"Evet. O da evinde gözhapsinde."

"Adam ne diyor?"

"Bayan Delmarre'ın babası olduğunu itiraf ediyor. Ona, kadının babası olduğunu gösteren kayıtları hatırlattım. Adamın Gladia küçükken onun sağlığıyla ilgilendiğini gösteren kayıtları da. Bir doktor olduğu için bu bakımdan ona karşı biraz gevşekçe davranmışlar. Diğer Solaria'Jıların böyle şeyler yapmalarına izin verilmiyor."

"Peki ama Dr. Thool, Gladia'nın sağlığıyla neden ilgilenmiş?"

"Bu noktayı ben de düşündüm, Ortak Elijah. Adama bir çocuğu daha olması için özel izin verdikleri sırada o bir hayli yaşlıymış zaten. Ama baba olmayı başarmış. Dr. Thool bunu genlerine ve fiziki sağlığına borçlu olduğunu düşünüyor. Bu sonuçla, bu dünyada görüldüğünden daha fazla gururlanıyor. Ayrıca o bir doktor. Solaria'lılar bu mesleğe pek değer vermiyorlar. Çünkü doktorlar bazen hastalarının yanına gitmek zorunda kalıyorlar. İşte Altim Thool da bu yüzden gururlanmak için bahaneler arıyor. Bu adam için önemli. Bu yüzden de çocuğuyla belli etmeden bir dostluk kurmuş."

"Gladia'nın bütün bunlardan haberi var mı?"

"Dr. Thool'a göre yok, Ortak Elijah."

Baley sordu. "Dr. Thool cinayet aletini laboratuardan alıp götürdüğünü itiraf etti mi?"

"Hayır. Bunu yapmadı."

"O halde elinde hiçbir şey yok, Daneel."

"Hiçbir şey yok mu?"

"Silahı bulman ve bunu Dr. Thool'un alıp götürdüğünü kanıtlaman gerekiyor. Ya da hiç olmazsa adama bunu itiraf ettirmen. Çünkü elinde

hiçbir kanıt yok. Bir mantık dizisi hoş bir şeydir ama kanıt sayılmaz."

"Adam, uzun uzadıya sorguya çekilmedikçe yaptığını itiraf etmeyecek. O tür bir sorguya çekmeyi de ben yapamam. Kızını çok seviyor."

Baley, "Hiç de değil," dedi. "Altim Thool'un kızına karşı olan duygusu, senin ve benim alıştığımız türden bir duygu değil. Solaria çok farklı bir yer." Baley odada bir aşağı bir yukarı dolaştı ve böylece öfkesi söndü. "Daniel, olağanüstü bir mantık dizisi kurmuşsun. Ama bütün bu söylediklerinin hiçbiri de akla yakın değil." Robotları ona, 'Mantıklı ama akıllı değil,' diye tarif etmemişler miydi? Arzlı sözlerini sürdürdü. "Dr. Thool otuz yıl kadar önce baba olmayı başarmış. Ama artık o çok yaşlı bir adam. En güzel yılları geride kalmış. Uzaycılar bile bunayabilir. Dr. Thool'un bayılmış olan kızını muayene etmesini düşün. Damadının ölüsü de yerde yatıyor. Bu olayın onun için ne kadar olağanüstü bir şey olduğunu anlayamıyor musun? Adam o sırada kendisine tamamiyle hakim olabilir miydi? Şaşılacak bir sürü şey yapacak kadar hakim?

"Dinle. Bir kere adamın silahın kızının altında kalmış olduğunu farketmesi gerekiyordu. Gladia, bunun üzerine öyle uygun bir biçimde yatmıştı ki, robotlar bile silahı görememişlerdi. İkincisi, Altim Thool'un belki ucunu görebildiği cismin cinayet aracı olduğunu anlaması da şarttı. Ve hemen kızının cinayetle suçlanmaması için silahı usulca alıp götürmesi gerektiğini kavraması da gerekirdi. Paniğe kapılmış yaşlı bir adam için pek ince düşünceler bunlar. Üçüncüsü... Dr. Thool'un planını sonuna kadar uygulaması da gerekiyordu. Bu da yine paniğe kapılmış bir ihtiyar için çok zor bir şeydi. Ve son olarak, yalan söyleyerek ikinci bir suç daha işlemesi de şarttı. Evet, bir mantık dizisi kurarak bu sonuca varmış olabilirsin. Ama bütün bunların hiçbiri akıllıca değil."

Daneel, "Senin başka bir çözüm yolun var mı, Ortak Elijah!" diye sordu. Baley son konuşması sırasında bir koltuğa oturmuştu. Tekrar kalkmaya çalıştı ama hem yorgunluğu ve hem de koltuğun derinliği yüzünden bunu başaramadı. Aksi aksi ellerini uzattı. "Elini ver, Daneel," dedi.

Daneel hayretle kendi eline baktı. "Afedersin, Ortak Elijah, ne demek istediğini anlayamadım."

Baley sessizce robotun kelimeleri olduğu gibi kabul etmesi yüzünden için için kıifürü bastı. "Kalkmama yardım et."

Daneel, güçlü kollarıyla onu kolaylıkla yerinden kaldırdı.

Baley, "Teşekkür ederim," dedi. "Hayır, başka bir çözüm yolu bulamadım. Daha doğrusu buldum ama her şey silahın ortaya çıkarılmasına bağlı."

Arzlı sabırsızca, bir duvarı hemen hemen kaplayan perdelere doğru gitti. Ne yaptığını farketmeden perdenin ucunu hafifçe kaldırdı. Gözlerini simsiyah cama dikti. Ancak neden neden sonra akşam karanlığını seyrettiğini farketti. Perdeyi bırakırken Daneel de sessizce yaklaştı ve kumaşın ucunu Baley'nin parmaklarının arasından çekti.

Kısa bir an Baley, robotun perdeyi çocuğunu ateşten korumaya çalışan bir annenin sevgi dolu ihtiyatıyia elinden çekmesini seyretti. Ve sanki içinde bir fırtına koptu. Arzlı, perdeyi Daneel'in elinden hızla çekti. Bütün gücünü kullanarak perdeyi pencereden indirdi. Geride yırtık kumaş parçaları kaldı.

Daneel usulca, "Ortak Elijah," dedi. "Artık açık pencerenin sana ne yapacağını çok iyi biliyorsun sanırım."

Baley, "Evet," diye homurdandı. "Bunun bana ne yapacağını biliyorum." Pencereden dışarı baktı. Karanlıklardan başka görülecek bir şey yoktu. Ama karanlık da açık hava demekti. Aydınlanmamış, bir engele rastlamadan dümdüz uzanan boşluk. Ve Baley buna bakıyordu.

Baley bunu ilk defa isteyerek, dileyerek yapıyordu. Bu artık bir meydan okuma ya da garip bir merak değildi. Ya da cinayetin çözümüne giden bir yol. Açık havaya bunu yapmak istediğini bildiği için bakıyordu. Buna ihtiyacı olduğu için. Bu nedenle durum eskisinden çok farklıydı.

Duvarlar birer koltuk değneğiydiler. Karanlık ve kalabalık da öyle. Herhalde Baley de farkına varmadan öyle düşünmüş ve onları sevdiğini, ihtiyacı olduğunu sandığı bir sırada bile aslında nefret duymuştu, Gladia'nın portresini kurşuni bir kübün içine hapsetmesine kızmasının asıl nedeni de buydu.

Baley, kalbine sonsuz bir zafer duygusunun dolduğunu hissetti. Ve sanki zafer bulaşıcı bir şeymiş gibi kafasında bir fikir belirdi. Daha doğrusu şimşek gibi çaktı. Başı dönmeye başlayan Baley Daneel'e baktı. "Biliyorum..." diye fısıldadı. "Yakıp adına... Biliyorum."

"Neyi biliyorsun, Ortak Elijah." "Cinayet silahına ne olduğunu! Katili! Bütün parçalar uygun biçimde birleşti!"

ON YEDİ

Daneel, Baley'in hemen harekete geçmesine izin vermedi. Saygılı bir kesinlikle "Yarın," dedi. "İşte önerim bu, Ortak Elijah. Geç oldu. Ve senin dinlenmen gerekiyor."

Baley bunun doğru olduğunu kendi kendisine itiraf etmek zorunda kaldı. Ayrıca hazırlanması da gerekiyordu. Bir hayli hazırlık yapması şarttı. Arzlı cinayetin esrarını çözdüğünden emindi. Bu da Daneel'in teorisi gibi bir mantık dizisine dayanıyordu. Kanıt olarak fazla bir değeri yoktu. Solaria'lılar ona yardım etmek zorundaydılar. Baley, onlarla karşı karşıya gelecekti. Bir Arzlıya karşı altı Uzaycı. Onun için de Baley'in duruma hakim olması gerekiyordu. Bu da dinlenmesi ve hazırlık yapmasının zorunlu olduğu anlamına geliyordu.

Ama detektif yine de uyayamayacaktı. Uyuyamayacağından emindi. Güzelce çalışan robotların hazırladığı yumuşacık yatağın, Gladia'nın malikânesindeki özel odaya süzülen müzik ve havaya sıkılan parfümün de bir yararı olmayacaktı. Bundan emindi Baley.

Daneel karanlık bir köşede sessizce oturuyordu.

Baley, "Hâlâ Gladia'dan korkuyor musun?" diye sordu.

Robot, "Yalnız başına, korunmasız bir halde uyumana izin vermek akıllıca bir şey olmaz," dedi.

"Pekâlâ, öyle olsun. Ne yapmanı istediğimi iyice anladın mı, Daneel?"

"Anladım, Ortak Elijah."

"Birinci Kural yüzünden bazı endişelerin olmadığını umarım."

"Yapılmasını istediğin toplantı konusunda bazı endişelerim var. Yanına silah alacak ve de kendini korumaya çalışacak mısın?"

"Merak etme, bunları yapacağım."

Danel içini çekti. Bu öyle insanca bir şeydi ki Baley bir an karanlıkları yararak makine adamın kusursuz yüzündeki ifadeyi incelemeye çalıştı.

Daneel, "Bence insanlar her zaman mantıklı bir biçimde hareket etmiyorlar," dedi.

Baley, "Üç Kural bizim için de geçerli sayılır," dedi. "Ama böyle bir uygulama zorunlu olmadığı için seviniyorum."

Gözlerini tavana dikti. Çok şey Daneel'e bağlıydı. Arzlı robota gerçeğin ancak az bir kısmını açıklayabilmişti. Robotlar pek karma şık yaratıklardı. Aurora gezegeninin kendi çıkarlarını kollaması için bir robot temsilci yollamasının nedenleri vardı elbette. Ama bir hataydı bu. Robotlar da bazı bakımlardan kısıtlıydılar.

Her şey yolunda gittiği takdirde soruşturma on iki saat içerisinde sona erecek; Baley de yirmi dört saat içerisinde Arza doğru yola çıkabilecekti. Hem de umut götürecekti gezegenine. Acayip bir umuttu bu. Baley kendisi bile buna pek inanamıyordu. Ama Arz için kurtuluş yolu da buydu. Öyle olmalıydı!

Arz! New York! Jessie ve Ben! Sevgili evinin rahatlığı, tanıştığı! Sıcaklığı! Baley yarı uykulu bunları düşündü. Ama Arzı hayal etmek onu umduğu gibi rahatlatmadı. Sanki Kentlerle arasına bir soğukluk girmişti.

Ve sonra bütün hayaller kayboldu. Baley uykuya daldı.

Baley uyudu ve uyandı. Duş yapıp giyindi. Fiziki bakımdan tam anlamıyla hazırdı. Ama yine de kuşkuları vardı. Bunun nedeni kurduğu mantık dizisinin sabah ışığında ona zayıf gelmesi değildi. Onu düşündüren Solaria'lıların karşısına dikilmesi gereğiydi.

Bu adamların gösterecekleri tepkilerden emin olabilir miydi? Yoksa yine karanlıkta, körcesine mi çabalayacaktı?

Önce Gladia göründü. Tabii bu onun için çok kolaydı. Kadın malikanede olduğu için iç devreden yararlanmıştı. Galdia'nın rengi uçuk, yüzü ifadesizdi. Orapeli beyaz elbiseyle soğuk bir heykele benziyordu.

Genç kadın çaresiz bir tavırla Baley'e baktı. Arzlının şefkatli gülümsemesi Gladia'yı biraz rahatlattı.

Diğerleri de birer birer gözüktüler. Gladia'dan hemen sonra Güvenliğin yeni Müdürü Attiebish geldi. İnce ve azametli adamın iri çenesindeki kaslar hoşnutsuzlukla gerilmişti. Sonra robotik uzmanı Jothan Leebig ortaya çıktı. Öfkeli ve sabırsız adamın düşük göz kapağı zaman zaman seyiriyordu. Onu sosyolog Ouemot izledi. Yaşlı Solaria'lı biraz yorgun görünüyordu ama çukura kaçmış gözleriyle Baley'e bakarak gülümsedi. Sanki ona bir lütufta bulunuyor ve, 'Biz birbirimizi gördük,' diyordu. 'Samimi olduk.'

Klorissa Cantoro diğerlerini gördüğü zaman biraz sıkılır gibi oldu. Bir an Gladia'ya bakarak sesli sesli burnunu çekti, sonra gözlerini yere dikti. En son Dr. Thool gözüktü. Adam bitkin hatta hastaymış gibi görünüyordu.

Hepsi oradalardı. Gruer dışında hepsi. Adam yavaş yavaş iyileşiyordu, ama bu toplantıya katılması imkânsızdı. Baley, eh, diye düşündü, bu işi o olmadan da çözümleyebiliriz. Diğerleri resmi kılıklardaydılar. Ve hepsi de perdeleri sıkıca kapatılmış bölmelerde oturuyorlardı.

Daneel her şeyi iyi ayarlamıştı. Baley bütün kalbiyle robotun yapması gereken diğer işleri de başarıyla halledeceğini ymuyordu.

Detektif Solaria'lıları teker teker süzdü. Kalbi gürültülü gürültülü çarpıyordu. Her Solaria'lı ona başka bir odadan bakıyor; ışıklar, eşya ve duvar süsleri arasındaki zıtlık baş döndürüyordu.

Baley, "Dr. Rikaine Delmarre'ın öldürülmesi olayını inceleyeceğiz," diye başladı. "Sebep, fırsat ve silah açısından. Ve bu sırayla..."

Attiebish onun sözünü kesti. "Bu uzun bir konuşma mı olacak."

Baley sert sert, "Olabilir," dedi. "Beni buraya bir cinayet olayını araştırmam için çağırdılar. Böyle bir iş benim uzmanlık ve meslek alanıma

girer. Bu işin nasıl halledileceğini en iyi ben bilirim." İçin için ekledi, onların terbiyesizlikleri karşısında sinme. Yoksa hiçbir şey yapamazsın. Duruma hakim ol. Hakim ol! Mümkün olduğu kadar sert ve kesin bir tavırla konuşmasını sürdürdü. "Önce sebep. Bir bakıma bu üç şarttan en tatmin edici olmayanı yine bu. Fırsat ve silah objektif şeylerdir. Nesnel yani. Ve gerçek bir biçimde incelenebilirler. Sebep ise sübjektiftir. Öznel bir şey. Bunu bazen başkaları farkedebilirler. Bir hakaret yüzünden intikam alınması gibi. Bu başkalarının göremeyeceği bir şey de olabilir. Duygularını hiç belli etmeyen, disiplin altında tutan bir insanın mantıksızca, öldürücü kini gibi.

"Hemen hemen hepiniz bana şu ya da bu konuşma sırasında cinayeti Gladia Delmarre'ın işlediğine inandığınızı açıkladınız. Ve hiç kimse başka bir katil adayından söz etmedi. Gladia'nın kocasını öldürmesi için bir neden var mıydı. Dr. Leebig böyle bir sebebi ileri sürdü. Gladia'nın kocasıyla sık sık kavga ettiğini söyledi. Gladia daha sonra bana da bunu itiraf etti. Bir kavga sırasında alevlenen öfke insanı cinayete sürükleyebilir, elbette...

"Ama bir sorun vardı. Dr. Delmarre'ı öldürmesi için nedeni olan yalnızca Gladia mıydı? Dr. Leebig, kendisi de..."

Robotik uzmanı neredeyse yerinden fırlıyordu. Kaskatı kesilen elini Baley'e doğru uzattı. "Sözlerinize dikkat edin, Arzlı!"

Baley soğuk soğuk, "Ben sadece bir takım teorilerden söz ediyorum," dedi. "Siz, Dr. Leebig, Dr. Delmarre'la yeni robot modelleri üzerinde çalışıyordunuz. Robotik konusunda Solaria'daki en iyi uzman sizsiniz. Siz bana öyle söylediniz. Ben de bu sözlere inanıyorum."

Leebig, Arzlıyı pek aşağı gördüğünü belirten bir tavırla güldü.

Baley konuşmasını sürdürdü. "Ama Dr Delmarre'ın sizinle dostluğunu sona erdirmek üzere olduğunu da öğrendim. Bunun nedeniyse sizin bazı kişisel özelliklerinizdi. Dr. Delmarre bunlardan hoşlanmıyordu."

"Yalan! Yalan!"

"Belki... Ama ya doğru idiyse? O zaman Dr. Delmarre sizinle olan dostluğunu sona erdirerek sizi aşağılanmış bir duruma düşürmeden önce onu ortadan kaldırmanız için sebep var demekti. Bence siz böyle bir hakarete kolay kolay dayanamazdınız."

Baley, Leebig'e itiraz fırsatı bırakmadan sözlerini hızla sürdürdü. "Ve siz Bayan Cantoro. Dr. Delmarre'ın ölümü üzerine feotus mühendisliği çalışmalarının yönetimi size geçti. Sorumluluk isteyen bir iş bu."

Klorissa, "Uzay adına!" diye bağırdı. "Bütün bunlardan daha önce de sözettik." "Sözettiğimizi biliyorum. Ama bu noktanın da üzerinde durulması gerekiyor. Dr. Ouemot'a gelince, sık sık Dr. Delmarre'la satranç oynuyordu. Belki oyunu sık sık kaybetmek onu öfkelendirdi."

Sosyolog usulca söze karıştı. "Satranç oyununu kaybetmek herhalde yeterli bir neden sayılmaz, Sivil Memur Baley."

"Bu, satrancı ne kadar ciddiye aldığınıza bağlı bir durum. Cinayet nedeni katile pek pek önemli gelebilir. Buna karşılık herkes bunu pek anlamsız bulabilir. Cinayet için herkesin bir nedeni olabilir. Özellikle Dr. Delmarre gibi birinin öldürülmesi konusunda."

Ouemot öfkeyle sordu. "Ne demek istiyorsunuz?"

"Ben sadece Dr. Delmarre'ın 'iyi bir Solaria'lı' olduğunu kasdettim. Hepiniz de onu böyle tanımladınız. Adam bütün Solaria geleneklerine sıkı sıkı uyuyordu. İdeal bir adamdı, âdeta soyut bir simge. Öyle bir insanı kim sever ya da ondan hoşlanır? Zayıf tarafı olmayan bir insan başkalarının kusurlu olduklarını düşünmelerine neden olur sadece. İlkel bir şair olan Tennyson, Kusuru olmayan bir insan tamamiyle kusurludur,' diye yazmıştı."

Klorissa kaşlarını çattı. "Hiç kimse bir insanı iyi olduğu için öldürmez."

"Sizin dünyadan haberiniz yok." Baley, ne demek istediğini açıklamadan devam etti. "Dr. Delmarre Solaria'da birilerinin bir komplo kurduklarının farkındaydı. Ya da böyle bir şey olduğunu düşünüyordu. Komplocular Galaksiye saldırmak ve diğer gezegenleri ele geçirmek amacındaydılar. Dr. Delmarre ise bunu engellemeyi istiyordu. İşte bu

yüzden komplocular da onu ortadan kaldırmayı istemiş olabilirler. Buradakilerden biri o örgüt üyesidir belki de. Bayan Delmarre, hatta yeni Güvenlik Müdürü CorWin Attiebish bile."

Attiebish yerinden kımıldamadı. "Ben mi?"

"Gruer'in başına gelen felaket yüzünden Güvenliğin başına geçer geçmez araştırmaları sona erdirmek istediniz." Baley, sütünden ağır ağır birkaç yudum aldı, orijinal kutusundan içiyordu. Süte kendi elinden başka insan eli değmemişti. Robot eli de. Gücünü toplayan Arzlı, bu aslında bir bekleme oyunu, diye düşündü. Neyseki Solaria'lılar hiç kımıldamadan oturuyorlar. Onlar benim gibi Arzlı değiller. İnsanlarla yakından ilgilenmesini bilmiyorlar. Kalleşçe dövüşmeyi de bilmedikleri gibi.

Baley, "Şimdi sıra fırsatta," dedi. "Herkes bu fırsatın ancak Bayan Delmarre'ın eline geçebileceğini düşünüyordu. Çünkü kocasının yanına ancak o gidebilirdi. "Ama bundan emin olabilir miyiz? Ya Gladia Delmarre'dan başka biri Dr. Delmarre'i öldürmeye karar verdiyse? Böyle çaresiz bir karar, kurbanın yanına gitmek gibi rahatsızlık verici bir şeyi önemsizleştirmez miydi? İçinizden biri cinayet işlemeye karar verdiği takdirde, kurbanın yanında bunu yapmaya yetecek bir süre kalmayı da göze almaz mıydı? Delmarre'in malikânesine usulca girer..." Atlebish buz gibi bir sesle detektifin sözünü kesti. "Senin bu konuda bilgin yok, Arzlı. Bunu yapabilirmişiz, yapamazmışız, bu önemli değildi. Asıl Dr. Delmarre birinin kendisini görmesine izin vermezdi. Bundan emin olabilirsin. Biri onun yanına girseydi, Dr. Delmarre onun çok değer verdiği, eski bir arkadaşı olmasına aldırmaz, adama hemen çıkıp gitmesini söylerdi. Hatta adamı dışarı atmaları için robotlarını bile çağırırdı."

Baley, "Doğru," dedi. "Tabii Dr. Delmarre bunu karşısındakinin bir görüntü olmadığını anladığı takdirde yapardı."

Dr. Thool hayretle bağırdı. "Ne demek istiyorsunuz?" Sesi titriyordu.

Baley dönerek yaşlı adama baktı. "Bayan Delmarre'ı cinayet yerinde muayene ettiğiniz zaman o bir an yanındakinin sizin görüntünüz olduğunu sandı. Ancak ona dokunduğunuz zaman gerçeği anladı. Gladia bana öyle söyledi. Ve ben buna inanıyorum. Ben, insanları gerçekten görmeye

alışığım. Solaria'ya geldiğimde Güvenlik Müdürü Gruer'le karşılaştığım zaman onun karşımda olduğunu sandım. Konuşmamızın sonunda Gruer birdenbire ortadan kaybolduğu zaman fena halde şaşırdım.

"Şimdi bunun tersini düşünelim. Bir erkek bütün olgunluk çağı boyunca sadece görüntülerle bağlantı kuruyor. Hiç kimseyi görmüyor. Ender olarak karısının yanına gidiyor. Şimdi... karısından başka biri onun bulunduğu yere girerek kendisine yaklaşıyor. Bu insan gördüğünün bir görüntü olduğunu sanmaz mı? Özellikle bir robota Dr. Delmarre'a görüntüyle bağlantı kurulacağını söylemesi emredildiği takdirde?"

Ouemot, "Böyle bir şey imkânsız," dedi. "Arka planın aynı olması durumun anlaşılmasına yol açar."

"Belki. Ama kaçınız şu anda arka planın farkındasınız? Dr. Delmarre bu işte bir acayiplik olduğunu farkedinceye kadar yine de bir iki dakika geçerdi. Ve o sürede arkadaşı o kimsekurbanına yaklaşarak sopayı kaldırır ve sonra da hızla indirirdi." Ouemot inatla, "İmkansız," dedi."

Baley, "Hiç de değil," diye karşılık verdi. "Bence fırsat. Bayan Delmarre'ın katil olduğunu gösteren kesin kanıt sayılmamalıdır. Evet, onun eline fırsat geçti. Ama başkalarının da geçmiş olabilir." Baley tekrar bekledi. Alnının ter içinde kaldığının farkındaydı, ama bunu silmek diğerleri tarafından bir zayıflık işareti olarak alınabilirdi. Duruma kesinlikle hakim olmalıydı. Hedefi olan insanı zayıf durumda

olduğuna inandırmalıydı. Ve bir Arzlının bunu bir Solaria'lıya yapabilmesi oldukça zordu.

Baley, diğerlerinin yüzlerine teker teker baktı ve sonra konuşmanın memnunluk verici bir biçimde sürdüğünü anladı. Attlebish'in yüzünde bile insanca bir endişe belirmişti.

Arzlı, "Böylece," dedi. "Silaha geliyoruz. Olayın en şaşırtıcı yanı da bu. Cinayetin İşlendiği silah hiçbir zaman bulunamadı."

Attiebish, "Bunu biliyoruz," dedi. "Eğer silah bulunsaydı. Bayan Delmarre aleyhindeki kanıtların kesin olduğuna karar verirdik. Olayın

araştırılmasını da hiçbir zaman istemezdik."

Baley omzunu silkti. "Belki. Öyleyse bu silah konusunu inceleyelim. Şimdi, iki olasılık var. Cinayeti ya Bayan Delmarre işledi ya da bir başkası. Katil Bayan Delmarre'sa silahın cinayet yerinde kalması gerekirdi. Tabii silah laboratuardan götürülmüş olabilirdi. Şu anda burada olmayan iş arkadaşım Bay Daneel Oliwav, silahı Dr. Thool'un alıp götürmüş olabileceğini, onun eline böyle bir fırsat geçtiğini söyledi. Şimdi hepinizin önünde Dr. Thool'a bunu yapıp yapmadığını, baygın olan Bayan Delmarre'i muayene ederken silahı ortadan kaldırıp kaldırmadığını soruyorum."

Dr. Thool titremeye başlamıştı. "Hayır, hayır. Yemin ederim. Her soruya cevap verebilirim. Ben cinayet yerinden hiçbir şeyi alıp götürmedim."

Baley, "Şu anda Dr. Thool'u yalancılıkla suçlamak isteyeniniz var mı?" diye sordu.

Bir sessizlik .oldu. O sırada Leebig, Baley'nin görüntü alanının dışında bir yere bakarak zamanla ilgili bir şeyler söyle.

Arzlı, "İkinci olasılık da şu," diye devam etti. "Cinayeti başka biri işledi ve o, silahı yanına alarak kaçtı. Eğer böyle olduysa o zaman şu soruyu da sormamız gerekiyor: neden? Silahı alıp götürmek katilin Bayan Delmarre olmadığını ilan etmek demekti. Katil bir başkasıydı, dedik. Ve bu insan suçu Bayan Delmarre'ın üzerine yıkmak için silahı cinayet yerinde bırakmıştı. Yani bu adam pek mi aptaldı? İki durumda da silahın laboratuarda olması gerekiyordu. Ama bunu hiç kimse görmemişti."

Attiebish, "Bizim budala olduğumuzu mu düşünüyorsun?" diye homurdandı. "Kör olduğumuzu mu?"

Baley sakin sakin, cevap verdi. "Ben sadece sizin Solaria'lı olduğunuzu düşünüyorum. İşte bu yüzden cinayet yerinde bırakılan bir cismin aslında bir silah olduğunu farkedemediniz."

Klorissa telaşla mırıldandı. "Bu sözlerin bir tek kelimesini bile anlamadım." Konuşma sırasında hiç kımıldamamış olan Gladia bile şaşkınlıkla Baley'e bakıyordu.

Baley, "Cinayet yerinde yalnızca öldürülmüş bir adamla onun baygın karısı yoktu," dedi. "Orada bir de bozuk robot vardı."

Leebig öfkeyle, "Eee!" dedi.

"İmkansızları bir tarafa attık. O halde geride kalan, ne kadar garip olursa olsun, yine de gerçek. Cinayet yerindeki robot siiahtı aslında. Gördüğünüz eğitim nedeniyle hiçbirinizin farketmediği bir cinayet silahı."

Hepsi bir ağızdan konuşmaya başladılar. Yalnızca Gladia şaşkınlıkla Baley'e bakıyordu.

Arzlı ellerini havaya kaldırdı. "Susun! Bir dakika! İzin verin de anlatayım!" Tekrar Gruer'in zehirlenme olayını ve bunun nasıl başarıldığını hikaye etti. Buna bebek çiftliğinae kendisini öldürmeye kalkışmalarını da ekledi.

Leebig sabırsızca, "Herhalde bunu bir robotun okun ucuna zehir sürmesini sağlayarak başardılar," dedi. "Tabii o bunun zehir olduğunu bilmiyordu. İkinci bir robotun oku çocuğa vermesini, ona sizin bir Arzlı olduğunuzu açıklamasını emrettiler. Bu ikinci robotun da okun zehirli olduğundan haberi yoktu doğal olarak. Bunu söyleyecektiniz değil mi?"

"Evet, böyle bir şey. İki robota da ayrıntılı talimat verilmişti."

Leebig, "Pek de olacak gibi değil," diye itiraz etti.

Ouemot'un rengi iyice uçmuştu. Yaşlı adam her an kriz geçirecek gibi görünüyordu. "Hiçbir Solaria'lı bir insana zarar vermesi için bir robottan yararlanamaz."

Baley yine omzunu silkti. "Belki. Ama önemli olanı robotların oyuna getirilebilmesi. Dr. Leebig'e sorun. Robotik uzmanı o."

Leebig, "Bunun Dr. Delmare'ın ölümüyle bir ilgisi yok," dedi. "Bunu dün de söyledim size. Kim bir robotun bir insanın kafasını ezmesini sağlayabilir?" "Bunun nasıl yapıldığını açıklayayım mı?"

"Başarabilirseniz açıklayın."

Baley, "O yeni model bir robottu," diye başladı. "Dr. Delmarre onu deniyordu. Bunun ne anlama geldiğini ancak dün akşam kavrayabildim. O sırada koltuktan kalkmak için bir robottan yardım istedim. Ona, 'Elini ver,' dedim. Robot şaşkın şaşkın eline baktı. Sanki elini yerinden çıkarıp bana vermesini istemişim gibi. Emrimi daha açık bir biçimde, deyimler kullanmadan tekrarlamak zorunda kaldım. Ama bu olay bana Dr. Leebig'in daha önce söylediği bir şeyi hatırlattı. Bacakları ve kolları çıkabilen tipte robotlar üzerinde çalışılıyordu.

"Diyelim ki Dr. Delmarre'ın denemeler yaptığı robot da bu tipte bir şeydi. Özel işler yapmak için değişik tipte kollar takıyordu. Çeşitli biçimlerde kollar. Katil de bunu biliyordu. Robota birdenbire, 'Bana kolunu ver,' diye emretti. Tabii robot da kolunu çıkararak ona uzattı. Bu çıkık kol mükemmel bir cinayet silahıydı, Dr. Delmarre öldürüldükten sonra robotun kolu yerine takıldı."

Şaşkınlık ve dehşet, yerini karmakarışık itirazlara bıraktı. Baley son sözlerini haykırarak söylemek zorunda kaldı, ama sesini yine de zorlukla duyurabildi. Yüzü kıpkırmızı kesilmiş olan Attiebish koltuğundan kalkarak öne doğru çıktı. "Bu söylediklerin doğru olsa bile, katilin Bayan Delmarre olduğunu gösterir yine. O laboratuardaydı, kocasıyla kavga etti. Dr. Delmarre'ın robotla yaptığı çalışmaları görmüştü. Robotun kolunun çıktığını biliyordu. Aslında bu hikayeye inanmış değilim, o da başka. Ancak ne yaparsan yap, her şey katilin Bayan Delmarre olduğunu gösteriyor."

Gladia usulca ağlamaya başladı.

Baley genç kadına bakmadı. "Tersine. Cinayeti kim işlemiş olursa olsun, katilin Bayan Delmarre olmadığını kanıtlamak çok kolay."

Jothan Leebig birdenbire kollarını kavuşturdu. Yüzünde Arzlıyı aşağı gördüğünü belirten bir ifade vardı.

Baiey bunu farketti. "Bunu yapmama siz yardım edeceksiniz, Dr. Leebig. Siz bir robotik uzamsınız. Robotları, dolaylı yoldan cinayet işlemeye razı etmek, onları oyuna getirmek için büyük ustalık gerektiğini biliyorsunuz. Dün, birini evde göz hapsine aldırmak zorunda kaldım. O kimsenin dışarı bırakılmaması için üç robota ayrıntılı emirler verdim. Bu

basit bir olaydı. Ama ben robotları yönetmesini bilmeyen beceriksiz bir adamım. Emirlerimde bazı boşluklar vardı. Ve gözhapsine aldırdığım kimse kaçmayı başardı."

Attiebish sordu. "Kimdi bu?"

Baley sabırsızca, "Bu önemli değil," dedi. "Önemli olan amatörlerin robotları ustalıkla yönetmemeleri. Ve bazı Solaria'lılar bu gezegene göre pek amatörce davranabiliyorlar. Söyleyin bakalım. Gladia Delmarre robotik konusunda ne biliyor?.. Ee, Dr. Leebig?"

"Ne!" Robotik uzmanı Arzlıya şaşkın şaşkın bakıyordu.

"Bayan Delmarre'a robotik konusunda bilgi vermeye çalıştınız. Nasıl bir öğrenciydi o? Bir şey öğrenebildi mi?"

Leebig endişeyle etrafına bakındı. "O hiç de..." Durakladı.

"Bu konuda hiç de yetenekli değildi sanırım. Öyle değil mi? Yoksa bu soruyu cevaplamamayı mı tercih edeceksiniz?"

Leebig soğuk soğuk, "Belki de özellikle hiçbir şey bilmiyormuş gibi davranıyordu," dedi.

"Yani siz bir robotik uzmanı olarak Bayan Delmarre'ın makine adamları dolaylı bir biçimde cinayet işlemeye sürükleyecek kadar usta olduğunu söyleyebilir misiniz?"

"Ben bu soruya nasıl cevap veririm?"

"O halde bu soruyu başka türlü sormama izin verin. Biri beni bebek çiftliğinde öldürtmeye çalıştı. Bu kimse yerimi bulmak için robotlar arasındaki bağlantıdan yararlandı. Ben, hiçbir insana nereye gideceğimi söylememiştim. Sadece beni bir yerden diğerine götüren robotlar nerede olduğumu biliyorlardı. İş arkadaşım Bay Daneel OlivaW bile bir hayli zorlukla karşılaştıktan sonra izimi bulabildi. Buna karşılık katil bu işi kolaylıkla başardı. Çünkü yalnızca nerede olduğumu öğrenmesi değil, ben çiftlikten ayrılıp başka yere gitmeden önce okun zehirlenmesini ve bu okla

bana nişan alınmasını da sağlaması gerekiyordu. Bayan Delmarre bütün bunları başaracak kadar usta mı?"

CorWin Attiebish öne doğru eğildi. "Sence bu konuda usta olan kim, Arzlı?" Baley, "Dr. Leebig, gezegendeki en usta robotikçi olduğunu söylüyor," dedi. Leebig bağırdı. "Beni mi suçluyorsun?"

Baley de, "Evet!" diye haykırdı.

Leebig'in gözlerindeki öfke yavaş yavaş kayboluyordu ama, bunun yerini tam anlamıyla sakin bir ifade almadı. Adamın bakışlarından sinirlerinin gerildiği ve duygularını baskı altında tutmaya çalıştığı anlaşılıyordu. "Ben cinayetten sonra Delmarre robotunu inceledim. Kolları, bacakları yerinden çıkmıyordu. Yani kollarını ve bacaklarını ancak uzmanlar, özel gereçlerle yerlerinden çıkarabilirlerdi. Delmarre'ın ölümü olayında o robot bir silah olarak kullanılmamıştı. İddialarınız asılsız."

Baley, "Bu sözlerinizin aoğruluğunu kim onaylayabilir?" diye sordu.

"Sözlerimin şüpheyle karşılanmasına gelemem."

"Ama ben karşılıyorum. Sizi suçluyorum. Ve robotla ilgili sözlerinizin de bir değeri yok. Çünkü kimse bu iddianızı desteklemiyor. Bir başkası tanıklık etseydi o zaman durum değişirdi. Ha, aklıma gelmişken... O robotu pek çabuk ortadan kaldırdınız. Neden?"

"Robotu bekletmek için bir neden yoktu ki. Kafası karmakarışık olmuştu. Artık bir işe yaramayacaktı."

"Neden?"

Leebig parmağını Baley'e doğru sallayarak hiddetle, "Bunu bana daha önce de sordunuz, Arzlı," diye homurdandı. "Ve ben de size nedeni açıkladım. Robot bir cinayete tanık olmuş ve bunu engelleyememişti."

"Ve siz bana böyle bir şeyin robotu tamamiyle mahvettiğini, bunun evrensel bir kural olduğunu söylediniz. Ama Gruer zehirlendiğinde ona öldürücü içkiyi veren robot sadece topallamaya, pepeme gibi konuşmaya

başladı. Üstelik o robot o sırada sadece bir tanık değildi, bir katil rolü oynamıştı. Ama sorguya çekilecek kadar da aklı başındaydı.

"O halde o robotun, Delmarre olayına karışan robotun, cinayetle olan ilişkisi Gruer'in makine adamınınkinden çok daha fazlaydı. Çünkü katil Delmarre robotunun kolunu bir cinayet aleti olarak kullanmıştı."

Leebig boğulurcasına, "Hepsi de saçma," dedi. "Sizin robotikten haberiniz yok."

Baley, "Olabilir," diye karşılık verdi. "Ama Güvenlik Müdürü Attlebish'in robot fabrikanız ve tamir atölyelerinizdeki kayıtlara el koymasını önereceğim. Böylece kol ve bacakları çıkabilen robotlar yapıp yapmadığınızı öğrenebiliriz. Eğer yapmışsanız, bunlardan bazılarını Dr. Delmarre'a gönderip göndermediğinizi de anlarız. Ne zaman yolladığınızı da."

Leebig haykırdı. "Kimse kayıtlarıma el süremez!"

"Neden? Gizleyecek bir şeyiniz yoksa neden?"

"Ama Solaria adına! Delmarre'ı öldürmem için ne sebep vardı? Bunu söyleyin bana! Sebep neydi?"

Baley, "İki sebep olabilir," dedi. "Bayan Delmarre'le dosttunuz. Fazla dost. Solaria'lılar da bir bakıma insan sayılırlar. O zamana kadar hiçbir kadınla ilişkiniz olmamıştı. Ama bu size hayvansal güdülere karşı diyelimbağışıklık kazandırmamıştı. Bayan Delmarre'ı görüyordunuz. Özür dilerim, onunla bağlantı kuruyordunuz. Bayan Delmarre o sırada hafif bir şeyler giymiş oluyordu..." Leebig ıstırapla inledi. "Hayır..."

Gladia da telaşla, "Hayır," diye fısıldadı.

Baley sözlerini sürdürdü. "Belki duygularınızın nasıl şeyler olduklarının farkında değildiniz. Ya da onları belli belirsiz de olsa anlıyor ve bu zayıflığınız yüzünden kendi kendinizi aşağı görüyordunuz. Sizde bu duyguları uyandırdığı için Bayan Delmarre'dan da nefret ediyordunuz. Hatta belki Gladia karısı olduğu için Dr. Delmarre'a karşı da kin

duyuyordunuz. Bayan Delmarre'dan asistanınız olmasını istediniz. Cinsellik içgüdünüz uğruna bu kadar bir fedakarlıkta bulundunuz. Ancak Bayan Delmarre bu teklifinizi red etti. Kininiz de daha arttı o zaman. Dr. Delmarre'ı öldürdüğünüz ve suçu da karısına yüklediğiniz takdirde ikisinden de intikam almış olacağınızı düşündünüz."

Leebig boğuk bir fısıltıyla sordu. "Bu ucuz, bayağı, melodram kokan pisliğe kim inanır? Belki başka bir Arzlı, başka bir hayvan. Ama hîçbir Solaria'lı buna inanmaz."

Baley, "Benim bu sebebe güvendiğim yok," diye açıkladı. "Aslında bu neden de vardı ve bilinçaltında gizliydi. Asıl sebep çok daha basitti. Rikaine Delmarre, planlarınızı engelleyecekti. Bu yüzden ortadan kaldırılması gerekiyordu." Leebig sordu. "Hangi planlarım?"

Baley, "Galaksiyi ele geçirme planlarınız, Dr. Leebig," dedi.

ON SEKİZ

Leebig diğerlerine dönerek, "Bu Arzlı çıldırmış," diye bağırdı. "Bu belli değil mi?" Bazıları sesizce Leebig'e baktılar, bazıları da Baley'e.

Arzlı, onlara karar vermeleri için fırsat bırakmadı. "Öyle olmadığını pekâlâ biliyorsunuz, Dr. Leebig. Dr. Delmarre sizinle olan dostluğunu sona erdirmek üzereydi. Bayan Delmarre bunun nedeninin evlenmek istemeyişiniz olduğunu sanıyordu. Ben o fikirde değilim. Dr. Delmarre'ın gelecekle ilgili bazı planları vardı. Bunlar uygulandığı takdirde evliliğe gerek kalmayacak, çocuklar yapay yoldan yaratılacaklardı. Ama Dr. Delmarre sizinle birlikte çalışıyordu. İşiniz konusunda herkesten fazla bilgisi vardı. Bazı şeyleri de tahmin ediyordu. Belki de tehlikeli deneyler yaptığınızın farkındaydı ve size engel olmaya da çalışıyordu. Hatta Ajan Gruer'e de bu konuda bazı imalarda bulundu ama ayrıntıları açıklamadı. Çünkü bunlardan emin değildi. Ve siz Dr. Delmarre'ın sizden şüphelendiğini anladığınız için onu öldürdünüz!"

Leebig tekrar, "Bu adam delirmiş," dedi. "Artık burada fazla kalacak değilim." Attiebish onun sözünü kesti. "Onu dinlemelisiniz, Leebig!"

Güvenlik Müdürünün sesi hiç de dostça değildi. Baley, sevincini zamanı gelmeden belli etmek istemediği için dudağını ısırdı. Sonra, "Bana kol ve bacakları çıkabilen robotlardan söz ettiğiniz o konuşma sırasında," dedi. "Ağzınızdan bir şey daha kaçırdınız. Uzay gemilerine pozitronik beyin takılabileceğini... Gereğinden fazla konuştunuz, Dr. Leebig. Sadece bir Arzlı olduğumu ve robotikle ilgili konuları pek kavrayamayacağımı düşündüğünüz için mi gevezelik ettiniz? Yoksa bunun nedeni gelip sizi görmekle tehdit etmem miydi? Bu tehdit ortadan kalkınca rahatlıktan sarhoş mu olmuştunuz yoksa? Her neyse... Zaten Dr. Ouemot da bana Solaria'nın Dış Dünyalara karşı kullanacağı gizli silahın pozitronik robot olduğunu söylemişti."

Beklenmedik bir anda kendisinden söz edilmesi Ouemot'un şiddetle irkilmesi neden oldu. Adam haykırdı. "Ama ben sadece..."

"Biliyorum, siz bunu sosyoloji açısından kasdettiniz. Ama bu, kafamda bazı düşüncelerin belirmesine yol açtı. Pozitronik beyin takılı bir uzay gemisini düşünün. Bunu, insanıarın kullandığı bir tekneyle oranlayın. İnsanların yönettiği bir savaş gemisinde robotlardan yararlanılamaz. Bir robot düşman gemisindeki ya da gezegenindeki insanları ortadan kaldıramaz. Dost insanlarla düşman insanlar arasındaki farkı anlayamaz.

"Tabii bir robota saldırıya geçen bir gemide hiç insan bulunmadığı söylenebilir. Bombardıman ediıecek gezegende hiç kimsenin yaşamadığı iddia edilebilir. Bu da çok başarılı olmaz. Bir robot kendi gemisinde insanlar olduğunu görür. Kendi dünyasında da insanların yaşadığını bilir. O zaman aynı şeyin düşman gemileri ve gezegenler için de geçerli olduğunu düşünür. Bu bakımdan onlara istenilenleri yaptırtmak için sizin gibi usta bir robotik uzmanından yararlanılması gerekir. Ve tabii sizin gibi uzman sayısı pek az.

"Ama kendi pozitronik beyni olan bir uzay gemisi emredilen her tekneye memnunlukla saldırır. Yani bana öyle geliyor. Pozitronik beyin kolaylıkla diğer gemilerde de insan olmadığını düşünür. Pozitronik beyinli bir geminin diğer teknelerle bağlantı kurması ve böylece gerçeği öğrenmesi de kolaylıkla önlenebilir. Savunma araçları ve silahları doğrudan doğruya pozitronik bir beynin yönetiminde olan bir gemi diğer teknelerden daha kolay manevra yapabilir. Bu gemide mürettebat, malzeme, su ve hava temiz Jeme araçları için yer açmaya gerek yoktur. Onun için tehneye daha fazla silah konulur ve daha ağır zırh takılabilir. Böylece gemi diğer teknelere oranla daha sağlam bir hale getirilir. Pozitronik beyinli bir tek gemi birçok filoyu kolayca ortadan kaldırır. Yanılıyor muyum?"

Baley bu son soruyu yerinden kalkmış olan Leebig'e bağırarak sormuştu. Adam kaskatı kesilmişti, sanki katelepsiye uğramıştı. Bu halinin sebebi neydi? Öfke mi? Dehşet mi?

Leebig cevap vermedi. Verseydi de sesi duyulmayacaktı. Herkes çileden çıkmış, deli gibi haykırıyordu. Ki.orissa'nın yüzünde korkunç bir öfke vardı.

Gladia ayağa fırlamış, tehdit dolu bir tavırla küçük yumruklarını sallıyordu. Ve bütün gözler Leebig'e dikilmişti.

Baley rahatlayarak gözlerini yumdu. Birkaç dakika kaslarını gevşetmeye, donan tendonlarını çalıştırmaya çabaladı. Etkili oldu, diye düşünüyordu. Sonunda doğru düğmeye bastım. Ouemot, Spartanın Helot'larıyla Solaria'nın robotları arasında bir benzetme yaptı. Robotların hiçbir zaman ayaklanamayacaklarını, onun için Solaria'ların rahatça yaşayabileceklerini söyledi.

Ama bazı kimseler robotlara insanlara nasıl zarar vereceklerini öğretebilirlerdi. Yani onları ayaklanmayı başaracak bir duruma getirebilirlerdi. O zaman ne olurdu?

Bu suçların en korkuncu sayılmaz mıydı? Solaria gibi bir gezegende herkes robotları insanlara zarar verecek hale getirmeyi düşündüğünden sadece şüphe edilen bir kimsenin aleyhine dönmez miydi? Bir insana karşı on bin robot bulunan Solaria'da?

Attiebish, "Seni tutukluyorum," diye bağırdı. "Hükümet kağıtlarını ve defterini inceleme fırsatı buluncaya kadar onlara dokunmayaceksın..." Konuşmasını sürdürdü. Sözlerinin yarısı anlamsızdı. Zaten o kargaşada da sesi duyulmuyordu artık.

Bir robot Baley'e yaklaştı. "Bir mesaj geidi, efendim."

Baley, kapsülü aldı. Döndü ve haykırdı. "Bir dakika!"

Sesinin adeta sihirli bir etkisi oldu. Herkes ciddi bir tavırla dönerek ona baktı. Leebig dışında hepsi de tüm dikkatlerini Arzlıya vermişlerdi.

Baley, "Bir memur malikaneye gidinceye kadar aradan zaman geçer," dedi. "Dr. Leebig'in bu sürede kayıtlarına elini sürmemesini beklemek de gülünç olur. Bu konuşma daha başlamadan önce iş arkadaşım Bay Daneel OlivaW, Dr. Leebig'in malikanesine gitmek için yola çıktı. Ondan şimdi bir haber aldım. Malikaneye erişmiş. Bir dakika sonra Dr. Leebig'in yanında olacak ve onu tutuklayacak." Leebig adeta hayvanca bir korkuyla ulur gibi bağırdı. "Tutuklamak mı?" Gözleri dışarı uğramıştı. "Biri buraya mı

geliyor? Yanıma mı girecek? Hayır, hayır!" Bu ikinci 'hayır' bir çığlık halini aldı, Baley soğuk soğuk, "Size zarar verecek değil," dedi. "Tabii onunla iş birliği yapmanız şartıyla."

"Ama onu görmeyeceğim! Göremem." Robotik uzmanı diz üstü düştü. Bunu yaptığının farkında değil gibiydi. Ellerini çaresizce, yalvarırcasına birbirine kenetledi. "Ne istiyorsunuz? Suçumu itiraf etmemi mi? Delmarre'ın robotunun kol ve bacakları çıkıyordu. Evet, evet, evet! Gruer'in zehirlenmesini ben sağladım. Size o oku atmalarını da. Hatta dediğiniz gibi öyle uzay gemileri yapılmasını da planladım. Bu konuda başarılı olamadım. Ama planım buydu. Tamam mj? O adamın bana yaklaşmasına engel olun. İçeri girmesine izin vermeyin. Buraya gelmesin." Bunu anlaşılmaz bir takım sözler izledi.

Baley başını salladı. Bu da bastığı ikinci uygun düğmeydi. Leebig'e işkence etselerdi bile onu bu kadar kolaylıkla konuşturamazlardı. Birinin yanına gelmesi fikri Leebig'in her şeyi itiraf etmesini sağlamıştı.

Sonra diğerlerinin görüş alanına girmeyen bir yerde ya bir hareket oldu, ya da o taraftan bir ses geldi. Leebig o yöne döndü, ağzı açıldı. Adam bir şeyi itmek istiyormuş gibi ellerini kaldırdı. "Git," diye yalvardı. "Git! Yaklaşma... Lütfen gelme! Lütfen..." Elleriyle dizlerinin üzerinde kaçmaya çalıştı. Sonra birdenbire elini ceketinin cebine soktu. Cebinden aldığı bir şeyi çabucak ağzına attı. İki defa yalpaladı. Sonra yere yığılarak hareketsiz kaldı.

Baley, budala, diye bağırmak istedi. Bu gelen insan değil. Sadece sevdiğin o robotlardan biri.

Daneel OlivaW birdenbire görüntü alanında belirdi. Bir an başını eğerek yerdeki adama baktı.

Baley nefesini tuttu. Daneel, Libeeg'in ölümüne insana benzemesinin neden olduğunu anlarsa, diye düşündü. O zaman Birinci Kuralın tutsağı olan kafası korkunç bir zarara uğrar.

Ama Daneel sadece yere diz çöktü. Usta parmaklarıyla Leebig'in orasına burasına dokundu. Sonra robotik uzmanının başını bu kendisi için

son derece değerli bir şeymiş gibi kaldırdı. Bu başı dizine dayayarak okşadı. Biçimli, güzel yüzünü diğerlerine doğru çevirerek, "Bir insan öldü," diye fısıldadı.

Baley, genç kadını bekliyordu. Gladia son bir kez konuşmalarını istemişti. Genç kadın göründüğü zaman Arzlının gözleri irileşti.

"Yanıma mı geldin? Seni görüyor muyum?"

Gladia, "Evet," dedi. "Nasıl anladın?"

"Ellerinde eldivenler var."

"Ah..." Gladia şaşkın şaşkın ellerine baktı. Sonra usulca, "Sence bir sakıncası var mı?" diye sordu.

"Hayır, ne münasebet. Ama neden bağlantı kuracağına benimle görüşmeye karar verdin?"

"Şey..." Gladia usulca gülümsedi. "... Buna alışmam gerekiyor ya, Elijah. Yani... Aurora'ya gideceğime göre..."

"Demek her şey kararlaştırıldı?"

"Bay OlivaW'ın nüfuzlu bir insan olduğu anlaşılıyor. Her şey hazır. Bir daha buraya dönmeyeceğim."

"İyi. Orada daha mutlu olacaksın, Gladia. Bundan eminim."

"Biraz korkuyorum."

"Biliyorum. İnsanları her zaman göreceksin. Solaria'daki rahatlığı ve lüksü de pek bulamayacaksın. Ama buna da alışırsın. Dahası da var. Geçirdiğin bütün o dehşet dolu günleri unutacaksın."

Gladia usulca, "Ben hiçbir şeyi unutmak istemiyorum," diye mırıldandı. "Unutacaksın!" Baley karşısında duran ince genç kadına baktı. Ve ani bir acıyla, "İleride bir gün evleneceksin de," diye ekledi. "Bu seferki gerçek bir evlilik olacak."

Gladia kederle, "Nedense şu anda bu fikir bana pek de hoş gelmiyor," diye açıkladı.

"Fikrini değiştirirsin."

Uzun bir an hiç konuşmadan birbirlerine baktılar.

Sonra Glaida, "Sana teşekkür etmedim," dedi.

Baley mırıldandı. "Ben sadece görevimi yaptım."

"Artık Arza döneceksin değil mi?"

"Evet."

"Ve ben seni bir daha göremeyeceğim."

"Herhalde... Ama bunun için de üzülme. En fazla kırk yıl sonra öleceğim. Oysa sen şimdiki gibi olacaksın. Değişmeyeceksin bile."

Gladia'nın yüz hatları çarpıldı. "Böyle konuşma!"

"Ama gerçek bu."

Gladia sanki konuyu değiştirmek gereğini duymuş gibi çabuk çabuk, "Jothan Leebig hakkında bütün söylediklerin doğru çıktı." dedi.

"Biliyorum. Diğer robotik uzmanları adamın defterlerini ve kayıtlarını incelediler. Ve onun mürettebat bulunmayan pozitronik beyinli uzay gemileri yapımı üzerinde çalıştığını öğrendiler. Ayrıca kol ve bacakları çıkan başka birçok robot da buldular..."

Gladia titredi. "O neden böyle korkunç bir şey yaptı dersin?"

"Leebig insanlardan korkuyordu. Bir insanla karşı karşıya gelmemek için kendisini öldürdü. Solaria'ya ve gezegendeki 'insanların birbirlerini görmelerini' yasaklayan tabuya dokunulmaması için diğer dünyaları ortadan kaldırmaya hazırdı."

Gladia mırıldandı. "Neden öyle düşünüyordu? Karşı karşıya gelmek çok... şey... olabilir..." Yine sustu.

Arzlı'yla genç kadın yine uzun bir an birbirlerine baktılar. Aralarında üç metrelik bir uzaklık vardı.

Sonra Gladia birdenbire bağırdı. "Ah, Elijah, benim ahlaksız bir kadın olduğumu düşüneceksin!"

"Neden?"

"Seni bir daha göremeyeceğim, Elijah... Sana dokunabilir miyim?"

"İstiyorsan dokunabilirsin..."

Genç kadın Baley'e adım adım yaklaştı. Gözleri ışıl ışıldı ama yine de yüzünde endişeli bir ifade belirmişti. Baley'den bir metre kadar ötede durdu. Sonra sanki uykudaymış gibi sağ elindeki eldiveni çıkarmaya başladı.

Baley onu engellemek için elini kaldırdı. "Çocuk olma, Gladia."

Kadın, "Korkmuyordum," dedi. Eldivensiz eli Baley'e doğru uzanırken parmakları titriyordu.

Baley, genç kadının parmaklarını kavradı. Arzlının da eli titriyordu. Bir an öyle durdular. Gladia'nın Arzlının avcundaki eli korkuya kapılmış, çekingen bir kuşa benziyordu. Arzlı parmaklarını açtı ve Gladia da elini çekti. Sonra birdenbire beklenmedik bir şey yaptı genç kadın. Elini Baley'in yüzüne doğru uzattı. Parmaklarının ucunu çok kısa bir an hafifçe adamın yanağına dokundurdu. Sonra, "Teşekkür ederim, Elijah," dedi. "Hoşça kal."

"Güle güle, Gladia." Baley, uzaklaşan genç kadının arkasından baktı. Sanki bir şey yitirmiş gibi bir duyguya kapılmıştı. Kendisini Arza geri götürmek için bekleyen uzay gemisi bile bu duyguyu yenmesine yardımcı olamadı."

**

Müsteşar Albert Minnim belirgin bir memnunluk duygusuyla Baley'e baktı. "Arza dönmene sevindim. Raporun senden çok önce geldi. Şu anda onu inceliyorlar. Olağanüstü bir iş başardın. Bu çalışma siciline geçecek ve iyi bir etki de yapacak."

Baley, "Teşekkür ederim," dedi. Daha fazla sevinecek hali kalmamıştı. Arza dönmüş, mağaralarda güvene kavuşmuştu. Telefonla konuşarak karısının sesini de duymuştu. Ve nedense şimdi ona içi boşalmış gibi geliyordu.

Minnim, "Ancak," diye mırıldandı. "Raporun sadece cinayet soruşturmasıyla ilgiliydi. Bizi ilgilendiren başka bir konu daha vardı. Şimdi bununla ilgili sözlü raporunu dinleyebilir miyim?"

Baley bir an kararsızca durakladı. Elini ceketinin iç cebine attı. Kendisine sıcak bir rahatlık sağlayan piposu cebindeydi yine.

Minnim hemen, "Pipo içebilirsin," dedi.

Baley, pipoyu yakma işini âdeta uzun bir tören haline soktu. Sonra da, "Ben sosyolog değilim," dedi.

"Öyle mi? Gerçekten değil misin?" Minnim bir an güldü. "Bu konuyu daha önce de konuştuk sanırım. Bir detektifin sosyoloji kurallarını pratik bir biçimde uygulayan bir insan olması gerekir. Hackett Denklemini duymamış bile olsa yine de böyledir. Şu andaki sıkıntından Dış Dünyalar konusunda bazı fikirlerin olduğu anlaşılıyor. Bunları nasıl karşılayacağımdan pek de emin değilsin sanırım." "Madem öyle söylüyorsunuz, efendim... Solaria'ya gitmemi emrettiğiniz zaman bir de soru sordunuz. Dış Dünyaların zayıf taraflarının ne olduğunu. Güçlü yanları robotları, düşük nüfusları ve uzun ömürleriydi. Ama zayıf tarafları nelerdi?" "E?"

"Solaria'lıların zayıf taraflarını bildiğimi sanıyorum, efendim."

"Yani soruma cevap verebileceksin. İyi. Haydi bakalım."

"Onların zayıf tarafları, efendim, robotları, düşük nüfusları ve uzun ömürleri." Minnim, Baley'e baktı. Yüzündeki ifade değişmemişti.

Parmağını kesik kesik oynatarak önündeki kâğıtların üzerine bir takım hayali şekiller çizdi. "Neden böyle söylüyorsun?"

Baley, Solaria'dan dönerken saatlerce çalışıp çabalamış ve düşüncelerini bir düzene sokmuştu. Hayalinde memurlara iyi düşünülmüş mantık dizileri ve dengeli bir konuşmayla bir de nutuk çekmişti. Ama şimdi ne söyleyeceğini bilemiyordu. "Nedenleri açık açık anlatabileceğimi sanmıyorum."

"Önemli değil. Sen anlat. Bu daha ilk konuşmamız."

Baley, "Solaria'lılar insanların milyon yıl boyunca sahip oldukları bir şeyden vaz geçmişler," diye başladı. "Bu atom gücünden, kentlerden, tarımdan, araç ve gereçlerden, ateşten... her şeyden, her şeyden daha değerli olan bir şeydi. Çünkü bu diğer şeylerin mümkün olmasını sağlıyordu."

"Tahminde bulunmak istemiyorum, Baley. Bu neydi?"

"Kabile, efendim. Kişiler arasındaki iş birliği. Solaria bundan tümüyle vazgeçmiş. Orası yalnız yaşayan kişilerden oluşan bir dünya. Gezegendeki tek sosyolog da bu yüzden pek memnun. Ha, aklıma gelmişken o sosyoloji uzmanının sosyo matematiğin adını bile duymamış olduğunu söylemeliyim. Çünkü o kendi bilimini yaratmakla meşgul. Ona bu konuyu öğretecek, kendisine yardım edecek, gözünden kaçan şeyleri düşünebilecek kimse de yok. Solaria'da gerçekten gelişmiş olan tek bilim robotik. Ve bununla da sadece bir avuç insan ilgileniyor... İş robotlarla insanların birbirlerine yaptıkları etkinin analizine gelince, bunu başaramadılar ve bir Arzlıyı yardıma çağırdılar.

"Solaria sanatı soyut, efendim. Arzda da soyut sanat var. Ama bu genel sanatın sadece bir kolu. Ancak bu Solaria'da tek sanat. O insanca hava kaybolmuş. Heyecanla beklenen gelecekteyse insanlar daha doğdukları an birbirlerinden ayrılacaklar. Çocuklar da yapay tohumlamayla oluşturulacak."

Minnim mırıldandı. "Pek korkunç şeyler bunlar. Ama zararlı mı?"

"Bence öyle. İnsanların birbirlerine yaptıkları etki ortadan kalkınca, hayata karşı duyulan o en güçlü ilgi de sönmüş. Entellektüel değerlerin çoğu kaybolmuş. Yaşamak için gerekli nedenlerin çoğu unutulmuş. Bir görüntüyle konuşmak, bir kimseyi görmenin yerini alamaz. Solaria'lılar, kendileri de, görüntüyle bağlantı kurmanın uzak mesafeyle ilgili bir duyu olduğunun farkındalar.

"İnsanların yalnız kalmaları yosun bağlamalarına yol açmış. Üstelik de uzun ömürlüler. Arzda her zaman değişmeye hazır gençler ortaya çıkıyor. Çünkü onlar geleneklere alışıp katılaşacak zaman bulamıyorlar. Herhalde yararlı bir ömrün ne kadar olması gerektiği kararlaşcırılabilir. Gerçek başarı sağlayacak kadar uzun, uygun bir hızla gençlere yer açacak kadar kısa bir hayat. Solaria'da bu hız pek ağır."

Minnim hâlâ parmağıyla şekiller çiziyordu. "Çok ilginç! Çok ilginç!" Başını kaldırdı. Sanki yüzündeki maske düşmüştü. Gözleri sevinçle parlıyordu. "Sivil Memur Baley, sen çok zeki ve anlayışlı bir adamsın."

Baley resmi bir tavırla, "Teşekkür ederim," dedi.

"Bana görüşlerini açıklaman için seni neden teşvik ettim biliyor musun?" Kendisini sevindiren şeyi hemen açıklamak istemeyen küçük bir çocuğa benziyordu. Baley'nin cevabını beklemeden konuşmasını sürdürdü. "Sosyoloji uzmanlarımız raporunun ilk analizini yaptılar bile. Arza getirdiğin o şahane müjdenin farkında olup olmadığını anlamak istedim. Ama bunun farkında olduğun anlaşılıyor."

Baley, atıldı. "Bir dakika. Dahası da var."

Minnim sevinçle başını salladı. "Gerçekten de var. Solaria yosun tutmaktan kurtulamayacak. Çünkü gezegen o kritik noktayı aştı. Solaria'lılar robotlara haddinden fazla güvenir oldular. Robotlar tek tek bir çocuğu disiplin altına sokamazlar. Disiplin çocuğun geleceğinde iyi bir sonuç verse bile. Bir robot o anda çocuğa vereceği acıdan daha ötesini göremez. Ve robotlar bir arada bütün bir gezegeni disiplin altına sokamazlar. O dünyanın kurumları zararlı bir biçim aldığı zaman onların çökmesine de izin veremezler. O andaki karmaşadan daha ötesini görmeleri imkânsızdır. Bu nedenle Dış Dünyanın sonu sürekli bir yosun bağlama ve durgunluk

olabilir. Yani Arz sonunda Dış Dünyaların yönetiminden kurtulacak. Bu yeni bilgi her şeyi değiştiriyor. Ayaklanmaya bile gerek kalmayacak. Özgürlük kendi kendine gelecek."

Baley daha yüksek sesle tekrar, "Bir dakika," dedi. "Sözünü ettiğimiz sadece Solaria, diğer dünyalar değil."

"Bu aynı şey. Solaria'lı o sosyolog Kimot..."

"Ouemot, efendim."

"Ouemot o halde. O diğer Dış Dünyaların da Solaria'yı izlediğini söylemedi mi?" "Söyledi ama onun Dış Dünyalar konusunda gerçek bir fikri yoktu. Aslında sosyolog da değildi. Gerçek bir sosyoloji uzmanı sayılmazdı. Bu noktayı iyice açıkladığımı sanıyordum."

"Kendi adamlarımız bunu araştırır..."

"Onlarda da yeteri kadar bilgi yok. Aslında, gerçekten güçlü olan o Dış Dünyalara ilişkin bir şey bilmiyoruz. Örneğin Aurora'yı tanımıyoruz, Daneel'in dünyasını yani. Bence o gezegenlerin Solaria'ya benzediklerini düşünmek mantıksızca bir şey olur. Aslında Gaiaksi'de Soiaria'ya benzeyen bir tek gezegen var..." Minnim, bakımlı elini neşeyle hafifçe sallayarak bu konunun kapandığını belirtti. "Kendi adamlarımız her şeyi öğrenecek. Onların Quemot'la aynı sonuca varacaklarından da eminim."

Baley'nin bakışları ciddileşti. Arzlı sosyologlar iyi haberler almak için acele ediyorlarsa, diye düşündü. O zaman Ouemot'a hak verirler. Yeteri kadar dikkatli ve uzun süren araştırmalar yapıldığı takdirde rakkamların arasında her şey bulunabilir. Ve tabii bazı bilgilere aldırılmadığı ya da bunlar fark edilmediği takdirde... Kararsızca durakladı. Hükümetin yüksek bir memuruyla konuşma fırsatı bulmuştu. Şimdi konuşması doğru olmaz mıydı? Yoksa...

Baley biraz fazla beklemişti. Minnim tekrar konuşmaya başladı. Kâğıtlarını karıştırarak daha da kayıtsızca bir tavırla, "Delmarre olayıyla ilgili önemsiz birkaç nokta daha var. Memur Baley," dedi. "Ondan sonra gitmekte serbestsin. Leebig'i intihar etmeye zorlamak niyetinde miydin?"

"Ben onu suçunu itirafa zorlamak istedim, efendim. Aslında robot olan birinin yaklaşması yüzünden kendisini öldüreceği aklıma bile gelmedi. Daneel robot olduğu için karşılıklı konuşma tabusuna aykırı davranmış olmuyordu. Ama açıkçası Leebig öldüğü için hiç üzülmedim. Tehlikeli bir adamdı o. Onun gibi hem hasta ve hem de dahi bir adam daha uzun yıllar sonra ortaya çıkabilir ancak." Minnim alayla mırıldandı. "Ben de aynı fikirdeyim. Leebig öldüğü için de bütün Galaksinin çok şanslı olduğunu düşünüyorum. Solaria'lılar bir an durup düşünselerdi o zaman Leebig'in katil olamayacağını da anlarlardı. O zaman nasıl bir tehlikeyle karşılaşacağını hiç düşünmedin mi?"

Baley piposunu ağzından çekti ama bir şey de söylemedi. Minnim, "Haydi, haydi, Baley," diye ekledi. "Onun Delmarre'ı öldürmediğini pekâlâ biliyorsun. Katilin, Delmarre'ın yanına gitmesi gerekiyordu. Leebig ise böyle bir şeye izin vermektense ölmeyi tercih edecekti. Ve gerçekten de malikânesine gelen kimseyle konuşmamak için kendisini öldürdü."

Baley, "Haklısınız efendim," dedi. "Solaria'lıların robotların kötü bir biçimde kullanılmaları yüzünden dehşete düşeceklerindenve durup düşünmeyeceklerinden emindim. Buna güveniyordum."

"O halde Delmarre'ı kim öldürdü?"

Baley ağır ağır, "Adamın kafasına darbeyi kimin indirdiğini soruyorsanız," diye cevap verdi. "Bunu herkesin katil olduğuna inandığı kimse yaptı. Yani adamın karısı Giadia Delmarre."

"Ve sen onun gitmesine izin verdin?"

Baley, "Ahlak bakımından sorumlu olan kadın değildi," dedi. "Leebig, Gladia'nın kocasıyla sık sık, şiddetle kavga ettiğini biliyordu. Kadının öfkelendiği anlarda çılgına döndüğünün de farkındaydı. Leebig Delmarre'ın ölmesini ama katilin de kadın olduğunun sanılmasını istiyordu. Bu yüzden De|marrea kolları çıkabilen robotlardan birini verdi. Robota Gladia'nın öfkeden iyice çılgına döndüğü bir anda kolunu çıkarıp kadına vermesin t sıkıca emretti. O kritik anda böylece Gladia'nın eline bir silah geçmiş oldu. Kadının gözleri karardı ve kafası geçici olarak adeta durdu. Gladia, Dr. Delmarre ya da robot kendisini engelleyemeden kocasına saldırdı. Bir

bakıma Leebig, Gladia'yı da robot gibi bir araç olarak kullandı." Minnim mırıldandı. "Herhalde robotun kolu kan içinde kalmış, buna saçlar da yapışmıştı."

Baley. "Herhalde." diye başını salladı. "Ama robot kolunu hemen Leebig'e teslim etti. Leebig, makine adamın kolunun halini farkeden diğer robotlara da bünu unutmalarını emretti. Dr. Thool, robotun kolunun durumunu görebilirdi ama o da sadece ölüyle baygın kadını muayene etti. Leebig bu olayda bir tek hata yaptı. Herkesin Gladia'nın suçlu olduğuna karar vereceğini, cinayet silahının bulunamamasına aldırmayacağını sandı. OySa kadının kurtulmasına da bu yol açtı. Leebig, araştırmalara yardım etmesi için bir Arzlının çağırılacağını da tahmin edemezdi, tabii."

"Böylece Leebig öldü. Sen de Gladia'nın Solaria'dan ayrılmasını sağladın. Kadını kurtarmak mı istedin? Solaria'lılar olayı düşünmeye başlayabilirlerdi..."

Baley omzunu silkti. "Gladia yeteri kadar acı çekmişti. Herkes yararlanmıştı ondan. Kocası, Leebig, bütün Solaria..."

Minnim sordu. "Yasaları, kişisel isteklerin uğruna biraz zorlamadın mı?" Baley'nin yüzünde sert bir ifade belirdi. "Bu kişisel bir istek değildi. Solaria yasalarına uymak zorunda olmadığımı da biliyordum. Beni en çok Arzın çıkarları ilgilendiriyordu. İşte bu yüzden gerçekten tehlikeli bir adam olan Leebig'i zararsız bir hale getirmeye çalıştım. Bayan Delmarre'a gelince..." Minnim'e baktı. Çok 5nemli bir adım atmak üzere olduğunu biliyordu. Ama bunları söylemesi gerekiyordu. "Bayan Delmarre'dan bir deney için yararlandım."

"Nasıl bir deney?"

"Kadının, herkesin birbirini görmesine izin verilen, böyle bir şeyin normal sayıldığı bir dünyaya gitmeye razı olup olmayacağını anlamak istedim. Kökleşmiş alışkanlıklarının alt üst olmasına katlanacak cesareti olup olmadığını merak ediyordum. Gladia'nın gitmeye razı olmamasından korktum. Kendisi için bir cehennemden farksız olan Solaria'da kalmakta ısrar edebilirdi. O çarpık yaşam tarzından vazgeçmeyebilirdi. Ama Gladia

değişikliği tercih etti. Buna sevindim. Çünkü bu bana bir simge gibi gözüktü. Böylece bizim için de kurtuluş kapıları açılmış oluyordu."

Minnim, "Bizim için mi?" diye bağırdı. "Ne demek istiyorsun?"

Baley ciddi bir tavırla, "Özellikle sizin ve benim için değil," dedi. "Ben bütün insanlıktan söz ediyorum. Diğer Dış Dünyalar konusunda yanılıyorsunuz. Onlardaki robot sayısı az. İnsanlar birbirlerini görüyorlar. Ve o gezegenler de Solaria'yı inceliyorlardı. Bildiğiniz gibi R. Daneel OlivaW da Solaria'da benimle birlikte çalıştı. O da gidip efendilerine bir rapor verecek. Dış Dünyaların da günün birinde Solaria'ya benzemeleri tehlikesi var. Herhalde onlar bu tehlikenin farkındalar ve dünyalarını akılcı bir dengede tutmak için çalışıyorlar. Böylece insanlığın liderleri olarak da kalıyorlar."

Minnim aksi aksi, "Bu senin fikrin," dedi.

"Dahası da var. Galakside Solaria'ya benzeyen tek dünyanın bulunduğunu söyledim. Arz bu."

"Memur Baley!"

"Bu doğru, efendim. Biz Solaria'nın tersine dönmüş şekliyiz. Galaksiden uzaklaşıp kalmayı tercih ettik. SoÎaria'lıların yaklaşılmayan malikâneleri birer çıkmaz sokak. Bizim Kentlerimiz de öyle. Onlar birer lider ama peşlerinden giden kimse yok. Sadece kendilerine itiraz edemeyen robotları var. Biz ise bir şeyin peşinden gidiyoruz ama liderimiz yok. Sadece güvende olmamızı sağiayan Kentlerimiz var." Baley yumruklarını sıktı.

Minnim bu sözleri hiç beğenmemişti. "Memur Baley, çok çetin günler geçirdin. Dinlenmen gerekiyor. Sana izin verilecek. Bir ay ücretli tatil yapacaksın. Bu sürenin sonunda da derecen yükseltilecek."

"Teşekkür ederim. Ama benim bütün istediğim bu değil. Beni dinlemenizi istiyorum. Saptığımız çıkmaz sokaktan ancak bir tek yoldan kurtulabiliriz. Tekrar dışarıya, Uzaya açılarak. Orada milyonlarca dünya var. Uzaycılar bunlardan ancak ellisine sahip. Onların nüfusları az ama

uzun ömürlüler. Bizim nüfusumuz fazla ama ömrümüz kısa. Yani keşif ve yayılmaya biz daha uygunuz. Nüfus baskısı bizi zorlayabilir. Birbirini çabucak izleyen yeni kuşaklar sayesinde her zaman pervasız gençler bulabiliriz. Zaten Dış Dünyalara ilk gidenler de bizim atalarımızdı." "Evet, anlıyorum... Ama korkarım zamanımız sona erdi."

Böley Minnim'in kendisini başından atmak için sabırsızlandığının farkındaydı, ama yerinden kımıldamadı. "Dış dünyalara ilk gidenler teknoloji bakımından bizi geçtikleri zaman kaçmaya çalıştık. Bu yüzden yerin altında kendimiz için mağaralar hazırladık. Rahimler! Uzaycılar kendimizi aşağı görmemize neden oldular. Bu yüzden onları görmemeye çalıştık, gizlendik. Aslında bu bir cevap değil. O mahvedici ayaklanma ve bastırma ritminden kurtulmak için gerekiyorsa Uzaycılarla yarışmamız, onları izlememiz şart. Mümkün olduğu takdirde de onlara yol göstermemiz. Bunu yapabilmek için açık havaya çıkmalıyız. Bunu başarmayı kendi kendimize öğretmeliyiz. Eğer bu bizim için çok geçse, o zaman çocuklarımızı eğitmeliyiz! Şart bu!"

"Senin dinlenmeye ihtiyacın var, Memur Baley."

Detektif heyecanla, "Lütfen beni dinleyin, efendim," dedi. "Uzaycılar güçlüyseler, biz olduğumuz gibi kaldığımız takdirde Arz yüz yıl içerisinde mahvolur. Bunun kompüterlerle hesaplandığını bana siz, kendiniz söylediniz. Uzaycılar zayıfsalar ve giderek güçlerini kaybediyorlarsa, o zaman belki kurtulabiliriz. Ama Uzaycıların zayıf olduklarını kim söylüyor? Evet. Solaria'lılar kötü durumdalar ama bütün bildiğimiz de bu!"

"Fakat!.."

"Sözlerim bitmedi! Uzaycılar ister güçlü olsunlar, ister zayıf, bir tek şeyi değiştirebiliriz; Durumumuzu! Uzaya doğru dönelim. O zaman ayaklanmaya hiç gerek kalmaz. Biz de kendi dış dünyalarımıza yayılırız. Birer Uzaycı halini alırız. Arza sıkışıp kalırsak o yararsız ve öldürücü ayaklanmaların önüne geçilemez. Uzaycıların zayıf olduğu sanılır ve halk da bu yüzden umuda kapılırsa durum daha da kötüleşir. Bütün bunları sosyoloji uzmanlarınıza sorun! Bu anlattıklarımı onlara tekrarlayın. Yine de karar veremezlerse o zaman beni Aurora'ya göndermenin bir yolunu bulun.

Gerçek Uzaycılar hakkında bir rapor hazırlamamı sağlayın. O zaman Arzın ne yapması gerektiğini de anlarsınız."

Minnim başını salladı. "Peki, peki. İyi günler, Memur Baley."

Baley sevinçle odadan çıktı. Minnim'e karşı açık bir zafer kazanacağını düşünmemişti zaten. Yerleşmiş düşüncelere karşı bir gün ya da bir yılda zafer kazanılamazdı. Ama Minnim'in yüzünde düşünceli ve kararsızca bir ifadenin belirdiğini farketmişti. Bu hiç olmazsa bir süre için adamın yüzünde beliren sınırsız mutluluğu silmişti.

Baley geleceği görebildiğini düşündü. Minnim bu sorunu sosyologlara danışacak. Onlardan bir ikisi karar veremeyecekler. Düşünecekler. Benimle konuşacaklar... Onlara bir yıl veriyorum... Bir yıl... Bu sürenin sonunda Aurora'ya doğru yola çıkacağım. Bir kuşak sonra da... Tekrar Uzaya açılacağız Baley kuzeye giden Ekspres yola atladı. Kısa bir süre sonra Jessie'yi görecekti. O beni anlayabilecek mi? Ya artık on yedisinde olan oğlum Ben? Ben'in de on yedi yaşında bir oğlu olduğu zaman o bomboş bir dünyaya inecek ve açık havada yeni bir hayat kuracak mı?

Korkutucu bir düşünceydi bu. Çünkü Baley hâlâ açıklık yerlerden korkuyordu. Ama hiç olmazsa bu korkudan korkmaktan kurtulmuştu. Bu korku kaçılacak değil, durup savaşılacak bir duyguydu.

Baley biraz kaçık olduğunu düşündü. Daha başlangıçta açıklık yerler onu acayip bir biçimde çekmişlerdi. Solaria'da o yer taşıtına bindikleri zaman da öyle olmuştu. Kalkıp gökyüzünü görmek için taşıtın üstünün açılmasını sağlamaya çalışmış, bunun için Daneel'i oyuna getirmişti. O sırada neler hissettiğini anlayamamıştı. Daneel'se inadının tuttuğunu sanmıştı. Baley'se açıkhavaya mesleği yüzünden, cinayeti çözebilmek için çıkmaya çalıştığına karar vermişti. Ancak Solaria'daki son gece, penceredeki perde yırtıldığı zaman açık havaya neden çıkmak istediğini anlayabilmişti. Çünkü açık hava onu çekmişti. Açıklık yerler özgürlük vaadiyle doluydular.

Arzda belki milyonlarca insan da aynı şeyi hissedeceklerdi. Tabii dikkatlerinin açıklık yerlere çekilmesi ve ilk adımı atmaları için teşvik edilmeleri gerekiyordu. Baley etrafına bakındı.

Ekspres yol hızla ilerliyordu. Etrafında yapay ışıklar, geriye doğru kayar gibi görünen dev apartmanlar, pırıltılı levhalar, dükkân vitrinleri, fabrikalar, lambalar, gürültü ve kalabalık vardı. Daha fcızla gürültü ve insanlar, insanlar, insanlar.. Baley bunların hepsini sevmiş, hiçbirini bırakıp gitmeyi istememiş, bunu yapmaktan korkmuştu. Solaria'da bütün bunları özlediğini sanmıştı. Şimdiyse her şey adama yabancı geliyordu. Artık buraya uyum sağlayamazdı. Bir cinayet olayını çözmek için Solaria'ya gitmiş, o sırada kendisine de bir şey olmuştu. Minnim'e, Kentlerin birer mağara olduklarını söylemişti. Birer rahim olduklarını. Bir erkeğin olgunlaşması için önce ne yapması gerekiyordu? Doğması tabii. Rahimden kurtulması şarttı onun. Kurtulduktan sonra da artık bu rahime dönmesi imkânsızdı.

Baley Kenti terketmişti. Geri dönmesi mümkün değildi artık. Kent ona yabancıydı. Çelik mağaralar adama yabancı geliyorlardı. Ve böyle olması gerekiyordu. Başkalarının da başına aynı şey gelecekti. Böylece Arz yeniden doğacak ve uzaya doğru açılacaktı.

Baley'nin kalbi deli gibi çarpıyordu. Etrafındaki canlıların gürültüsü duyulması imkânsız bir fısıltı halini almıştı.

Baley Solaria'da gördüğü rüyayı hatırladı ve sonunda bunun ne anlama geldiğini kavradı. Uzaydaki insanları Galaksiye çeken o feneri. Bu, pırıl pırıl parlıyordu... Bu çıplak güneş